Komoly „lógások” a bizottságokban

TÁVOL A képviselők harmada a bizottsági ülések jó részéről hiányzott 2024-ben, miközben szép fizetést lehet ezért a munkáért felmarkolni az Országgyűlésben.

FRANK ZSÓFIA

FOTÓ: BÉRES MÁRTON

A vizsgált 159 képviselőből 28 a bizottsági ülések több mint 50 százalékán nem vett részt személyesen 2024. január és 2024. december 16. közt, míg további 25 képviselő az ülések 40-49 százalékáról hiányzott – derült ki a Népszava gyűjtéséből, melyben megvizsgáltuk, mennyit „lógtak” az idei évben a bizottsági ülésekről a politikusok.

Az Országgyűlés törvényalkotó és ellenőrző munkáját jelenleg 16 állandó bizottság segíti. Ezekben vitatják meg a benyújtott törvényjavaslatokat, és arról is szavaznak, hogy egy adott tervezet az Országgyűlés elé kerülhet-e. A bizottsági tagokat a képviselőcsoportok szerinti létszámarány alapján delegálják, és minden tag pluszfizetést kap mindezért. A képviselő alapbéréhez (bruttó 1,76 millió forint) hozzájönnek a különböző pluszilletmények, így például a bizottsági tagságért járók is. Ha valaki egy bizottságban ül, annak körülbelül 350 ezer forinttal, aki kettőben (vagy a törvényalkotási bizottságban ül), annak nagyságrendileg 700 ezer forinttal nő a fizetése. Amennyiben egy képviselő elnökséget vállalt, már több mint 1,2 millióval, az alelnököknek pedig közel 900 ezerrel növekszik az alapbére. Ez alapján egy olyan képviselő, aki bizottsági elnök is, több mint bruttó 3 millió forintot, aki pedig „csak” egyetlen bizottság „mezei tagja”, bruttó 2,1 millió forintot kap. Lapunk utánajárt, enynyi pénzért mennyien „lógnak” a bizottsági ülésekről.

A 16 állandó bizottságból 15-öt vizsgáltunk meg. Ezeknél a jelenléttel kapcsolatban négy forgatókönyv létezik: egy politikus vagy megjelenik a bizottsági ülésen, vagy egyáltalán nincs jelen, a harmadik, hogy helyettesítést kér a teljes ülésen, a negyedik, hogy ezt csak egy részén teszi meg. (Utóbbi eset azt jelenti, hogy egy ponton befut a megbeszélésre a politikus.) Az országgyűlési törvény lehetőséget biztosít rá, hogy „a bizottsági tag távolléte esetére csak ugyanazon országgyűlési bizottság tagjának adhat képviseleti megbízást”. Vagyis aki megkapta a helyettesítés jogát, az szavazhat képviselőtársa nevében (egy ember egyszerre csak egy helyettesítést láthat el). Gyűjtésünk hiányzásnak vette, ha valaki egyáltalán nem ment el vagy helyettesítést választott, hisz ez szintén azt jelenti, hogy fizikailag nem volt ott az adott politikus. Aki csak az ülés egy részén kért helyettesítést, azt viszont már nem vettük hiányzásnak, hiszen egy ponton befutott a képviselő.

Ez alapján 159 bizottsági tagból 25 olyan politikust találtunk, aki 40–49 százalék közötti arányban hiányzott a bizottsági ülésekről. Például a kulturális bizottság 13 alkalommal értekezett, ebből Szabadi István, a Mi Hazánk képviselője és Erős Gábor, a Fidesz politikusa 6-6 alkalommal hiányozott. Ennél is több, 28 olyan politikust találtunk, akik az ülések legalább felén nem vettek részt. Például Menczer Tamás, a kormánypárt kommunikációs igazgatója sem remekelt ebben a pozícióban, ugyanis az európai ügyek bizottságának alelnökeként április végétől 11 ülésből 8 esetben nem sikerült befutnia.

Kocsis Máté, a Fidesz frakcióvezetője a nemzetbiztonsági bizottság 12 üléséből mindössze négy esetben jelent meg, és 8 alkalommal bízta meg valamely képviselőtársát a helyettesítésével. A szintén fideszes Ferencz Orsolya, aki mint űrkutatásért felelős miniszteri biztos (és kutató) szerzett ismertséget, szintén alulteljesített. A honvédelmi bizottság 12 üléséből mindössze négyen jelent meg, nyolc esetben helyettesítette őt valaki.

A lógás közel sem csak a kormánypártok szokása, az ellenzék is szépen teljesített ezen a téren. A momentumos Lőcsei Lajos például, aki mind a vállalkozásfejlesztési, mind a mezőgazdasági bizottságnak tagja, az egyikben 50 százalékos, a másikban e feletti hiányzást könyvelhet el. A mezőgazdasági bizottság megbeszéléseire például 10 alkalomból nyolc esetben nem ment el, és még csak helyettesítése sem volt. Az egykori képviselő, momentumos Fekete-Győr András is hasonló statisztikát produkált. Az európai ügyek bizottságába képviselőségének megszűnéséig 15-ből mindössze 3 alkalommal ült be. A szocialista Kunhalmi Ágnes a törvényalkotási és a kulturális bizottságban is 50 százalék felett hiányzott.

KERÜLŐ

MENCZER TAMÁSNAK
az európai ügyek bizottságának alelnökeként április végétől 11 ülésből 8 esetben nem sikerült befutnia

Erősen foghíjas tanácskozás az európai ügyek bizottságában

ARÁNY

KOCSIS MÁTÉ,
a Fidesz frakcióvezetője a nemzetbiztonsági bizottság 12 üléséből mindössze négy esetben jelent meg

„Amikor sötétedik, az egész falu elindul az erdőbe”

RÁSZORULÓK Megfagynak vagy fát lopnak – ez a két a lehetőségük van a legszegényebb embereknek. Lapunkat több északkelet-magyarországi faluból is megkeresték azzal, hogy milyen lehetetlen helyzetben vannak télen az ott élők. Fát nem tudnak venni, szociális tűzifát pedig nem kapnak.

„Nálunk a faluban meg a környéken sincs bevezetve a gáz és a csatorna. Sok lakásban áram sincs. Tűzifát nem tudunk venni, annak 35 ezer forint köbmétere, de 10 köbméternél kevesebbet nem hoz ki a fuvaros. De még ha ki is szállítaná, méterbe kapjuk, amit aztán nekünk kell felhasogatni. Ezt az öregek nem bírják. Egyébként ennyibe kerül a gallyfa is, ami meg gyújtósnak jó.” Minderről egy gyerekeit egyedül nevelő nő mesélt lapunknak. Azt kérte, ne írjuk le a nevét és azt sem, hogy melyik faluból keresett meg, mert „mindannyian még rosszabb helyzetbe kerülhetnek”. Elmondta, ő dolgozik ugyan, de a nettó 177 ezer forintos minimálbéréből még ő sem tud 400 ezer forintot félretenni. A közmunkán élőknek pedig még annyi lehetőségük sincs, mint neki. Szociális tűzifa náluk nincs, tette hozzá a nő, mert a polgármester nem igényelt az április 30-i határidőig.

„Az a helyzet, hogy este, amikor sötétedik, az egész falu elindul az erdőbe, jönnek a gyerekek. Biciklivel vagy gyalog megyünk, viszünk nagyobb szatyrokat, és ami abba elfér, meg amit a vállunkon haza tudunk hozni, azzal fűtünk este. Mindenkinél van mobiltelefon, aki rendőrt lát, értesíti a többieket. Akkor ledobjuk a vállunkról a fát, aztán ha elmennek a rendőrök, visszamegyünk érte. Ha egy ilyen diszperzites vödör megtelik, akkor az egyik helyiségben be tudunk este fűteni. Akkor ott olyan 16-17 fok van. Reggelre megint lehűl a szoba, de akkor meg jól felöltözünk” – fogalmazott.

FOTÓ: PAVEL BOGOLEPOV

35 ezer forint körül van a tűzifa köbmétere az említett térségben

Elmesélte azt is, hogy pár embernek volt a faluban szekere, de azt a rendőrök elvették, amikor lopáson érték őket. „A lovas rendőrök folyamatosan ellenőrzik az erdőket, és drónokkal is pásztázzák a területet. Akit elkapnak, azt elzárják 72 órára, és még meg is büntetik 35–70 ezer forintra. Félnek az emberek, az idegenekkel is ezért ellenségesek, mindenkiről azt hiszik, hogy megfigyelők. Én is félek, mert ha bevisznek 72 órára, biztosan kirúgnak a munkahelyemről, és akkor éhen halunk, megfagyunk.” Szerinte el kellene jönnie ebbe a térségbe Orbán Viktornak, hogy lássa, milyen szegénységben élnek az emberek, mennyi gyerek és idős ember éhezik, fázik.

Az Edelényben élő Komjáthi Imre, az MSZP elnöke lapunknak úgy fogalmazott: a tűzifatörténet régóta több sebből vérzik. Az ára nagyon magas, és az ezzel fűtők semmilyen segítséget sem kapnak. – Sok településen az a szabály, hogy szociális tűzifára sem jogosult az, aki már kap valamilyen támogatást. Így éppen a legszegényebbek maradnak télen fűtés nélkül – mondta. Megerősítette azt is, a rendőrök üldözik azokat az embereket, akik fát visznek az erdőből, de szerinte érdemes tisztázni, hogy milyen fáról is van szó. A szegény emberek nem az erdészek által kivágott nagy fatörzseket viszik el, ezeket meg sem lehet mozdítani. Olyan gallyfákat szednek össze, amelyek karvastagságúak vagy még vékonyabbak, amelyek egy-egy terület tisztításakor keletkeznek, és az erdészet sem hasznosítja. A törvény szerint ezek elvitele is lopásnak számít, pedig hatalmas segítség lenne a rászorulóknak, ha ezeket legálisan összeszedhetnék, akár szervezett keretek között.

Még szeptemberben közölte a Közigazgatási és Területfejlesztési Minisztérium, hogy folytatódik a szociális tüzelőanyag-program, aminek keretében már valamennyi érintett önkormányzat megkapta a legrászorultabbaknak járó tüzelőanyag beszerzéséhez szükséges forrást. Összesen 5 milliárd forintot kapott 2346 önkormányzat.

Eszes Béla, Jánoshida független polgármestere, a Magyar Önkormányzatok Szövetsége társelnöke szerint viszont súlyos probléma, hogy az elmúlt négy évben nem változott a szociális tűzifára elkülönített költségvetési összeg, és ma is 5 milliárd forint, miközben a fa ára és az igénylők száma is drasztikusan emelkedett. Jánoshidán 2-3 éve még 200 helyi családnak segítettek 1-1 köbméterrel, ma már csak 0,75 köbméter jut a rászorulóknak. Ez a mennyiség egy helyiség fűtésére szűkösen egy hónapra elég. Sokan lejárnak a Zagyva partjára fát vágni – mondta – vagy akár 1 mázsa fát

Komjáthi Imre: Sok településen szociális tűzifára nem jogosult az, aki kap más támogatást

vesznek a közeli telepen. És vannak, akik mindennel tüzelnek, elégetik a műanyagot, a ruhát, a gumit. Eszes Béla úgy fogalmazott: 20 évvel az uniós csatlakozás után nem lenne szabad, hogy ilyen helyzetben éljenek családok, de az alacsony jövedelmek, a nem megfelelő ellátórendszer, a támogatásra fordítható összeg alacsony szinten tartása és a családok elszegényedése ide vezetett.

MUHARI JUDIT

Sulyok Tamás nem akar bajt, továbbra sincs elnöki kegyelem

ÁLLAMFŐ Nem enyhül Sulyok Tamás köztársasági elnök szíve, minden kegyelmi kérvényt elutasított 2024. augusztus 1. óta is – vette észre a Népszava. E szerint december 31-ig (a Sándor-palota honlapján megelőlegezték, hogy addig nem lesz változás) a köztársasági elnök összesen 303 kegyelmi ügyről döntött, mind a 303-at elutasította.

Korábban, 2002-től negyedévente az Igazságügyi Minisztérium tette közzé a statisztikái között az államfők kegyelmi kérelmekben hozott döntéseit. Csakis számokat közöltek, azaz hogy milyen ügyekben született döntés, arról nem árultak el részleteket. Ez azóta sem változott, az viszont Sulyok Tamás érkezésével újdonság lett, hogy a Sándor-palota honlapján hozzák ezeket nyilvánosságra.

FOTÓ: SULYOK TAMÁS FB

Előre hozta a szokásos beszédet az államfő, de a kegyelmi ügyet kényesen kerülte

A legtöbb kegyelmet 2023-ban adta Novák Katalin, ekkor összesen 40 kérelmezőt részesített kegyelemben 446 kérelemből, azaz csaknem az ügyek 9 százalékában – például a Budaházy-ügyben – pozitív döntés született. Korábban ennél sokkal szigorúbban döntöttek az államfők.

Sulyok kőszívűsége vélhetően nem véletlen, Novák egy kegyelmi ügynek köszönheti bukását. Mint arról többször írtunk, az akkori köztársasági elnök 2023-ban a pápalátogatásra hivatkozva adott elnöki kegyelmet a bicskei Kossuth Zsuzsa Gyermekotthon pedofilügyben kényszerítésért elítélt egykori igazgatóhelyettesének, aki a bíróság szerint kényszeríteni akarta a tanúkat a pedofiliáért 8 évre ítélt igazgató ellen tett vallomásuk megváltoztatására. A botrány miatt Varga Judit, a Novák-féle elnöki kegyelmet ellenjegyző volt igazságügyi miniszter is visszaadta a fideszes képviselői mandátumát, és távozott a közéletből.

2024 márciusi hivatalba lépése után Sulyok Tamás összesen 680 kegyelmi kérvényt kapott, mindegyiket elutasította. ZOLTAI ÁKOS

Formabontó üzenet külső és belső békékkel

„Szokássá vált, hogy a köztársasági elnök az év kezdő napján fogalmazza meg a nemzetnek szóló üzenetét. Alkotmányos feladataim, jogaim és kötelességeim az Alaptörvény által jól kijelöltek. Szerencsémre azonban nem minden helyzetre térnek ki, így számomra is vannak dolgok, amelyekben szabadságot élvezhetek. Élve a lehetőséggel, a megszokott hagyományt kissé átformálva nem az év eleji derű mámorában, hanem a karácsony meghitt örömében szólok önökhöz. Ez személyes életemhez is jobban illeszkedik, lelki alkatomnak is inkább megfelel" – fogalmazott Sulyok Tamás karácsonyi üzenetében. Az államfő szerint „ha már a külső békét hirdetjük", akkor nemzetünk belső békéjére is figyelemmel kell lennünk. „Nem engedhetjük, hogy bármilyen érdekből is megosszanak, vagy kijátsszanak minket egymás ellen. Sose tekintsünk egymásra, a másik magyarra ellenségként! Egy egészségesebb és békésebb nemzet – talán lehetne ez a közös célunk 2025-re" – fogalmazott.

LAPSZÉL

Szükség van a bűnbánatra is

FOTÓ: SHUTTERSTOCK

Hisszük, hogy imáinkban személyesen tudunk kommunikálni Istennel, és neki hatása van az emberiség sorsára – mondta Erdő Péter bíboros, esztergom-budapesti érsek karácsony alkalmából. Erdő Péter szólt arról is, hogy a 2025-ös szentév, a „remény zarándokai" mottót kapta. Ez a remény sokféle lehet: reménykedünk Isten irgalmában, aki megbocsáthat nekünk és embertársainknak, és reménykedünk abban is, hogy itt, a Földön segít apróbb és nagyobb bajainkban. Elmondta: a keresztény szentév a krisztusi megváltás nyomán a bűnbocsánattal is összefügg, aminek elnyeréséhez azonban bűnbánatra is szükség van. Szemerei János, a Nyugati (Dunántúli) Evangélikus Egyházkerület püspöke szerint a karácsonyi történet legizgalmasabb része: ezt a pici bolygót tisztelte meg az Isten azzal, hogy Jézus Krisztusban meglátogatta. Az első karácsonyon az jött el, aki jóval érkezett – erről Steinbach József A Magyarországi Református Egyház zsinatának lelkészi elnöke beszélt. NÉPSZAVA

Hanuka: nem a „zsidó karácsony"

Szerda este köszöntött be hanuka első napja, ma már a harmadik gyertyát gyújtják a nyolcnapos zsidó ünnepen. A nem zsidók számára úgy tűnhet, mintha a hanuka a zsidóság egyik legnagyobb ünnepe volna, de korántsem az – erről egy sajtótájékoztatón beszélt Toronyi Zsuzsa, a Magyar Zsidó Múzeum és Levéltár igazgatója. Toronyi hangsúlyozta: a „zsidó karácsony" kifejezés nagyon nem szerencsés, ezért nem is tartja helyesnek, ha a sajtóban a hanuka egyik szinonimájaként használják a fény ünnepe mellett. NÉPSZAVA

Megduplázódott a tankerületek adóssága

ELMARADÁS A legnagyobb összeggel a Közép-Budai Tankerületi Központ volt adós novemberben, amelynek egy hónappal korábban még egyáltalán nem volt tartozása.

JUHÁSZ DÁNIEL

Egy hónap alatt mintegy két és félszeresére nőtt a tankerületi központok lejárt tartozásállománya – derült ki a Magyar Államkincstár (MÁK) legfrissebb, a novemberi időszakra vonatkozó összesítéséből. A központi költségvetési szervek tartozásait felsoroló listán a 60-ból ezúttal 15 tankerületi központ van feltüntetve. Az összes lejárt tartozásuk novemberben 1043 millió forint volt, ami 615 millió forinttal több, mint októberben. A listán hat olyan tankerületi központ is szerepel, amelyeknek októberben még egyáltalán nem voltak lejárt adósságaik.

Utóbbiak közé tartozik a Közép-Budai Tankerületi Központ, amelynek novemberben már 257 millió forint tartozása volt. A második helyen a Dunaújvárosi Tankerületi Központ szerepel 214 millió forint adóssággal, ami októberben még 168 millió forint volt. A Kelet-Pesti Tankerületi Központnak októberben 92 millió forintot, novemberben 143 millió forintot tettek ki a lejárt tartozásai. A nulláról 108 millió forintra nőtt a Közép-Pesti Tankerületi Központ tartozásállománya is novemberre, az Egri Tankerületi Központ pedig megduplázta adósságait, melyek 57 millió forintról 113 millió forintra nőttek.

HUSZÁR DÁVID FOTÓ:

Egyszer fent, egyszer lent. Most épp bő kétszeresére nőtt egy hónap alatt az adósság

A MÁK novemberi adóslistáján ugyanakkor sokkal kevesebb tankerületi központ szerepel most, mint tavaly. 2023 novemberében 36 tankerületi központnak volt összesen 1827 millió forint lejárt tartozása. A tankerületek felügyeletét ellátó Klebelsberg Központ ezt akkor azzal magyarázta, hogy „néhány esetben" egyes rezsiszámlákat nem sikerült kiegyenlíteni. A kormánytól ezért rezsikompenzációt kaptak, így tavaly decemberre a tankerületek adósságai 27 millió forintra csökkentek. Ám 2024 első hónapjaiban ismét elkezdtek tartozásokat halmozni a központok, ezek márciusra mintegy 3,5 milliárd forintra nőttek. A kormány március végén újabb rezsitámogatást adott a tankerületeknek, mint írták, „a háború és a brüsszeli szankciók miatt megemelkedett energiaszámlák rendezésére".

1043 millió
forint volt a tankerületek lejárt tartozása novemberben

Jóval kisebb mértékben, de nőtt a szakképzési centrumok lejárt tartozásállománya is. A MÁK adóslistáján 18 szakképzési centrum szerepel, összesen 127 millió forint tartozással, ami 50 millió forinttal több, mint októberben.

Bérmaradvány – Jutalom

A tankerületi rendszer fennállása óta idén kaphatnak először év végi juttatást a pedagógusok és a nevelést-oktatást közvetlenül segítő dolgozók – írta meg korábban a Népszava. A Klebelsberg Központ elnöke pedig az InfoRádióban nemrég azt mondta, minden érintett kap minimum 75 ezer forintot, de az igazgatók növelhetik az összeget az elvégzett munka és teljesítmény alapján. Hajnal Gabriella szerint ez átlagosan 187,5 ezer forint, de a felső határ 300 ezer forint is lehet.

Az viszont továbbra sem derült ki, minderre milyen források álltak rendelkezésére. Lapunknak egy iskolaigazgató korábban azt mondta, tudomása szerint az idei pedagógusbér-emelésre szánt uniós források maradványaiból történhet meg a jutalmazás. A Pedagógusok Demokratikus Szakszervezete (PDSZ) ugyanakkor azt írta év végi beszámolójában, Balatoni Katalin köznevelésért felelős helyettes államtitkár kérdésükre cáfolta ezt. A PDSZ szerint a jutalmazási célokra „nyilvánvalóan" azt a bérmaradványt osztották fel, ami a tanévenkénti 60 óra ingyen helyettesítésből ered.

Hétköznapi vészhelyzet a Mária Rádiónál: a függetlenség ára

KASSZA Adományt kér a katolikus szellemiségű adó. Az állami támogatás náluk nem jöhet szóba, a működési modell ugyanis az önkéntes felajánlásokra épül.

HARGITAI MIKLÓS

Kétségbeesett, már-már csődközeli helyzet képét festő adománygyűjtési felhívásokat tett közzé az év végéhez közeledve a Mária Rádió. De vajon csődbe mehet-e egy katolikus rádió egy magát keresztténynek mondó kormányzat alatt Magyarországon, ahol az állam nagyságrendileg 200 milliárd forintot fordít évente médiafinanszírozásra, és az egyházakkal sem szűkmarkú?

Szabó Tamás elnök értékelése nem kevésbé meglepő, mint amire számítottunk, csak éppen egészen más: szerinte a helyzet nem drámai, a visszatérő anyagi problémákkal pedig a függetlenség árát fizetik meg. A Mária Rádiót – immár közel két évtizede – egy civil szervezet, a Mária Rádió Közhasznú Egyesület tartja fenn, jelenleg évente mintegy félmilliárd forintból. A szóban forgó, beruházások nélkül értendő összeg döntően a technikai, technológiai és terjesztési költségekből áll össze. A Mária Rádió nem országos adó, de 26 regionális adásával az ország nagyobbik felét lefedi; leginkább a délkeleti országrészek maradnak ki a szórásból.

A humán költségeik az egyéb működési kiadásaikhoz képest elenyészőek: több mint kétezer önkéntessel és alig tucatnyi fizetett koordinátorral dolgoznak. – A kezdetektől alapelv, hogy a rádiót önkéntes adományokból tartjuk fenn. Ez azt jelenti, hogy reklámok, illetve reklámnak álcázott támogatások sincsenek, sem az államtól, sem az egyháztól. Évente átlagosan 40 ezer ember adományoz a számunkra, a bevételeink 98 százaléka ebből forrásból származik – mondja Szabó Tamás, az egyesület szintén önkéntesként szolgáló elnöke. Hogy mi végre szerepelnek akkor a honlapon támogatóként olyan nevek, mint a Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság, a Nemzeti Kulturális Alap, a Nemzeti Együttműködési Alap, a Miniszterelnökség vagy a Bethlen Gábor Alapkezelő, arra az a válasz, hogy léteznek olyan – az elnök megfogalmazásában – pályázatocskák, amelyekből befut némi pénz, de ezek nem befolyásolják a szerkesztés függetlenségét, mert egyrészt konkrét műsorok megvalósítására szólnak, másrészt csupán a fennmaradó 2 százalékot teszik ki a költségvetésből.

> „Mi is mondunk híreket, mert ez a sugárzási jog egyik feltétele, de a mi híradásainkban kizárólag jó, vagyis az emberiességet előtérbe helyező hírek szerepelnek.”

FOTÓ: MÁRIA RÁDIÓ

Évente átlagosan 40 ezer ember adományoz a Mária Rádiónak, a bevételeik 98 százalékát ez adja

Még a „vészhelyzeti” felhívásokból kiindulva – amelyek több templomban is elhangzottak a mise végi hirdetésekben – megkérdeztük azt is, mióta vannak anyagi nehézségeik. Szabó Tamás elmondása szerint mindig is voltak: soha nem volt több pénzük, mint amennyire a létezéshez mindenképpen szükségük volt, de az adományozók valamilyen módon mindig gondoskodtak a fennmaradásukról. Az állam és az egyház viszont sem formálisan, sem informálisan nem vesz részt a fenntartásban, és ez az elnök szerint pont jól van így.

– Nincs konfliktus, de tudatosan kerüljük is, hogy legyen. A politikai küzdelem semmilyen formában nem jelenik meg az adón. Mi is mondunk híreket, mert ez a sugárzási jog egyik feltétele, de a mi híradásainkban kizárólag jó, vagyis az emberiességet előtérbe helyező hírek szerepelnek. És valójában nincs is szükségünk állami vagy egyházi támogatásra. Nekünk az a jó, ha kizárólag a hallgatóinktól függünk. 2006 januárjában kezdtük meg a műsorsugárzást; 2006 szeptemberében már önfenntartóak voltunk, és ez azóta is így van – hangsúlyozta az egyesület vezetője.

Magyar nyelvű Mária Rádió amúgy Erdélyben, a Felvidéken, a Délvidéken is működik (olyannyira, hogy Újvidéken és Szabadkán két évvel hamarabb indult magyar adás, mint Budapesten). Viszonylag szoros köztük az együttműködés, de anyagi értelemben mindegyik önálló. A függetlenséget mindenütt más-más eszközökkel őrzik – Erdélyben például van külön Mária Rádió-persely a templomokban, Magyarországon viszont soha nem alakult ki ilyen gyakorlat.

Búcsúzóul rákérdeztünk arra is, milyen gyakran alakul ki a mostanihoz hasonló pénzügyi szükségállapot. Szabó Tamás – hangsúlyozva, hogy az idei körülményeket nem tekinti rendkívülinek – arról beszélt, hogy minden évben megérzik, meddig ér a takaró, de az év vége amúgy is mindig a gyűjtésről, a következő évi működés megalapozásáról szól. Mindig ősszel kerül sor a Mariathonra, a speciális, több napig tartó adománygyűjtő adásfolyamra, és ilyenkor fordulnak különböző csatornákon, a sajtóban és a szociális médiában is a hallgatók felé azzal a gondolattal: „Az éltet, amit adunk – Abból élünk, amit kapunk”. Ugyanakkor jellemző, hogy – például advent vagy nagyböjt idején – másoknak is gyűjtenek, illetve mások iránti adakozásra is buzdítanak ilyesfajta felhívásokkal: „Keress valamit, amit odaadhatsz, és ajándékozz meg vele másokat!”.

KERET

SZABÓ TAMÁS: Soha nem volt több pénzünk, mint amennyire a létezéshez mindenképpen szükségünk volt

Vannak, akiknek bőségesen jut, másoknak nem

FINANSZÍROZÁS Bár a pontos számokat (például a Megafon, a CÖF vagy az Alapjogokért Központ nehezen átlátható és elszámolható költései, illetve a reklámköntösbe bújtatott finanszírozási csatornák miatt) nehéz összeadni, de nagyságrendileg megalapozott szám, hogy a „közmédiával” együtt a NER közpénzből évente legalább 200 milliárd forintot fordít a saját politikai üzeneteit felhangosító média finanszírozására. Ez megközelíti egy Debrecen nagyságú város (az ország második legnagyobb települése) éves költségvetését, és demokráciákban példátlanul nagy összeg, akár a lakosság, akár a GDP arányában nézzük. Hogy miért költenek ilyen sokat a pénzünkből a propagandamédiára, arra a jól hangzó, a nyilvánosságnak is eladható magyarázatot a fideszes sajtóportfólió nagy részét tulajdonló KESMA alapítvány létrehozásakor kreálták meg: „Hisszük, hogy a nemzeti, keresztény értékeinket közösen vallva, és a mai kor eszközeivel felvértezve, a jelenlegi és az előttünk álló évtizedek kérdéseire nemzeti alapon önálló válaszokat adhatunk. Ettől a céltól vezéreltetve, feladatunknak tekintjük azon előfeltételek megteremtését, kezdeményezések és megoldások támogatását, mely a nemzetünk jelen és jövő időben való felelős tájékoztatását szolgálja (...) Az Alapítvány célja, hogy a magyar tömegtájékoztatás részét képező nyomtatott sajtó, rádió, tv, online felületeinek értékteremtő, valamint a magyar nemzeti öntudat erősödését szolgáló tevékenységét elősegítse.”

Ebből a célrendszerből azonban aligha vezethető le, hogy a kormány bőkezűen támogatja például a Ripostot (néhány cím az utóbbi időszak tartalomkínálatból: „Szexi fotóval kedveskedik karácsonyra Elizabeth Hurley – Pikáns fotóval jelentkezett a gyönyörű színésznő”, „Mostohaanyjával kavar titokban a fiatal egyetemista – Képtelen véget vetni a tiltott viszonynak”) vagy az Origót („Meztelenkedésből és pornózásból él a bukott színésznő – képek”, „Őrjítően szexi barátnője vigasztalja a Manchester City sztárját a sorozatos vereségek után”, „Több színésznő is teljesen levetkőzött a Vikingekben – meztelen fotók”, „Őrületbe kergette a Playboy olvasóit a szexi gyorskorcsolyázónő”), de nem áldoz a katolikus civil rádió életben tartására. A megfejtés, illetve a választóvonal alighanem inkább az lehet, hogy a kormánytöbbség oda tereli a pénzt, ahol abból közvetlen politikai haszna származik – a Mária Rádió viszont kétségkívül nem szállít szavazatokat a kormánypártnak.

H. M.

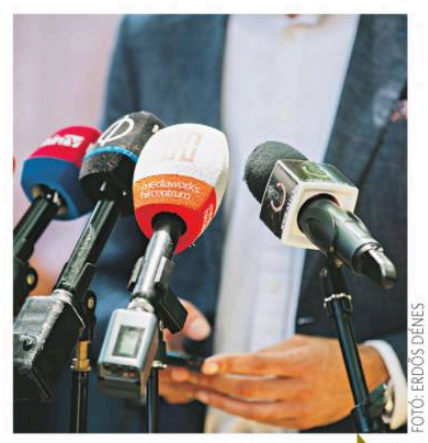

FOTÓ: ERDŐS DÉNES

Oda adnak pénz, ahol az közvetlen politikai haszonra váltható

LAPSZÉL

Sokkal kevesebb vendégmunkás jöhet

FOTÓ: PAVEL BOGOLEPOV

Nagy Márton nemzetgazdasági miniszter arról döntött, hogy tovább szigorítja a vendégmunkásokat érintő szabályozást - tájékoztatott a tárca. A vonatkozó rendelet értelmében immár 2025-ben a foglalkoztatási célú tartózkodási engedélyek és a vendégmunkás-tartózkodási engedélyek száma összesen nem haladhatja meg a 35 ezret. Ezáltal a kiadható engedélyek száma az elméleti maximum felét sem érheti el. A Magyarországon egyidejűleg foglalkoztatható, harmadik országból érkező munkavállalók számát immár két évtizede kvóta szabályozza, amelynek elméleti maximuma az előző négy negyedévre vonatkozó üres álláshelyek átlagos száma. A Központi Statisztikai Hivatal adatai szerint a kvóta maximális értéke 71 ezer lehetne 2025-ben. Hozzáteszik, hogy külföldi munkaerő alkalmazására kizárólag akkor történhet meg, ha magyar munkaerővel már nem tölthetők be az üres álláshelyek. NÉPSZAVA

Nő a Gazprom gáztermelése

A Gazprom-csoport idei gáztermelése 416 milliárd köbméter lesz, ami 61 milliárd köbméterrel meghaladja a múlt évit és nagyobb lesz a 2022. évi 413 milliárd köbméternél is - közölte a cég elnöke csütörtökön. Alekszej Miller azt is hangsúlyozta, hogy a holding a gázfogyasztás növekedését tapasztalja Oroszországban, Kínában, valamint Közép-Ázsiában, ahová a cég növeli a gázszállításait. MTI

A magyar GDP a világ 56. helyén

FOTÓ: ERDŐS DÉNES

Az egyik legtekintélyesebb londoni gazdasági-üzleti elemzőcég, a Centre for Economics and Business Research (CEBR) idén is összeállította a következő másfél évtizedre szóló prognózisát a világ gazdaságainak sorrendjéről a dollárban, folyó áron számolt nominális hazai össztermék (GDP) alapján. Csütörtökön ismertetett, 189 országot rangsoroló új elemzésükben a ház szakértői közölték: a belátható előrejelzési távlatban az Egyesült Államok marad a világ legnagyobb gazdasága. A CEBR prognózisa szerint a magyar gazdaság az idén az 56. helyen lesz a 189 országot számláló listán a dollárban mért nominális hazai össztermék alapján, és ez a pozíció a másfél évtizedes előrejelzési időszak végéig valamelyest javul: a cég 2039-re az 55. helyet valószínűsíti Magyarország számára a globális gazdasági rangsorban. MTI

Remek éve volt a tőzsdének

RÉSZVÉNYPIAC Nem sok panaszra lehetett oka azoknak a befektetőknek, akik az idén a hazai tőzsdét választották. Alig akadt olyan részvény, amely csökkent, így a BUX is tetemeset emelkedett egy év alatt.

ÁBRAHÁM AMBRUS

FOTÓ: NÉPSZAVA

A régióban alig akadt piac, amelyik lépést tudott tartani a budapesti börzével

Kifejezetten erős év van a Budapesti Értéktőzsde (BÉT) mögött. December 18-ig több mint 30 százalékkal tudott feljebb kerülni az irányadó mutató, a BUX. Ráadásul mindezt jelentősebb korrekció nélkül, szinte folyamatosan emelkedve tudta produkálni. Egyetlen kisebb törést érdemes megemlíteni. Augusztus elején a Japánból indult pénzpiaci pánik a hazai parkettet is elérte. Ám míg a hazai irányadó index 5,5 százalékkal csökkent három nap alatt, addig a főbb nyugati tőzsdéken akár 15-20 százalékos zuhanás is történt. A csaknem folyamatos emelkedés mellett szinte az volt a nehéz, hogy rosszul teljesítő részvényt válasszon egy befektető. December 18-án csupán öt vállalat esetében volt árfolyamcsökkenés látható, és ezek sem jelentős mértékűek. Minden más vállalat papírja szinte szárnyalt. Például a legnagyobb hazai cégeket tömörítő BUX-index ötödik legrosszabb teljesítményt nyújtó tagja is 24,4 százalékos emelkedésen van túl az idén – foglalta össze az idei évet a Népszavának Muhi Gergely, az Equilor Befektetési Zrt. vezető elemzője.

Ebből a mezőnyből is kiemelkedik a Magyar Telekom, amely 87,68 százalékos emelkedéssel utasított minden más papírt maga mögé. A telekommunikációs cég idei sikereinek okát alapvetően a tavaly meghozott döntésekben kell keresni – magyarázta a szakértő. 2023 őszén megállapodás született a közműadó 2024-es, valamint a távközlési különadó 2025-ös kivezetéséről. Így idén már jóval kisebb adók terhelték a vállalatot. Emellett tavaly bevezették az inflációkövető díjkorrekciót. Ennek értelmében a vállalat minden év elején a tavalyi éves inflációval emelheti a szolgáltatásai díját. Az erős keresletnek és az inflációkövető díjemeléseknek köszönhetően idén sorra jelentette az elemzői várakozásokat meghaladó negyedéves eredményeit a cég. Az egyre javuló profitok, és a korábban transzparenssé tett osztalékpolitika pedig egyre inkább felfelé hajtotta a következő években várható osztalékmértéket. A cég az évet 678 forintos árral kezdte, míg manapság 1260 forinton zajlik a kereskedés.

A második helyre futott be a Delta Technologies is, amely 83,48 százalékot tudott idén emelkedni, azonban a Telekomnál jóval nagyobb volatilitás mellett. (A vállalat a hazai informatikai piac meghatározó cége. A csoport, melyhez a társaság sorolható, több közbeszerzési eljáráson sikeresen szerepelt – a szerk.) Májusig érdemi forgalom nélküli oldalazást lehetett látni az árfolyamban. Majd május 8-án mintha minden előzetes jel nélkül rátaláltak volna a befektetők a növekedési sztorira, és rendkívül heves ralit követően több mint 160 százalékkal ugrott meg az árfolyam. Ekkor a jegyzés 38 forint közeléből 94 forintra szökött fel. Azóta lassú, de folyamatos korrekció látható a piacon, s a karácsony előtti napokban jellemzően 62 forintot ért a vállalat egy részvénye. Ám még ez is elég volt az idei második legnagyobb emelkedéshez.

> A csaknem folyamatos emelkedés mellett szinte az volt a nehéz, hogy rosszul teljesítő részvényt válasszon egy befektető. December 18-án csupán öt vállalat esetében volt árfolyamcsökkenés látható, és ezek sem jelentős mértékűek.

A harmadik legnagyobb növekedés az ANY Biztonsági Nyomdához köthető, 70,68 százalékos drágulással. Augusztus közepéig szinte megállás nélkül emelkedett az árfolyam. Ezt segítette többek között, hogy március 14-én bekerült a bécsi értéktőzsde által számolt régiós CECE indexbe. A májusban megjelent első negyedéves gyorsjelentés kiugró exportbevételekről árulkodott, köszönhetően a világszinten megugrott útlevélkeresletnek. Az ANY Biztonsági Nyomda korábbi években eszközölt technológiai és kapacitásbővítései lehetővé tették, hogy nemzetközi szinten is versenyképes szolgáltatással elégítsék ki ezt a megnövekedett keresletet. Így a lendület az egész évben kitartott, és a harmadik negyedévben az export értékesítés már a teljes bevétel 54 százalékát adta. Így idén várhatóan jóval az elemzői becslések felett alakulhat a vállalat árbevétele és profitja – fejtette ki a vezető elemző.

Ha az idei tőzsdei legeket tovább vizsgáljuk, akkor a legnagyobb forgalmat május 31-én, pénteken láthattuk. Ekkor, a BUX-indexbe tartozó részvények 51,1 milliárd forint értékben cseréltek gazdát. Ez főként az OTP-nek és a Richternek volt köszönhető. A napi szokásos forgalom közel ötszöröse jött össze a bankpapír esetében, míg a gyógyszergyártó esetében közel hétszeres volt a „túlteljesítés”.

A legnagyobb növekedést június 3-án lehetett elkönyvelni. Ekkor az irányadó index 2,29 százalékkal zárt magasabban az előző napi záróértékéhez képest. Az év legnagyobb emelkedésének több katalizátora is volt. Egyrészt aznap derült ki, hogy az OTP az előző kereskedési napon kiemelkedő mértékben vette a részvényeit az aktuális részvény-visszavásárlási programja keretében. Május 31-én több mint 1,2 milliárd forint értékben vásároltak saját részvényeket, így ez ismét bizonyítékul szolgálhatott a befektetőknek arra, hogy a bank alulértékeltnek gondolja a részvényeit – jegyezte meg Muhi Gergely. Így a részvény közel 1,5 százalékos emelkedéssel a legjobban teljesítő indextagok közé tartozott. Ennél is fontosabb volt a Richter teljesítménye. A gyógyszergyártó cég papírjai több mint 6,5 százalékkal emelkedtek az akkoriban napvilágra került pozitív hírek miatt. Pár nappal korábban kiderült, hogy egy végső fázisban lévő kutatás eredményeként a vállalat legfontosabb termékét, a cariprazine hatóanyag-tartalmú Vraylart eredményesnek találhatják a 13-17 évesek körében is a skizofrénia kezelésére. Ez kinyitotta annak a lehetőségét, hogy a 2029 szeptemberéig tartó szabadalmat meghosszabbítsák egy fél évvel.

30 százalék
fölötti 2024-ben a BUX növekedése

A jövő évet firtató kérdésre a vezető elemző úgy reagált, hogy a jelentős emelkedés ellenére továbbra is alulárazottnak tartja a magyar részvényeket. Ennek egyik legfőbb oka az ukrán–orosz háború közelsége. Amennyiben a konfliktust illetően kedvező változások történnének – tűzszünet vagy a háború lezárása –, úgy az jelentős változást hozhatna. Amíg ez nem következik be, addig egy lassabb ütemű, de továbbra is folytatódó felértékelődésre számít.

Régiós összevetésben is jól zárt a BUX

A régió tőzsdéit tekintve is kiemelkedik a hazai parkett idei teljesítménye. Euróban kalkulálva a legtöbb régiós index közel sem tudott az év egészében folyamatosan emelkedni. A környező országok tőzsdéi ősz óta lassú korrekcióban vannak. A leggyengébben a lengyel és az osztrák részvények teljesítenek. Az előbbi országban 2,9 százalékkal csökkent idén az index értéke, míg nyugati szomszédunknál is csupán 4,5 százalékos emelkedés látható. A magyar részvények euróban számolt 21,9 százalékos emelkedéséhez hasonlót csupán a cseh részvények tudták produkálni. Ez főként annak köszönhető, hogy az index rendkívül koncentrált, így az Erste 60,5 százalékos ralija képes volt arra, hogy nagyon megemelje a prágai indexet. A tőzsde irányadó indexe egyébként 25 százalék feletti emelkedéssel, a karácsony előtti időszakban 1755 ponton állt, miközben az évet még valamivel 1430 pont közelében kezdte meg.

Visszaszámlálás Pozsonyban

VÁLSÁG Robert Fico még nem adott magyarázatot arra, miről állapodott meg Vlagyimir Putyinnal karácsony előtt. A moszkvai vizit könnyen Igor Matovič sorsára juttathatja a kormányfőt.

GÁL MÁRIA

Peter Pellegrini szlovák államfő napok óta várja a részletes tájékoztatást arról, miről is tárgyalt vasárnap Robert Fico miniszterelnök Vlagyimir Putyinnal Moszkvában. A köztársasági elnök, aki egyben a Hlas párt vezetője is, a tavaly őszi parlamenti választások után azzal a feltétellel lépett koalícióra Fico Smer pártjával és tette lehetővé számára az újabb kormányalakítást, hogy az ország külpolitikája, euroatlanti elkötelezettsége nem változik, erről külön dokumentumot írtak alá. A miniszterelnök szinte titokban előkészített moszkvai útja, valamint az, hogy a tervezett vizitről a szlovák politika, beleértve a koalíciós partnereket is, Aleksandar Vučić szerb elnök kiszivárogtatása révén értesült, nem erről tanúskodik, miközben a koalíción belüli feszültségek egyre mélyebbek. Pellegrini hivatalának közleménye szerint az államfő reméli, hogy Fico moszkvai útja, „amely jelentősen árthat Szlovákia megítélésének az Európai Unióban és a NATO-ban", nem pusztán öncélú politikai lépés volt. Pellegrini, akinek támogatása nélkül nincs kormánytöbbség, emlékeztetett az aláírt közös nyilatkozatra és hozzátette: reméli, hogy az továbbra is teljes mértékben érvényes.

Az elnök pártja, a Hlas egyelőre nem kommentálta Fico moszkvai útját, sajtóosztályának közleménye azonban emlékeztet a koalíciós megállapodásra és leszögezi, azt várják, hogy a következő koalíciós tanácson a kormányfő beszámol a moszkvai vizit eredményéről és részleteiről. Pellegrini szociáldemokratái azonban nem egységesek a Fico-kormány eddigi lépései kapcsán sem. A Samuel Migaľ képviselő nevével fémjelzett csoport sokkal kritikusabb az átlagnál, az ő meggyőzésük nélkül nincs többség a koalícióban, ellenállásukon már több kormányzati kezdeményezés bukott vagy halasztódott el. Fico moszkvai vizitje kapcsán Migaľ azt nyilatkozta, hogy az „joggal vet fel kérdéseket", mert kockára teheti a szövetségesek bizalmát.

FOTÓ: AFP/STRINGER

Az Orbán Viktort utánzó Robert Fico azzal nem számolt, hogy neki nincs kétharmados parlamenti többsége, mint magyar barátjának, karácsony előtti Putyinnál tett látogatása akár miniszterelnöki bársonyszékébe kerülhet

A brüsszeli Politico hírportál „karácsonyi bevásárlás"-nak nevezte „Fico sokkoló moszkvai útját".

Fico azonban hallgat, holott moszkvai látogatása jelenlegi kormányzása egyik legmélyebb válságát eredményezte. Az ellenzéki SaS párt azonnal jelezte, bizalmatlansági indítványt kíván benyújtani a Fico-kormány ellen, a legnagyobb ellenzéki erő, a Progresszív Szlovákia (PS) pedig ellenzéki egyeztetéseket kezdeményez, amibe bevonnák a kormánykoalíció „változásra vágyó képviselőit is". Michal Šimečka, a PS vezetője a szlovák TV3-nak adott évértékelő interjújában, amelyet a Paraméter idézett, azt mondta, a PS fel van készülve az esetleges előrehozott választásokra. A Nem vagyunk hajlandók Putyin karácsonyi ajándéka lenni című pozsonyi civil tüntetés kezdeményezői azt kérik a főügyészségtől, vizsgálja meg a miniszterelnök moszkvai útját, mert álláspontjuk szerint az kielégíti a szabotázs vagy más, a btk. szerinti bűncselekmény lényegét, Szlovákia történetében példátlan külpolitikai fordulatot jelent.

Fico ugyan azt állítja, hogy az EU-csúcson tájékoztatta az uniós döntéshozókat arról, hogy Putyinhoz látogat, közlése azonban sem a külső, sem a belső vihart nem tudta kivédeni. A háromfősre apadt ingatag koalíciója számára a vég kezdete lehet ez a moszkvai kézfogás Putyinnal. 2021-ben Igor Matovič akkori szlovák miniszterelnök pozíciója is azzal rendült meg, hogy az Orbán-kormány és Szijjártó Péter magyar külügyminiszter segítségével a szlovák parlamentet és koalíciós társakat megkerülve orosz Szputnyik Covid-vakcinát szerzett be. Magyar mintájú különutassága bukását eredményezte.

„Gyorsan vegyél pénzt, mert később drágább lesz"

PROGNÓZIS Az a hír járja, hogy mindennek fölmegy az ára, de leginkább az asztali sóé – idézte elemzésének címében a legendás színész és bárd, Vlagyimir Viszockij dalát a Novaja Gazeta keddi számában a lap gazdasági szerkesztője. Dmitrij Prokofjev elemzésében azt járja körül: milyen hatással van az orosz gazdaságra a tartósan magas infláció, különösen azután, hogy a központi bank a várakozásokkal ellentétben a múlt héten nem emelte a 21 százalékos alapkamatot, már pedig annak éppen a 9 százalék körüli infláció fékezése lett volna a feladata. A 21 százalékos kamat így is orosz rekord, és a gazdasági szereplők már hónapokkal korábban panaszkodtak, hogy nem tudnak beruházni, mert nem képesek kigazdálkodni a hitelt, pedig akkor még jóval olcsóbb volt. Elvira Nabiullina bankelnök sokáig következetesen ismételgette, szükség van a szigorú monetáris politikára, a további kamatemelésre annak érdekében, hogy csökkenjenek az inflációs várakozások, és minél előbb elérjék a 4 százalékos inflációs célt. Az év elején a Központi Bank még úgy jelezte, hogy az áremelkedés idén nem fogja meghaladni ezt. Ehhez képest most ennek több mint a duplájánál járnak. Vezető orosz közgazdászok éppen ezért biztosak voltak benne, hogy december második felében újabb kamatemelés jön. Vita közöttük csak azon volt, 22 vagy 23 százalékosra nő-e az irányadó kamatláb, netalán 24-re, hogy a magasabb költségek miatt még nehezebb legyen hitelt fölvenni. Ehelyett minden maradt a régiben. A központi bank most úgy látja, az eddigi szigorítással a jelentős áremelkedés és az erős belföldi kereslet ellenére is megvannak a feltételek a dezinflációs folyamat újraindulásához. Ilyen dezinflációs tényező lehet, ha a fiskális politika 2025-ben normális lesz. Vagyis „amint a kormány abbahagyja a pénzosztást, az áremelkedés is lelassul" – fordítja le ezt a Novaja Gazeta, és idézi Nabiullinát, miszerint februárban „vagy meggyőződnek arról, hogy a szigor elegendő, vagy visszatérnek a kamatláb emelésének kérdésére".

FOTÓ: AFP/YEKATERINA SHTUKINA

A felpörgetett háborús termelés túlfűtötte az orosz gazdaságot

A közeljövőt tekintve az lesz a döntő, hogy a gazdasági szereplők hogyan fogadják a Központi Bank álláspontját. Ha szerintük ez azt jelenti, hogy a bank csak szünetet tart, akkor a hitelezés fölfut: „gyorsan vegyél pénzt, mert később drágább lesz", és ez persze újabb áremelkedéshez vezet. Ha viszont a gazdaság úgy dönt, hogy a Központi Bank föladta az önálló monetáris politikát, és mostantól a „költségvetés érdekében" cselekszik, akkor a mai infláció még alacsonynak is fog tűnni – hangsúlyozza Dmitrij Prokofjev, pedig az néhány területen, elsősorban az élelmiszereket illetően így is meghökkentő. Az újévi asztalra szánt étkek ára egy év alatt 11,4 százalékkal nőtt. A vaj 31, a tej és tejtermékek 21,1, a sajt 20, a kenyér és egyéb pékáru 15, a gyümölcs- és zöldségtermékek kosara 48,4 százalékkal lett drágább az idén. Ekkora infláció húsz éve nem volt Oroszországban – jegyezte meg a Novaja Gazeta szakírója, és különösen veszélyesnek mondta, ha az az eshetőség válik valóra, hogy a vállalati hitelezés új lendületet kap, és további pénz kerül a gazdaságba, miközben a fogyasztási cikkek termelésében nincs növekedés.

A lettországi emigrációban működő Meduza is kiemelten foglalkozott az inflációval, emlékeztetve, hogy a Kreml és a kormány javíthatott volna a helyzeten, de nem tette. Az infláció növekedésének fő okai között ugyanis hatósági intézkedések állnak. Az ukrajnai háború miatt földuzzasztott katonai-ipari komplexumban mintegy négymillió embert foglalkoztatnak, fizetésük 20-60 százalékkal emelkedett, ez a pluszpénz ráömlött a piacra, a kínálat viszont ennek a keresletnövekedésnek nem képes eleget tenni. Egyebek közt azért sem, mert nagy a munkaerőhiány, részint demográfiai okokból, részint pedig a hadsereg létszámnövekedése miatt. A civil szférából 600 ezren mentek át a katonai termelésbe, sokan pedig a mozgósítás elől kivándoroltak (a The Bell szerint 700 ezren). Az orosz gazdaságból körülbelül hárommillió munkavállaló hiányzik – írja a Meduza egy egyetemi kutatásra hivatkozva. A pénzbőséget fokozták a „költségvetési ösztönzőknek" hívott intézkedések is, amelyek káros hatására Nabiullina is figyelmeztetett: a jegybank hiába emeli az irányadó kamatlábat, hogy lehűtse a gazdaságot, ha a kormány a nullára csökkenti a hatást azzal, hogy kompenzálja a vállalkozásokat a növekvő költségeikért. Persze nem mindegyiket.

A Meduza év végi gazdasági összefoglalója kitér a szankciók hatására is. Bár Vlagyimir Putyin azt hangoztatja, hogy ezekkel a Nyugat nem ért el eredményt, valójában rendkívüli mértékben csökkent az orosz import. Biden amerikai elnöknek az a rendelete, amely alapján feketelistára kerülhet minden harmadik országbeli bank, ha kideríül, hogy segíti az orosz hadiipart, arra kényszerítette a vállalkozókat, hogy alternatív pénzátutalási módokat találjanak, és viseljék ennek költségeit. A moszkvai tőzsdét sújtó nyári szankciók megfosztották Oroszországot a dollárban és euróban folytatott devizakereskedelem lehetőségétől, és a szankcióknak tudható be az is, hogy az orosz rubel 2022 óta a legalacsonyabb szintre esett. Nemrég még 73-74 rubelt kellett adni egy amerikai dollárért, most jó, ha alulról súrolja a 100-at. German Gref, a Szberbank elnöke meg van győződve róla, hogy az amerikai valuta egy év múlva már 115 rubelbe fog kerülni.

Hogy az Ukrajna ellen vívott háború meddig folytatódik, ma még nem tudni. A jövő évi orosz költségvetésben mindenesetre rekordmennyiségű összeget, az összes kiadás több mint egyharmadát tervezik a hadseregre és a biztonsági erőkre költeni. A bevételi oldalon adóemelések sorjáznak: egyebek között 20-ról 25 százalékra nő a vállalatok nyereségadója, havi 200 ezer rubel fölött progresszív személyi jövedelemadó lesz, emelkedik egy sor termék, köztük a benzin, a dohányáruk, a 18 foknál erősebb alkohol jövedéki adója, és persze lesznek különadók is. KEREKES ANDRÁS

LAPSZÉL

Szerepet vált a volt NATO-főtitkár

FOTÓ: AFP/THOMAS FURE

A világ egyik legrejtélyesebbnek tartott politikai, ipari, akadémiai és katonai vezetőkből álló társasága, az 1954-ben alapított Bilderberg-csoport is készül Donald Trump elnökségére, a The Guardian tudósítása szerint a modern idők követelményeinek megfelelő szervezeti átalakításra készül. A Daily Mail úgy tudja, a csoport Jens Stoltenberget, a NATO korábbi vezetőjét választotta az irányítóbizottság elnökévé. A médianyilvánosságot általában kerülő Bilderberg-csoport úgy tűnik stratégiát vált, és ebben vár segítséget a médiakapcsolatokban jártas volt NATO-főtitkártól. A csoportot, akárcsak a volt NATO-főtitkárt aggasztja Trump elnöksége és a nemzetközi biztonságra gyakorolt hatása. NÉPSZAVA

Őfelsége ellenzéke: előretört a szélsőjobb

Szebb karácsonyi ajándékot aligha kaphatott volna Nigel Farage, mint a hírt, miszerint az általa vezetett Reform UK párt immár a legnagyobb ellenzéki pártnak számít a Konzervatívok hivatalos 131 680-as taglétszámával. A 2022-es vezetőválasztási kampány idején a toryk még 172 ezren voltak. A „brit euroszkepticizmus arca” ez év június 3-a óta áll a párt élén, személyesen hozzájárulva annak választási és növekedési sikeréhez. Míg Farage ünnepelte, hogy a „legfiatalabb brit politikai párt lekörözte a világ legrégebbi politikai mozgalmát és megszüntette annak meghatározó szerepét a jobbközépen”, egy konzervatív szóvivő a Reform UK szemére hányta a munkáspárti kormány hatalomra segítését és az ezzel járó megszorításokat. (R. H. V., LONDON)

Vučićnak a tüntetések sem ártottak

FOTÓ: AFP/FILIP STEVANOVIC

Hetek óta Szerbia szerte tartanak az egyetemi tüntetések az újvidéki vasútállomáson történt tragédia felelőseinek törvény elé állítását követelve, de a legfrissebb közvélemény-kutatás továbbra is Aleksandar Vučić államfő és pártja előnyét mutatja. Az Ipsos felmérése szerint az autoriter államfő a legnépszerűbb szerb politikus, az általa vezetett SNS párt is a szavazók 48 százalékának támogatását élvezi. Jelentősen növekedett az Európai Unióról kedvezően vélekedők száma, és nőtt azok aránya is, akik egy esetleges EU-csatlakozási népszavazáson pozitívan szavaznának. Jelenleg a szerbiai polgárok 47 százaléka szavazna az EU-csatlakozásra, míg 29 százaléka ellenezné azt. NÉPSZAVA

A remény hangja a Vatikánban

JUBILEUM A békére és tűzszünetre szólított fel karácsonyi üzenetében Ferenc pápa, de nemcsak Ukrajnában, hanem minden olyan országban, ahol dörögnek a fegyverek.

RÓNAY TAMÁS

Ferenc pápa december 25-én elhangzott urbi et orbi üzenetében (Rómának és a világnak, tehát olyan megnyilatkozás, amit az egyházfő a teljes földkerekségnek szán) felszólította a világ vezetőit, hogy engedjék el a szegény országok adósságait. A pápa ismét sok szót ejtett a világban dúló háborúkról, de ezúttal is elsősorban az ukrajnai és a gázai konfliktusokkal foglalkozott. Ukrajnában „bátorságra van szükség ahhoz, hogy megnyissuk az ajtót a tárgyalások, valamint a párbeszéd és a találkozás gesztusai előtt az igazságos és tartós béke elérése érdekében”, fejtette ki. Egyúttal sürgette, hogy „csendesítsék el a fegyverek hangját a Közel-Keleten”. Mint mondta, a Gázai övezetben élő keresztényekre gondol. A katolikus egyházfő emlékeztetett arra, hogy a térségben súlyos humanitárius válság alakult ki. Figyelmeztetett arra, lehetővé kell tenni a segélyek eljuttatását „az éhezéstől és a háborútól megviselt emberekhez”. Egyúttal a Hamász által tavaly októberben elrabolt izraeli túszok szabadon bocsátását követelte.

Ferenc pápa beszéde egy nappal azután hangzott el, hogy hivatalosan is megnyitotta az egyházi szentévet, amit Giubileónak, azaz Jubileumnak is neveznek és amelyet negyedszázadonként tartanak. Kedden este a pápa kinyitotta a Szent Péter-bazilika szent kapuját, hogy az első zarándokok átmehessenek rajta. A Vatikánba több mint 30 millió zarándokot, illetve turistát várnak a következő esztendő folyamán.

A jubileumi év témája a remény. Ez a motívum az egyházfő minden karácsonyi beszédét áthatotta. Ferenc pápa a szent kapu megnyitásakor arra hívott „minden embert, minden népet és nemzetet, találják meg a szükséges bátorságot, hogy belépjenek ezen az ajtón, s a remény zarándokaivá váljanak, hogy elhallgattassák a fegyverek hangját és legyőzzék a megosztottságot0ö.

FOTÓ: AFP/ALBERTO PIZZOLI

Békére és tűzszünetre szólított fel Ferenc pápa karácsonyi üzenetében, minden olyan országban, ahol fegyveres konfliktusok zajlanak

Először fordult elő, hogy egy börtönben is megnyitották a szent kaput.

A szent kapukat Róma fő bazilikáiban nyitják meg. Csütörtökön pedig Ferenc pápa Róma Rebibbia nevű börtönében is megnyitotta azt. Homíliájában mindenkit arra kért, „tartsák tárva-nyitva az ajtókat, mindenekelőtt a szív ajtaját. Ha a szív zárva van, kővé válik, elfelejtjük a gyengédséget”. A bebörtönzöttekhez szólva a pápa ezt mondta: „Sok békét kívánok nektek. Minden nap imádkozom értetek.” Ez az első alkalom a Jubileum történetében, hogy egy büntetés-végrehajtási intézetben megnyitották a szent kaput. Mindez Szent István, a katolikus egyház első vértanúja napján történt. Ez is egy szimbólum: a reményt jelenti a világ minden börtöne számára.

Ferenc pápa szerint Ukrajnában „bátorságra van szükség ahhoz, hogy megnyissuk az ajtót a tárgyalások, valamint a párbeszéd és a találkozás gesztusai előtt az igazságos és tartós béke elérése érdekében”.

Kedden, a szentestén elhangzott homíliájában Ferenc pápa szintén a reményre összpontosított, Mint fogalmazott, „arra hív minket, hogy az igazság keresésének zarándokaivá váljunk”. Egy olyan békéért könyörgött, ahol igazságosság uralkodik. Ferenc arra buzdította a híveket, lépjenek ki a komfortzónájukból, és gondoskodjanak másokról. A remény arra hívja az embereket, hogy „bátrak, felelősségteljesek és együttérzőek” legyenek – mondta. „Mindannyian megkaptuk azt az ajándékot és feladatot, hogy reményt vigyünk mindenhová, ahol elveszett a remény, összetörtek az életek, az álmok, betarthatatlanná váltak az ígéretek, és a szíveket csapások érték.”

Ferenc pápa jobb egészségi állapotban volt, erőteljesebbnek tűnt, mint az előző napokban. A múlt hét végén megfázással küzdött. Ferenc december 17-én ünnepelte 88. születésnapját.

Karácsonykor sem hallgattak a fegyverek

UKRAJNA ÉS GÁZA Orosz stratégiai bombázók is támadták Ukrajnát karácsony első napján, az energetikai infrastruktúra elleni támadások tegnap sem szüneteltek. Néhány óra alatt, csütörtökön délelőtt, Volodimir Zelenszkij ukrán elnök tájékoztatása szerint több mint hetven rakétát, köztük ballisztikus rakétákat, és mintegy száz drónt vetett be Vlagyimir Putyin hadereje. Szenteste is folyamatos orosz támadás alatt állt Ukrajna, az intenzív légicsapások nyomán országszerte több településen szünetelt a gáz- és áramszolgáltatás, az ukrán lakosság egy része menedékhelyeken töltötte a karácsony estét. Ezt megelőzően, szerda délelőtt orosz stratégiai bombázók is felszálltak, ami Varsót is válaszra késztette – a lengyel légierő több vadászgépet is felküldött a lengyel légtér védelmére.

Bár Orbán Viktor magyar miniszterelnök nemrég „békemisszió-ja” részeként telefonon egyeztetett Vlagyimir Putyin orosz elnökkel egy karácsonyi tűzszünetről és fogolycseréről, majd azt mondta, hogy javaslatát az ukrán fél utasította el, tegnap Szergej Lavrov orosz külügyminiszter a szokatlanul heves orosz légicsapások után „üres fecsegésnek” nevezte a tűzszüneti javaslatokat”. Mint mondta, szerinte nincs értelme tűzszünetet kötni, mert azt csak arra használna fel Ukrajna, hogy megerősítse az állásait. Lavrov szerint „a fegyverszünet sehová sem vezet. Olyan végleges jogi megállapodásokra van szükségünk, amelyek rögzítik az Orosz Föderáció biztonságának és természetesen a szomszédaink jogos biztonsági igényeinek szavatolásához szükséges összes feltételt”.

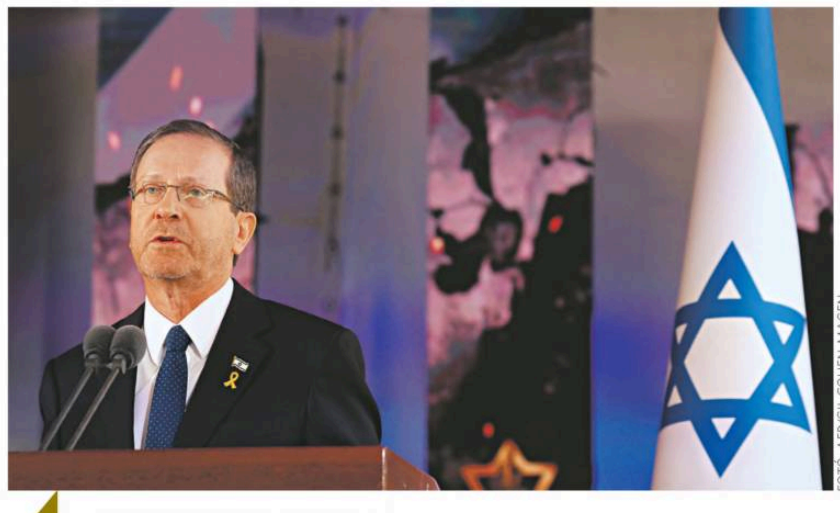

FOTÓ: AFP/GIL COHEN-MAGEN

Isaac Herczog izraeli államfő kompromisszumot sürget a túszok kiszabadítása érdekében

A heves orosz támadás vélhetően annak is köszönhető, hogy a háború kirobbantása után az ukrán ortodox egyház levált a moszkvai patriarchátusról, megalakította az autokefál ukrán ortodox egyházat és 2022 óta a karácsonyt is nem január 6-án, hanem a nyugati egyházakkal azonos időben ünnepelik.

Izraelben és Gázában a hanuka sem hozott ünnepi nyugalmat. A Hamász tavaly október 7-i terrortámadása után indított gázai háború 447. napján az akkor elhurcolt 251 túsz közül 96-an még mindig Gázában raboskodnak, közülük legalább 34-en biztosan elhunytak, halálukat az izraeli hadsereg, az IDF megerősítette. A Hamász a tavaly november végi egyhetes tűzszünet során 105 civilt engedett szabadon, négy túszt pedig már korábban is elengedtek, nyolcat az IDF katonái élve mentettek ki, többeknek viszont csak a holttestét találták meg. Az ünnepek előtt a katari, egyiptomi és amerikai közvetítéssel zajló túsz- és tűzszüneti tárgylások kapcsán minden fél optimistán nyilatkozott, ennek ellenére az egyeztetések ismét eredmény nélkül megszakadtak. Izrael a palesztin terrorcsoportot tartja felelősnek, amely újfent nem tudott garanciát adni arra, hogy az elhurcolt túszokat át tudja adni, a Hamász pedig az izraeli kormány rugalmatlanságát tartja a kudarc okának. Isaac Herczog izraeli elnök, aki rendre kompromisszumot sürget, az ünnep alkalmával is felszólította Benjamin Netanjahu kormányát, hogy minden lehetséges eszközt vessenek be egy tűzszüneti és fogolycsere megállapodás érdekében. Előrelépés azonban nem történt, a tegnapi izraeli légicsapásokban a gázai hatóságok szerint legalább 38 személy vesztette életét. A gázai hatóságok szerint az izraeli támadásoknak eddig 45 399 palesztin áldozata volt. GÁL MÁRIA

Egy nehéz év hajnalán

BONTA MIKLÓS

Ha a jövő évi magyarországi kilátásokat latolgatjuk, akkor minden szál a két esztendeje hibát hibára halmozó Nagy Mártonhoz vezet, aki az új esztendő első napjától azzal is megpróbálkozhat, hogy a kormányzati költségvetési és adópolitika felelőseként javítson a kiváló jegyektől mentes bizonyítványán. Amikor a miniszterelnök nem kevés bátorsággal a 2025-ös év várható teljesítményét fantasztikusnak minősítette – a gomba módra megszaporodott sajtónyilatkozatai mindegyikében –, akkor egyértelműen az ezentúl gazdasági csúcsminiszterként funkcionáló egykori MNB-alelnök ma még rejtőzködő csodateremtő képességében bízhatott. Azon közgazdászében, aki az éves miniszteri meghallgatásán a parlament gazdasági bizottsága előtt nem kevesebbet állított, mint hogy „az infláció a múlt, legyőztük és lent is maradt". Az uniós statisztikai adatok azonban korántsem tükrözik a magyar tárcavezető helyzetelemzésében rejlő optimizmust. A novemberben mért hazai 3,9 százalékos, évesített áremelkedési ütem 1,4 százalékkal magasabb volt az európai közösség országainak átlagánál, és a tagállamok rangsorában – a lengyelekkel holtversenyben – a negyedik leggyorsabb drágulás volt. Mértéke ráadásul egyik hónapról a másikra még növekszik is. Egyébként páratlanul jó kondícióban lehet a fogyasztói árindex, mert annak ellenére, hogy már földre kényszerítették, a miniszter által is elismerten „megette a béreket", és az emberek azt érzik, hogy romlik az életszínvonaluk.

A jövő évi inflációs kilátások korántsem biztatóak, kedvező esetben is csak beragadhat az idei drágulás mértéke körül. Az MNB Inflációs jelentése 2025-ben a legjobb esetben 3,3 százalékra számít, de nem tartják elképzelhetetlennek, hogy a pénzromlás üteme akár a 4,1 százalékot is eléri. Ebben szerepet játszhat az ismét gyengélkedő magyar deviza árfolyamának meglehetősen bizonytalan alakulása is. Napjainkban 30 forinttal többet kell adni az euró egy egységéért, mint tavaly az esztendő végén. Ugyancsak egyértelműen gerjeszti az inflációt, hogy 2025-től bevezetik az inflációkövető adóemelést, amely érinti a regisztrációs és a gépjárműadót, az átírási illetéket, valamint az üzemanyagok és az alkoholtermékek jövedéki adóját is. Mivel az emelés nagyságát a 2024. júliusi infláció határozza meg, ami 4,1 százalékos volt, legalább ekkora lesz a drágulás mértéke. A dohánytermékek jövedéki adója 8 százalékkal nő, míg a cégautóadó 20 százalékkal emelkedik. S ez még csak a kezdet!

A lakásárak alakulását az inflációs statisztikák nem tartalmazzák, ezt a beruházásoknál számolják el. A jövőre várhatóan 10-20 százalékos drágulás meglehetősen Janus-arcú. A csoknál már bebizonyosodott, hogy a családtámogatásoknak áremelő hatásuk van. Az eladói oldal ráérez arra, hogy több elkölthető pénz van a piacon. Az új építésű lakások árának növekedését viszont a statisztikusok a GDP bővüléseként számolják el. A költségvetés is abban érdekelt, hogy minél drágábban keljenek el az otthonok, mert ezzel növekednek az adóbevételek is. Nehéz évünk lesz!

HARGITAI MIKLÓS

Gyermekeinknek

Tegyük fel, hogy ez a rendszer minden beépített biztosíték és racionális ellenérv dacára megbukik egyszer. Tegyük fel, hogy azokban, akik őszintén hittek benne vagy csak jobb híján, de azért többé-kevésbé tiszta lelkiismerettel újra és újra megszavazták, lesz belső igény a szembenézésre, mit is támogattak másfél évtizeden át és miért. Adott-e ez a rezsim legalább ugyanannyit az országnak, mint amennyit az elitje kapott tőle (vagy pláne adott-e annyit, amennyit ténylegesen adhatott volna), és mit váltott valóra abból a túlzás nélkül történelmi esélyből, ami a hatalommal együtt az ölébe hullott 2010-ben. Szóval tegyük fel, hogy lesz ennyi morális tartás bennü(n)k. Ha így van, akkor rengeteg olyasféle naplóbejegyzés fog készülni – gondolatban, szóban, írásban vagy akár mozgóképben –, mint amilyet Magyar Péter készített karácsonyra. Mert az emberben, ha van lelkiismerete, él az igény, hogy megmagyarázza (magának vagy legalább a gyermekeinek), hogy miért vett részt benne; hogy miért hagyta; hogy miért nem tett többet ellene.

Magyar videóhitvallásából annyi mindenképpen kiderült, hogy rendelkezik lelkiismerettel, hogy ő például hitt benne és hogy ma már bánja. Hogy mi volt a pontos szándéka az alkotással, azt nem tudjuk, de egyszerre adott vele egyfajta mintát a táborból kifelé tartóknak (sokan vannak, és egyre többen lesznek), meg jelet a tőle esetleg még távolságot tartó ellenzéki szavazóknak, hogy szeretne valamiféle közös platformot találni. Leginkább az érződött, hogy senkit nem akar elidegeníteni, és minél többeket meg akar nyerni azok közül, akiket, ha egyszer tényleg megbukik, lelki-érzelmi értelemben nem ránt magával majd a NER, mindenféle önreflexió nélkül.

> Magyar videóhitvallásából annyi mindenképpen kiderült, hogy rendelkezik lelkiismerettel.

Mondhatjuk (mondhatja bármelyik politikai tömb), hogy ez még kevés. De egyrészt máris sokkal több, mint amennyi gesztust mondjuk 2009-ben Orbán a nem a legszorosabban vele tartóknak tett (emlékszünk: „csak a Fidesz!"). Másrészt pedig nagyon sok, közel másfél év van hátra 2026 tavaszáig. Addig még rengeteg további csoportot meg lehet szólítani, rengeteg régi hibát be lehet ismerni – és persze rengeteg újabbat el is lehet követni.

JEGYZET

Gál Mária

Messiásvárás

Megváltót vártak a románok karácsonyra, de csak a korábbi kormány RMDSZ-szel felturbózott változatát kapták és egy ígéretet, hogy egy politikai hullának számító politikussal próbálják megnyerni majd a megismételt elnökválasztást s megőrizni az EU-konform jogállamot és demokráciát.

Kívülről nézve alapvető nagy gond nem volt az előző román rotációs kormánnyal, amellyel a korábbi két nagy versenytárs véget vetett az évtizedes politikai instabilitásnak. Szépséghibái nyilván voltak ennek a jobbközép-balközép egymásra borulásnak, de az ország fejlődött, a bérek, nyugdíjak rohamtempóban nőttek, olyannyira, hogy az a költségvetést is földhöz vágta. A választások mégis tragikus eredményt hoztak, a demokratikus intézményekbe vetett bizalom korábbi lenullázódása most hozta meg a gyümölcsét: egy narcisztikus, szemfényvesztő messiást az elnökválasztás első fordulójában, illetve három szélsőjobb, demokráciaellenes pártot a parlamentbe. A status quót megerősítő új karácsonyi kormány tovább rontotta a helyzetet, az elnökválasztás első fordulóját megnyerő Călin Georgescu nem is hagyta ki a ziccert. A TikTokról kilépve most már a Facebookon is hirdeti a szebb jövőt, természetesen a visszakérdezés lehetősége nélkül. A hagyományos médiát továbbra is kerüli, az újságírók kellemetlenkedő kérdéseinek megválaszolása nem illik a messiásimidzsbe. Programja, ütőképes pártja ugyan nincs, de az elégedetlen ellenzéki táborból máris sok szavazót megszerzett. Az elnökválasztás első fordulója és a parlamenti választás közötti egyetlen hét alatt a mögé beállt, frissen grundolt pártnak nem sikerült annyi embert listára tennie, ahány mandátumot nyertek. Múltja, jelene semmivel sem makulátlanabb, mint azoké, akiket támad – de ebben az általános messiásváró hangulatban a jövő mégis az övé, az övéké lehet. Biztos van rá gyógymód, de Bukarestben azt egyelőre nem találják.

PÁPAI GÁBOR RAJZA

ÜNNEP

Kakas az örök vadászmezőn

TÜZES LÓ

DOROS JUDIT

Bolondok vagytok ti, ennyi időt tölteni az állatokkal! Más csak odaveti eléjük a kukoricát, búzát, azt is egy nap csak egyszer, aztán, ha elérik a megfelelő testsúlyt, szépen levágják, és megeszik. Nem személyesítik meg, mint valami embert, nem adnak nekik nevet, és nem pazarolnak rájuk annyit a drága idejükből. Még jó, hogy a szomszédok nem hallják, amikor esténként altatódalt is dudorásztok a kacsáknak, pláne, hogy a bóbitás tyúk hátát még simogatjátok is, és azt gondoljátok, a kérdésetekre felel, amikor vartyogva odébb totyog. Na meg, hogy a kecskének humora van, hahaha! Biztos nem azért szedi le a sapkát a fejedről, mert vicces kedvű, egyszerűen csak szereti megrágcsálni, ami a közelébe kerül.

Egy ismerősöm fenti szavai jutottak eszembe, amikor nemrégiben levelet kaptam, s hogy a nyájas olvasó más szemüvegén át is lássa az állatok csodálatos világát, kissé megszerkesztve közre is adom.

> Még jó, hogy a szomszédok nem hallják, amikor esténként altatódalt is dudorásztok a kacsáknak.

– Üdvözlöm, kedves, én vagyok az az olvasója, aki nemrégen megkérdezte, vajon meddig él – ha minden optimális – egy japán tyúk. Az enyém ezen a tavaszon volt húszéves, akkor vettünk egy tanyát Békéscsabától tizenhat kilométerre, s a szomszédasszony ajándékozta nekem ezt a japán tyúkocskát és kiskakast. Négy éve volt nyáron, hogy beköltöztünk a tanyáról, gyerekekhez, orvoshoz, gyógyszertárhoz közelebb, egy városszéli öreg házba. Hoztuk dobozban a kutyát, macskákat, tyúkokat, mindenki hamar megszokta, minden működött, de azért két névtelen levelet már kaptunk tiltakozásul a kakaskukorékolások miatt. Az én japán tyúkocskám mindig jó tojó volt, akadt olyan év, hogy háromszor is költött kiscsirkéket, s állandóan test a test mellett járt párjával, a húszéves kakassal. Sajnos most egy hete a kakasom lába megbicsaklott, alig tudott menni, esténként az ölemben kellett bevinnem a többiekhez az ólba, reggel pedig ugyanígy hoztam ki. Etettem, itattam, masszíroztam az öreg lábat, amin három centiméteres sarkantyúk meredeztek. Tegnap reggel aztán kihűlve találtam, becsukott szemmel ült a földön, így távozott az örök vadászmezőkre. Megsirattam, betakartam egy öreg lepedődarabbal, s idehoztam a teraszra, ami messze van a tyúkóltól. Letettem egy székre, gondoltam, majd később eltemetjük a kert végében. Amikor egy idő múlva kimentem, a tyúkocska, a mindig hűséges társ föntt állt a széken, a kakashoz bújva, s óvatosan, puhán csipkedte végig párja fejét, csőrét, taraját. Oly' megható volt ez a búcsú! Sokan azt hiszik, a tyúk buta, de ez nem igaz, mi emberek nagyon sok mindent nem tudunk még az állatokról.

Hatvanötezer forint a nyugdíjam, nagyon meg kell gondolnom minden fillért. Most is nagy a gond a karácsonnyal: öt unokánk van, okosak, szépek, jönnek sokat segíteni, olyankor sütök finom süteményt, de leginkább sok-sok szeretetet és jó szót kapnak. Erőt és egészséget kívánok az egész szerkesztőségnek. Írjanak, mert nagyon várjuk! Nem iszom, nem dohányzom, nagyon spórolok, hogy olvashassam a lapjukat. Minden jót és boldog új évet kíván: Klára.

Egy zsemle vagy hét zsemle?

KARÁCSONY MIHÁLY
nyugdíjelemző

Elöljáróban le kell szögezni: a nyugdíjasok legnagyobb gondja abból ered, hogy a közösen létrehozott nemzeti összтermékből a költségvetés méltatlanul alacsony összeget biztosít a közfinanszírozott korbetöltött öregségi nyugdíjak fedezetére. (A GDP 6,4 százaléka jut erre Magyarország Konvergencia Programja alapján.) Csak e makroszintű igazságtalanság hangsúlyozása után léphetünk tovább, a hátrányos helyzeten belüli igazságtalanság feltárása felé.

A 2025. évi központi költségvetés összeállítói azzal számoltak, hogy az éves infláció 3,2 százalék lesz. A képviselők azonban annak tudatában szavaztak róla, hogy az infláció alakításáért felelős intézmény – a Magyar Nemzeti Bank – még a döntés előtt nyilvánosságra hozta a hivatalos jelentését. A prognózisukban 3,3-4,1 százalékos inflációs értéket jeleztek. A kormány mégis ragaszkodott az elfogadott törvényben szereplő alacsonyabb mértékhez. A kötelező kincstári optimizmust semmilyen szakértői csoport nem támasztotta alá, de a döntéshozók bíztak vágyaik beteljesülésében.

A nyugdíjrendszer biztosítási elv szerinti működését az induló nyugdíj meghatározása után a szolidaritási elv dominanciájának kellene felváltania.

FOTÓ: FARBAKY TAMÁS

A hatalomhoz lojális apparátus megalapozatlan „nagyot akarása” akkor válik húsba vágóan szomorú valósággá, amikor a feltételezett fogyasztói árindex változásához hozzákötik a közel kétmillió korbetöltött öregségi nyugdíjas jövőbeli sorsát is. A hatályos törvény szerint az elfogadott költségvetésben szereplő mértékben kell az adott évben a nyugdíjakat emelni. (Ráadásul ezt összekapcsolják a közel ötszázezer nyugdíjszerű ellátásban részesülő, 21 egyéb jogcímen folyósított összeget kapó rászorult járandóságával is.)

A vágyvezérelt parlamenti döntés következménye a korbetöltött nyugdíjasok esetében az, hogy egy átlagos nyugellátásban részesülő (2024. október: 233 854 forint/hó) honfitársunk ellátmánya 2025. január elsejétől havi közel 7500 forinttal emelkedik. De ha ezen adatot nagyító alá tesszük, akkor elszomorító képet kaphatunk. Az átlagos nyugellátás részleteit kissé kibontva szembetűnik az alkalmazott gyakorlat igazságtalansága és méltánytalansága.

Megállapítható, hogy az állami nyugdíjrendszer finanszírozási eljárásában a szolidaritás elvét teljesen figyelmen kívül hagyja az állami bürokrácia. Döntéseiben nincs tekintettel erre, annak ellenére nem, hogy az Alaptörvényben és az Alkotmánybíróság határozataiban többször is megjelenik az elv alkalmazásának imperatívusza. Sőt még az EU Bizottsága és a Magyar Kormány által megkötött (RRF) megállapodást sem tartják be.

Álljon itt most egy-egy idézet mindhárom hivatkozott intézménytől.

„Magyarország az időskori megélhetés biztosítását a társadalmi szolidaritáson alapuló egységes állami nyugdíjrendszer fenntartásával (...) segíti elő” (Alaptörvény, XIX. cikk (4)).

„Az Alkotmánybíróság hangsúlyozza, hogy az állami nyugdíjrendszer a szolidaritás elve alapján működik.” (3238/2017. /X. 10./ AB határozat)

„(...) kezdettől fogva nem tisztán biztosítási elven alapul, hanem a szolidaritás és szociális kiegyenlítés gondolatán nyugszik.” (29/2017. /X. 31./ AB határozat)

„(...) miközben a nyugdíjasok közötti jövedelmi egyenlőtlenségeket is kezeli.” (RRF Ütemterv, 26.)

A nyugdíjemelés a gyakorlatban azzal a következménnyel jár, hogy azon 65 évnél idősebb honfitársainknak, akik „nagyon szűkös” jövedelemmel rendelkeznek (200 ezer fő), napi 100 forinttal, míg a „nagyon bőséges” jövedelemmel bíróknak (60 ezer fő) napi 700 forinttal emelkedik a nyugdíjuk. Mindez a vásárláskor azt eredményezi, hogy a megemelt nyugdíjából a kedvezőtlen helyzetben lévő nyugdíjas napi egy zsemlével, míg a szerencsésebb életutat megélt nyugdíjas napi hét zsemlével vásárolhat többet.

Ezek után különösen jogos kérdés, hogy a gyógyszerek, élelmiszerek, gyümölcsök árának, a közüzemi számlák, eljárási és banki költségek stb. díjainak emelkedése után egyáltalán marad-e még a zsebekben az igen szerény növekményből. Hasonló igazságtalanságot tapasztalnánk akkor is, ha a magyarországi járások átlagnyugdíjainak aránytalanságát vagy a férfiak és a nők átlagnyugdíjának év eleji emelését vizsgálnánk meg.

Ismertek azok az álláspontok, melyek a fenti egyenlőtlenségeket természetesnek tekintik, azt a korábbi kereseti arányok különbségével magyarázzák. Akadnak, akik az évről évre növekvő differenciát is a nyugdíjrendszer biztosítási elve alkalmazásának következményeként fogadják el. Sokan éppen ezért az év eleji nyugdíjemelés rendjét, a minden érintett számára történő azonos százalékos növelést igazságosnak tartják.

Többünknek azonban az a véleménye, hogy a nyugdíj megállapításakor az érintettek korábbi keresetének az összegét már egyszer figyelembe vették. Az eltérő nagyságú induló nyugdíjak az eltérő kereseteket tükrözik. A kedvezőtlen és a szerencsésebb életutat megélt idősek életkeresetei közötti különbséget már a nyugdíjuk megállapításakor beszámították. Véleményünk szerint ez az adminisztratív eljárási rend megfelel a nyugdíjrendszer biztosítási jellegének.

Ugyanakkor indokolatlan az induló nyugdíjból kialakult különbséget – amely egyeseknél előnyt, másoknak hátrányt jelent – a nyugdíjasévek során az idősek között folyamatosan növelni. Úgy véljük, hogy a nyugdíjba vonulás után már minden idős ember a társadalmi munkamegosztás azonos szintjén áll. A társadalom elismeri a nyugdíjasok státuszát mint a társadalmi összтermék növeléséhez való hozzájárulás szerinti homogén csoportét.

Véleményünk szerint a nyugdíjrendszer biztosítási elv szerinti működését az induló nyugdíj meghatározása után a szolidaritási elv dominanciájának kellene felváltania. Ez azt jelentené, hogy az év eleji nyugdíjemelés százalékos előírása helyett az azonos összegű nyugdíjemelés válna gyakorlattá. A címben felvetett dilemmára utalva: az év eleji nyugdíjemelésből minden idős ember azonos számú zsemlét vásárolhatna. Az igazságos eljárásrendre való áttéréssel eleget tennénk az Alkotmánybíróság azon elvárásának is, hogy nyugdíjrendszerünk „a szolidaritás és szociális kiegyenlítés gondolata” mentén újuljon meg.

Nagyon reméljük, hogy a csaknem három évtizede (1997. évi LXXXI. törvény) elfogadott és már közel százszor módosított, a „Társadalombiztosítási nyugellátásról” szóló törvényt minél előbb egy új törvény váltja fel. Úgy gondoljuk, hogy az elmúlt időszakban olyan mértékű technológiai, orvosbiológiai, munkaerőpiaci, jogdogmatikai és nemzetközi kapcsolati változások történtek, hogy időszerű lenne egy új, fenntartható és méltányos nyugdíjtörvényt előkészíteni, megvitatni és elfogadni.

Végezetül idekívánkozik az elfogadott költségvetési törvényből kiolvasható, a nyugdíjrendszert érintő egyik lényeges tétel felidézése. Nevezetesen az, hogy a közfinanszírozott nyugdíjfolyósításhoz szükséges fedezetet felerészben járulék (társadalombiztosítási járulék), míg a másik felében adó (szociális hozzájárulási adó) befizetésének meghatározott részéből biztosítják. A fentekből következhet, hogy azoknak, akik a járulékok befizetésével arányos járadékot remélnek, gyengülnek az érvei, hiszen az adókkal szemben nem állítható közvetlen elvárás.

Egy csudára bölcs intézkedés

SZENTGYÖRGYI ZSUZSA
villamosmérnök

„Mit szólsz hozzá, Jenő, milyen nagyszerű új dolgot hallottam a rádióban?”

„Ugyan már, Lujza, már megint egy újabb butaságnak örülsz?”

Mintha most is hallanám az egykori Rádiókabaré két nagyszerű szereplőjének, Psota Irénnek és Major Tamásnak az ostobácska vitáját. Most éppen arról, hogy az egyre kíméletlenebb és egyre nagyobb hatalmat szerzett, szép nevű MOHU, vagyis a hulladék elszállítására egyeduralommal ráterpeszkedő vállalat vezetőinek agyában mily bölcs gondolatok támadtak. Mi több, nemcsak gondolatok, hanem immár mindnyájunkra nézve kötelező előírások is.

No persze, ahogy nálunk ma már általános szokássá vált, előzetes viták, társadalmi egyeztetés és egyetértés próbái nélkül. Megszokhatjuk, ugye, a bejelentést: így lesz, mert mi így döntöttünk! Mire lenne jó parttalanul vitázni, hiszen mi vagyunk a mindentudás bölcs forrása!

Gondoljuk csak meg, a könnyedén odavetett „ezer méter” bizony egy kilométert jelent! A kidobandó tárgyakat hurcolva.

No de miről is van szó?

December közepén bejelentette a MOHU, valamelyik csúcsvezetője által, hogy a jövő évtől tilos lesz a házak elé, legtöbbször az utcára rakni az elszállítandó lomokat, mivel azokat ezentúl kijelölt, körülkerített helyre kell vinni, onnan viszik majd el. Nem jelenthet ez gondot a lakosságnak, jelentette ki a hatalom képviselője, hiszen a házakhoz közel, 800-1000, de legfeljebb 2000 méterre fogják elhelyezni ezeket a lomtárolókat, körül lesznek kerítve, és őrizni is fogják őket. A házak elé lerakott dolgok miatt pedig büntetést kell majd fizetni.

Mily bölcs, mily szép gondolat! Így elhárítják, hogy a gyorsan a helyszínre telepedő, a tárgyak között vizslató „lomizók” szétturkáljanak mindent, értékesnek gondolt, esetleg még javítható, feldolgozható, netán eladható dolgok után kutatva. Kétségtelen, hogy ezek a csapatok, olykor egész családok bizony széttúrt szemetet, piszkot hagynak maguk után. Ám ez a kotorászás többnyire némi megélhetést is jelent számukra.

Hanem a létrehozandó gyűjtőhelyek! Gondoljuk csak meg, a könnyedén odavetett „ezer méter” bizony egy kilométert jelent! Megtenni odafelé, a kidobandó tárgyakat hurcolva – no és vissza is, hazamenve. Mennyire lesznek képesek odacipelni a dolgokat, esetleg több fordulóban is az akár még fiatal, de nehezen mozgó, esetleg beteges emberek? És az öregek? Vagy fölfogadják külön pénzért a MOHU alkalmazottait?

Igencsak öreg ember lévén megosztom a magam gondját is. Már vár a nálunk mindig májusban bekövetkező lomtalanításra két, eléggé terjedelmes és nehéz háztartási gép, virágcserepek sora, amikből kihervadtak a virágok, egy végletekig lekopott, öreg szőnyeg – minek folytassam?

Némileg meglep, hogy eddig nemigen hallottam-olvastam komoly felhördülést e zseniális intézkedéssel kapcsolatban. Nem meglepő. Hiszen számos hasonló, előkészítetlen, meg nem vitatott, villámgyorsan eldöntött és hiphop bevezetett intézkedés, rendelet, sőt törvény jelenik meg nálunk nap mint nap. Elég csak egyre utalnom, amely engem mint egykori akadémiai kutatót a végletekig lesújt: ez a kutatóhálózat épületeinek, berendezéseinek minapi einstandolása. Ehhez képest a hulladékgyűjtés anomáliái igazán kicsiny morgolódást válthatnak csak ki.

De hát mindenképpen be kell látnom, hogy napjainkban országunk vezetői számára a betegségekkel küzdők, a rokkantak, nemkülönben az öregek csak bosszantó, felesleges s – ha lehetséges – eliminálandó terhet jelentenek. Ámbár ne feledjük, hogy azért e megvetett népség is fejenként egy szavazattal bír!

Mondják, a remény hal meg utoljára. Talán! Talán még észbe kaphatnak a hulladékszállítás nagyjai, még nem késő, hogy ostoba és kegyetlen elgondolásukat korrigálják.

A lapban megjelenő hirdetések nem feltétlenül tükrözik szerkesztőségünk álláspontját.

Az oldalon megjelenő vélemények nem feltétlenül tükrözik szerkesztőségünk álláspontját. Lapunk fenntartja magának a jogot a beérkező írások szerkesztésére, rövidítésére.

Olvasóink leveleit a következő címre várjuk:
olvasoilevel@nepszava.hu

Dedikált Radnóti a kukából

OLVASÁS Idén filmben szerepeltek, jövőre a Széll Kálmán térre és újabb vidéki helyszínekre is kitelepülnének a Könyvmentők.

ROSZNÁKY EMMA

Az Uzsoki Utcai Kórházzal szemben található raktárukban kerestük föl a Könyvmentőket, akiknek piros könyves szekereivel a fővárosban és néhány vidéki városban is összefuthatunk. Az olcsó példányaikról elhíresült terjesztők bázisán a legkülönbözőbb kötetek, idegen és magyar nyelvű regények, nyelvkönyvek, albumok, szótárak sorakoztak pincétől padlásig. Kellemes könyvillat terjengett, bár kissé zsúfoltnak tűnt a hely, de a szervezet elnöke, Tóth Orsolya szerint ez egy teljesen átlagos látkép. – Egyre nehezebben férünk el, és már kapcsolatba léptünk a zuglói önkormányzattal, hogy egy nagyobb raktárt keressünk – mondta, miközben épp érkezésünkkor többládányi új rakomány érkezett.

FORGALMAS ŐSZ, KEMÉNY TÉL

– Informatikai projektmenedzsmentben dolgoztam sokáig, szerettem volna váltani, valami mást csinálni – mesélte kérdésünkre Tóth Orsolya –, pont kávéztam az Alleenál, amikor megláttam egy könyves szekeret, egészen véletlenszerűen fogalmazódott meg bennem, hogy mennyire szeretem ezt a műfajt. Megkerestem a Könyvmentőket, és csatlakoztam a csapathoz. – A szekér ötlete az erdélyi származású Veres Mártontól ered, ő indította el a Könyvmentők első piros négykerekűjét 2014-ben. Az alapító még középiskolai tanárként vette észre diákjain, hogy a kevés olvasás miatt egyre nehezebben értelmeznek szöveget. Mivel korábban foglalkozott régiségekkel, úgy döntött, a kettőt összekapcsolja: elkezdett alacsony áron, használt könyveket árulni. – Mártonnak az volt az alapelve, hogy mindezt ki kell vinni az utcára, hogy azok az emberek is találkozzanak könyvekkel, akik nem járnak könyvesboltba, könyvtárba. Ez az egész nagyon gyorsan felpörgött. – A Könyvmentők csapata fokozatosan bővült, ma már szállítóik, könyvterjesztőik vannak, valamint három könyvtáros kolléga is dolgozik velük, akik a kötetteket válogatják. Tóth Orsolya három éve van a Könyvmentőknél, több újítás történt azóta, jelenleg egy területfoglalási engedély megszerzésén dolgozik. – A terjeszkedéshez önkormányzatokkal kell tárgyalnunk, elárulhatom, hogy jövőre a Széll Kálmán téren akarunk egy szekeret. Persze nem megy minden simán, a II. kerületi főépítész például nem akart szekeret, mert szerinte nem elég urbánus. Ennek megoldására megkerestünk egy fiatal építészcsapatot, ők terveztek nekünk egy űrhajószerű kvázi könyvespolcot, van csukott meg nyitott állapota, tehát lényegében betölti a funkcióját. Az új formával viszont az a baj, hogy talán túl extrém, meglehet, hogy a hagyományos könyves szekér kedvelői nem kedvelik majd, emiatt az ősszel újabb tervek készültek – meséli.

A könyvek ára 450, maximum 900 forint, és ehhez ragaszkodnak is. – Van, hogy kapunk értékes könyveket, volt, amikor a szemétből húztunk elő egy dedikált Radnóti-kötetet. Az ilyen példányokat online árverésre bocsátjuk, ebből származik valamennyi pluszbevételünk. Erre szükségünk is van, főleg, mert a téli időszak elég nehéz, a teljes bevételünket a működési költség viszi el, így az ilyen kis pluszbevételek számítanak. Semmiképp sem akarunk árat emelni. Ebből az összegből kell kigazdálkodnunk a raktár- és autóbérlést, a közterület-használati díjat, az adókat stb. – részletezi Tóth Orsolya, aki az őszt tartja a legforgalmasabb időszaknak, ilyenkor kel el a legtöbb példány. A Könyvmentők a stabilizációra törekedtek idén, kis beruházásként bevezették a kártyaleolvasót minden szekéren, vettek több faládát. A jövő évtől már az adónk egy százalékával is támogathatjuk működésüket.

FILMCSILLAGOK KÖZT BÖNGÉSZÜNK

Budapesten a Keleti pályaudvar, az Örs vezér tere környékén, de a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár épülete mellett álló szekér is mind nagyon népszerű pont, utóbbi a rengeteg egyetemista miatt emelhető ki. A szervezet szeretne több vidéki városban jelen lenni, momentán Budapest több kerületében, Pécsen, Szolnokon, Veszprémben, Székesfehérváron, Győrben, Szatmárnémetiben és Szovátán is van kocsijuk, de máshol is lenne rájuk igény. Például Szegeden, ahol a bölcsészkar miatt sok érdeklődőre számíthatna egy könyves szekér.

A Könyvmentők általában felajánlások útján jutnak kötetekhez. Lakásátrendezés, költözés, öröklés, tanulmányok lezárása, mind olyan esemény, ami egy csomó fölösleges könyvvel járhat. – Ha megkeresnek minket, kimegyünk a helyszínre, átválogatjuk a köteteket. Amit már nem tudunk olvasó kezébe adni, az a papírfeldolgozóba kerül – mondja Tóth Orsolya. Általában könyvőrültek jönnek hozzájuk dolgozni, sokan hazavisznek egy-egy példányt, de pár hét után rájönnek, hogy a helyhiány határt szab a gyűjtőszenvedélynek. – Sokan azt gondolják, hogy az antikváriumokkal konkurálnak a szekerek, de igazából nem, 5-6 évvel ezelőtt talán még volt benne igazság, de mostanra már nem számítunk konkrét versenytársnak, sőt együtt is működünk antikváriumosokkal – fogalmazott.

A Könyvmentők csapata a közösségi médiában is aktív, ott vannak a Facebookon, Instagramon, TikTokon. YouTube-csatornájukon láthatók versfilmek, interjúk szerzőkkel, köztük Spiró Györggyel, Cserna-Szabó Andrással, Parti Nagy Lajossal. Persze legfontosabb elérési helyük maga az utca, a közterület. Mivel nem mindennapi munkát végeznek, a Könyvmentőket érik nemmindennapi megkeresések, Tóth Orsolya elmesélte, hogy idén filmforgatásra béreltek tőlük könyves szekeret, így az egyik piros négykerekűjük feltűnik majd egy amerikai thrillersorozatban. Úgyhogy meglehet, filmcsillagok közt böngészünk.

SEBESSÉGKORLÁTOZÁS FILLÉREKÉRT

Évről évre apránként nő a forgalom, alapvetően tízezres nagyságrendben adnak el könyveket minden hónapban, ugyanakkor nem szeretik így nevezni, a „könyvterjesztés” szó közelebb áll a valósághoz. Az árusok a téli időszakban is egészen sokáig kint vannak, értelemszerűen az eső jelent kritikus időjárást a könyvekre nézve, illetve az embertelen kánikula az, amitől megóvják munkatársaikat a Könyvmentők. – Csodálatos kollégáink vannak, nagyon színes a csapat. Sok zenész dolgozik nálunk, diákok, egyetemi hallgatók, tanárok is. A művészeti tevékenység mellé abszolút jó kiegészítő foglalkozás a könyvárusítás. Nyilván könnyebben megtalálnak minket azok, akiket jobban érdekel a kultúra, de az olvasáshoz szerintem mindenkinek van köze – állítja Tóth Orsolya szerint a vevőik többsége impulzusvásárló. – Sok a pozitív visszajelzés, hogy az embereknek hozzáad a hétköznapjaihoz a böngészés. Nehéz megmondani, mi fogy leginkább, mert mi nem vezetünk klasszikus értelemben vett katalógust, tonnában mérjük a könyveket. Nagyon sok nyugdíjas vásárol nálunk, ők leginkább a romantikus regényeket szeretik, de szakkönyvektől kezdve a hobbikönyveken át a szakácskönyvekig mindenből visznek. Népszerűek vagyunk még a bölcsészhallgatók körében, akik főleg a magyar szépirodalmat, a világirodalom klasszikusait meg a filozófia írásokat keresik. Az emberek megtalálják a gyerekkori mesekönyveiket, megvesznek olyan könyveket, amiket már olvastak, de a polcukon szeretnének tudni. És nagyon sok olyan író van, akit nem nyomnak újra, például Galgóczi Erzsébet, Kellér Andor, Franz Werfel, a könyvállományunk segítségével őket életben lehet tartani – sorolta föl, hozzátéve: – Szerintem őrülten fontos az olvasás pont egy ilyen elképesztő digitális zajjal teli világban. Nem normális, hogy százfelé szóródik a figyelmünk, az olvasás mindebből ki tudja vonni az embert. Ma már horroráron lehet csak könyveket kapni, és szerintem fontos, hogy ne emiatt ne jussanak az emberek olvasmányokhoz – hívja fel a figyelmet Tóth Orsolya.

FOTÓK: HUSZÁR DÁVID

Még több városban jelen lennének, jövőre az adó egy százalékával is támogathatóak

Könnyebben megtalálják őket azok, akiket jobban érdekel a kultúra, de az olvasáshoz mindenkinek van köze – állítja Tóth Orsolya, aki szerint a vevőik többsége impulzusvásárló

Az alapító tanárként vette észre diákjain, hogy a kevés olvasás miatt egyre nehezebben értelmeznek szöveget. Mivel korábban foglalkozott régiségekkel, úgy döntött, összekapcsolja a kettőt.

HIRDETÉS

MAGYAR NEMZETI GALÉRIA

Kiemelt támogató: MVM

Együttműködő partnerek: PORSCHE HUNGARIA, DANUBIUS HOTELS

Médiatámogatók: műtárgy.com, IME, ARTMAGAZIN, LÁM, országút, NŐK LAPJA, mútt-kor, FÖLDGÖMB, TRENDFM, 90.9 jazz rádió, Klasszik Rádió

Négy hónapot nyertek

ESÉLY A kormány hétfő este közzétett határozata szerint a kultúráért és innovációért felelős miniszternek „közös működtetés rendszerének fenntartása érdekében a színházak folyamatos működésének biztosítása céljából” gondoskodnia kell – változatlan feltételekkel – az érintett önkormányzatokkal lejáró megállapodások egyelőre csak 2025. március 31-ig történő meghosszabbításáról, de meg kell kezdenie az egyeztetéseket az illetékes polgármesterekkel és önkormányzatokkal a 2025–2029 időszakra vonatkozó megállapodásokról – írta meg a hvg.hu.

A főváros és a kormány 2020-ban kötött megállapodást budapesti színházakról, a fővárosi önkormányzat saját fenntartásába került öt színház, hat intézmény pedig vegyes felügyeletű lett 2024 végéig. Emellett számos állami fenntartású színház működik, ilyen a Nemzeti Színház, vagy a Magyar Állami Operaház, utóbbiak egyben kultúrstratégiai intézmények is. A hvg.hu által ismertetett kormányhatározat szerint Hankó Balázs miniszternek „a kultúrstratégiai intézmények szerepének növelése érdekében” június 30-ig meg kell vizsgálnia a debreceni Csokonai Nemzeti Színház, és a Kolozsvári Magyar Opera kultúrstratégiai intézményként történő nevesítésének lehetőségét. Emellett támogatói okiratot adnak ki a Budapesti Fesztiválzenekar, a Magyar Nemzeti Filharmonikus Zenekar, Énekkar és Kottatár, és a Concerto Akadémia támogatása érdekében. NÉPSZAVA

Mindent eltipró közöny

DRÁMA A szembeszegülés fontosságára figyelmeztet Valló Péter rendezése a Radnóti Színházban. Az Én, Daniel Blake című előadás a 2016-os cannes-i Arany Pálma-díjas angol film színpadi változata.

BALOGH GYULA

„Nem vagyok ügyfél, vásárló, vagy fogyasztó... nem vagyok naplopó, potyázó, koldus vagy tolvaj... nem egy TAJ-szám vagyok, vagy egy sor egy táblázatban... Fizettem az adót, sosem tartoztam egy fillérrel sem senkinek, és büszke vagyok erre. Sosem hunyászkodom meg, belenézek a másik ember szemébe, és segítek, ha tudok. Nem fogadok el és nem kérek alamizsnát. A nevem Daniel Blake. Ember vagyok, nem kutya. Követelem a jogaimat. Követelem, hogy az engem megillető tisztelettel bánjanak velem.” Ez áll a Radnóti Színház Én, Daniel Blake című, karácsony előtt bemutatott előadásának színlapján is. A színpadi változat a Cannes-ban fődíjat nyert 2016-os Ken Loach által rendezett film alapján készült. Egy asztalosról, a színpadi változatban ácsról szól, aki egy infarktust követően újra dolgozni szeretne, de nem kap munkát. Küzd a hivatali bürokráciával, ahol összevissza dobálják. Hitegetik, miközben fokozatosan veszti el a bizalmát, válik egyre kiszolgáltatottabbá. Találkozik egy fiatal nővel, aki egyedül neveli a gyerekét, ő is borzasztó helyzetben van, nem tehet mást, mint hogy kiárusítja a testét. Kettejük szövetsége sem tudja áttörni a falakat.

A rendező Valló Péter tervezte a színpadi játékteret is, amelyet egy hatalmas gerenda ural és ahogy telik az idő, egyre inkább ránehezedik a Schneider Zoltán által megformált főszereplőre. Schneider minden stációját képes eljátszani ennek a hosszú, keserves folyamatnak. Először még hisz a megoldásban, nem gondolja, hogy törvényszerű a felőrlődés. Normális állampolgárként igyekszik megfelelni annak, amit a hivatalok elvárnak tőle. Sajnos nagyon ismerős a filmbeli szituáció. A színpadon a Dühös embert alakító Porogi Ádám többek közt ezt kiabálja: „Azt a f..t kéne először lecsukni. Azt a Louis Vuitton táskásat... tudjátok, azt a hogyishívjákot. Meg azt a minisztert a nyilatkozataival, hogy akinek nincs semmije, az annyit is ér. Meg a milliárdos haverjait. Teleplakátolták az országot a kurva ígéreteikkel. Tapsoljatok az állami egészségügynek, közben az ápolónők meg az éjszakai műszak után mennek egyenesen az élelmiszerbankba.” A színpadi adaptációt a film főszerepét játszó Dave Johns készítette. (Dramaturg: Kelemen Kristóf.)

FOTÓ: DÖMÖLKY DÁNIEL

Valló Péter tervezte a játékteret, amit egy hatalmas gerenda ural, és ahogy telik az idő, egyre inkább ránehezedik a főszereplőre

INFÓ

Dave Johns
Én, Daniel Blake
Rendező: Valló Péter
Radnóti Színház

Schneider Zoltán és Bata Éva

A gyerekét egyedül nevelő nőt Mészáros Blanka játssza. A szívbeteg áccsal igencsak összeér a története. Meg akarja oldani, illetve újra akarja kezdeni az életét, de őt is csak lökdösik mindenfelé, azt bizonyítva, hogy a vesztesek közül nem lehet kitörni. A karakterszerepekben az említett Porogi Ádám mellett Bata Éva, Juhász Tibor egyetemi hallgató és felváltva Mátyássy Kála Cecília, illetve Reé Rita látható. Én utóbbit láttam.

A Radnóti Színház előadása rendkívül fontos témát vállal. Szembesíti a nézőt a társadalom közönyével, azzal, hogy egy idő után már belőlünk is kiveszhet a szolidaritás, a jogainkért való kiállás ambíciója. Vagy ahogy Valló Péter a színlapon fogalmaz: „Azért kellenek a Daniel Blake-féle történetek, hogy megtanuljunk vigyázni és szembeszegülni.” Különben az a színpadon megjelenő, szimbolikus erővel is bíró gerenda mindannyiunkat maga alá nyom. Ezt pedig nem szabad hagynunk! Magunkért és egymásért sem.

LAPSZÉL

Macskák 1600

FORRÁS: MADÁCH SZÍNHÁZ

1983. március 25-én mutatta be a Macskákat a Madách Színház Szirtes Tamás rendezésében, Seregi László koreográfiájával. Az eltelt négy évtizedben a T. S. Eliot verseire írt Andrew Lloyd Webber-darabban közel 300 művész lépett fel. A magyar színházi életben még nem volt példa arra, hogy egy előadás már majdnem 42 éve megszakítás nélkül legyen műsoron, az eredeti rendezésben, koreográfiával, változatlan formában. A Macskákat január 5-én immár 1600. alkalommal játsszák. NÉPSZAVA

Zubin Mehta a Müpában

FOTÓ: AFP/SVEN HOPPE/DPA

Március 10-én egy nagy generáció talán utolsó képviselője, a nyolcvannyolc éves Zubin Mehta lép fel a Müpában. Korunk egyik legnagyobb karmestere a humánum követeként járja a világot a Daniel Barenboim által 1999-ben alapított, jórészt közel-keleti és spanyol ajkú muzsikusokat tömörítő Nyugat-Keleti Díván Zenekar is, a művészi maximalizmus és az egymás iránti tolerancia jegyében. NÉPSZAVA

Zaz a Paloznaki Jazzpikniken

ÉLÉNK SZÍNEK A francia sanzon új csillaga, Zaz érkezik a 2025-ös Paloznaki Jazzpiknikre, tovább gazdagítva a már bejelentett fellépők – Lukas Graham, Earth, Wind & Fire Experience, Mario Biondi és Deladap – impozáns sorát.

A kezdetben kamarajellegű rendezvény 2013 óta háromnapos, négy színpados fesztiválllá nőtte ki magát, a minőségi zene és a kiváló borok találkozási pontjaként ismerjük. Intim hangulatú kis koncerthelyszínei és a Balaton-felvidék festői környezete páratlan atmoszférát teremt a jazzünnep köré.

A párizsi Montmartreon kezdő utcazenészből mára nemzetközi sztárrá vált Isabelle Geffroy, művésznevén Zaz, egyedi stílusában ötvözi a klasszikus zenei alapokat. Ella Fitzgerald előadásmódjának ihletésével, a temperamentumos gipsy jazzt a hagyományos francia sanzonnal, valamint a lélekmelengető soult a modern kortárs poppal elegyíti. 2010-es debütáló albumának Je veux című dala valóságos kulturális jelenséggé, európai slágerré vált, Franciaországtól Lengyelországig vezetve a toplistákat. Zaz koncertjei valódi meditatív élményt nyújtanak, ahol a művésznő kivételes hangjával és páratlan közösségteremtő energiájával ragadja magával a hallgatóságot. Olyan közkedvelt dalai, mint a De couleurs vives, Kanadától Japánig tölt meg nézőtereket. Legújabb alkotásai izgalmas pop-rock irányba mozdítják el az eddigi kompozíciót, miközben hűek maradnak jellegzetes, füstös hangzásvilágához. A 2025-ös koncerten várhatóan a nagy slágerei mellett ezeket is hallhatjuk majd.

A jövő nyári program további kiemelkedő fellépője még a Kennedy Administration, a kortárs jazz és R&B fúziójának egyik legizgalmasabb képviselője. A brooklyni kvintett, amely New York legjobb fiatal zenészeiből áll, 2015-ös színre lépése óta folyamatosan hódítja meg a világot innovatív hangzásvilágával. Rendszeres fellépői Európa és Ázsia legnagyobb fesztiváljainak, ahol egyedi stílusukkal és kimagasló szakmaiságukkal minden alkalommal elkápráztatják a közönséget.

A kivételes program, mely ötvözi a nemzetközi sztárfellépőket a feltörekvő tehetségekkel, a különböző zenei stílusokat a gourmet élményekkel, 2025-re is felejthetetlen Paloznaki Jazzpikniket ígér. NÉPSZAVA

A modern francia sanzonénekesnő, Isabelle Geffroy, azaz Zaz július 31-én lép a paloznaki nagyszínpadra

FOTÓ: JAN WELTERS

Szabadság extrákkal

RÁCZ DOMINIKA Budapesti jogász családból jó nevű gimnáziumba érkezett, aztán már biciklin tekerve járt Óbudáról az ELTE jogi karára. Az ügyvédi irodai aktákat gyermekjogi alapítványi munkára cserélte, ami mellé a családnak és a fotózásnak is be kell férnie.

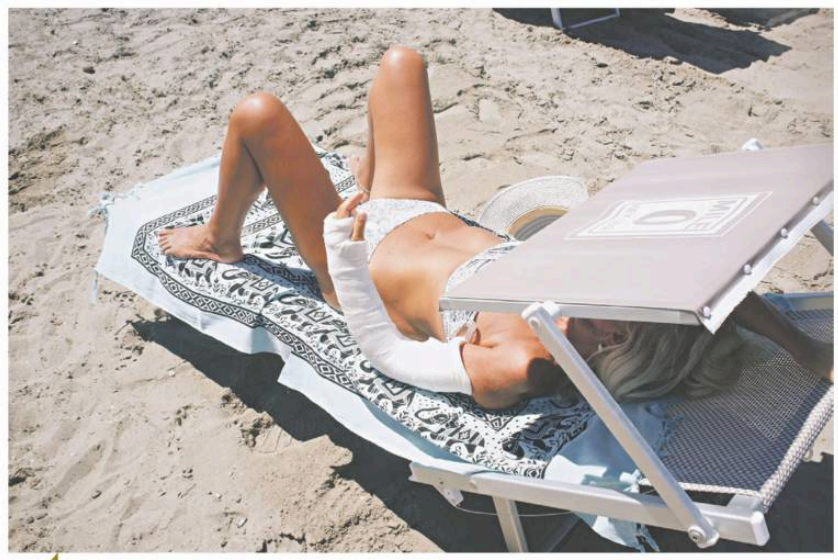

FOTÓK: RÁCZ DOMINIKA

KRAUSZ VIKTÓRIA

November elején Rácz Dominika egy rendhagyó előadással „lépett fel" Chripkó Lili fotóssal együtt a TEDx Liberty Women – Szembeszél című eseményén. Eltérően a megszokottól, nem a színpadon állva mondták el nyolcperces bemutatkozó előadásukat, hanem egy hangfelvételként lejátszott beszélgetésben, miközben az általuk készített streetfotókat látták a nézők. „A női fotós lét kérdéseiről beszélgettünk, arról, hogy Lilinek 30-as szabadúszóként, nekem anyaként, jogászként, milyen kihívásaink vannak, ki milyen témákat lát meg az utcán, különböznek-e ebben a férfiak és a nők. Engem a jelenetek érdekelnek, a humoros, olykor szürreális pillanatok, az érzelmileg megfogó mozdulatok, az elgondolkodó arcok. A sok képből aztán kirajzolódik az a kor, a város, amiben élünk, ennek a különböző szeleteit szeretnénk megőrizni fotók formájában" – magyarázza Dominika.

„A szabadság iránti vágyam nemcsak a választott közlekedési módban mutatkozik meg, hanem abban is, hogy ezt a megtisztelő felkérést úgy teljesítettük, ahogy nekünk az komfortos volt. Előadás helyett inkább megmutattuk, milyenek vagyunk valójában, amikor találkozunk és beszélgetünk a világ dolgairól, legyen az például a fotózás" – teszi hozzá. Dominika sok közösségi értéket hoz a családjából és a gimnáziumi évekből. „Bár egyke vagyok, édesanyám mindig úgy szervezte, hogy gyakran voltak nálunk gyerekek, barátok, a közösségi lét, a segítségadás fontos alapélményem. A jogi egyetem adta magát, nagypapám és a szüleim is ott végeztek. Az életem során dolgoztam civil szervezetnél, cégnél és ügyvédi irodában is, ahol család- és cégjoggal is foglalkoztam. Édesanyámtól jön az alapszemlélet: nem mindegy, hogy milyen bontóperes ügyvéddel találkozik az, aki válni kényszerül, fontos megtalálni a közös hangot és a folyamat során az érintett felnőttek és gyerekek érdekeit, érzéseit figyelembe venni.

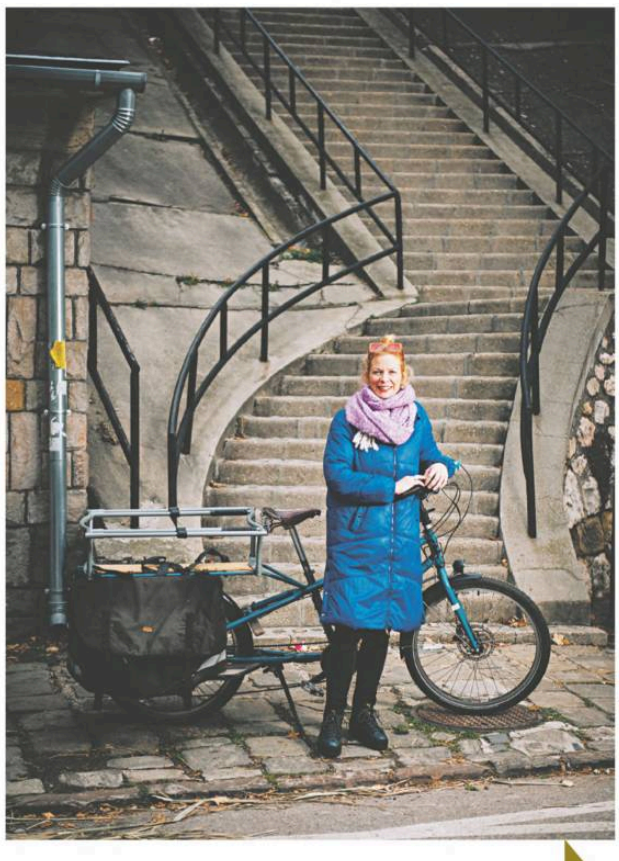

FOTÓ: FARBAKY TAMÁS

Kis lépésekkel halad afelé, hogy ne csak hobbi legyen a fényképezés. Ez egy életre szóló tanulás

Igyekszik az élet pozitív oldalát észrevenni – az hajtja, hogy megtegyen mindent a jóllétért, hogy egyensúlyban tartsa a munkát, a családot és benne saját magát is

A kisgyerekes otthonlét után a munkába való visszatéréskor a nőknél sokszor átrendeződnek a hangsúlyok: előtérbe kerül, talán át is alakul, hogy mi az, ami igazán fontos, olykor jobban kikristályosodik az ember saját útja is. Ezért is éreztem úgy, hogy a gyerekek óvodába kerülése után nagy megérkezés volt számomra a Hintalovon Gyermekjogi Alapítvány".

A jogi szakmán belül szívesebben fordítja energiáit arra, hogy a kevésbé hallható-látható emberek jogaiért lépjen fel: „Egy jó célért, magas szakmai színvonalon és egy egymásra figyelő, egymást támogató csapatban dolgozni – nekem ezek lényegesek, és a Hintalovonnál ezt tapasztalom. A gyerekeim megszületése után a jogot, a pszichológiát és a segítést akartam ötvözni, ezért elvégeztem a mediátorképzőt. Nem sokkal később pedig csatlakoztam az alapítványhoz, ahol gyerekjogi tanácsadással, képzésekkel, digitális szülőséggel és online biztonsággal is foglalkozom, de nagyon fontosnak tartom a gyerekek médiában való megjelenítésének szabályozását is."

Dominikát a fotózás fiatal kora óta vonza, a MOMÉ-n Gulyás Miklós streetfotós tanfolyama nyitott meg számára új víziókat. E hobbija akkor teljesedett ki, amikor a gyerekeivel otthon volt. Sokat sétáltak az utcákon, játszótereken, különböző járműveken utaztak, így több lehetősége nyílt a streetfotózásra. Most már digitális kamerát használ, de utazásnál vagy családi alkalmakon analóg gépet is szívesen vesz elő, és előfordul olyan is (például biciklizés közben), hogy a leginkább kézenfekvő eszközzel, a telefonjával örökíti meg a pillanatokat. Kis lépésekkel halad afelé, hogy ne csak hobbi legyen a fényképezés. Ez egy életre szóló tanulás, egy olyan dolog, amit mindig lehet csinálni, ahogy fogalmaz. 2022-ben lett a Budapest Street Photography Collective (BPSPC) Budapesten élő és alkotó utcafotósok közös alkotóműhelyének tagja. A kilencfős kollektívának tavaly jelent meg az első albuma. Céljuk a streetfotózás ismertté, elfogadottá tétele, és az, hogy ezáltal az emberek is jobban figyeljék meg a környezetüket, a pillanatokat.

Szabadságvágyához hűen Dominika és közlekedésmérnök férje is kerékpárral, gyalog vagy közösségi közlekedéssel jár szinte mindenhova, nincs is autójuk, szerinte a városi létet meg lehet oldani kocsi nélkül. „Cargo (teher)biciklivel járunk, a gyerekek is abban utaznak, a csomagok is belefférnek, a nagyobb utazáshoz családi autót szoktuk kölcsönkérni, nyáron a Balatonra vagy más hosszabb utazásokra általában vonattal megyünk. Negyed órán belül bent vagyok a belvárosi munkahelyemen, ez autóval elképzelhetetlen. Ugyanúgy öltözöm, mint bárki más, a gyerekek is ezt szokták meg és nagyon szeretik: számukra ez a szabadság extrákkal." Családjával többször vándortúrázott már vonattal és biciklivel. „Vadkempingezni egy erdő szélén, hegyi tóba ugrani vagy a sátorból kikelve a tengerben fürdeni, örök emlék és remek csapatépítő is. Ezek a kalandok másfajta hozzáállást adnak a gyerekeknek, megismerik az élménygyűjtés ilyen felszabadító fajtáját is, és talán megtapasztalják, hogy ezekkel a valódi élményekkel ismerik meg a környezetüket, magukat és később ebből tudnak igazán töltődni" – magyarázza Dominika. A mindennapokban igyekszik felfedezni a közelebbi környezetüket is. Sok hétvégi túrájuk külső kerületekbe vezet. „Sokan azt hiszik, hogy a város zsizsgő részét elhagyva nem történik semmi érdekes. Számomra legizgalmasabb képeim nem a belvárosban és nem is tengerparton készülnek, hanem például egy rákosszentmihályi kertvárosi utcában vagy Budafokon a Duna mellett." Igyekszik az élet pozitív oldalát észrevenni – ami egy szürke, téli, hétköznap reggel nem mindig könnyű, de hajtja az, hogy megtegyen mindent a jóllétért, hogy egyensúlyban tartsa a munkát, a családot és benne saját magát is.

„Engem a jelenetek érdekelnek, a humoros, olykor szürreális pillanatok, az érzelmileg megfogó mozdulatok, az elgondolkodó arcok"

HIRDETÉS

LAPSZÉL

Vas nagyot ment

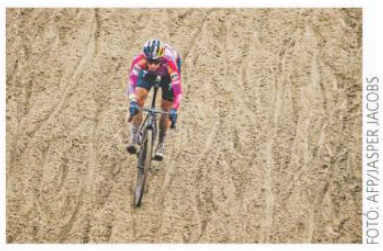

FOTÓ: AFP/JASPER JACOBS

Vas Blanka a legjobb nem holland versenyzőként negyedik lett a terepkerékpáros (cyclocross) világkupa tegnapi versenyén a belgiumi Gavere-ben. Az SD Worx-Protime 23 éves magyar bringása az eddig megrendezett öt vk-viadal mindegyikén a legjobb tízben ért célba. Vas harcban volt a dobogóért is, de végül megelőzte őt 2021 világbajnoka, Lucinda Brand. A viadalt Fem van Empel (Visma-Lease a Bike) nyerte Lucinda Brand (Baloise Trek Lions) előtt. MTI

Két magyar jelölt

Vogel Soma és Keszthelyi Rita is jelölt az Év legjobb vízilabdázója címre az európai szövetségnél. A férfiválogatott kapusa mellett ferencvárosi csapattársa, az idén Bajnokok Ligája-győztes, majd Párizsban háromszoros olimpiai bajnokká avanzsált szerb Dusan Mandic is esélyes a címre. A női válogatott csapatkapitányára, illetőleg a jelöltekre december 31-ig lehet szavazni a LEN honlapján. MTI

Folytatódik a vb

FOTÓ: AFP/ARNE DEDERT

Mától vasárnapig rendezik a Londonban zajló dartsvilágbajnokság 3. fordulóját, ma táblához lép a címvédő Luke Humphries (képünkön), míg a legutóbb szinten döntős Luke Littler szombaton dobálja a nyilakat. A mai program 13.30 órától: Damon Heta (ausztrál, 9.)–Luke Woodhouse (angol), Jonny Clayton (walesi, 7.)–Daryl Gurney (északír, 26.), Stephen Bunting (angol, 8.)–Madars Razma (lett), 20-tól Gerwyn Price (walesi, 10.)–Joe Cullen (angol, 23.), Jermaine Wattimena (holland)–Peter Wright (skót, 17.), Luke Humphries (angol, 1. kiemelt)–Nick Kenny (walesi), az eseményt a Sport1 Tv sugározza. NÉPSZAVA

Reménykedő oroszok

Alekszandr Djukov, az Orosz Labdarúgó Szövetség (RFSZ) elnöke reméli, hogy hazája válogatottja szerepelhet 2026-ban, Kanada, Mexikó és az Egyesült Államok közös világbajnokságán. A nemzetközi (FIFA) és az európai (UEFA) szövetség 2022 februárjában függesztette fel az orosz futballcsapatok nemzetközi versenyeken való részvételét az ország ukrajnai inváziója miatt. Djukov emlékeztetett, az úszók és a korcsolyázók már visszatérhettek, igaz, semleges színek alatt versenyezve. A 2026-os vb selejtezőcsoportjaiban nem kaptak helyet az oroszok. A kvalifikáció 2025. március 21-én kezdődik, ez lesz az első 48 csapatos vb. NÉPSZAVA

Az égiek se segítenek a Manchester Cityn

PREMIER LEAGUE A karácsony sem hozott megváltást a címvédő Manchester City számára, ellenben a Liverpoolnak jókora esélyt tartogatott.

NÉPSZAVA

Az angol futballbajnokság karácsonyi játéknapja, a Boxing Day az év ezen részének legfontosabb sporteseménye, a tradíciók és a sorsdöntő küzdelmek pompás elegye. Az idén a Manchester City–Everton találkozó vezette fel a programot, egyúttal esélye nyílt a házigazda címvédőnek, hogy kilábaljon a válságából. Pláne, hogy Bruno Silva révén már a negyedik percben előnybe került, mégsem tudta mindhárom pontot otthon tartani Pep Guardiola együttese: a kiesés elől menekülő Everton pontot szerzett, miután Ndiaye még a szünet előtt egyenlített, illetőleg mert Haaland annyira elhagyta a góllövőcipőjét, hogy már büntetőből se volt képes betalálni. A lemondáson nem gondolkodó katalán szakember képtelen felrázni csapatát, amely legutóbbi 13 mecscséből egyet nyert meg, és ez idő alatt ez volt mindössze a harmadik döntetlenje.

A Chelsea sem nyert, pedig a Fulham elleni sikerrel tovább üldözte volna a Szoboszlai Dominikot is foglalkoztató, tegnap este az Anfield Roadon a Leicestert fogadó Liverpoolt (a találkozó lapzárta után ért véget), ám mivel a vendégek a hajrában fordítottak (Wilson a 82., a győztes találatot jegyző Rodrigo Muniz a 95. percben volt eredményes – 1999 óta nem szenvedtek vereséget a kékek, ha a 82. percben még előnyben voltak), így Fonseca tanítványai esélyt adtak az éllovasnak tovább növelni előnyét.

Nem csak a nap, az egész idény meglepetését szolgáltatja a Nottingham Forest remeklése, Nuno Espírito Santo csapata az első négybe várt Tottenhamet verte tegnap (1-0). Sorozatban ez volt a negyedik sikere, majd a portugál menedzser annyit közölt: „Szép és fontos sikert arattunk!”

Arról nem szólt egy szót sem, hogy szinte költői a története: viszszavágott volt csapatának, amely menesztette 2021-ben s amely most a 11., míg jelenlegi klubját egészen a dobogóig vezényelte, olyan gigászokat legyőzve, mint a Liverpool, a Manchester United, az Aston Villa.

Mindez nemcsak a Liverpoolnak teremtett esélyt, hanem a ma este meccselő Arsenal számára is. Igaz, Mikel Arteta mégsem lehet maradéktalanul felhőtlen, mivel Bukayo Sakáról a héten kiderült, hogy combhajlító-sérülése elég súlyos. Ugyan műtétre nem szorul, de így is kérdéses, mikor futballozhat legközelebb.

A Newcastle a szezont remekül kezdő Aston Villát verte 3-0-ra, és már nemzetközi kupaindulást érő ötödik.

Kerkez Milos pedig végig a pályán volt a Bournemouth-ban, de csapata nem bírt a Crystal Palaceszal (0-0).

FOTÓ: AFP/DARREN STAPLES

Pickford kapus többször kifogott Haalandon és társain

Eredmények

Manchester City–Everton 1-1, Bournemouth–Crystal Palace 0-0, Chelsea–Fulham 1-2, Newcastle–Aston Villa 3-0, Nottingham–Tottenham 1-0, Southampton–West Ham 0-1. A Wolverhampton–Manchester United és a Liverpool–Leicester találkozó lapzárta után ért véget.

Az élmezőny: 1. Liverpool 16 meccs/39 pont, 2. Chelsea 18/35, 3. Nottingham 18/34, 4. Arsenal 17/33, 5. Newcastle 18/29.

Marchand Európa legjobbja

LISTA Leon Marchand, a párizsi olimpia legeredményesebb sportolója végzett az élen az európai hírügynökségek 2024 legjobb európai sportolóiról rendezett szavazásán. A 22 éves úszó, aki az ötkarikás játékokon négy arany- (200 és 400 méter vegyes, 200-200 mell és pillangó, utóbbi számban Milák Kristófot megelőzve) és egy bronzérmet nyert, először érdemelte ki az elismerést. Korábban mindössze két francia végzett a rangsor élén: 1960-ban az atléta Michel Jazy, majd 1967-ben és 1968-ban az alpesi síző Jean-Claude Killy.

A voksolás második helyén Tadej Pogacar végzett. A szlovén országúti kerékpáros idén megnyerte a Giro d'Italiát, a Tour de France-t és a világbajnokságot.

A 67. alkalommal megrendezett szavazáson az MTI is részt vett. MTI

FOTÓ: AFP/MANAN VATSYAYANA

Nem hagyott sok kétséget a francia úszófenomén

Európa 10 legjobb sportolója

1. Leon Marchand (francia, úszás)	155 pont
2. Tadej Pogacar (szlovén, országúti kerékpár)	148
3. Armand Duplantis (svéd, atlétika)	142
4. Jannik Sinner (olasz, tenisz)	113,5
5. Max Verstappen (holland, Forma-1)	71
6. Rodri (spanyol, labdarúgás)	53
7. Marco Odermatt (svájci, alpesi sí)	49
8. Jaroszlava Mahucsih (ukrán, atlétika)	43
9. Remco Evenepoel (belga, országúti kerékpár)	36
10. Nikola Jokic (szerb, kosárlabda)	35

Ajándék volt ez az öt meccs

KOSÁRLABDA Hiába dobott a San Antonio Spursben Victor Wembanyama 42 pontot, a Golden State Warriorsban Stephen Curry 38-at, mindkét együttes kikapott az észak-amerikai profi bajnokság karácsonyi játéknapján.

Előbbi együttes New Yorkban vendégszerepelt, a Knicks izgalmas hajrá után nyert 117-114-re, pedig a francia center nemcsak pontszerzésben, hanem a palánk alatt is nagyszerűen teljesített, 18 lepattanóval zárt (a hazaiakat Mikal Bridges repítette, 41 pontig jutott).

Utóbbi gárda a Los Angeles Lakerst látta vendégül, ez a mecscs is hallatlan hajrát hozott, LeBron James és társai úgy nyertek 115-113-ra, hogy Austin Reaves egy utolsó pillanatos duplával döntött.

Phoenixben csupán az okozott izgalmakat, hogy a hazai Sunsot, illetőleg a Denver Nuggetset erősítő Kevint Durant és Nikola Jokic közül melyikül zár eredményesebben. Különpárharcukat a hazai sztár nyerte 27-25-re, a csapataik közötti különbség ennél tetemesebb volt: a vége 105-99.

A címvédő Boston Celtics is érdekelt volt az NBA karácsonyi játéknapján, bár talán megkímélte volna magát ettől, főleg, mert a Philadelphia 76ers 114-118-ra győzött vizitorként.

A Dallas Mavericks 105-99-re alulmaradt a Minnesota Timberwolves házigazdájaként, de legalább úgy tűnik, a szlovén ásza, Luka Doncic egyre inkább hátrahagyja lábsérülését, 14 ponttal jelentkezett.

NÉPSZAVA

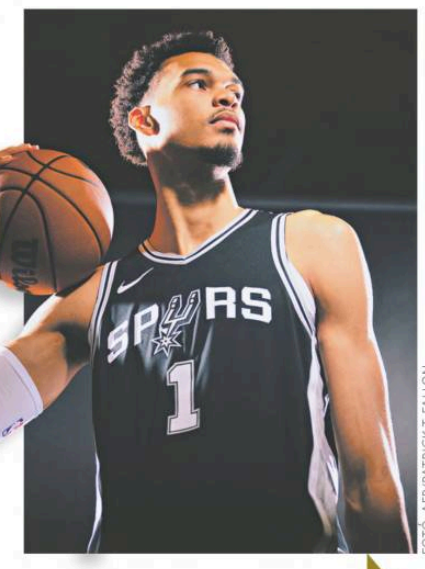

FOTÓ: AFP/PATRICK T. FALLON

A Spurs francia játékosa hiába brillírozott, csapata kikapott

Edzőcsere a Sportingnál

A Sporting hat hét után menesztette a Manchester Unitedhez igazolt Ruben Amorim utódát, Joao Pereira vezetőedzőt. Helyére Rui Borgest (a képen), a portugál futballbajnokságban hatodik Vitoria de Guimaraes eddigi trénerét nevezték ki, aki a Benfica ellen vasárnap debütál. MTI

Tah Katalóniába igazol?

A Barcelona közel áll Jonathan Tah szerződtetéséhez: a Bayer Leverkusen 28 éves német középhátvédjének szerződése a szezon végén lejár, Hansi Flick, a katalánok német edzője pedig örömmel látja a 33-szoros válogatott futballistát. Pláne, hogy Tah ingyen cserélhet klubot. NÉPSZAVA

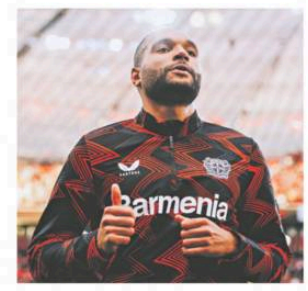

Teremtorna a hétvégén

Szombaton és vasárnap a TF új sportcsarnokában rendezik hazánk legnagyobb teremlabdarúgó-tornáját. Az ötmillió forint összdíjazású viadalra 26 együttes nevezett, köztük egy-egy román, szerb, horvát, brazil és nigériai is, melyek közül utóbbi kettőt Magyarországon tanuló játékosok alkotják. MTI

Lesújtó vég volt a kezdet

EZ (IS) TÖRTÉNT 2024-BEN (1.) Szubjektív válogatás az óesztendő meghatározó sporteseményeiből és egyéniségeiből.

HEGYI IVÁN

JANUÁR: ZAGALLO, BECKENBAUER

Szörnyen kezdődött az év: január 5-én meghalt Mario Zagallo, két nappal később utána ment Franz Beckenbauer. A futballnak három olyan halhatatlanja van, aki játékosként és szakvezetőként is nyert vb-aranyat: Zagallo, Beckenbauer, valamint Didier Deschamps.

Ketten közülük már nincsenek itt.

Zagallo a játékosként elhódított első két brazil világbajnoki cím – 1958 és 1962 – után a harmadikat már szövetségi kapitányként ünnepelte, és az 1970-es csapatot minden idők legjobbjának tartják. (Meggyőződésem, hogy ha a fenomén Ronaldót nem fogja el az a rejtélyes roham az 1998-as vb-döntő napján, akkor Mario varázsló kapitányként is kétszeres világbajnok. Persze az ezüstöt sem kell szégyellni, bár Brazíliában kizárt dolog büszkének lenni rá.)

Amúgy – becsületes becenevén – Lobónak, a brazil Farkasnak mind az öt brazil vb-aranyéremhez van valamilyen köze. Amikor 1994-ben szaktanácsadó volt, a világbajnokság előtt azt mondta: „Ötvennyolcban nyertem először. Öt meg nyolc az tizenhárom. S mennyi kilenc meg négy? Vagyis megint győzni fogok."

Nyert.

A magyar krónikás számára a legszebb, hogy egy brit elemzés szerint Zagallo a Brazíliában (is) iskolát teremtő Kürschner Izidor és Guttmann Béla örököse.

Ő – bár balszélsőként is aratott – trénerként vált fogalommá, a futballistaként vb-aranyat, -ezüstöt és -bronzot is begyűjtő, Európa-bajnok, BEK-győztes (mi nem?) Beckenbauer viszont mindenekelőtt a játékospálya Császára maradt.

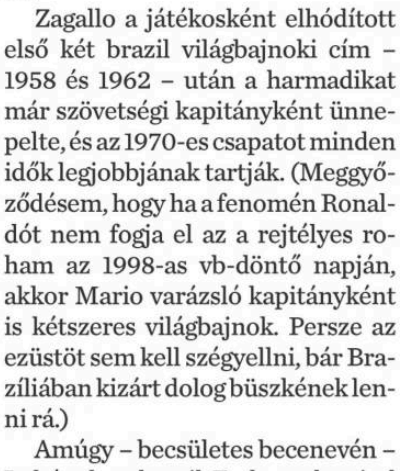

Ahogyan a The Guardian írta: „Az emberek Beckenbauert nézték, és a jövőt látták benne."

Megelőzte korát, a támadásokat is vezénylő középhátvéd volt. (Előtte meg jobbfedezetként a nyugatnémet Bozsik.) Igaz, Karl-Heinz Rummenigge nem a játékát méltatta: „Amikor belépett a szobába, megvilágította azt."

A történelem két nem kis szeletét vesztette el gyors egymásutánban az emberiség. Amilyen lesújtó ez, olyan felemelő érzés a kortársak számára, hogy – akár közelről, akár távolról – kísérhették őket évtizedekig.

Mennyei volt velük idelenn.

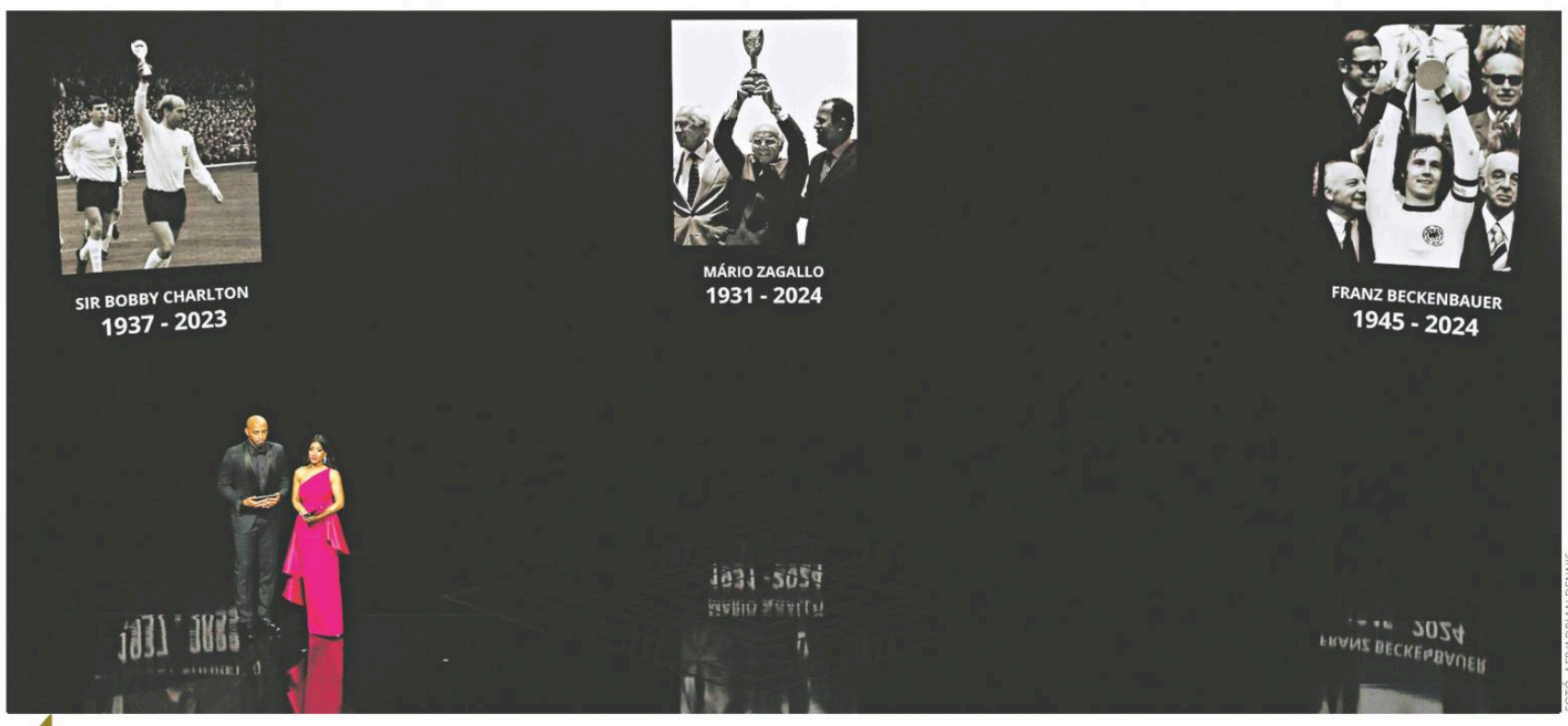

FOTÓ: AFP/ADRIAN DENNIS

Zagallo és Beckenbauer 2024 elején követte a másik, tavaly elhunyt legendát

Beckenbauer egy szobába lépve bevilágította azt. És a pályán is tündökölt.

FEBRUÁR: SINNER

Danyiil Medvegyev a játszmák tekintetében 2:0-ra vezetett Jannik Sinner ellen az ausztrál nyílt teniszbajnokság döntőjében. De nem nyert. A negyedikként kiemelt olasz, aki 2019-ben Budapesten vívta élete első ATP-főtáblás mérkőzését, rendíthetetlenül fordított (3:6, 3:6, 6:4, 6:4, 6:3), és Itália 48 év, Adriano Panatta 1976-os Roland Garros-diadala után újra Grand Slam-tornagyőzelmet ünnepelhetett férfiegyesben.

Medvegyev nem tudta eldönteni, mit mondjon. „Kétségkívül a döntőben veszíteni a legfájdalmasabb, de még mindig jobb az utolsó mérkőzésen kikapni, mint bármikor korábban" – vetette és oldotta fel a dilemmát.

Sinner nem filozofált, haladt tovább a megkezdett úton. Már 2023 novemberében is csak annyit engedett a 48-ból, hogy 47 esztendős szünet után vezette Olaszország válogatottját Davis Kupa-győzelemre – az ausztrál Alex de Minaurt 6:3, 6:0-ra verte –, majd az idén ismételt a DK-ban, és az Australian Openen kívül megnyerte a US Opent, valamint az ATP-világbajnokságot. Idei győzelmi mutatója 94,6 százalék.

FOTÓ: AFP/JORGE GUERRERO

Ha doppingolt, ha nem: Sinner parádésan teniszezik

Előmenetelének nem mindenki örült, mégpedig azért nem, mert szervezetében kétszer is tiltott szer maradványaira bukkantak. A sportág tisztaságát felügyelni hivatott Nemzetközi Tenisz Integritás Ügynökség felmentette, ám Novak Djoković kijelentette: Sinner doppingügye „egyáltalán nem segíti a teniszt".

A Nemzetközi Doppingügynökség sem fogadta el a feloldozást, és a Sportdöntőbírósághoz (Court of Arbitration for Sport) fordult, amely jövőre hoz ítéletet. Angelo Cascella, a CAS korábbi tagja „egy-két évre szóló" eltiltást jósol az itáliai szupersztárnak, akinek a neve korántsem kiváló kabala. Sinner angolul azt jelenti: bűnös.

Ettől még a teniszező ártatlan is lehet.

MÁRCIUS: CHARLTON

David Charlton a 400 méteres gátfutás ötödik előfutamának utolsó helyén érkezett be 1983-ban, Helsinkiben, az első atlétikai világbajnokságon, de nagyon büszke volt, hogy a sport- történeti eseményen képviselhette Bahamát.

Több mint négy évtizeddel később még inkább dagadt a keble, mert a Glasgow-ban rendezett fedett pályás világbajnokság 60 m-es gátfutó versenyét Devynne Charlton nyerte 7,65 másodperces világrekorddal.

A 28 éves aranyérmes David Charlton lánya.

Aki már egy hónappal korábban csúcsformában volt: New Yorkban, a Millrose Játékokon, amely „a világ első számú fedett pályás atlétikai versenyeként" hirdeti magát, 7,67 másodperces eredménnyel győzött, ezzel több mint másfél évtizedes világrekordot javított meg. (A régit a svéd Susanna Kallur tartotta 2008 óta.)

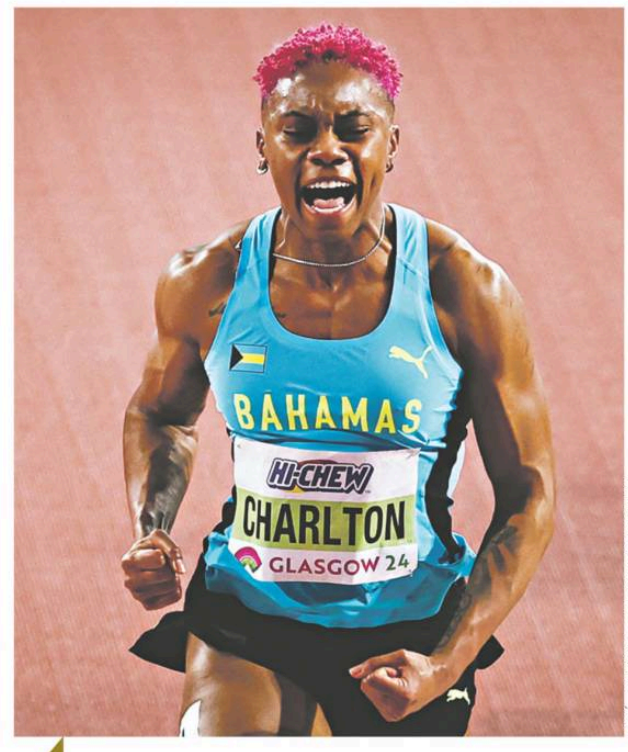

FOTÓ: AFP/ANNE-CHRISTINE POUJOULAT

Devynne édesapja is atléta volt, még ha nem is akkora tehetség, mint a lánya

Charlton a 2023-as budapesti vb-n 100 gáton negyedik lett. „Kiábrándító érzés, hogy nem szereztem érmet" – panaszkodott.

Majd elment egy sportpszichiáterhez. Jó döntés volt. „Sokat segített nekem abban, hogy világklasszis szinten tudjak összpontosítani – mondta aranyérme után. – A pályafutásom nem most kezdődött, és harminc felé közeledve bizony minden apróságnak jelentősége lehet."

Az olimpián ezzel együtt csak hatodikként érkezett a célba. Ám New Yorkban a 100 gát pesti világbajnoka, a jamaicai Danielle Williams futott be mögötte. A győztes ragyogott: „Életem legjobb formájában vagyok."

Magam korábban két világbajnok Charltont ismertem, az angol Bobbyt és Jackie-t. Most már itt van a bahamai Devynne is. Labdával nem olyan jó, mint az előző kettő, de gyorsaságával kitűnik, az kétszerkettő.

Pontosabban 7,65.

Hivatalosan is nemzeti a madár

Joe Biden elnök a héten aláírta a törvényt, amely módosítja az Egyesült Államok törvénykönyvét, hogy korrigálja azt, ami sokáig észrevétlenül maradt, és végre nemzeti madárrá nyilvánítsa a fehér fejű rétisast. A madár 1782 óta szerepel az USA nagypecsétjén, amelyet hivatalos dokumentumokon is használnak. NÉPSZAVA

Holtan találták meg az eltűnt magyar túrázót

A baleset helyszínétől 250 méterre, két méterrel a hó alól emelték ki a hegyimentők csütörtökön a férfit, aki már nem adott életjeleket. A magyar túrázó vasárnap szenvedett balesetet a szlovén Kamniki-Alpokban. Társát, egy nőt már hétfőn lehozták a hegyről. MTI

Újabb Kolodko-szobor

A gerillaszobrász Kolodko Mihály szenteste helyezte el legújabb alkotását, amely két szeretni való mesehőst formál meg. Stílszerűen a II. kerületi Medve utcában találhatjuk meg a miniszobrot, amely egy rajzfilmsorozat főhősét, Paddington macit ábrázolja, amint a Mása és a medve című mese medvéjén üldögél. NÉPSZAVA

Átverés terjed a Messengeren

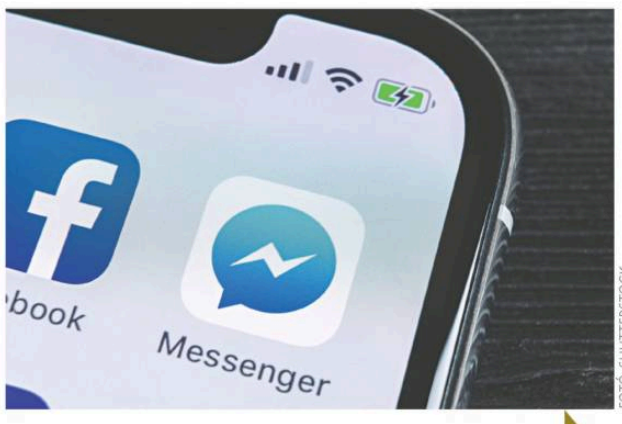

FOTÓ: SHUTTERSTOCK

VÍRUS Egy új, kártékony üzenet kezdett el terjedni magyar nyelven a Messengeren, ami a Facebook-fiók 24 órán belüli letiltásával fenyeget, valójában azonban ellopja a bejelentkezési adatokat. Már több magyar felhasználót sikerült így átverni. Az üzenetben szereplő linkre kattintva a program működésbe lép, és teljesen átveszi az uralmat az illető Facebook-fiókja – külön regisztráció esetén Messenger-fiókja – fölött, így például megváltoztatja a személy nevét is. Az így feltört fióknak néhány pillanat múlva már nem emberi neve van, a kártékony üzenet küldőjeként egy olyan szervezeti név van feltüntetve, amit sokan a Meta vállalat hivatalos csatornájának hihetnek.

Az adatok megadása után a csalók átveszik a hatalmat az adott ember Facebook-fiókja fölött, hiszen a birtokukba kerül a bejelentkezéshez szükséges e-mail-cím vagy telefonszám, illetve a jelszó. Ezt követően az átvert felhasználónak azonnal elvész minden személyes tartalma, üzenetei, fotói, bejegyzései, emlékei, valamint hozzáférése az általa kezelt Facebook-oldalakhoz.

A magyar internetezők 90 százalékánál már próbálkoztak online csalók, adathalászok – derül ki a Sicontact Kft. októberi felméréséből. A megkérdezettek több mint felét e-mailben vagy sms-ben próbálták becsapni adathalász linkekre való irányítással, 40 százalékuk pedig kapott már kétesnek tűnő telefonhívást állítólagos bank vagy cég nevében. NÉPSZAVA

Az adatok megadása után a csalók átveszik a hatalmat az adott ember Facebook-fiókja fölött, hiszen a birtokukba kerül a bejelentkezéshez szükséges e-mail-cím vagy telefonszám, illetve a jelszó

A magyar internetezők 90 százalékánál már próbálkoztak online csalók, adathalászok.

Lezuhant egy azeri gép

KATASZTRÓFA 38 ember meghalt, 29-en megsérültek, amikor szerdán a földbe csapódott egy utasszállító. A vizsgálat még tart, de nem kizárt, hogy a tragédiát egy orosz légvédelmi rendszer okozta.

NÉPSZAVA

Az Azerbaijan Airlines 8432-es járata 62 utassal és ötfős személyzettel a fedélzetén az azerbajdzsáni fővárosból, Bakuból a csecsenföldi Groznijba tartott december 25-én reggel, de Groznijban nem kapott engedélyt a leszállásra a sűrű köd miatt, ezért előbb a dagesztáni Mahacskalába, majd a kazahsztáni Aktauba irányították át. A Kaszpi-tenger felett vészjelzést adott le, majd a pilóták egyelőre ismeretlen okból kényszerleszállást kíséreltek meg Aktau repülőterén. Miután nem jártak sikerrel, a gép a földbe csapódott és felrobbant, az orr és a gép elülső fele teljesen megsemmisült. 38-an életüket vesztették, köztük a pilóta és a másodpilóta is. A balesetet 29 ember élte túl – köztük két gyerek – részben súlyos sérülésekkel, őket kórházba szállították.

Az első közlés szerint a balesetet madarakkal való ütközés okozhatta, de ezt később visszavonták. A kazah egészségügyi minisztérium regionális igazgatósága később azt közölte, hogy valamilyen (gáz)palack robbant fel a gépen, de részletekre nem tért ki. A Flightradar24 légiforgalmi portál szerint a gép átrepült a Kaszpi-tenger felett, eltérve előírt útvonalától, majd már a szárazföld fölött megfordult, és ott lezuhant. Magassága a repülés utolsó perceiben jelentősen csökkent, mielőtt a gép talajba csapódott. A portál később közölte, hogy a gép haladását erős GPS-jel-zavarás nehezítette, téves ADS-B-adatokat közölt (ezek az adatok teszik lehetővé, hogy a légi forgalmat figyelő portálok pontosan követni tudják a gépeket – a szerk.). A portál azt is hozzátette: Oroszországot már többször vádolták azzal, hogy a területe tágabb térségében zavarja a GPS-vételt.

Bár továbbra is tisztázatlan, hogy mi okozta a lezuhant utasszállító balesetét, csütörtök estére egyre biztosabbá vált, hogy az oroszok lőhették le az azeri utasszállítót. Az azerbajdzsáni állami AnewZ csatorna azt közölte, hogy az előzetes vizsgálat szerint a gépet az orosz Pancir-Sz védelmi rendszer föld-levegő rakétájának repeszei találták el. Justin Crump, a Sibylline kockázati tanácsadócég szakértője a BBC-nek azt mondta, hogy a gépen található sérülések arra utalnak, hogy a Groznijban aktív orosz légvédelem okozhatta a balesetet. A Reuters hírügynökség négy különböző forrásra hivatkozva hasonló következtetésre jutott. Az orosz sajtó azt feltételezi, hogy a gépet véletlenül lelőhették, mert összetévesztették egy ukrán drónnal. Oroszország állítólag aktívan visszaverte az ukrán dróntámadásokat a térségben a katasztrófa idején, de hivatalos források nem erősítették meg ezt az elméletet, igaz, nem is cáfolták. Dmitrij Peszkov Kreml-szóvivő a feltételezéssel kapcsolatban azt mondta, hiba lenne a vizsgálat befejeződése előtt hipotéziseket felállítani. A kazah és az azeri hatóságok szintén tartózkodtak az elmélet kommentálásától. Ilham Alijev azeri elnök szerint korai még a baleset okával kapcsolatos spekuláció. Az ügy alapos kivizsgálása érdekében kormánybizottságot állítottak fel. A hivatalos nyomozást a kazah hatóságok végzik, az azeri hatóságok pedig büntetőeljárásban vizsgálódnak. A gép feketedobozát megtalálták, jelenleg vizsgálják a tartalmát.

A gép már a Kaszpi-tenger felett vészjelzéseket adott, kényszerleszállási kísérlet közben az aktaui repülőtértől három kilométerre hatalmas lángokkal és füsttel csapódott a földbe

FOTÓK: AFP/KAZAKHSTAN'S EMERGENCY SITUATIONS MINISTRY

ZAVARTALAN NAPOS IDŐ

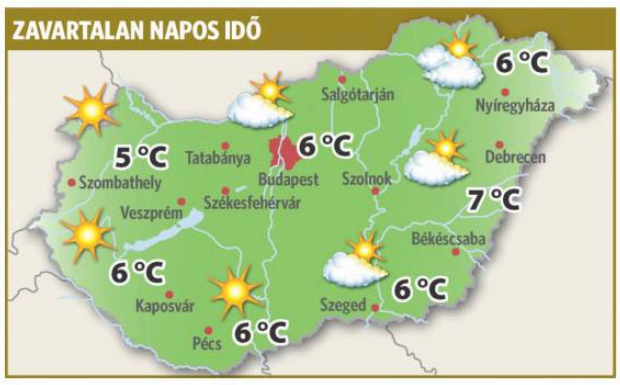

Boldog névnapot, János!

A János bibliai eredetű férfinév, a héber Yohhanan névből, illetve ennek latin Johannus formájából származik. Jelentése: Jahve megkegyelmezett.

KENÓ

December 24.

2	15	17	23	28
29	35	37	42	47
49	62	64	65	66
67	68	70	72	74

December 25.

Sorsolás nincs, az ezen a napon játékba küldött szelvények a következő napi sorsoláson vesznek részt.

December 26.

4	17	20	21	26
27	34	41	48	50
61	62	64	65	68
69	72	75	76	79

Meghalt egy csecsemő szén-monoxid-mérgezésben

TRAGÉDIÁK Karácsony első napján 106 esetben műszaki mentést igénylő balesetekhez és 48 tűzesethez riasztották a tűzoltókat. 27 lakóépületben keletkezett tűz, az egyik áldozatot is követelt Püspökladányban. Balatonszemesen és Angyalföldön szén-monoxid miatt hívták a tűzoltókat. Nyolcszor riasztották őket olyan idős, egyedül élő emberekhez, akik vagy napok óta nem adtak magukról életjelet, vagy az otthonukban elestek, és nem tudtak egyedül felkelni. Budapest XVII. kerületében, egy családi ház előterében egy nyílt égésterű gázkazán és vízmelegítő üzemelt, jól szigetelő nyílászárók mellett. Az épületben négyen tartózkodtak, mindannyian szén-monoxid-mérgezést szenvedtek. Egy felnőtt elájult, egy három hónapos kisbaba életét vesztette. A helyszínen olyan magas szén-monoxid-koncentráció volt, amelytől a mérőműszer is kiakadt. NÉPSZAVA

Nyolcszor riasztották őket idős, egyedül élő emberekhez, akik nem adtak magukról életjelet.

NÉPSZAVA
Szociáldemokrata napilap • Alapítva: 1873-ban

Főszerkesztő: NÉMETH PÉTER
Főszerkesztő-helyettes: HORVÁTH GÁBOR, VARGA DÓRA

Fejtő Ferenc 1909-2008; Andrassew Iván 1952-2015
Online főszerkesztő: ÁGOSTON ZOLTÁN • Szerkesztő: ANGYAL GÁBOR, MARKOTAY CSABA • Rovatvezetők: BODA ANDRÁS (belpolitika), HÁRS KATALIN (fotó), HOMPOLA KRISZTINA (kultúra), MUZSLAI KATALIN (mozaik), N. KÓSA JUDIT (publicisztika), RÓNAY TAMÁS (külpolitika), SZABÓ BRIGITTA (gazdaság), VARGA T. RÓBERT (sport) • Mellékletek: BALASSA TAMÁS, BÁLINT ORSOLYA (Visszhang), RÁCZ I. PÉTER (Nyitott mondat), SIMON ZOLTÁN (Szép Szó) • Főmunkatársak: BALOGH GYULA, CZENE GÁBOR, CSÁKVÁRI GÉZA, DANÓ ANNA, GÁL MÁRIA, MARNITZ ISTVÁN, SZALAI ANNA. Internet URL-cím: http://www.nepszava.hu; e-mail cím: nepszava@nepszava.hu

Kiadja a XXI. Század Média Zrt. (1191 Budapest, Vak Bottyán u. 75/A–C Központi telefon: 06 1 477-9000) • Felelős kiadó: a Zrt. vezetője • Előfizetéssel kapcsolatos ügyek: 06 1 477 9008 / 06 1 999 9508, terjesztes@nepszava.hu • Hirdetés: 06 1 999-9528 / 06 1 489-8811, hirdetes@nepszava.hu. • Előfizetési díj egy hónapra 8600 Ft, negyedévre 25 350 Ft, fél évre 49 800 Ft, egy évre 97 800 Ft • Árusításban terjeszti: Lapker Zrt. • Előfizetésben terjeszti: Médialog-DMHM Zrt. (mlog.hu) 06 1 999 9689 vagy 06 1 460 2753 ugyfelszolgalat@mlog.hu • Nyomdai előállítás: Mediaworks Hungary Zrt. www.mediaworks.hu • ISSN Bp 0133-1701 • ISSN Vidék 0237-3785. • A NÉPSZAVA példányszámát a MATESZ hitelesíti.

Partnereink: IMEDIA OBSERVER

2024. december 27.

N MOBIL VISSZHANG

A NÉPSZAVA MELLÉKLETE

Lóri, a jós

Lóránt László képzett és gyakorlott masszőr, emellett hivatásos boszorkány és jós. Ez így, egy mondatban mindaddig furcsa konstelláció, amíg jobban bele nem gondolunk. Mert mit is csinál a mindenki által csak Lórinak becézett László? Holisztikusan közelíti meg az embert, a testet, lelket és szellemet is kezelésbe veszi. Józsefváros második főutcájában, a Népszínházban fogadja a testi jóllétre és a jövendő megismerésére vagy éppen szerelemre, szerencsére áhítozókat. Amikor kiírtam a közösségi média oldalamra, hogy vele fogok találkozni, akkora érdeklődés támadt, amire sosem gondoltam volna. Nem is sejtettem, hogy az én buborékomban lévő, többnyire pragmatikus gondolkodású embereket megérintheti ez a téma.

Őrültség és jótékonyság

Boxing Daynek nevezik karácsony másnapját (december 26.) az Egyesült Királyságban és az egykori brit gyarmatokon, Hongkongtól a Bermudákig. Már a 19. századtól fogva ezen a napon a gazdagok ajándékokat csomagoltak be a szegényebbeknek, köztük a személyzetnek, és a templomban összegyűlt perselypénzt is ekkor adták át a rászorulóknak. Az ezen a napon tartott jótékonysági futballtorna, rókavadászat, lóverseny, rögbikupa stb. lehetővé tesz egy kis kimenőt a családi karácsonyozásról. Emellett a britek szerint ezen a napon valami őrültséget kell csinálni: a fagyos Temzét átúszni vagy tömegesen Mikulás-ruhában belegázolni a tengerbe, amiről képgalériánk is készült.

Hallgassuk a Népszavát!

A mesterséges intelligencia lehetőségeit kihasználva olvasóink meg is hallgathatják a napi lapszám vezető írásait. Mindössze két kattintás, és Szabolcs már olvassa is egymás után a kiválasztott cikkeket. Egy listán pontosan jelezzük a hangfájlban szereplő anyagok címét és kezdési idejét. Érdemes kipróbálni! Rezgessük meg a Népszava hangját! Néhány perc „rádiózás", és sok mindent megtudhat a napi aktuális politikai és egyéb témákról. Autóban ülve így biztos kényelmesebb olvasni, de lehet még számtalan szituáció, amikor nehéz a betűket bámulni.

NÉPSZAVA

Szociáldemokrata napilap | 2024. december 28., szombat | 152. évfolyam, 301. szám | Ára: 600 forint

8+8 OLDAL
MELLÉKLET A MAI LAPSZÁMUNKBAN

AJÁNLÓ

Ünnep az ügyeleten

Több ügyelő orvos is jelezte, nem tudja felvenni a munkát, mert maga is beteg, a helyettesítésük komoly logisztikai feladat elé állította a mentőszolgálatot az ünnepek alatt. A karácsonyi időszakban főleg gyerekek szorultak ügyeleti ellátásra. **4. oldal**

Szárazba hajlik az ízlés

Egyre nő az érdeklődés a száraz pezsgők iránt a magyar pezsgőfogyasztók körében, de az alkoholmentes változatok is egyre inkább teret nyernek. A tavalyi évben mintegy 20 millió palack fogyott a buborékos italból, a fogyasztás fele az év utolsó negyedére esik. **6. oldal**

Nyalókák és gólok

Milyen elismerést hozott egy köpés és egy nyalóka? Melyik gól kommentálása volt a legjobban hallható? És melyik meccset a legnehezebb közvetíteni? – Ezek is kiderülnek neves sportriporterekkel folytatott interjúsorozatunk záró részéből, amelyben Hajdú B. Istvánt kérdeztük. **14. oldal**

Visszaütött a „Kicsi”

HANGNEM A kormánypártiaknak sem tetszett a Menczer–Magyar-féle csörte. A Tisza Párt még év végén is vezet a Publicus mérése szerint.

VAS ANDRÁS

Még a Fidesz–KDNP szavazóinál is kiverte a biztosítékot a Menczer Tamás–Magyar Péter-féle „vita”: több mint háromnegyedük úgy véli, elfogadhatatlan az ilyen kommunikáció politikusok között. Ennél is egyöntetűbben ítélték el az ellenzéki szavazók és a bizonytalanok a pécsi gyermekotthon előtt december elején történteket: utóbbiak 92, a tiszások 94, más ellenzéki pártok szimpatizánsainak 96 százaléka szerint nem elfogadható a történet – derült ki a Publicus Intézet Népszava számára december 11. és 17. között készített reprezentatív felméréséből. A kutatás alapján a túlnyomó többség észleli a közbeszéd durvulását, a felelőst azonban már másban látják. A legtöbben, a megkérdezettek csaknem háromnegyede a kormánypárti politikusokat, kétharmaduk a propagandasajtót, 64 százalék az ellenzéki politikusokat, bő felük pedig az ellenzéki újságírókat okolja az egyre durvább közbeszédért (több válasz is megjelölhető volt). A decemberi kutatás szerint a Tisza Párt a választókorú népességnél, a biztos pártválasztóknál és a biztosan szavazó pártválasztóknál is vezet a Fidesz–KDNP előtt. Utóbbi kategóriában 36 százalék szavazna a kormánypártokra, míg Magyar Péter formációja 42 százalékot kapna.

RÉSZLETEK A 3. OLDALON

FOTÓ: MENCZER TAMÁS FACEBOOK-OLDALA

Inkább a Tisza húzhat hasznot a december eleji Menczer-Magyar csörtéből – így látja a megkérdezettek 39 százaléka

Ön szerint mennyire felelősek a következő szereplők a közbeszéd durvulásáért?

Összes megkérdezett (%) — Forrás: Publicus/NÉPSZAVA-grafika

Angelina Jolie: Budapest lenyűgöző!

SEBEZHETŐSÉG Január 2-ától látható a magyar mozikban Pablo Larraín chilei rendező új filmje, a részben a magyar fővárosban forgatott Maria, amelyben a címszereplő Maria Callast Angelina Jolie alakítja. – Minél többet tudtam meg róla, annál jobban tiszteltem: mennyi minden kellett ahhoz, hogy azzá váljon, amit mi ismerünk belőle – mondta el az operadíváról a Népszavának adott interjújában az amerikai filmsztár, akit játékáért Golden Globe-díjra jelöltek. A beszélgetésbe a film forgatókönyvírója, Stephen Knight is bekapcsolódott, aki elmesélte: Callasról első kézből származó információi voltak az énekes komornyikjától.

INTERJÚ AZ 5. OLDALON

Stephen Knight forgatókönyvíró és Angelina Jolie Zoomon adott interjút lapunknak

FOTÓ: SCREENSHOT

Egyre több az SNI-s diák

OKTATÁS Mintegy 4600 fővel emelkedett a sajátos nevelési igényű (SNI) tanulók száma a 2024/2025-ös tanévben – derült ki a Központi Statisztikai Hivatal (KSH) decemberi gyorsjelentéséből. Az előzetes adatok szerint az idei tanévben 112 007 SNI-s gyermek jár óvodába, általános és középfokú oktatási intézményekbe. A tavalyi év azonos időszakában még 107 421 fő szerepelt a KSH jelentésében. Az SNI-s tanulók speciális nevelési, oktatási igényének leggyakoribb oka a súlyos tanulási, figyelem- vagy magatartászavar. Bár a KSH statisztikáiban részletes adatok még nincsenek erre a tanévre vonatkozóan, a 2023/2024-es tanévben az SNI-s gyermekek 66 százalékát diagnosztizálták ilyen zavarokkal.

FOLYTATÁS A 3. OLDALON

A politikai földcsuszamlás és őrület éve jön

PODCAST A talajt vesztő és rohamosan radikalizálódó kormányzati politika soha nem öntött elénk annyi bizarr, citromdíjas alakot, mint az idén; egy évtizednyi őrület sűrűsödött egyetlen évbe. Ha torkig van a Balog Zoltántól Orbán Balázson át Menczer Tamásig ívelő bolondériával, akkor rossz hírünk van: a kormánypárt láthatóan úgy akar nyerni, hogy 2025-ben még töményebben fogja adagolni a dilinyót. A Népszava Hol Élünk? podcastjének idei utolsó adásában Bálint Orsolya, a Visszhang melléklet szerkesztője, Horváth Gábor és Varga Dóra főszerkesztő-helyettes, valamint Batka Zoltán műsorvezető arról is beszélt: idehaza ébredezik egy valódi társadalmi összefogás, minden adott egy politikai földcsuszamláshoz.

Telefonja kamerájával olvassa be a kódot, és a kapott linket nyissa meg a böngészőben! Ha mégis inkább begépelné, használja ezt a címet: **https://nepszava.hu/3262932**

Lenullázott Orbán-misszió

VERSENGÉS Miközben Orbán Viktor az európai uniós színtéren rendre az orosz érdekeknek megfelelően lép fel, Vlagyimir Putyin mintha nem honorálná a magyar miniszterelnök ténykedését. A magyar kormányfő komoly riválist kapott Robert Fico szlovák miniszterelnök személyében: a Putyin orosz elnök kegyeiért versengő két uniós vezető közül, úgy tűnik, a karácsony előtt első moszkvai „békemisszióját” teljesítő szlovák miniszterelnök áll nyerésre. Az orosz elnök nem zárkózott el attól, hogy Szlovákia adjon otthont egy Oroszország és Ukrajna közötti béketárgyalásnak. Bár aligha kerül sor egy szlovákiai békecsúcsra, maga a felvetés is presztízsvereség a saját „békemissziójával” hatalmas diplomáciai sikerként tálaló magyar miniszterelnök számára. Fico Putyin általi előtérbe helyezése a Kreml megosztást célzó stratégiájának része lehet.

BŐVEBBEN A 8. OLDALON

FOTÓ: AFP/GAVRIIL GRIGOROV

Belpolitikai botrány lett Szlovákiában Fico és Putyin találkozójából

Nagy kihívás, óriási lehetőség

AI A mesterséges intelligenciával készült dolgozatok egyelőre olyanok, mint amikor a jó tanuló felel, csak éppen nem készült. Ha jól használják az oktatásban, megkönnyítheti a dolgokat.

F. SZABÓ KATA

„Azok az esszék, amelyeket a mostanában legelterjedtebb, nagy nyelvi modellekre épülő chatalkalmazásokkal készítenek, leginkább arra hasonlítanak, mint amikor az ember egy nagyon intelligens tanítványát felelteti, aki egyáltalán nem készült. Tudja, kell valamit mondani, mert tisztában van vele, a feleletnek fontos része, hogy gördülékenyen menjen, ezért hozzákölt dolgokat. Egyelőre viszonylag könnyen felderíthető, ha valaki mesterséges intelligenciát használ egy szöveg megírására, elég egy-két dologra visszakérdezni a diáknál. De használják matekpéldák megoldására is, amiket tökéletesen megcsinál, általában szépen levezeti az egyenleteket” – mondta a Népszavának Nádori Gergely, az Alternatív Közgazdasági Gimnázium tanára arról, hogyan jelenik meg az AI az iskolák mindennapi életében. Az új digitális oktatási technológiákat hosszú évek óta bemutató Tanárblog egyik alapítójaként úgy vélte, a mesterséges intelligencia teljesen átírja a tudás definícióját, amihez az iskolának muszáj lenne alkalmazkodnia. Bizonyos típusú feladatokat például már egészen biztosan nem lesz érdemes feladni a diákoknak, de az AI hatása ennél jóval nagyobb lesz az oktatásra és az egész életünkre.

Nádori Gergely kiemelte: a világtörténelemben eddig a technikai fejlődés jellemzően mindig a legalacsonyabb intellektuális teljesítményt igénylő munkákat váltotta ki.

„A bányában a csillehúzást kiváltotta a ló, aztán a gőzgép, a kubikost kiváltotta a buldózer, és így tovább. Most viszont egy olyan pillanatba jutottunk el, amikor az alacsonyabb intellektuális teljesítményt igénylő munkákat kiváltani rendkívül költséges lenne. Ha minden egyes sofőrt önvezető autóra szeretnénk cserélni, ahhoz rengeteg szenzorra, kamerára és más nagyon drága technológiára lenne szükség. Ennél sokkal olcsóbb megfizetni egy embert, különösen egy szegényebb országból érkező bevándorlót. Viszont a ChatGPT-t egyszer kellett megcsinálni, és képes lesz kiváltani az összes ügyfélszolgálatost vagy reklámszövegírót. Vagyis most az alacsonyabb intellektuális befektetést igénylő munkákat váltja ki a technológia, ilyen értelemben egy szakadék keletkezhet a munkaerőpiac közepén. Innentől fogva az iskolának hatalmas tétje lesz olyan szempontból, hogy ennek a szakadéknak melyik oldalára képezi a gyerekeket. És az lesz az igazi kérdés, hogy a mesterséges intelligencia programoz minket, vagy mi a mesterséges intelligenciát” – vélekedett Nádori Gergely, aki úgy gondolta, nagy kérdés az is, hogy vajon a tanárokat kiválthatja-e a technológia.

A ChatGPT-t két évvel ezelőtt mutatták be a nagyközönség számára, amit sokan egy az egyben azonosítanak a mesterséges intelligenciával, holott a technológiát számtalan más eszköz használja. Míg az iskolában a diákok már használják az AI-t, a tanárok nagy része még inkább tart tőle.

Nem véletlen, hogy az elmúlt hetekben több, az oktatással foglalkozó szakmai eseményen is téma volt, mit is kellene kezdenie az oktatásnak a – nem túlzás azt mondani – napról napra fejlődő technológiával. Az OTP Fáy András Alapítvány novemberi, a jövő oktatásával foglalkozó konferenciáján rendezett kerekasztal-beszélgetésen Bíró Pál, a Google Magyarország igazgatója arról beszélt, hogy a cégüknél csak idehaza 70-80 fős mérnökcsapat dolgozik AI-fejlesztéseken, a nemzetközi vállalatnál az elmúlt fél évben több mint 300 ilyen termék jött ki. Így nem lehet kérdés, hogy a következő 10-20 évben mindent meg fog változtatni ez a technológia, és erre az oktatásnak készülnie kell. „Európának és ezen belül Magyarországnak van egy óriási versenyképességi problémája, és ennek leküzdéséhez hatalmas mértékben hozzá tudna járulni, ha megfelelően felkészülnének erre a technológiai boomra. Ezt a technológiát rendkívül jól fel lehet használni arra, hogy még többet tanuljunk, még jobban fel legyünk készülve ezekre a változásokra” – érvelt Bíró Pál is a mesterséges intelligencia okos használata mellett. Ebből a szempontból nem az a helyes út, ha a nagy nyelvi modellekre építő eszközöket (ilyen a ChatGPT is) megkérdezzük valamilyen témában, majd kritika, utánajárás nélkül elfogadjuk a még sok esetben hibás válaszokat. Számtalan és egyre több olyan AI-alapú eszköz van, amely megkönnyítheti a tanulást – Bíró például egy olyan kutatási asszisztensről mesélt, amely egy a felhasználó által megadott szövegből könnyűszerrel podcastot gyárt, amelyben két ember beszélget az adott témáról annyira élethűen, hogy szinte lehetetlen megmondani, hogy a műsort mesterséges intelligencia készítette.

FOTÓ: NÉPSZAVA

Digitális tanterem Újbudán

DEFINÍCIÓ

NÁDORI GERGELY: A mesterséges intelligencia teljesen átírja a tudás definícióját, amihez az iskolának muszáj lenne alkalmazkodnia

70-80 fős mérnökcsapat dolgozik a Google Magyarországnál az AI-fejlesztéseken

A többség azt hiszi, érti, de ez nincs így

99 SZÁZALÉK Molnár Gyöngyvér, a Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Intézetének igazgatója szerint tavaly a hallgatók körülbelül a 90 százaléka mondta, hogy hallott már a 2022 novemberében bemutatott ChatGPT-ről, az idén ez már 99 százalék volt.

2023-ban még 46 százalékuk állította, hogy használta már az eszközt, idén ez már 70 százalék volt – derült ki egy közel négyezer egyetemista megkérdezésével készült kutatásból. Ugyanennyi azoknak a diákoknak az aránya, akiknek igénye lenne rá, hogy az egyetemen is tanuljanak az AI-ról. A kutatásból az is kiderült, hogy a hallgatók többsége azt gondolja magáról, nagyon jól tudja használni ezeket az eszközöket, de valójában Molnár Gyöngyvér szerint ez nincs így, már csak azért sem, mert a legtöbben a ChatGPT-vel azonosítják a mesterséges intelligenciát, mást nem ismernek, vagy legalábbis nem tudják beazonosítani. A Fáy Alapítvány szintén készített egy kutatást a témáról, amelyben azonban nem felsőoktatási hallgatók vettek részt, az eredmények reprezentatívak az egész 16–24 éves korosztályra. Ebből az derült ki, hogy 10 százalék még nem is hallott a mesterséges intelligenciáról, ők főképpen vidéki, hátrányos helyzetű, alacsony státuszú és végzettségű, sok esetben inaktív – vagyis iskolába már nem járó, de még nem dolgozó – fiatalok voltak, és többen voltak közöttük a lányok. Száz tanárt is megkérdeztek, akik közül elsősorban a felsőoktatásban oktatók használják elég nagy arányban az AI-t. A felmérésből az is kiderült, hogy a vizsgált korosztály 35 százaléka azt gondolja, a tanári szerep a jövőben feleslegessé fog válni, de ami még meglepőbb: a pedagógusok negyede is így vélekedik.

Az ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Karának dékánhelyettese, Rónay Zoltán azt mondta, ők idejében elkezdtek készülni az AI jelentette kihívásokra, és úgy döntöttek, a technológia beszivárgását úgysem lehet megállítani, a használat tiltása értelmetlen. „30 éve az osztályteremből még ki volt tiltva a számológép, ma már ez esélytelen. A mesterséges intelligencia az életünk része lesz. Mi amellett köteleződtünk el, hogy támogassuk a hallgatókat, használják nyugodtan. És tudatosan nem is mesterséges intelligenciáról beszélünk, hiszen a helyesírás-ellenőrzők, a fordítóprogramok, amelyek szintén AI-alapúak, már jó ideje használatban vannak. Kifejezetten a mesterséges intelligencia alapú szöveggenerátorokra fókuszáltunk, és azt mondtuk, hogy lehet őket használni, de transzparensen és etikusan, ehhez adtunk számukra útmutatást.

F. SZ. K.

FOTÓ: AFP/WALTRAUD GRUBITZSCH

Jelen. 30 éve még a számológép is ki volt tiltva az osztályteremből

Van, amit nem lesz képes kiváltani

Rónay Zoltán abban sem hisz, hogy reális alapjai lennének a félelemnek, miszerint az AI kiszorítja, feleslegessé teszi a tanár személyét, csupán átrendeződnek a szerepek, mint ahogy az elmúlt ezer évben már sokszor. Ma is bevett gyakorlat, hogy el lehet végezni például egy tanfolyamot online tananyaggal, tanár nélkül, ugyanakkor szerinte az oktatás azon elemeit, ahol nagy szükség van a személyes interakciókra, mint a lelki, pszichológiai támogatás, mentorálás, nem lesz képes kiváltani egy ilyen rendszer.

Egyetértenek a szakértők abban, hogy az iskolarendszer minden szintjén olyan feladatok elé kellene állítani a diákokat, amelyekhez egyszerűen nincs értelme igénybe venni a mesterséges intelligenciát, szöveggenerátort.

Rónay Zoltán: Amellett köteleződtünk el, hogy támogassuk a hallgatókat, használják nyugodtan

Egyre több az SNI-s diák

FOLYTATÁS AZ 1. OLDALRÓL

Az SNI-s gyerekek számbeli növekedésének több oka is lehet, egyebek mellett az, hogy a korábbinál jobb diagnosztikai módszerek állnak a szakemberek rendelkezésére. De összefügghet azzal is, hogy a kormány 2020 januárjától szigorított az iskolahalasztás, valamint az iskolaérettség megállapításának szabályain, ami miatt sok hatéves gyermek éretlenül kerülhetett be az iskolába plusz egy év óvoda helyett.

A következő tanévre vonatkozóan idén december 27-től 2025. január 20-áig kérvényezhetik a szülők az Oktatási Hivatalnál (OH), hogy hatéves gyermekük egy évet még óvodában maradhasson. Bár a kérelmek többségét elfogadják (idén januárban 23 342 kérelem érkezett az OH-hoz), de a Szülői Hang Közösség szerint mégis sok család lemarad. Pénteki közleményükben azt írták: a kormányzat magára hagyta a szülőket a pedagógiai döntésben, a központosított hatósági eljárás pedig sokakat elriaszt és értelmetlen stresszt okoz.

A szigorítások bevezetése előtt (amikor a szülők az óvodapedagógusokkal közösen dönthették el, a hatéves gyermek érett-e az iskolakezdésre vagy jobb lenne neki, ha egy évet még óvodában marad) évente mintegy 30 ezer gyermek esetében döntöttek az iskolakezdés elhalasztásáról. Az iskolahalasztási kérelmek száma 2021-re 16,4 ezerre csökkent, miután egy bürokratikus eljárás keretében (a szülőknek több dokumentumot kell beszerezniük, a gyerekeknek vizsgálatokon

FOTÓ: LADJÁNSZKI MÁTÉ

Sok hatéves gyermek éretlenül kerülhetett be az iskolába

kell átesniük) csak az OH-nál lehet kérelmezni a plusz egy év óvodát. A Szülői Hang szerint a szigorítást követő első évben a szülők nem kaptak megfelelő tájékoztatást, emiatt sokan neki se vághattak a kérelmezési folyamatnak. Szakértők már ekkor arra figyelmeztettek, hogy azoknál a gyerekeknél, akik éretlenül kerülnek be az iskolába, nagyobb eséllyel alakulhatnak ki tanulási, magatartási, beilleszkedési zavarok.

Azt, hogy összefüggés lehet a szigorítás és az SNI-s gyerekek számának növekedése között, a KSH adatai is alátámasztják: a speciális nevelési igényű gyerekek száma a 2021/2022-es tanévtől a korábbiaknál jóval nagyobb mértékben emelkedett. Továbbá – mint a Népszava megírta –, az elmúlt három évben az elsős általános iskolások körében volt a legmagasabb az évismétlők aránya, a 2023/2024-es tanévben 4,2 százalék. A Szülői Hang szerint ez azt jelenti, hogy átlagosan minden 24. elsős évet ismétel.

– Ezek az évismétlések kudarcélményt jelentenek a gyerekeknek; sokkal jobb lett volna, ha inkább az óvodában töltenek még egy évet. A rossz rendszer következtében éretlenül iskolába kerülő gyerekek a többieket is hátráltathatják, ami rontja az egész oktatási rendszer hatékonyságát – írták.

JUHÁSZ DÁNIEL

Durvulást éreznek, de felelősséget nem

POLITIKA A megkérdezettek 89, a kormánypárti szavazók 77 százaléka szerint elfogadhatatlan az olyan típusú vita politikusok között, amelyet Menczer Tamás provokált ki Magyar Péterrel szemben – derült ki a Publicus Intézet lapunk számára készített felméréséből.

VAS ANDRÁS

„Azért jöttem ide, hogy végre egy férfival is találkozzál” – így támadta le Menczer Tamás, a Fidesz–KDNP kommunikációs igazgatója Magyar Pétert, a Tisza Párt elnökét a pécsi Szikla utcai gyermekotthon előtt december elején. Menczer többször kicsinek nevezte Magyart, sértegette, a Tisza elnökének gyermekeit is beleszőtte kommunikációjába. Az eset komoly vihart kavart, ám míg a nagy többség elutasította Menczer viselkedését, addig kormánypárti vezető politikusok, köztük Orbán Viktor miniszterelnök megvédte a fideszes kommunikációs igazgatót. Arra hivatkoztak, hogy Magyar a korábbi fellépéseivel provokálta ki ezt a stílust. A Népszava számára, a Publicus Intézet által készített felmérés szerint ennek ellenére a vita még a Fidesz–KDNP szavazóinál is kiverte a biztosítékot, hiszen több, mint háromnegyedük úgy vélte, elfogadhatatlan az ilyen kommunikáció politikusok között. Ennél is egyöntetűbben ítélték el az ellenzéki szavazók és a bizonytalanok az esetet: utóbbiak 92, a tiszások 94, más ellenzéki pártok szimpatizánsainak 96 százaléka szerint nem elfogadható a történet. Egyébként az összes megkérdezett közül háromszor többen – 16-48 százalék – gondolják, hogy nem egyéni ötlet, hanem a kormánypártok megrendezett akciója volt.

Persze a propagandasajtó, illetve a vezető fideszes politikusok kiállása Menczer mellett hatásosnak bizonyult a kormánypárti szavazók között. Míg a teljes népességben 49 százalék okolta a kialakult hangnemért a sportriporterből lett kommunikációs igazgatót, s csak 19 százalék Magyart, mindkettejüket pedig 18 százaléknyian, addig a Fidesz–KDNP-seknél a felelősség 55 százalékban terhelte a Tisza elnökét. Harmaduk szerint mindkét fél hibás volt, s csak minden ötvenedik gondolta úgy, hogy Menczer volt a hunyó. Ellenzéki oldalon pártállástól függően 88-89 százalék varrta Menczer nyakába a történteket, 6-11 százalék pedig közös produktumnak látta az elfajult esetet, a Tisza-vezető egyedüli felelősségét viszont senki sem állapította meg. A bizonytalanoknál 40-12-re „nyert” a kommunikációs igazgató, az együttes felelősséget pedig minden ötödik megkérdezett látta, s közöttük négyszer annyian vélték, hogy a vitában Magyar viselkedett elfogadhatóbban. Az összes megkérdezettnél is Magyar volt a tolerálhatóbb – 51-19 Menczer ellenében –, a tiszások 91, míg más ellenzéki pártok hívei 85 százalékban látták így a helyzetet, ezzel szemben a kormánypárti szavazók 56 százaléka szerint a kommunikációs vezető viselkedése volt a megfelelőbb, s csak 7 százalékuk szerint Magyaré.

Az esetből politikai hasznot a megkérdezettek 39 százaléka szerint Magyar és a Tisza húzhat. Csak 11 százaléknyian érezték azt, hogy a kormánypártok és Menczer nyert, de a fideszeseknek is csak 23 százaléka gondolkodik így.

„Az emberek lenézéséből fakadó, negatív, fenyegető tónus jelent meg a magyar politikában” – mondta még a pécsi eset előtt Orbán Viktor, aki szerint a verbális durvaság előbb utóbb elvezet az agresszióhoz is. A kormányfő kijelentésével a Publicus felmérésében megkérdezettek kétharmada egyetértett, leginkább persze a fideszesek – 83 százalék –, de még a bizonytalanok többsége – 57 százalék – is így vélekedett. A közbeszéd eldurvulását is észlelték a válaszadók – a kormánypártiak 82, az ellenzékiek 93 százaléka –, a felelőst azonban már másként látták. A legtöbben, 73 százaléknyian a kormánypárti politikusokat, 67 a propagandasajtót, 64 az ellenzéki politikusokat, 54 pedig az ellenzéki újságírókat okolja az egyre durvább közbeszédért (ennél a kérdésnél több válasz is megjelölhető volt). Persze mindkét oldal szimpatizánsai a saját politikusaikat és médiumaikat védték és másikét hibáztatták, s ebből adódott, hogy legfőbb következményként kétharmaduk úgy látja, a közbeszéd durvulása miatt csökken az emberek bizalma, de tízből hárman vélelmezik, hogy a szóbeli attak előbb-utóbb fizikai agresszióba vált át.

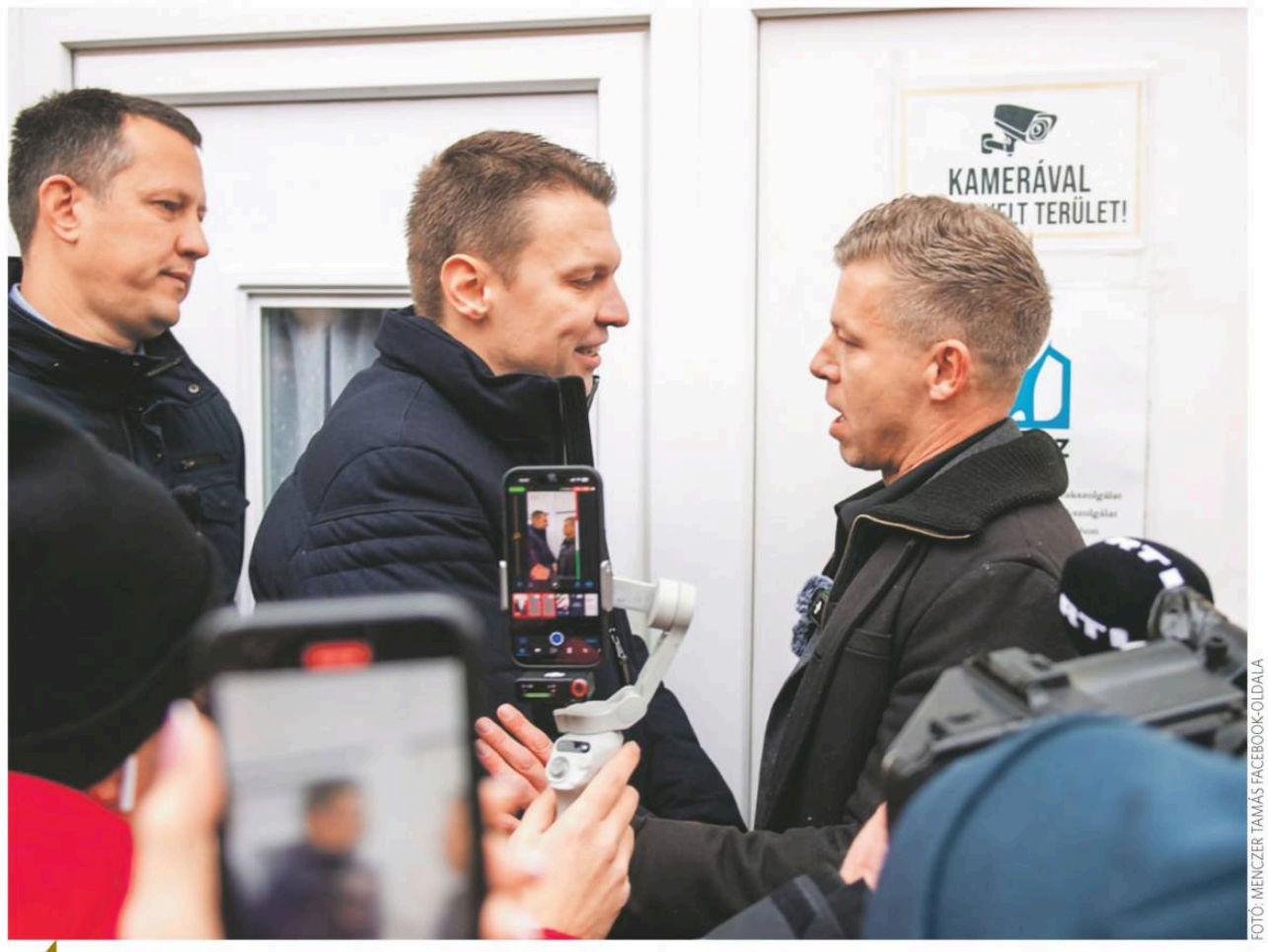

FOTÓ: MENCZER TAMÁS FACEBOOK-OLDALA

A találkozó. Menczer Tamás azóta is bőszen posztol az eseményről

82 százalék
A kormánypártiak ekkora hányada észlelte a közbeszéd eldurvulását

A Tisza év végén is vezet

ERŐSORREND A választókorú népességnél 3, a biztos pártválasztók között 2, a biztosan szavazó pártválasztóknál 6 százalékkal vezet a Tisza Párt a Fidesz–KDNP előtt a Publicus Intézet legfrissebb, lapunk számára készített közvélemény-kutatásában. (Az adatfelvétel december 11 és 17-e között volt, a kutatás reprezentatív.) Utóbbi kategóriában 36 százalék szavazna a kormánypártokra, míg Magyar Péter formációja 42 százalékot kapna. Az ötszázalékos parlamenti küszöböt rajtuk kívül a 9 százalékos DK és az ennél néggyel kevesebbnek mért Mi Hazánk vinné át, a Kétfarkú Kutyapártra 3, az MSZP-re pedig 2 százalék voksolna.

A választási részvételi hajlandóság csökkent az előző hónaphoz képest, jelenleg ötből négyen ígérik biztosra a voksolást. A legaktívabban a Tisza hívei, akiknek 95 százaléka indulna a szavazófülkékbe, a kormánypártiaknak 92, a más ellenzéki pártok támogatóinak 82, míg a bizonytalanok 65 százaléka szavazna biztosan.

Az utolsó, októberi méréshez viszonyítva tovább romlott a kormány teljesítményének megítélése: jelenleg 31 százaléknyian elégedettek valamilyen formában azzal, ahogyan az országban a dolgok mennek, legutóbb 2 százalékkal többen látták pozitívnak az összképet. A kormánypártiaknak tetszik az irány, 80 százalékuk szerint jól teszi a dolgát a kabinet, a tiszások 96, más ellenzékiek 97, a bizonytalanok 70 százaléka szerint viszont rossz az irány.

V. A.

Melyik pártra vagy szervezetre szavazna?

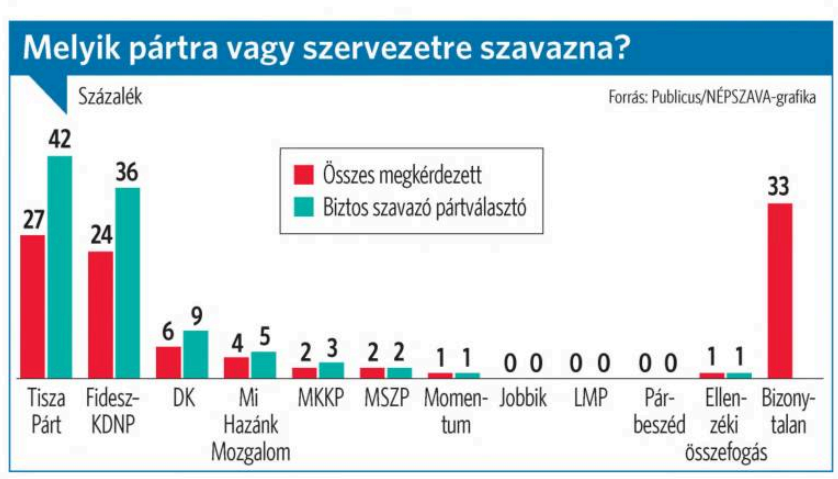

LAPSZÉL

Kivárt Sulyok az első vétóval

FORRÁS: SÁNDOR PALOTA

Hivatalba lépése után 9 hónappal, december 20-án élt először az egyik legfontosabb elnöki jogkörrel, a vétójogával Sulyok Tamás, és rögtön kétszer is – írta a hvg.hu. A köztársasági elnök a decemberi hajrában elfogadott, két nemzetközi szerződés kihirdetéséről szóló jogszabályt nem írt alá, mert indoklása szerint azokat súlyos jogtechnikai mulasztást elkövetve fogadta el az országgyűlés. Azt javasolja, hogy azokat tárgyalják újra. Az államfő elődje, a kegyelmi botrányba belebukott és lemondott Novák Katalin helyét március 5-én vette át, és az elé kerülő törvényeket eddig mindig aláírta. NÉPSZAVA

Sokba kerülnek a volt államfők

Tavaly január és idén december között csaknem 700 millió forintot költött az állam a volt köztársasági elnököknek járó juttatásokra – számolt be a HVG az Országgyűlés Hivatalától kapott adatokra hivatkozva. A törvény szerint a volt államfőknek nemcsak havi pénzbeli juttatás jár, hanem biztosítani kell nekik egy „megfelelő” ingatlant is, ráadásul igény esetén annak fenntartási költségeit is állami pénzből kell fizetni. Áder János egy 1,9 milliárd forint értéken nyilvántartott budapesti ingatlanban lakhat élete végéig, amelynek tavaly 9,5 millió forint volt az áram- és gázdíja, míg az idén november 30-ig 5,4 millió forint ment el erre. Ehhez jön például a telefon, a titkársági gépkocsi, a takarítás, a kertfenntartás költsége. A lap szerint Schmitt Pál és Novák Katalin nem igényelt lakást vagy házat, így esetükben csak a rezsidíjakat téríti meg az állam, illetve a különböző költségtérítések mellett jogosultak titkárságra és életük végéig havi juttatásra is, ami most 5,2 millió forint. NÉPSZAVA

Hankó odaszólt az Erasmus miatt

FOTÓ: ERDŐS DÉNES

A Pannónia Program jobb és népszerűbb, mint az Erasmus – mondta Hankó Balázs kultúráért és innovációért felelős miniszter, aki ugyanakkor „odaszólt” az Erasmus elvesztése miatt. (Az uniós programból kizárták a modellváltó egyetemeket, ennek pótlására indította a kormány a Pannónia Programot). Hankó az Origónak arról beszélt: „amit Brüsszel a magyarokkal tesz Erasmus- és Horizont-ügyben, azt gonoszságnak lehet csak nevezni”. Sőt megjegyezte: „azért büntetnek bennünket, mert magyarok vagyunk”. NÉPSZAVA

Jelentős ünnepi forgalom az orvosi ügyeleteken

EGÉSZSÉGÜGY Több ügyelő doktor is jelezte, ő sem tudja felvenni a munkát, mert maga is beteg, a helyettesítésük komoly feladat elé állította a mentőszolgálatot. A páciensek között különösen sok volt a gyerek.

DANÓ ANNA

Főleg a gyerekek szorultak ügyeleti ellátásra a karácsonyi napokban – derült ki az Országos Mentőszolgálat friss összefoglalójából. Mint arról korábban írtunk: egy hétig (december 23–30. között) gyakorlatilag „alvó üzemmódban” működik az egészségügyi ellátórendszer. A háziorvosok nagy többsége december huszadika után már nem fogadott beteget. A hosszú alap- és szakellátási szünet alatt csak az OMSZ által irányított egységes ügyeletekhez és a sürgősségi ellátókhoz fordulhatnak a segítségre szorulók. A mentőszolgálat december közepén egy sajtóbeszélgetésen kérte a lakosságot, készüljenek fel erre az időszakra: írassák fel és váltsák ki időben az állandó gyógyszereiket, ezzel is tehermentesíthetik az ügyeleteseket.

A szokásosnál több volt most a közúti és a háztartási baleset is.

Lapunknak Győrfi Pál, az OMSZ kommunikációs igazgatója elmondta: összesen 205 orvosi ügyeleti pont működik ezalatt az időszak alatt, amelyből 101 helyen 24 órás szolgálat van. A páciensek között különösen nagy arányban (40 százaléknyian) voltak a gyerekek. Összesen csaknem 22 ezer embert láttak el, nagy többségük (mintegy 20 ezren) saját lábon érkezett a rendelőbe, 960 pácienshez pedig ügyeleti kocsi ment házhoz. Közel kétezer panaszos problémája pedig telefonos tanácsadással oldódott meg.

Néhány helyen, például Kecskeméten már az első három napban közel kétszer annyi felnőttet és gyereket láttak el, mint egy átlagos vasárnap. Itt napi 98 felnőtt és 90 gyerek kapott ellátást. Főként felső légúti panaszokkal, illetve enterális fertőzések tüneteivel (hányás, hasmenés) érkeztek a segítséget kérők. Győrfi Pál megjegyezte: most van a vírusos fertőzések időszaka, ez most az ügyeleti pontokon is igazolódott. Abban a tekintetben is, hogy több ügyelő orvos is jelezte, ő sem tudja felvenni a munkát, mert maga is beteg, a helyettesítésük komoly logisztikai feladat elé állította a mentőszolgálatot.

FOTÓ: LADJÁNSZKI MÁTÉ

20-25 másodpercenként érkezett hívás a mentőszolgálathoz, és napi 3500-3600 esetet láttak el az elmúlt három napban

A mentőknek is jóval több dolguk akadt, mint más karácsonyokon. Most húsz-huszonöt másodpercenként érkezett hívás, naponta 3500-3600 esetet láttak el az elmúlt három napban. Ez körülbelül egy hétköznapi műszak terhelésének felel meg. Győrfi Pál szerint a páciensek harmada Pest megyében illetve Budapesten kért segítséget.

Legtöbbször rosszulléteknél, szív- és érrendszeri panaszok, magas vérnyomás, agyiér-katasztrófa miatt volt szükség sürgős ellátásra, de a szokásosnál több volt nemcsak a közúti, hanem a háztartási baleset is. Jó néhány szén-monoxid-mérgezéshez és tűzesethez is volt riasztás. Budapesten volt egy tragikus szén-monoxid-mérgezés is, ahol egy három hónapos csecsemő meghalt, a szülei, nagyszülei kórházba kerültek.

SZEZON

GYŐRFI PÁL: Most van a vírusos fertőzések időszaka, ez most az ügyeleti pontokon is igazolódott

A baleseti ellátóknál nem volt túl erős forgalom – tudta meg a Népszava. Karácsonykor a megszokotthoz képest kevesebben sérültek, jégpálya és egyéb sportsérülésekkel érkeztek a páciensek. A Népszavának betegek mégis arról panaszkodtak, hogy 5-6 órát is várakoztak az ügyeleti pontokon, illetve a sürgősségi osztályokon mire ellátáshoz jutottak. Egyikük azt mondta: ő fel is adta, mert egymást követő két napon sem bírta kivárni a sort, és inkább keresett egy fizetős megoldást.

Magyarországot az EU Bírósága elé idézhetik

MENEDÉKJOG A varsói ügyészség európai elfogatóparancsot küldött Magyarországra Marcin Romanowski parlamenti képviselő ellen. „Ez egy szokásos eljárás része, és a következő lépés a magyar bíróság ülése lesz” – mondta el Przemysław Nowak, az ügyészség szóvivője a lengyel közszolgálati rádiónak. Magyarország menedékjogot adott a jobboldali populista Jog és Igazságosság (PiS) egykori miniszterhelyettesének, aki ellen 11 pontban emeltek vádat Lengyelországban, egyebek mellett hűtlen kezelés miatt. Andrzej Szejna külügyminiszter-helyettes pedig azt közölte, Lengyelország az Európai Unió Bíróságához akar fordulni a Magyarország által biztosított menedékjog miatt, mert – mint fogalmazott – a magyar fél ezzel „egyértelműen megsértette az őszinte együttműködés elvét”. A magyar lépés súlyosan árt a kétoldalú viszonynak, s nem csak államközi szinten. Az Ibris közvélemény-kutató napokban közölt felmérése szerint a lengyel megkérdezettek majdnem 70 százaléka ítélte rosszul, hogy Romanowski Magyarországra menekült a lengyel igazságszolgáltatás elől. Csak a válaszadók 12,9 százaléka alakított ki pozitív véleményt a kérdésben. Ez azt jelenti, hogy még a PiS sok szavazójának sem tetszik Romanowski Magyarországra szökése, illetve az a tény, hogy a magyar kormány menedékjogot adott neki. R. T.

FORRÁS: MARCIN ROMANOWSKI FACEBOOK OLDALA

Tuzson Bence igazságügyi miniszternek is lehet feladata az ügyben

Maria, az ember és Callas, a sztár

SEBEZHETŐSÉG A Jackie és a Spencer után Pablo Larraín chilei rendező Maria címmel újabb életrajzi filmet rendezett, melyben Maria Callast Angelina Jolie alakítja. Az amerikai színésznő és a film forgatókönyvírója, Stephen Knight Zoomon adott interjút lapunknak.

Angelina, ön korábban rendezett is Budapesten. Mivel a magyar fővárosban forgatta a Maria nagy részét, adódik a kérdés: milyen volt visszatérni?

Angelina Jolie: Imádtam Budapesten forgatni. Nagyon boldog voltam, hogy visszajöhettem. Tudtuk, hogy költségvetési okok miatt a Mariának csak egy kisebb részét fogjuk tudni Párizsban forgatni, ezért olyan helyet kellett találnunk, ahol legalább annyira gyönyörű és fantasztikus operaház található. Emlékszem, amikor Pablo felhívott azzal, hogy felderítette a lehetséges helyszíneket, és mondta, Budapestnek kell lennie, akkor csak mosolyogtam. Azt válaszoltam neki, hogy jól választott: a város lenyűgöző, a magyar stáb csodálatos, és egy nagyszerű élmény vár rá.

A vásznon nem is alakítást, hanem átváltozást látunk: mesélne a folyamatról, hogyan keltette életre Maria Callast?

Angelina Jolie: Ez nagyrészt a csodálatos rendezőnknek, Pablónak köszönhető, aki létrehozta azt a teret és közeget, amely lehetővé tette az „átváltozást". Ahogy elmesélte, ő úgy nőtt fel, hogy Chilében autózva az édesanyjával mindig operát hallgattak Maria előadásában. Pablo tudja és érti, hogy egy opera valóban mennyi érzelmet szabadít fel, pontosan érti a zenei darabokat, hogy mikor és minek kell a megfelelő pillanatban elhangoznia. Az opera egy olyan rendkívüli művészeti forma, ahol tényleg mindenedet oda kell adnod. És hogy ezt a mozivásznon át tudd adni, az egy csoda: nem hiszem, hogy bárki más rendező képes lett volna erre.

Pablo Larraín az erős nők ábrázolásában a Mariával immár trilógiánál jár. Korábban Natalie Portman és Kristen Stewart is emlékezetesen játszott az irányítása alatt.

Angelina Jolie: Én meg áruljam el, hogy mi a titka? Nem hiszem, hogy ő kifejezetten „a nők rendezője" volna, mint ahogy ezt sokan írják róla. Én inkább úgy fogalmaznék: ő „a színészek rendezője". Tiszteli a művészt, a színészt. Bízik bennük, óriási teret és szabadságot ad a megvalósításhoz. Ami pedig a kérdés másik részét érinti: van abban valami csodálatos, amikor két férfi, Pablo és Steven pontosan tudja, mit is jelent nőnek lenni.

Steven Knight: Nem hiszem, hogy Pablo valaha is tudatosan elhatározta volna: csinálok egy trilógiát, amiben az a közös, hogy nőkről szólnak. Szerintem csak keresi azokat a történeteket, amelyek nagyszerűek. Történetesen ez a három történet figyelemre méltó nők körül forog. De azt hiszem, Angelinának igaza van: Pablónak az a képessége, ahogy bánik a színészekkel, garantálja, hogy a legszívesebben neki adjam oda a forgatókönyveimet.

A film alapvetően Maria és Callas, az ember és a sztár közötti különbségeket, illetve összefüggéseket keresi. Angelina, hogyan lehet egy karaktert egyszerre keménynek és törékenynek is ábrázolni?

Angelina Jolie: Kell hozzá egy kiváló forgatókönyv, amelynek a szépsége az volt, hogy a középpontjában a szívtelenség állt, és ennek a középpontjában pedig Maria. És mindemellett felfedezzük Callast, ő lesz az, akinek a színpadon kell lennie, neki kell megbirkóznia az anyjával, az életével. És előhúzza azt a fajta sztoicizmust, azt az erőt és azt a nőt, akit nagyon jól ismerünk. Látnunk, éreznünk kell a bátorságát. De mindezek mögött, ami őt valójában olyan rendkívülivé teszi, az az, hogy valójában mégsem volt olyan erős. Eléggé sebezhető volt, gyakran volt beteg. Magányos volt és érzelmes. Szóval azt hiszem, minél többet tudtam meg róla, annál jobban tiszteltem: mennyi minden kellett ahhoz, hogy azzá váljon, amit mi ismerünk belőle. Ez nem ment neki könnyen. Szóval nekem – naptól függően – néha érzéketlennek kellett lennem, néha pedig Mariának. Én meg csak megpróbáltam a legjobbat kihozni magamból.

Stephen, a valósághoz mennyi köze van a Mariának? Vagy a film csak egy lehetséges interpretációja az ő történetének?

Stephen Knight: Az írás során igyekeztem nem túl sok hagyományos kutatást végezni, ami az életrajzok olvasását illeti. Az egyik legjobb forrás maga a komornyik, Ferruccio Mezzadri volt, aki csak arról beszélt, milyen volt az élet Maria Callasszal, és ezek az első kézből származó beszámolók a valós életről egy valós személlyel felbecsülhetetlen értékűek. Számomra, ha megnézem a felvételeket Mariáról a színpadon, de az interjúkban is, vagy amikor pihen, azok sokatmondók. Minden ember képes ítéletet alkotni valakiről csak úgy, hogy ránéz valakire. Ez akár helyes, akár nem, az ember így is alkot ítéletet. Az, amilyen ő volt, ahogyan például rágyújtott egy cigarettára, nagyon sokat elárult a személyiségéről. Az építmény harmadik pillére a zene volt. Hallgatod a zenét, és hallod az érzelmeket. És amikor rájössz, hogy honnan származik az érzelem, az mindennél többet jelent.

FOTÓ: AFP/WIKTOR SZYMANOWICZ

Angelina Jolie nem először forgatott Budapesten. Mostani alakításáért Golden Globe-ra jelölték

FOTÓ: AFP/WIKTOR SZYMANOWICZ

Stephen Knight egyik legjobb forrása Maria Callas komornyikja, Ferruccio Mezzadri volt

Szöveg:
CSÁKVÁRI GÉZA

Maria Callas ugyan találkozott JFK-vel New Yorkban, de az biztos, hogy nem ebédeltek együtt Párizsban. Mesélne erről a rövid, ám intenzív fiktív jelenetről?

Angelina Jolie: Hát igen, amelyben Casper Phillipson, a dán színész, aki Kennedyt alakítja, ellopja a gyümölcsömet. Stephen, ezt te írtad meg így? Mert én nem láttam a forgatókönyvben előtte.

Stephen Knight: Nem én.

Angelina Jolie: Ez egy nagyon finom apróság volt, és a Maria titka ezekben a delikát részletekben rejlik. Szóval megdöbbentem, mert az egyik felvételnél Casper leült, odanyúlt, és csak úgy megette az áfonyámat. És lehet, hogy ez apróságnak hangzik, de van benne valami izgalmas vakmerőség, hogy valaki meg meri ezt tenni Maria Callasszal. A kényelem, hogy „én vagyok az elnök, és megtehetem ezt". Sokszor egy ilyen improvizáció teljesen átrajzolja egy-egy jelenet dramaturgiáját. Ezért szeretek intuitív színészekkel együtt dolgozni.

> Ami valójában Maria Callast olyan rendkívülivé teszi, az az, hogy valójában mégsem volt olyan erős.

A Maria elején van egy interjújelenet – engem mindig lenyűgöz, ha újságírót akcióban látok a vásznon. A kérdés tehát az: mennyire nehéz megírni, illetve eljátszani a tökéletes interjúszituációt?

Angelina Jolie: Az interjújelenetnek sok előzménye van. Mindannyian tudjuk, hogyan néz ki egy interjú, most is ebben a szituációban vagyunk. A feladat az volt, hogy ezt a helyzetet átvegyük, és egy kicsit megzavarjuk. És tudatában kellett lenni annak, hogy ez valójában nem egy hagyományos interjú volt, mert az egyik résztvevő nem volt hajlandó arra, amit mi valódi interjúnak neveznénk. Fontos volt megmutatni, Maria hogyan kezelte az interjúkat, ahol néha csak úgy dirigálta a kérdezőt, eléggé uralkodó módon. Aztán pedig nevetett rajta – ezt nagyszerű volt eljátszani.

Stephen Knight: Látott már eredeti Callas-interjút? Ha még nem, akkor nézzen meg néhányat. Rendkívüliek! Elképesztők! Az adott interjú valóban nem történt így meg. Az újságíró egy jóképű vallató, aki jelen van, egy személy, akivel Maria meg akarja osztani az életét, akivel beszélgetni akar, és aki valójában segít neki megérteni önmagát.

FOTÓ: PABLO LARRA

INFÓ

A Maria 2025. január 2-ától látható a magyar mozikban, az ADS Service forgalmazásában

„Az opera egy olyan rendkívüli művészeti forma, ahol tényleg mindenedet oda kell adnod. Hogy ezt a mozivásznon át tud adni, az egy csoda"

LAPSZÉL

Menesztették a posta vezérigazgatóját

FOTÓ: TÓTH ÁDÁM

Január 31-gyel távozik posztjáról Balczó Barnabás, a Magyar Posta Zrt. elnök-vezérigazgatója, aki 2022 novembere óta dolgozott a pozícióban – közölte az NGM. A tárca szerint az elmúlt két évben nagyot fejlődött a Posta, aminek eredményeként a társaság üzemi szinten újra nyereségessé válhat. Ugyanakkor a társaság középtávú átalakításának első szakasza sikeresen lezárult, így új vezetésre van szükség – közölte a minisztérium. Hozzátették, Nagy Márton „megköszönte Balczó Barnabás eredményes és elkötelezett munkáját és új szakmai kihívásaihoz további sikereket kívánt". NÉPSZAVA

A mobiltelefonok a legkelendőbbek

Idén sem csökkent a technológia iránti érdeklődés a magyarok körében, sőt a vásárlók egyenesen megrohamozták a boltokat a legújabb eszközökért – közölte a MediaMarkt. Az év nagy nyertesei a mobiltelefonok, ezen belül is két iPhone-modell emelkedett ki a mezőnyből. A dobogó harmadik helyére a Sony PlayStation 5 játékkonzol került. Az év slágertermékei közé tartozott az Apple AirPods Pro vezeték nélküli fülhallgató is, ami azért érdekes, mert néhány éve még elképzelhetetlen lett volna, hogy egy nagyságrendileg 100 ezer forintos kiegészítő termék megjelenjen a top 10-es listán. NÉPSZAVA

Még mindig a saját otthon a legfőbb cél

FOTÓ: NÉPSZAVA

Közel 15 százalékkal emelkedett a vidéki adásvételek száma tavalyhoz képest a hazai ingatlanpiacon, ahol az otthonteremtés ára közel 5 millió forinttal, 39,1 millióra nőtt a fővároson kívüli területek adatai alapján, a négyzetméterárak drágulása pedig 13-14 százalék közé tehető. Az ingatlanvásárlás során az átlag így meghaladta a 466 ezer Ft/m²-t a Duna House szakértői szerint. A használt téglaépítésűeknél idén 2,1 millió Ft/m² volt a rekord. A K&H biztos jövő felmérés harmadik negyedéves adataiból pedig az látszik, hogy a középkorúak 58 százaléka családi házban él, a panelek aránya 16, a társasházi lakásoké 10 százalékos az esetükben. A harmincas korosztály 64 százalékának van saját lakása, míg az ötvenesek esetében majdnem 80 százalékos az arány. A K&H szerint a következő időszakban – részben az új állami lakástámogatási intézkedések miatt – pörgősebb tempóra válthat a magyarországi lakáspiac. NÉPSZAVA

Az édes nyomában a száraz

VÁLTOZÁS Az év utolsó három hónapjára esik az éves pezsgőfogyasztás több mint fele. A gyártók célja, hogy az ital ne csak az ünnepeké legyen.

ÁBRAHÁM AMBRUS

FOTÓ: NÉPSZAVA

A tavalyi évben megközelítőleg 20 millió palack pezsgő fogyott a magyar piacon, aminek több mint 60 százalékos részesedéssel a legnagyobb szereplője a Törley Pezsgőpincészet – mondta a Népszavának Müller Kornél, a társaság ügyvezető igazgatója. Azért a tavalyi eredményeket lehet egyelőre irányadónak tekinteni, mert az év utolsó hetei, de még az utolsó napok is nagyban befolyásolják a végleges számokat. Az utolsó három hónap a hazai pezsgőfogyasztás több mint 50 százalékát adja. Karácsonytól december 30-áig lényegében mindennap duplázódik a pezsgőforgalom, és még 31-e is nagyon sok vásárlást hoz. Ugyanakkor elmondható, hogy az év elején nehezen indult be a pezsgőpiac, a nyár kezdetén történt a fordulat, s attól kezdve határozott fellendülés volt tapasztalható. A cég vezetője egy erős közepes 2024-ben bízik.

Általánosságban megfigyelhető, hogy a magyar pezsgőfogyasztók körében egyre nő az érdeklődés a száraz pezsgők iránt. Mind többen választják a kategória különböző változatait, ami teljes mértékben egybecseng a nyugati országok trendjeivel. Ezen felül a nemzetközi pezsgőpiacon az elmúlt években két fő irányvonal körvonalazódott, az egyik az „aperitivokultúra" terjedése, a másik pedig a fenntartható termékek iránti kereslet növekedése. Előbbit főként az hajtja, hogy az alacsony alkoholtartalmú italok egyre inkább egy új, laza életstílus részévé válnak. Összességében elmondható, hogy a pezsgőpiacon ma már nincsenek tabuk, folyamatosan tágulnak a határok, bővülnek a lehetőségek – fejtette ki a Törley vezetője. Ezek érdekében tett innovációk segítenek abban, hogy elérhető legyen itthon is az a cél: a pezsgő ne csak az ünnepek itala legyen, hanem a hétköznapi koccintások részévé is váljon.

Müller Kornél ezen változások egyik meghatározó elemeként említette például a Franciaországból indult áramlatot, a jégkockákra töltött Ice pezsgő megjelenését is, ami 2023-ban a hazai piacot is felforgatta. Ennek kézzelfogható eredménye, hogy a Törley ezen termékei kifejezetten sikeresek lettek – magyarázta. Annak hatására – hogy a pezsgő jéggel, gyümölccsel, menta vagy citromfű levéllel is szervírozható – nagyon sok új fogyasztót lehetett elérni. Olyannyira, hogy a Törley szerint az Ice-fogyasztók 70 százaléka új „belépő", vagyis ezen változat megjelenése előtt lényegében nem fogyasztottak pezsgőt. Az utóbbi néhány év jellemző változása a hazai fogyasztók körében a tudatosság erősödése, amely révén egyre többen döntenek úgy, hogy egyáltalán nem, vagy csak nagyon ritkán fogyasztanak alkoholt. Ennek hatására teret nyertek az alkoholmentes változatok. A Törley így az utóbbi időszakban bővítette alkoholmentes kínálatát.

Egyre tudatosabbak az emberek az alkoholfogyasztásban, sokan választják az alkoholmentes pezsgőt az ünnepekre

Az exportpiacokkal kapcsolatban Müller Kornél elmondta, hogy a pezsgőik több mint harmadát, a borok több mint felét külföldi piacokra szállítják. Termékeik leginkább Skandináviában, Kanadában és a Baltikum országaiban találhatók meg, de Törley palackok eljutnak például Kínába, Japánba vagy Ghánába és Nigériába is. Kifejezetten büszkék rá, hogy a másfél millió lakosú Észtországban a piacvezető Törley pezsgőből évente egy főre jutó fogyasztás hasonló a Magyarországihoz. Hatalmas sikerként értékelhető az is, hogy a kanadai Quebec tartományban a Hungaria Grande Cuvée Brut pezsgő a piacvezető. Ez azért számít különösen nagy eredménynek, mert ezt a tartományt elsősorban francia ajkúak lakják, és mégis egy magyar terméket választanak a nemzetközi versenytársakkal szemben.

20 millió
palack pezsgő fogyott tavaly Magyarországon

Már nem Franciaország a világelső

Világszinten a pezsgők fogyasztása – a 2008-as válság okozta megtorpanást leszámítva – a 2000-es évek eleje óta folyamatosan növekszik, az elmúlt 15 évben az előállítás megduplázódott. Ennek javát az európai pezsgőgyártás dinamikus növekedése adta – foglalta össze a globális piacot a Nemzeti Agrárgazdasági Kamara szakmai anyaga. A koronavírus-járvány okozta gazdasági visszaesés a pezsgő fogyasztására is hatással volt, az európai export 6 százalékkal, a Champagne borvidék pezsgőinek fogyasztása pedig drámai mértékben, 20 százalékkal esett vissza.

Ezt követően azonban hatalmas „visszapattanás" történt, miután 2021-ben 38 százalékos növekedést produkáltak a francia pincészetek, amivel rekordmennyiségű fogyasztást könyvelhettek el. Jelenleg a világ vezető pezsgőkészítő országa Olaszország, amelyet Franciaország, Németország és Spanyolország követ.

Ma már azonban mindenképpen ki kell térni az amerikai pezsgőkre is, hiszen a borokhoz hasonlóan ebben a szegmensben is egyre komolyabb teret követelnek maguknak, élen az amerikai borvidékekről származó palackokkal, amelyek jellemzően a kaliforniai Napa-völgyből, valamint Washington és Oregon államból érkeznek a világpiacra. Ezeknek köszönhetően pedig ma már az Egyesült Államok a világ ötödik legnagyobb pezsgő-előállítójának számít – írja a NAK.

A megszokott népszerű

Az Auchannál az egész éves virsliforgalom közel 30 százaléka decemberben realizálódik, ám a vevők akkor is ragaszkodnak a megszokott fajtához és márkához, nem nagyon váltanak, még szilveszterkor sem. Az abszolút nyerő a sertésvirsli, ami az eladások 70 százalékát adja. Ahogyan Nagy Attila, az Auchan értékesítési igazgatója mondta, idén nem lesz drágább a virsli, mint tavaly, sőt sok esetben jobb áron kapható. A Kifli.hu vásárlói 2023 végén összesen 6 tonna – azaz nagyjából három középkategóriás autó súlyának megfelelő – virslit rendeltek, bizonyítva, hogy ez az étel továbbra is elengedhetetlen része a szilveszteri ünneplésnek.

Mészáros Lőrinc a leggazdagabb

VAGYON A Forbes, Az 50 leggazdagabb magyar 2024 listáján idén is Mészáros Lőrinc az első. A lap szerint a felcsúti vállalkozó vagyona 1241,8 milliárd forint, az olyan érdekeltségei révén, mint az Opus Global, az Opus Titász, az Opus Tigáz Zrt., a Talentis Group, a Mészáros és Mészáros Zrt., vagy a Magyar Bankholding. A Mészáros-birodalom privát vagyona 97 százalékkal ér többet. Az Átlátszó.hu 9,6 milliárd forintos magánrepülőgépet kötött Mészáros Lőrinchez, egy cégéhez tartozó alcsútdobozi területen pedig több millió forintot érő egzotikus állatokat, például afrikai zebrákat és Angole-Watusi marhákat videózott le a Gulyáságyú Média.

FOTÓ: LADJÁNSZKI MÁTÉ

Ha vagyonosodás, Mészáros Lőrinc verhetetlen

Csányi Sándor 684,8 milliárd forintos vagyonnal követi Mészáros Lőrincet. A bankvezér legismertebb érdekeltségei az OTP Bank, a Bonafarm csoport és a Budai Egészségközpont. Az OTP a példátlan kormányzati beavatkozások ellenére is negyedévről negyedévre növekedésről számol be, 2024 harmadik negyedévében a várakozásokat meghaladva 318,5 milliárd forint adózott eredményt könyveltek el, a külföldi profithozzájárulás közel 70 százalékos volt. Csányi vagyonának több mint felét adja a családi Bonafarm csoport.

A Forbes listájának harmadik helyére, 487,4 milliárd forinttal, Felcsúti Zsolt került, akit a magazin „self made" szereplőként jellemez. A vállalkozó legismertebb érdekeltsége, az MPF Holding a régió egyik legnagyobb ipari befektetője. A csoport konszolidált forgalma 2023-ban meghaladta az egymilliárd eurót, ennek 99 százaléka – akár az előző években – exportból származott, a 100 millió euró fölötti eredmény mellett.

A dobogóról éppen csak lecsúszott a 473,3 milliárd forintos vagyont magáénak tudó Veres Tibor, aki legismertebb érdekeltségei a Wallis Csoport, az AutoWallis, a Wing, a Graboplast és a Praktiker.

NÉPSZAVA

Borzalmas év a királyságban

KÖTELESSÉGTUDAT „Még élek” – biztatta alattvalóit az év utolsó közszereplésén III. Károly, akinek rákkezelése a jövő évben is folytatódik. A Buckingham-palota életét azonban más drámák is beárnyékolták. Voltak persze azért a 2024-es esztendőnek pozitívumai is.

R. HAHN VERONIKA
LONDON

FOTÓ: AFP/OLI SCARFF

A királyi család szerdán – III. Károllyal és Kamillával – ünnepi istentiszteleten vett részt

Ugyanazon a napon, múlt pénteken teljesítette a brit uralkodó idei utolsó nyilvános kötelezettségvállalását a kelet-londoni Waltham Forest városházájában, amikor a Buckingham-palota tájékoztatást adott III. Károly egészségi állapotáról. A királyi pár emelkedett hangulatban vett részt a közösségi összetartást ünneplő fogadáson, melyen Kamilla játékmackókat ajándékozott egy gyermekvédelmi alapítványnak, az uralkodó pedig karácsonyi finomságokat tartalmazó csomagot helyezett el egy élelmiszerbankban. Egy szikh férfi megkérdezte Károlyt állapota felől, amire a sommás válasz így hangzott: „Még élek”.

A Buckingham-palota a kommunikációs részlegre jellemző óvatossággal szivárogtatta ki, hogy III. Károly rákkezelése 2025-ben folytatódik, de „pozitív irányban halad”. Többször beszámoltunk arról: rögtön az év elején hozta nyilvánosságra a Kensington Palota, hogy Katalin, walesi hercegné alhasi műtét céljából befeküdt a London Clinic magánkórházba. 90 perccel később a Buckingham-palota adott ki közleményt, amiből kiderült, az uralkodó ugyanezen a klinikán prosztataműtéten esik át. A király hamar, a trónörökös felesége két héttel később távozott a kórházból. Februárban bombaként robbant a hír, hogy Károlynál daganatos betegséget diagnosztizáltak, majd egy hónappal később Katalin személyes vallomásában elmondta, hogy a sebészeti beavatkozás kapcsán elvégzett tesztek nyomán preventív rákkezelést kap. Sem Katalin, sem Károly mindmáig nem árulta el, mely szervüket támadta meg a kór.

Különösen Katalin számos alkalommal beszélt közvetlenül is betegségéről. Aligha felejthető tavaszi háromperces videója egy windsori parkból, amelyben elmondta, „hogyan változott meg egy pillanat alatt az élete, szembesült saját sérülékenységével és próbálja meg Vilmos herceggel közösen megőrizni a családi élet normalitását”. A trónörökös nemrégiben egy fokvárosi látogatás során kifakadva közölte: "Brutális, borzalmas volt ez az év, valószínűleg életem legkeményebb időszaka.” A The Times napilap sokak első gondolatát fogalmazta meg a kijelentés nyomán: „mondta ezt az, aki 15 éves korában váratlanul elveszítette az édesanyját”... Kamilla királyné, aki egy késő őszi rövid indiai holisztikus kezelés során tüdőgyulladást kapott és utána számos hivatali kötelezettségét le kellett mondania azután, hogy az év háromnegyed részében a királyi család sziklaszilárd oszlopaként állt a helyzet magaslatán, kendőzetlenül ismerte be egyik utolsó protokolláris kötelezettségén: szeretné már ennek a nehéz évnek a végét látni.

> A betegségek mellett a királyi családnak más gondokkal is meg kellett küzdenie.

A Buckingham-palota az elmúlt napokban hozta a közvélemény tudomására, hogy a király kezelése pozitív irányban halad. Jövőre több bel- és külföldi programot bonyolít majd le, mint 2024-ben. Egy udvari forrás árulta el, miért maradt titok Károly diagnózisa és kezelése. „Tudatos döntés volt annak érdekében, hogy a király minden, daganatos betegségben szenvedő ember felé kinyújthassa a kezét, ne kelljen csak azokra koncentrálnia, akik a ráknak ugyanabban a formájában szenvednek.” Nyilvánvalóan súlyos betegsége ellenére az uralkodó húga, Anna királyi hercegnő 217 közszereplése után a legtöbb hivatali kötelezettséget teljesítette, a betegszabadsága miatti rövidebb idő alatt is 186-ot. III. Károly a szokásoktól eltérően nem egy királyi palotában, hanem a lebontott Middlesex Kórházhoz tartozó Fitzrovia Kápolnában vette fel karácsony első napján elhangzott beszédét, amelyben a hely szellemében illően köszönetet mondott az egészségügyi dolgozóknak, de kitért a nyári stockporti késelés merénylet és az azt követő zavargások kapcsán megnyilvánuló közösségi összefogásra is. Szót ejtett a nemzetközi konfliktusokról, azon eseményekről, amelyek „rengeteg szenvedést okoztak”.

> A Buckingham-palota óvatosan szivárogtatta ki, hogy III. Károly rákkezelése 2025-ben folytatódik.

A betegségek mellett a királyi családnak más gondokkal is meg kellett küzdenie. „Hivatalos” nevet is kapott immár a két fekete bárány, a „veszélyesnek” nevezett hercegek, András és Harry. A yorki herceg, akitől korábban Jeffrey Epstein amerikai befektetőhöz fűződő kapcsolata miatt minden udvari és katonai pozícióját megvonták, a napokban újabb botrányt kavart. Kitudódott, hogy szoros viszonyban állt egy kémkedéssel gyanúsított és ezért az Egyesült Királyságból kitiltott kínai üzletemberrel. Nem elég, hogy Yang Tegbo üzleti ügyekben képviselte Andrást Kínában, hálából többször is megfordult a Buckingham-palotában és találkozhatott David Cameron, majd Theresa May kormányfőkkel is. A sajtóvisszhang nyomán Károly finoman érzékeltette öccsével, nem lenne szerencsés, ha részt venne a tágabb királyi család karácsonyi ebédjén a Buckingham-palotában, majd csatlakozna a szűkebb família hagyományos év végi együttlétéhez a Sandringham kastélyban.

A kaliforniai Montecitóba emigrált sussexi herceg is csak eltávolodni látszik édesapjától, akit ugyan diagnózisa után azonnal meglátogatott, de érzékelnie kellett, hogy nem látják szívesen. A királynak kellemetlen, hogy Harry perli Őfelsége kormányát, amiért nem nyújt neki és családjának biztonsági őrizetet nagy-britanniai látogatásaik alatt. Felesége, Meghan semmilyen kapcsolatot nem ápol apósával és Kamillával, míg Vilmos, a diplomatikus és békeszerető Katalin kezdeményezései ellenére minden közeledést visszautasít az interjúikkal, tévéprogramjaikkal, kereskedelmi próbálkozásaikkal, nem létező udvari szerepükkel manipuláló, külföldi útjaikkal állandó bajt keverő párhoz. A monarchia felé idén érthető rokonszenvvel forduló közvélemény csak reménykedhet az enyhülésben.

Senki sem rajong Bayrou kabinetjéért

PÁRIZS Január 16-án rendezhetik meg a bizalmi szavazást Francois Bayrou kormányáról a francia parlamentben. A kabinet miniszterei-nek listája december 23-án vált ismertté. Emmanuel Macron előzőleg azt közölte, olyan kormány létrehozását szorgalmazza, ami államfői mandátumának 2027-es lejártáig hivatalban marad, ez azonban vágyálomnak tűnik. Annál is inkább, mert sokakat némi csalódottsággal töltött el, hogy a baloldal felé való bátrabb nyitás elmaradt, s úgy tűnik, hogy Bayrou kormányának túlélése továbbra is Marine Le Pen szélsőjobboldali pártja, a Nemzeti Tömörülés (RN) szavazataitól függhet. A stabilitást remélő közvélemény azt remélte, hogy egy, a balközéptől a jobbközépig terjedő széles körű kormány jön létre. S való igaz, Bayrou tett gesztusokat minden érintett pártnak, ez egyelőre kevésnek tűnik. Meghívta kormányába például Élisabeth Borne volt kormányfőt, de a szocialisták őt már jó idő óta nem tartják a baloldali táborhoz tartozónak, hanem – nem alaptalanul – Macron tömbjéhez sorolják. A baloldal különösen rossz néven vette,

> Bayrou csapatában az egyik legmeglepőbb név a volt szocialista kormányfőé, Manuel Vallsé.

hogy Bayrou kitartott az eddigi belügyminiszter, a jobbközép Republikánusokhoz (LR) sorolható Bruno Retailleau mellett, akit szélsőségesen bevándorlásellenes politikusnak tartanak, aki a kemény kéz politikáját követi.

Mindeközben a Republikánusok sem elégedettek, mert súlyuk csökkent az új kormányban a decemberben megbukott Michel Barnier kabinetjéhez képest. Ezért még az sem biztos, hogy az LR egyáltalán kitart-e majd Bayrou csapata mellett.

A Jean-Luc Mélenchon által fémjelzett baloldali populista Engedetlen Franciaország (LFI) máris kilátásba helyezte a kormány megbuktatását a január közepén esedékes bizalmi szavazáson, de a szocialisták ilyen messzire még nem merészkedtek. A párt főtitkára, Olivier Faure csak annyit közölt, nem tudják garantálni, hogy nem szavaznak majd a későbbiekben a kabinet megbuktatására. Maga Bayrou ígéretet tett arra, nem kívánja alkalmazni az alkotmány 49.3-as cikkelyét, vagyis egyetlen törvényt sem akar elfogadni parlamenti jóváhagyás nélkül. Ez a szocialisták egyik fontos követelése volt.

FOTÓ: AFP/STEPHANE DE SAKUTIN

Nagy kérdés, meddig marad hivatalban Francois Bayrou kormánya

Bayrou csapatában az egyik legmeglepőbb név a volt szocialista kormányfőé, Manuel Vallsé, aki – ahogy a spanyol El País találóan fogalmazott – „a semmiből tűnt fel”, s a tengerentúli portfólió élére nevezték ki. A franca–spanyol gyökerekkel rendelkező politikus a 2022-es parlamenti választáson elszenvedett veresége után búcsút intett a politikának. Valls Barcelonában született spanyol apától és svájci édesanyától, s csak 20 éves korában lett francia állampolgár. Fiatalon csatlakozott a szocialistákhoz, rendkívül ambiciózus politikusként ismerték. 2012–2014 között belügyminiszter, 2014–2016 között pedig kormányfő volt. Azon kevés személyiség közé tartozik az új kabinetben, aki egyértelműen a baloldalhoz sorolható. Ő azonban kevés lesz ahhoz, hogy a szocialisták kitartsanak Bayrou kormánya mellett.

Egyelőre tehát mindenki elégedetlennek tűnik Bayrou teamjével, így most senki sem merné megjósolni, hogy a kabinet tovább lesz-e hivatalban, mint a Barnier-féle kormány, amely a három hónapot sem érte meg.

RÓNAY TAMÁS

LAPSZÉL

Segít a NATO az észteknek

FOTÓ: AFP/FINNISH BORDER GUARD

A NATO jelezte, kész segíteni Észtországnak és Finnországnak, miután szabotázsakció történt a Balti-tengeren, és megrongálták az Estlink 2 nevű, a tenger mélyén haladó magasfeszültségű kábelt. A finn hatóságok vizsgálják azt az olajszállító tartályhajót, amely egy orosz kikötőből indult. Ezt a hajót gyanúsítják azzal, hogy megrongálta a két NATO-tagországot összekötő kábelköteget. Észtország azt reméli, hogy az észak-atlanti szövetség hajókat bocsát a balti állam megsegítésére a kritikus infrastruktúra védelmére. Az észt hadsereg pénteken haditengerészeti hadműveletet indított az Estlink 1 kábel védelmére. Az utóbbi hónapokban több, a tenger mélyén haladó kábelt is megrongáltak ismeretlenek. Elsősorban Oroszországot gyanítják a háttérben. Ez is egy eszköze Moszkvának az Európai Unióval és a NATO-val szembeni hibrid támadásai közül. NÉPSZAVA

Elmélyül a dél-koreai válság

A dél-koreai parlament Jun Szuk Jol dél-koreai elnök eltávolítása után úgy döntött, felfüggeszti a helyébe lépő Han Duk Szut is. Mind a 192 képviselő az impeachment mellett szavazott. Han bejelentette, elfogadja a szavazás eredményét, és félreáll, hogy elkerülje a további káoszt. Az ellenzék azzal vádolja Hant, hogy nem volt hajlandó befejezni a Junnal szemben indított felelősségre vonási eljárását. Így Csoi Szang Mok pénzügyminiszter és miniszterelnök-helyettes váltja Hant ideiglenes államfőként. A belpolitikai káosz azután alakult ki, hogy december elején Jun statáriumot hirdetett. NÉPSZAVA

Feloszlatta az elnök a német parlamentet

FOTÓ: AFP/SOREN STACHE

A várakozásoknak megfelelően Frank-Walter Steinmeier német elnök feloszlatta a parlamentet, a Bundestagot, ezzel lehetővé tette, hogy a szociáldemokraták és a keresztény uniópártok megállapodásának megfelelően február 23-án rendezhessék meg az előre hozott voksolást. Steinmeier kijelentette, a mostanihoz hasonló nehéz időkben cselekvőképes kormányra van szükség a stabilitás biztosítására. Mint mondta, mivel a mostani parlamentben nem jöhetne létre olyan kormány, amely többségre támaszkodhat, ezért az idő előtti voksolás jelentheti a kiutat. NÉPSZAVA

Milanovic színeváltozása

ZÁGRÁB A hivatalban lévő elnök a horvát államfőválasztás favoritja. Ellentmondásos figura, akinek a viszonya érdekesen alakult Orbán Viktorral.

RÓNAY TAMÁS

FOTÓ: AFP/DAMIR SENCAR

Zoran Milanovic egy választási gyűlésen. Végső győzelme szinte előre borítékolható. Legnagyobb ellenfele ugyanis annak a kormánypártnak, a HDZ-nak a jelöltje, amelyet az utóbbi években számos korrupciós válság rázott meg

Bár Horvátország gazdaságilag egyre jobb lábakon áll, a társadalomban nő a feszültség. Nemrégiben egy zágrábi iskolában történt késeléses ámokfutás, amelyben egy lány meghalt. Karácsonykor pedig drámai hókáosz alakult ki, több település elszigetelődött a külvilágtól. Az elnökválasztás vasárnapi első fordulója ezért háttérbe szorult. A viszonylagos érdektelenség oka lehet az is, hogy felmérések szerint a hivatalban lévő elnök, Zoran Milanovic a voksolás nagy favoritja, s bár az első körben még nem szerzi meg a szükséges többséget, a másodikban szinte biztosan. A horvátok amúgy is szeretik a „politikai társbérletet”, tehát amikor más politikai táborból érkezik az államfő és a miniszterelnök. Igaz, túlzottan szórakoztatónak nem nevezhető a Milanovic és a jobboldali miniszterelnök, Andrej Plenkovic folyamatos torzsalkodása.

Milanovic az előrejelzések szerint az első fordulóban 39 százalékra számíthat, a HDZ által indított volt oktatási miniszter, Dragan Primorac csak mintegy 23 százalékon áll, jóval kevésbé ismerik őt, mint az öntörvényű elnököt. Ők kerülhetnek a második fordulóba.

Milanovic elnökként különös politikai változáson ment keresztül. 2011–2016 között, amikor hazája kormányfőjeként szolgált a szociáldemokrata párt, az SDP vezetőjeként, az Unió elkötelezett híve volt. Hivatali ideje alatt – 2013-ban – csatlakozott az ország az EU-hoz. Liberális személyiségnek tartották, aki egyebek mellett támogatta az azonos nemű párok jogainak kiterjesztését. 2016-ban, amikor pártja elvesztette a parlamenti választást, bejelentette, visszavonul a politikától. 2019-ben azonban már az SDP jelöltjeként indult az elnökválasztáson, amit meg is nyert Kolinda Grabar-Kitarovic államfővel szemben. Milanovic elnökként teljesen más politikát folytatott, mint kormányfőként. Jobboldali populista ideológiára tért át, s rendre oroszbarát kijelentésekkel véteti észre magát, kivált Oroszország Ukrajna elleni agressziója óta. Előszeretettel támadja az EU-t és a NATO-t, s visszhangozza az orosz propagandát. Egy sor állammal keltett diplomáciai feszültséget. 2023 márciusában, amikor a horvát kormány Mi–8-as szállító helikoptereket adományozott Ukrajnának, kijelentette, a lépés „tömeges vérontáshoz, áldozatokhoz vezet, és meghosszabbítja a háborút”. Megdöbbenést keltett 2022 áprilisában azzal a javaslatával, amely szerint akadályozzák meg Finnország és Svédország NATO-csatlakozását mindaddig, amíg meg nem változtatják a bosznia-hercegovinai választási törvényt.

> Szakértők szerint Milanovicot sosem az ideológia érdekelte, hanem csakis a népszerűség.

Amilyen ellentmondásos Milanovic politikai pályája, olyan sajátosan alakult a kapcsolata Orbán Viktorral. 2015-ben a magyar kormányfő még azt mondta Milanovicról, „a Szocialista Internacionálé megbízottjaként az a dolga, hogy támadja Magyarországot”. Bár elnökké választása után Bosznia, majd Oroszország kérdésében egyre közelebb kerül egymáshoz Orbán és Milanovic, idő kellett, míg egymásra találtak, hiszen a horvát elnök még 2021-ben is bohócnak nevezte a magyar miniszterelnököt. 2022 nyarán változott meg látványosan kettejük viszonya, amikor augusztusban együtt vacsoráztak egy étteremben a Pakleni-szigeten. 2023 januárjában Milanovic már a magyar kormány nagy barátjaként lépett fel budapesti vizitje során, elítélve az Európai Bizottságot, amely „forrásmegvonással bünteti Budapestet”.

Horvát szakértők szerint Milanovicot sosem az ideológia érdekelte, hanem csakis a népszerűség. Sosem volt meggyőződéses szociáldemokrata, ez csak a kormányfői tisztség megszerzését tette lehetővé számára. Elnökként viszont felismerte, a jobbszélen keletkezett egy űr, amit betölthet.

Békemisszionáriust cserélhet Putyin

VERSENGÉS Komoly riválist kapott egyik legszorosabb szövetségese, Robert Fico személyében Orbán Viktor. A Vlagyimir Putyin orosz elnök kegyeiért versengő két uniós vezető közül, úgy tűnik, a karácsony előtt első moszkvai „békemisszióját” teljesítő szlovák miniszterelnök áll nyerésre.

Miközben Szlovákiában nemcsak az ellenzéki pártok, hanem a kormánykoalíció kulcsszereplőjének számító Hlas párt és Peter Pellegrini államfő is még mindig csak várja Fico részletes beszámolóját a háromórás, zárt ajtók mögötti moszkvai tárgyalásról, Putyin a Legfelsőbb Eurázsiai Gazdasági Tanács leningrádi ülését követő csütörtöki sajtótájékoztatón megszellőztette annak tartalmát. Az orosz hírügynökségek tudósítása szerint Putyin azt állította, Fico moszkvai látogatásán kifejezte készségét arra, hogy hazája az orosz–ukrán tárgyalások helyszínéül szolgáljon. „Ha eljutunk odáig, miért is ne? Szlovákia ugyanis szemszögünkből semleges álláspontot képvisel. Ez elfogadható verzió számunkra”, mondta az orosz elnök. Bár Fico azzal érvelt, hogy az Ukrajnán keresztül érkező orosz gáztranzit Kijev általi leállítása, Szlovákia gázellátásának biztosítása érdekében repült Moszkvába, Putyin a szentpétervári sajtótájékoztatón azt állította: az ukrajnai konfliktus „békés rendezése” volt a megbeszélés legfőbb témája.

A békés rendezés fogalmának sajátos megközelítését ezúttal sem felejtette el hangsúlyozni a háborút kirobbantó agresszor, aki ismét leszögezte, hogy Oroszország számára „a különleges katonai művelet” célkitűzéseinek elérése lesz a 2025-ös év legfőbb feladata”.

Putyin minden bizonnyal nem véletlenül kotyogta ki, milyen ajánlatot tett Fico. Bejelentése illeszkedik abba a sorba, amely az Európai Unió tagországai Ukrajna melletti elköteleződésének egységét kívánja bomlasztani, s azt a mindeddig csak az Orbán-kormány által figyelmen kívül hagyott közös álláspontot megingatni, miszerint az ukrajnai háborúról nem lehet Ukrajna nélkül tárgyalni. Szintén csütörtökön Szergej Lavrov orosz külügyminiszter is nemzetközi sajtótájékoztatót tartott, ahol azt állította, Franciaország zárt csatornákon keresztül többször is olyan javaslatot tett Oroszország felé, hogy Kijev részvétele nélkül nyissanak párbeszédet az ukrajnai háború kérdéséről. Párizs ezután azt közölte, nem ritka az orosz illetékesektől, hogy bármi alap nélkül tegyenek bejelentéseket akár a háború, akár más témák kapcsán. Franciaország amellett áll ki, hogy a béketárgyalások csakis Ukrajna jelenléte és beleegyezése mellett mehetnek végbe, szögezte le a francia külügy.

FOTÓ: AFP/ALEXEI DANICHEV

Putyin inkább Robert Ficót választotta Orbán Viktorral szemben

Robert Fico Putyin általi előtérbe helyezése is a Kreml megosztást célzó stratégiája részének tűnik. Bár aligha kerül sor egy szlovákiai békecsúcsra – azért sem, mert a római statútum részeseként Szlovákiának le kellene tartóztatnia Putyint, aki ellen körözést adott ki a hágai Nemzetközi Büntetőbíróság (ICC) –, maga a felvetés is presztízsvereség a saját „békemisszióját” hatalmas diplomáciai sikerként tálaló magyar miniszterelnök számára. Az állítólag csak Kijev által elutasított, Moszkvában viszont nyitottan fogadott karácsonyi tűzszünetjavaslat volt Orbán egyetlen felmutatható békemissziós kezdeményezése, de ez már említésre sem került. Fico békecsúcsajánlata lenullázta Orbán „diadalát”.

GÁL MÁRIA

Gyáva hatalmasok

MUHARI JUDIT

Ady Endre így kezdi A gyáva hatalmasok című versét: „Parancsolnak, de gyönge hittel, De elbánnak a komisz szeliddel. S ha vár a népség szépet tőlük, Van nekik mindig jó fagyos téljük."

Ez az 1912-ben írt pár sor tisztán kifejezi azt a gyalázatot, ami az idén a gyermekvédelemben történt.

Február óta teljes bizonyossággal kijelenthető: a magyar kormány semmibe veszi, kihasználja, felhasználja a gyerekeket, a legmagasabb szinten űzi a politikai pedofíliát. Semmibe veszi, kihasználja, felhasználja a gyermekvédelemben dolgozókat, a legmagasabb szinten űzi a politikai bántalmazásukat.

Sorsfordító hónap volt: akkor derült ki, hogy Novák Katalin kegyelmet adott a bicskei gyermekotthon pedofil igazgatóját fedező, az Orbán családhoz sok szálon kötődő, 3 év 4 hónap börtönre ítélt bűntársnak, és a büntetett előélethez fűződő hátrányok alól is mentesítette őt. Az államfő ebbe belebukott, de hogy ő volt-e a történet főszereplője, azt nem árulta el. Elköszönt, magyarázatként annyit mondott: hibázott. Vitte magával az akkori igazságügyi minisztert is, hiszen Varga Juditnak is jóvá kellett hagynia a kegyelemről szóló határozatot. Balog Zoltán református püspök pedig bevallotta, ő kérte erre Novák Katalint, de a szikráját nem mutatta annak, hogy emiatt rosszul érezné magát, vagy a gyerekek felé irgalmat gyakorolna. Csak azon sajnálkozott, milyen sokat kellett várnia arra, hogy a saját hangján szólaljon meg, és különben is Isten előtt akart elszámolni.

Ennél többet nem tudtunk meg a gyalázatos történetről, és azóta sem érezte szükségét egyik szereplő sem, hogy elmondja a teljes igazságot, bocsánatot kérjen a gyerekektől, akik a bicskei otthonban élték át a borzalmakat.

A kormányt váratlanul érte a botrány. Azt hitte, pár nap alatt elcsendesedik, jön majd egy új téma, amivel foglalkoznak az emberek. De ezúttal nem ez történt.

Orbán Viktor próbálta kézbe venni az irányítást, először közösségi oldalán üzent, hogy a pedofil elkövetők számára nincs kegyelem, jogászkodás helyett tiszta helyzet kell, neki öt gyermeke és hat unokája van, ha valakik hozzájuk nyúlnának, az első gondolata az lenne, hogy félbe kell őket hasítani vagy miszlikbe kell vágni.

Akkor és azóta is ennyi telt tőle, illetve a két bűvös szó ismétlése: pedofília és üldözés.

Országos és nemzetközi szinten is elismert szakemberek, szervezetek jelentkeztek azonnal, szinte kiabáltak, hogy itt vannak, segítenek, megmondják mit és hogyan kellene változtatni annak érdekében, hogy jobb legyen a gyerekeknek.

Még csak válaszra sem méltatták őket, mert a kormányban ismét győzött a gőg, a kivagyiság, a fölényeskedés és az ostobaság.

Ez a dilettáns társaság, amelyik a gyerekvédelemmel eddig is csak a szükség szintjén foglalkozott, sebtiben alaptörvényt módosított, jogszabályt írt, fenyegetett, megalázott, megfélemlített. Meg is lett az eredmény.

A már addig is súlyos minőségi és mennyiségi létszámhiánnyal küzdő rendszerből a megalázóan alacsony fizetésért éjjel nappal dolgozók harmada kilépett. A gyerekek továbbra is embertelen körülmények között, penészes épületekben összezsúfolva élnek, felügyelet nélkül maradnak, sokan megszöknek. Legalább 300 kisbaba él kórházakban, mert nevelőszülők is alig vannak, és az otthonokban sincs hely számukra. A bajba került családok nem kapnak segítséget ahhoz, hogy könnyebb legyen számukra a gyereknevelés, a kiemelt gyerekeknek pedig esélyük sincs, hogy visszakerüljenek a szüleikhez.

> Február óta teljes bizonyossággal kijelenthető: a magyar kormány semmibe veszi, kihasználja, felhasználja a gyerekeket, a legmagasabb szinten űzi a politikai pedofíliát.

A kormány tehát nem megoldotta, hanem barbár módon tovább rontott a helyzeten.

A gyerekeket közben biodíszletként használja, mert választóinak jól el lehet adni, ha mosolygós képek készülnek államtitkár bácsikat körbeálló gyerekekről, öltönyös nagyemberek rúgást imitálnak egy fotó kedvéért, szalagot vágnak át egy kifestett épület előtt, SNI-s gyerekekkel pózol az államfő, vagy őrkutyaként vicsorognak a nem fideszes ajándékozóra karácsony előtt.

Szívtelenek, embertelenek és ostobák.

Mert „Óh, nagy dolga a dolgosoknak Milyen kevés a hatalmasoknak. Nagy pulyaságban milyen gyávák S mégis a mi erőnket kivánják."

Sok beszédnek sok az alja

FRANK ZSÓFIA

Az idei évben 12 képviselő egy szót sem szólt, 23 pedig mindössze egyszer szólalt meg az Országgyűlésben. Van ennek jelentősége manapság a politikában? Aligha. Évek óta a fejünk felett hozzák ugyanis a törvényeket, érdemi vita, diskurzus az Országház falain belül nem zajlik. Minden oldal mondja a magáét, már aki egyáltalán megszólal. A kormánypártok minden létező probléma méregfogát a háború és béke dichotómiájával igyekeznek kihúzni. Nem azért teljesít jól, de még inkább rosszul a magyar gazdaság, mert valamit elszúrtak, sokkal inkább azért, mert Ukrajna területén háború folyik. Az a tény, hogy Európa rekordinflációját produkáltuk, hogy nálunk a legkisebb a lakosság fogyasztása, egy mellékes dolog, mert szerintük nem a kormány tehet róla. A másik fő mondanivaló és egyben 2024 aranyérmes fő gonosza: a háborúpárti Brüsszel. (14 év után már nehéz lenne Gyurcsány Ferencre mutogatni). Szóval a lényeg: itt kérem minden csuda szép és csuda jó lenne, de ameddig háború van, addig szívunk, mint a torkosborz, nincs mit tenni. Ezért a békéért dolgozik a kormány, hisz ha nem lesz háború, beröffen a gazdaság, eljő a Kánaán. Legalábbis a parlamenti beszédek zöme erről szól.

> A fejünk felett hozzák a törvényeket, érdemi vita az Országház falain belül nem zajlik. Minden oldal mondja a magáét, már aki egyáltalán megszólal.

Az ellenzék? Ők is mondják a magukét, bár az legalább valamelyest köszönőviszonyban van a valósággal. Vagyis, hogy belepusztulunk a kórházi várólistákba, lassan hamarabb érünk görkorival Debrecenbe, mint vonattal, az oktatásban pedig csak akkor nem csalódunk, ha nincsenek elvárásaink. De mindez csak látszat, cirkusz, valódi haszna évek óta nincsen. A választópolgárok számára hátrányos törvényeket éppúgy átnyomják a kormánypárti képviselők, és mint valami beakadt lemez, úgy sorolják: Gyurcsány, Soros, migráns, LMBTQ-lobbi, háborúpárti, Brüsszel. Oszt' le van rendezve az ellenzék, ahogy le van rendezve az ország is.

PÁPAI GÁBOR RAJZA

VIRGÁCS

Perelek

PILLANTÁS A KILENCEDIKRŐL

NÉMETH PÉTER

A nevét sem merem le írni, mint Voldemort nagyúrét a Harry Potterben, csak Netuddkiként említem – nem neduddki (Rejtő, de az egy másik kávéház...) –, mert ki tudja mire képes, ha belenéz a varázsgömbjébe. Netán még a bíróságra is elcipel, és igazán ki akarna egy olyan bíróság előtt felelni tetteiért, amelyik egy kis pénzmagért a jogairól is lemond. Nekem meg már nincs miről lemondanom, tán' jogaim se nagyon vannak, pedig csak annyit akartam, hogy nekem is legyen ott egy esküvőm, illetve persze nem nekem, hanem a lányomnak, ha már a Covid miatt elmaradt...

Mellesleg ott sem nagyon voltak jogaim, az esküvőszervező szerény kétmillióval vert át, pontosabban ennyiért lett volna hajlandó átmozgatni az esküvőt, a bíróság meg azt mondta, hogy nem vis maior, hogy Covid van, nem lehet bejönni az országba, csak dupla karanténon át, szóval akkor nem volt egy felsőbb erő, amely engedélyt adott volna, pontosabban a felsőbb erő nem mellettünk állt, de most már mindegy.

Mindegy, mert íme a nagy lehetőség, fenn a Várban, pazar körülmények között – tudják, ahol Netuddki is nősült. Hogy milyen pompás a hely, azt mutatja az ismertető is. Íme: Az épületbe lépve egy grandiózus és elegáns lovaglócsarnok tárul elénk, amely 640 m^2-es alapterületével és közel 15 méteres belmagasságával kivételes helyszínt biztosít nagy létszámú céges rendezvények, konferenciák, kiállítások, bálok vagy akár esküvők számára is. Az emeleten található elnöki páholyból páratlan kilátás nyílik a lovaglócsarnokra, ezen kívül itt kapott helyet a zenekari páholy.

Szóval ott lehet az örömapa számára az elnöki páholy, alant a szolganép sürög-forog. Azaz dehogy a szolganép, már ha Netuddki esküvőjére gondolok – ott bizony nem a szolganép sürgött-forgott. Hanem ült az asztalánál a kijelölt helyen, több száz milliárd nézett egymással szembe, és talán azon a délutánon cserélt is gazdát – ki tudja ezeknél hogy megy. Honnan is tudnám, van-e üzlet esküvő közben, és egyáltalán, kiket engednek be maguk közé. Engem biztos nem, pedig tudnom kellene, a Királyi Lovardában milyenek az árak, vajon Netuddki mennyiért kapta meg, aztán volt-e zenekar, ha már van hely a számára, és ha volt, milyen volt, vajon ki énekelhetett nekik, ja tudjuk Al Bano – és hol volt Tóth Gabi? –, ők mibe kerültek? És persze jó lenne tudni, összesen hányan voltak, csupa varázsolni képes tanuló, vagy ezek már mind mesterek? Ám olyan mesterek, akik nem adják át a tudásukat, mert azért ez egy zárt iskola, egymást tanítják, most éppen arra, hogy az egyik áruló varázslót, aki ismeri az összes bűvös szót, hogyan tegyék ártalmatlanná; ebben immár Netuddkinek is döntő szerepe van, végül is együtt járták ki a varázslóiskolát, neki is varázstalanítania kell, egy esküvő jó alkalom arra, hogy az összes Nagyúr közös akciót dolgozzon ki. Lám-lám, mi mindenre jó egy esküvő; olyan nagy esély, hogy már el is döntöttem, kiveszem én is a helyet, beveszem magam a Várba családostul, már csak az a kérdés, hogy tőlem menynyi pénzt kérnek, hogy beléphessek a lovardába. Nagy buli lesz, az egész biztos. Egy kikötésem van: senki nem írhat az eseményről, mert ha mégis, perelek.

> Ez egy zárt iskola, egymást tanítják, most éppen arra, hogy az egyik áruló varázslót, aki ismeri az összes bűvös szót, hogyan tegyék ártalmatlanná.

A mi lengyelünk

CIVIL BESZÉD

LENDVAI ILDIKÓ
volt országgyűlési képviselő

Nekem remek karácsonyom volt, remélem, Önöknek is. Ugyan az örömhírt, miszerint a válaszolók 95 százaléka egyetért a munkáshitellel, csak ünnep után tudtam meg, így aztán szentestén még mardosott a kétely: mi lesz, ha a nemzeti konzultálók többsége ellenzi! Bennünk otthon az is felmerült, nem kellene-e megvárni a csomagbontással az eredményhirdetést, de a gyerekek türelmetlenkedtek. Még kevés bennük a nemzeti felelősség.

Ez sem vette el a kedvemet attól, hogy az ünnepi áhítatban (ahogy köztársasági elnökünk oly szépen mondta karácsonyra előre hozott beszédében: „nem az év eleji derű mámorában, hanem a karácsony meghitt örömében") elő ne vegyem bakfiskorom kedves Jókaijától A mi lengyelünk c. regényt. Olvasták? Ne hagyják ki, most különösen aktuális.

Mert ismét van lengyelünk. Nem a Bem-szoborra gondolok, a mi új lengyelünkben, a hozzánk szökött volt miniszterhelyettesben viszonylag kevés bemapós vonást lehet felfedezni. Szakálla sincs, plusz nem jár előtte „bosszúálló fénnyel Osztrolenka véres csillaga", miként Petőfi írta. Ez a Petőfi-dolog valószínűleg túl liberális is neki. Hiszen épp az Orbán által liberálisnak nevezett (valójában többségében jobboldali pártokból álló) lengyel kormány üldözi. Ártatlanul, hogy másként.

Aki ellen európai elfogatóparancs van, azt az uniós országoknak illik kiadniuk. De hát karácsony van, kérem! Miként Mária és József menedéket kaptak a betlehemi jászolban, úgy fogadták be kegyes szívvel Orbánék az üldözött eszmetársat.

FOTÓ: MARCIN ROMANOWSKI FACEBOOK OLDALA

Ezt nemcsak azért mondom, mert az ártatlanság vélelme Romanowski esetében is kötelez, hanem mert akit Tuskék nem szeretnek, az tutira a jó oldalon áll. Gondoljunk csak Orbánra.

De úgysem Tusk a mi lengyelünk. Kaczynski egy ideig az volt, de ő is kiesett nálunk a pikszisből. Vagy mi nála. Erről is az ukránok tehetnek, ha kenyérrel, sóval és fél országuk átadásával várják Putyin katonáit, Kaczynski is a mi lengyelünk maradt volna. Sajnálatos módon fogynak a mi lengyeleink. (Sebaj, Tiborcz és Mészáros viszont az idén megduplázta a vagyonát, szóval van, amiben viszont gyarapodunk.) Boldog időkben még idesereglettek a lengyelek Orbán-beszédet hallgatni, most meg egy felmérés szerint még a Magyarországon élő lengyeleknek is több mint kétharmada nagyon rossz vagy inkább rossz húzásnak tartja a politikus szökését és menedékét. A hálátlanok. Ők sem a mi lengyeljeink, az biztos.

Pedig „a mi lengyelünk" Jókainál még megtisztelő titulus volt. Az ő öregkori regényében a „mi lengyelünk", egy bizonyos Negrotin nemcsak hősiesen harcol a magyar szabadságharcban, de meg is menti magyar bajtársának életét, feljavítja a birtokát, próbálja azt visszatartani a léha életmódtól és az eladósodástól, és még a feleségét sem szereti el, akibe pedig halálosan szerelmes. Csak sajnos zsidó – nem volt véletlenül ez a Jókai egy kereszténységellenes migránssimogató??! –, így a megözvegyült asszonyt sem veheti feleségül, hiszen akkor még tilos volt a vegyes házasság. Azokban a daliás időkben eleink még védték a keresztény nemzeti identitást. Sajnos a begyepesedett agyú Jókai háborog ez ellen, naná, őt is megfertőzték a Nyugat zavaros liberális eszméi az emberi jogokról meg más értelmetlen izékről. Pedig akkor még nem is nyögtük a brüsszeli bürokraták és a Woke-diktatúra rémuralmát.

A mi mostani lengyelünk, az üldözött miniszterhelyettes viszont rokonlélek. Nem azért – mit nem tetszik gondolni! –, mert őt is korrupciós ügyekben helyezték vád alá, mint magyar kollégáját, Völner Pált. Bár a gyanú szerint az övé sem szép történet. Egy olyan igazságügyi alapot felügyelt, amelynek legfőbb célja a bűncselekmények áldozatainak megsegítése lett volna. Ehelyett, ha igaz, inkább a kormánypártokat segítette meg némi pénzmaggal. Ezt a kis malőrt azért menti, hogy némely derék egyházi emberrel ő is különleges viszonyt ápolt. Neki ugyan nem szentelte fel az egyikük a dolgozószobáját, de ha mégis, akkor az illető nem bukott le melegorgiákon, arról tudnánk. Viszont a Romanowski által felügyelt alapból szép összeghez jutott egy ördögűző pap. Ebbe persze csak azok kötnek bele, akik képesek lennének ördögökkel benépesíteni az országot.

Újabb rokon vonás, hogy Romanowski többször elátkozta az LMBTQ-embereket, mert ez nemcsak „intézményesített deviancia", de „támadás az egyház, a nemzetállamok és a szuverenitás ellen". Végre valaki átlát a szitán. És szidja az EU-t is, ahogy kell. Szóval csak rendes ember lehet.

Azért egy kicsit kényes az ügy, mert aki ellen európai elfogatóparancs van, azt az uniós országoknak illik kiadniuk. De hát karácsony van, kérem! Miként Mária és József menedéket kaptak a betlehemi jászolban, úgy fogadták be kegyes szívvel Orbánék az üldözött eszmetársat, kicsit jobb körülmények közé. Annál szebb tőlük, hogy a mi lengyelünk nem is várandós, és momentán a háromkirályok sem járulnak hozzá eltartása költségeihez.

Miért, Gruevszki kimenekítésekor vagy a Bolsonarónak nyújtott baráti segítségnél még karácsony sem volt! De a szerető szívek a hétköznapokon is együtt dobbannak. A Vörös Segély helyett most a Fekete Segély a divat, a saját hazájukban pénzügyi és politikai visszaélések miatt – bocsánat – fekete seggűvé vált vezetők szövetsége.

Ha közben szól a Mennyből az angyal is, annál szebb. Kis karácsony, nagy karácsony, az ő kalácsuk valahol mindig kisül. Egymás tenyeréből eszik.

Az orbáni történelem hete

HAZUGSÁGVIZSGÁLÓ

BOLGÁR GYÖRGY
újságíró

Azt állította Orbán Viktor (a Magyar Nemzetnek adott karácsonyi interjújában, a magdeburgi merényletről), hogy „amíg a migrációs invázió nem következett be Európában, ilyesmi nem történt".

Ezzel szemben a tény az, hogy a 2015-ös nagy menekülthullám előtt négy évvel Norvégiában egy Anders Breivik nevű náci 77 embert gyilkolt meg. De természetesen előtte is voltak súlyos terrormerényletek Európában, gondoljunk csak az északír vagy a baszk terrorszervezetekre. Igaz, olyan, hogy egy iszlámellenes szaúdi menekült gyilkoljon meg németeket, tényleg nem volt még.

Azt is állította Orbán (ugyanott), hogy „megakadályozni a további merényleteket csak olyan országokban feladat, ahová beengedték a migránsokat. (...) Nekünk, magyaroknak szerencsére időben volt eszünk és merszünk nemet mondani."

Ezzel szemben a tény az, hogy bár Orbán valóban nemet mondott, de közben mást csinált. 2010-ben ugyanis még csak 25 ezer ázsiai élt Magyarországon, 2024-ben azonban – a KSH szerint – már 92 ezer, az akkori 2500 afrikai helyett pedig négyszer annyi, 10 500. Tudta, merte, tette.

A tény az, hogy a 2015-ös nagy menekülthullám előtt négy évvel Norvégiában egy Anders Breivik nevű náci 77 embert gyilkolt meg.

Azt állította továbbá a miniszterelnök (Ukrajnáról), hogy „Amerika és Európa együtt elköltött a háborúra 300 milliárd eurót. Ebből a pénzből az életszínvonal gyors emelkedését lehetett volna elérni egész Európában."

Ezzel szemben a tény az, hogy a 300 milliárdból 135 milliárdot adott Európa, ami az EU össztermékének csupán a 0,8 százaléka. Ebből ugyan sok mindent lehetett volna csinálni, az életszínvonalat gyorsan emelni azonban nem. Hacsak nem mindet nekünk adták volna. De Orbán miatt még azt sem kapjuk meg, ami járna.

Azt mondta ezenkívül Orbán, hogy „ez a pénz elégett. Az eredmény? Ukrajna területének ötöde megszállás alatt, meghalt sok százezer ember, és közben milliók menekültek el Ukrajnából, amelynek infrastruktúrája, közlekedési és energiarendszere földig rombolva."

Ezzel szemben a tény az, hogy nem az Európai Unió ölt és nyomorított meg százezreket, nem az EU tette tönkre Ukrajnát, hanem Putyin. Ha pedig nincs európai és amerikai segítség, akkor Ukrajna jelentős része földrajzilag, államjogilag, egésze pedig politikailag, katonailag és gazdaságilag is Oroszországhoz tartozna. Vegye, vigye?

Azt is állította még Orbán a lapnak, hogy „a háború három évét Magyarország kibekkelte, (...) nem süllyedt vissza, és nem került olyan állapotba, különösen a versenyképesség szempontjából, mint a legtöbb európai ország".

Ezzel szemben a tény az, hogy a versenyképességi rangsorban az ukrajnai háború előtti 42. helyről 2024-re az 54.-re csúsztunk vissza. Nyilván nem az orbáni számrendszerben számolnak.

Végül azt állította Orbán (Amerikáról), hogy a 2020-as választást „nyilvánvalóan elcsalták, hogy megfosszák Donald Trumpot az elnökségtől".

Ezzel szemben a tény az, hogy az erről szóló állítólagos bizonyítékokat a bíróságok nem fogadták el, még olyan bírák sem, akiket Trump korábban személyesen választott ki. Egyébként meg Orbán Viktor 2020-ban, Biden választási győzelme, majd 2021-ben, elnöki beiktatása után is gratulált a csaló amerikai elnöknek. Csak Trump meg ne tudja!

A lapban megjelenő hirdetések nem feltétlenül tükrözik szerkesztőségünk álláspontját.

Az oldalon megjelenő vélemények nem feltétlenül tükrözik szerkesztőségünk álláspontját. Lapunk fenntartja magának a jogot a beérkező írások szerkesztésére, rövidítésére.

SZERINTEM

Megállítani

Emlékezetesen csúnya párbeszéd alakult ki Magyar Péter, a Tisza Párt elnöke és Menczer Tamás, a Fidesz kommunikációs igazgatója között a pécsi gyermekotthon előtt. A miniszterelnökünk később helyeselte Menczer agressziv fellépését, szerinte ideje volt már megállítani ezt a kellemetlen fiatalembert. Mint egykori utcai harcos nyilván nem tudja, hogy Magyart csak úgy lehetett volna megállítani, ha Menczer bevezeti a gyermekotthonba, megmutatja, hogy ott a legnagyobb rendben van minden – a környezettől a nevelőmunkáig –, mint minden más ilyen állami intézményben. De így a megállítás helyett csak lovat adott Magyar alá, és gyanút ébresztett sok szavazóban.

ÁBRAHÁM ZOLTÁN

Verseny

Orbán, Nagy Márton és Varga Mihály is állandóan a növekedés esélyeit latolgatja, de az eredmények lesújtók. 2004-ben tíz ország csatlakozott az EU-hoz, melyek közül a baltiak különös hátránnyal indultak, mivel a Szovjetunió elmaradott és leigázott nemzetei voltak, míg hazánk a „legvidámabb barakk". Mára a baltiak mind lehagytak minket, és ebből 15 évet Orbánék herdáltak el.

MIKULÁS FERENC

Lókupec

Megdöbbenéssel olvasom a kormány nyilatkozatait a következő évek csodálatos kilátásairól. Ez megegyezik a lókupec viselkedésével: ha nekimegy a lova a falnak, az nem vak, hanem vakmerő, ha nincs foga, és majdnem összeesik, akkor is szilaj paripa. Államadósság, brüsszeli pénzek, infláció, a képünkbe hazudott reálbér-növekedés, forintárfolyam, jogállami hiányosságok: a problémákat az Orbán-kormány nem tudja, olykor nem akarja megoldani. Ebből baj lesz.

GRESZLER LÁSZLÓ

Vasút

Egy hat éve felújított, igen forgalmas vasútvonal ment tönkre Veszprém és Ajka között. Mivel a felgyülemlett csapadékvíz alámosta a pályát, már szünetel is a forgalom, a felújítás várhatóan fél évig tart majd. Ezzel szinte egyidejűleg jelent meg a hír, hogy a MÁV karbantartási keretéből fizettette ki Lázár János minisztériuma a Horthy Miklós egykori Turán-szerelvényéből maradt vasúti étkezőkocsi restaurálását. A konyha-étkezőkocsit szinte a semmiből építették újjá, mahagóni faburkolattal és francia selyemkárpittal borították, a számla végösszege pedig akár 200 millió forint is lehetett. Jegyezzük meg, Lázár János az újratemetésének tavalyi, 30. évfordulóján „igaz magyar hazafinak" és „kivételes államfőnek" nevezte a kormányzót. Reméljük, hogy a restaurálás befejezése alaposan felgyorsítja a Veszprém és Ajka közötti vonalszakasz felújítását, amelyet Horthy Miklós újjávarázsolt étkezőkocsijában, méltó koccintással lehetne ünnepélyesen átadni a forgalomnak.

LADÁNYI ANDRÁS

Olvasóink leveleit a következő címre várjuk:
olvasoilevel@nepszava.hu

LGT-dalok a Parkban

Május 1-jén Presser Gábor, Karácsony János „James" és a Csík Zenekar tagjai népzenei ihletésű hangzásvilágban tálalják az LGT dalait a Budapest Parkban, kiegészülve Rúzsa Magdival és a Fitos Dezső Társulat táncosaival. NÉPSZAVA

Koncert az autistákért

A Kokas Katalin és Kelemen Barnabás hegedűművész-házaspár által alapított Fesztivál Akadémia Budapest december 11-én kezdte meg 10., jubileumi évadát az adventi nyitó hangversennyel, amelynek teljes bevételét, 2,6 millió forintot az autizmussal élő családokat segítő Világom Alapítvány részére utalt át. NÉPSZAVA

Meghalt Richard Perry

82 éves korában elhunyt Richard Perry. Az amerikai zenei producer olyan legendás előadók lemezeinek a létrejöttét segítette, mint Harry Nilsson, Barbra Streisand, Art Garfunkel, Diana Ross, Ringo Starr vagy a Manhattan Transfer. NÉPSZAVA

Valami, ami nyitva maradhat lámpaoltás után

FIATALOK Mit gondolnak napjaink vadvirágai a 2024-es kulturális felhozatalról? Élmények és vélemények, vágyak és valóságok az egyetemisták évösszefoglalójában.

RÓNAY LILI

Az egyre vékonyabb pénztárcával kurált paletta bár tartogatott az egyetemisták számára eufóriákat, a hallgatóknak nem volt könnyű dolguk. Hiába a hébe-hóba elcsíphető diákkedvezmény, a kultúrafogyasztás is még nagyobb luxus lett idén. – Például szívem szerint sokkal többet mentem volna színházba és koncertekre, de a magas árak miatt erre csak ritkán volt lehetőségem – mondja egy diák. Ez még csak szomorú. Ám az, hogy a fesztiválok célközönsége úgy emlékezzen vissza az évre, hogy „a Bánkitó után éheztem egy hónapig", talán egy cseppet még elkeserítőbb.

Mentőövnek mutatkozott közben a Zeneakadémia, ahol „egészen méltányos áron" lehetett diákként elsőrangú klasszikus zenei koncerteket hallgatni. – Bármi, ami a Zeneakadémia nagytermében van, szinte csak jó lehet – jelenti ki Lévai Sára, akinek idei egyik legmeghatározóbb kulturális élménye is egy hangverseny, amit a Zeneakadémia diákjaiból összetett szimfonikus zenekar és ZAK-os szólisták adtak. – Elképesztő volt, nagyon tehetségesek a diákok, és a darab válogatás is nagyon jól sikerült.

A Magyarázat mindenre és a Fekete pont sem kapott fekete pontot, inkább meszszebbről tudta megérinteni az egyetemistákat.

Az általunk megkérdezett egyetemisták érdemesnek találták meglátogatni emellett az Art Quarter Budapest művészeti központot, a Partizán Filmklubot az Eötvös10-ben, a Fiatal Képzőművészek Stúdióját a Rottenbiller utcában, vagy levadászni a Képzőművészeti Egyetem aktuális kiállításait, hiszen ezek rengeteg friss és sokszínű munkának adnak teret. Demeter Nóra Zsófia Szappanopera című kiállítása az Epreskertben épp egy ilyen tünemény volt egy hallgató elmondása szerint: – Nagyon izgalmas volt látni, hogy Benivel (Farkas Benedekkel), a kurátorral milyen termékeny párost alkottak, és hogy gondolták tovább együtt Zsófi munkásságát. A haszonelvű galériaterekkel és meghatározott témájú múzeumokkal szemben az Epreskert nagy szabadságot adott nekik. (...) A képzős hallgatók kiállításai mindig a teljesítmény- és profitorientált kortárs művészeti közegből való áldásos kimenekülés érzetét keltik bennem – meséli Bálint Levente.

FOTÓ: MUDRA LÁSZLÓ

A Zeneakadémián „egészen méltányos áron" lehetett diákként elsőrangú klasszikus zenei koncerteket hallgatni

De amíg ezek örömkönnyeket csalnak a szemekbe, van valóban siratni való 2024-ből. – Negatívumként az Örkény és a Katona József Színház jut eszembe sajnos. Felszínesnek éreztem az előadásokat, úgy érzem, az apparátus kicsit belekényelmesedett ugyanazokba a tartalmi és formai struktúrákba, amelyekben már régóta gondolkodik a független magyar művészet – fogalmazta meg sokak fájdalmát Vajda Tamás esztéta. – A Katonában az Extázis volt a legkevésbé rossz, mert voltak benne izgalmas színpadi elemek, de közben ugyanabban a nemzeti tehetetlenségben tapicskolt, mint a magyar kulturális élet olyan régóta, és sajnos nem tett hozzá sokat. – Az Örkény Bűn és bűnhődése pedig egyenesen a traumatikusan rossz kategóriát nyerte meg, ám igyekeztünk megérteni ennek mélyebb hátterét. Levente a következőképp ragadta meg a lényeget: – Nagyon nehéz nem fájdalomból termelni, nehéz elmélyedni egy anyagban, kutatni és szövetkezni (ellenpélda erre a 2023 nyarán megalakult Hétpróbás Társulat Lestyán Attilával és Szabó Veronikával.) Nehéz nem csak a „barátaidnak" játszani vagy azoknak, akik a barátaidnak képzelik magukat. Nem csak játszani magad, vagy: jól játszani magad. – Ez pedig nem pusztán a színházakra, de a képzőművészeti, zenei vagy filmes világra ugyanúgy érvényes.

CSALÓDÁSOK

VAJDA TAMÁS

Az esztéta szerint az Örkény és a Katona is belekényelmesedett a tartalmi és formai struktúrákba

A kérdésre, hogy a fiatalok milyennek látták a magyar alkotók helyzetét, lehetőségeit 2024-ben, szintén egy szürke látleletet kaptunk válaszul: – Ma ők egy profitorientált világban kénytelenek érvényesülni, ami behatárolja a lehetőségeiket, és konformitáshoz vezet. Igyekeznek a (sokszor semmitmondó, felszínes) aktuális trendeknek megfelelni az eladhatóság érdekében, ami szabotálja a hosszú távú, elmélyült munkát, mivel az utóbbi nem piacosítható könnyen. Valószínűnek tartom, hogy sok remekműtől vagyunk megfosztva azért, mert alkotóiknak nem adatik meg a lehetőség, hogy adott esetben egy évig csak és kizárólag annak elkészítésével foglalkozzanak.

Ám ez nem jelenti számukra a kultúra teljes kiüresedését. Mindig voltak és vannak igazi értéket adó produkciók, melyeket nem felejtünk, melyekből táplálkozhatunk. Példának Sára, a francia vasúttörténettel foglalkozó hallgató Illés Haibo és Melykó Richárd párosának RAW megjelölésű előadását hozta fel. – Nagyjából úgy éreztem magam, mint egy apró ingerekkel berendezett szobában, ahol kevés dolog van kijelölve. Meghallgathatom háromszor ugyanazt a monológot, követve a sötétben egy lézercsíkot, követve a gondolataim, tépkedhetek papírokat, nézhetem képek hűlt helyét, csodálhatom, mi minden nincs itt, ami itt lehetne, és mennyire nem hiányzik semmi. – Ilyen és ehhez hasonló alkotások formálják őket. Élőzenés filmvetítések, klasszikus kötetek vagy egy technobuli hipnotikus gyöngyszeme: – Aradi Mátyás Ahol a kanári elhallgat című performance-a volt az idei legjobb művészeti élményem. Matyi kikötözve, gézzel körbetekerve ült egy széken, nem látott, és levegőt is csak egy sípon keresztül kapott, ami miatt végig sípoló hangot adott ki három órán át. Sípolása egyszerre szimbolizálta a kanárit, melyet a bányászok azért vittek magukkal a föld alá, mert érzékenysége miatt hamarabb elpusztult a veszélyes gázoktól, mint hogy azt az emberek megérezték volna. Illetve a bányarigót is, amely pedig a sújtólég berobbanása előtti fütyülő hang elnevezése. Így performance-a folyamatos bizonytalanságban tartotta a befogadót: a sípolás vajon biztonságot, vagy életveszélyt jelez? Mindez a technopartin a közönség számára valódi sokk és kikerülhetetlen élmény volt."

Az alkotók egy profitorientált világban kénytelenek érvényesülni, ami behatárolja a lehetőségeiket, és konformitáshoz vezet.

Az ebben az évben is zajos filmvilág pedig annak ellenére, hogy volt nekünk Magyarázat mindenre, és a Fekete pont sem kapott fekete pontot, inkább messzebbről tudta megérinteni az egyetemistákat. – Idén a mozikban vetített Wim Wenders Tökéletes napok című filmje csodálatos történet az élet lassúságának és monotóniájának szépségéről, valamint annak pótolhatatlan értékéről – emeli ki Tamás, az egyik bel-pesti diák. Valamint 2024-ben Albert Serra Afternoons of Solitude (A magány délutánjai), egy torreádorról készült dokumentumfilmje mellett sem mehetünk el. – Mintha egy focimeccset olyan közvetítésben néznénk, ami csak egy játékost mutat. A pályán a sok másik játékos helyett egy életveszélyes állat futkos, a játék pedig nem a labda technikás terelgetéséből, hanem évszázados lépésekből, ceremoniális gesztusokból áll. Visszajátssza a közvetítést hatszor. Megmutatja és megtanítja a nézőknek, miről is van szó, hogyan néz ki egy viadal, hogy jegyezzék meg a lépéseket, legyenek képesek felismerni a különböző karakterjegyeket a bikákban a film végére. Egyszerű, kevés elemmel operáló film, de lenyűgöző minden pillanata. A megszállott figyelem tiszta dokumentációja – meséli a sínek és peronok szakértője.

Végül egyetemistáink a „jó színház" és a közösségi terek vágyával lépnek át az új évbe. Szeretnének szabadabb kultúrát és „valamit, ami nyitva maradhat lámpaoltás után". De van, aki csak Tóth Andit könyörögné le a képernyőről. A megannyi csodálatos élmény pedig szolgálhat menedékként, de nem kárpótol, hiszen a legfájóbb hiányként egy túlságosan árva szó hangzik el: „A súly".

Gedő Ilka érzékeny rajzai

ELISMERÉS 2024-ben két nemzetközi gyűjteménybe is bekerültek Gedő Ilka (1921–1985) művei, egy amerikai múzeumban pedig kiállították az alkotásait, ami jól mutatja, hogy az érzéki grafikáiról és festményeiről híres művész külföldön is elismert. Tavasszal a Houstoni Szépművészeti Múzeum (MFAH) állandó kiállítása részeként rendezték meg a Leaving Traces: Drawings by Ilka Gedő (Nyomokat hagyni: Gedő Ilka rajzai) című kamarakiállítást, amely a zsidó származású alkotó tizenhat rajzát mutatta be az 1940-es évek közepétől az évtized végéig, így demonstrálva a második világháború közepette a művész változatlan alkotóerejét. A grafittal, pasztellel, krétával, tussal és szénnel rajzolt műveken a budapesti Margit körúton található egykori Ganz-gyár munkásainak portréi, illetve a művész önportréi elevenednek meg.

A tárlat létrejöttében fontos szerepet játszott Gedő Ilka két fia, akik 2015 óta a művész húsz papírmunkáját adományozták a múzeumnak. Idén ősszel pedig a Berlini Művészeti Akadémia (Akademie der Künste, Berlin) Művészeti Gyűjteményébe került be egy nagyobb válogatás, az alkotó harmincegy grafikája, illetve az Egyesült Államok Holokauszt Emlékmúzeumba (United States Holocaust Memorial Museum) tizennyolc rajza, amelyek nyolcan éve keletkeztek a budapesti gettóban.

Gedő Ilka 1921-ben született zsidó családban Budapesten. 1940-ben kezdett el kiállítani, Magyarország náci megszállása alatt – 1944 nyarától a budapesti gettó felszabadulásáig – pedig gettórajzokat készített, majd 1945 és 1949 között több rajzsorozatot alkotott, mint önarcképeket, családtagokról készített portrékat, szentendrei tájképeket, illetve asztalokról és a Ganz-gyárról készült sorozatát. 1965-től kezdődik második alkotói korszaka, melyben festmények születtek, munkáira az expresszív színvilág és a fokozott absztrakció jellemző. 1985-ös halálát követően kezdett egyre nagyobb nemzetközi elismerést kapni, munkái külföldi intézmények, többek közt a bécsi Albertina, a frankfurti Städel Museum, a londoni British Museum, a New York-i Museum of Modern Art (MoMA) gyűjteményeibe kerültek.

2021-ben a születésének századik évfordulójára a Magyar Nemzeti Galéria kamarakiállítást rendezett, melyen a művész első alkotói korszakából hetvenhét grafikát mutattak be. P. SZABÓ DÉNES

FOTÓ: THE MUSEUM OF FINE ARTS, HOUSTON (MFAH)

Gedő Ilka: Önarckép (1947)

FORRÁS: VERTIGO MÉDIA

A Futni mentem nézőszám tekintetében alig egy hónap alatt lekörözte a Petőfi-filmet

Az idei kedvenc filmek a magyar a mozikban

TOP 10 Két magyar film is szerepel a tíz legjobb között a Magyar Filmadatbázis (Mafab) által felállított listán, amely a filmek bevételből indult ki – az alsó határ 150 millió forint volt –, nagyon erősen súlyozva a tetszési indexszel. A magyarok kedvence 2024-ben az Agymanók 2. volt, 1,4 milliárd forint bevétellel, 85 százalékos értékeléssel. A második Herendi Gábor romantikus vígjátéka, a 98 százalékosra értékelt Futni mentem 547 millió forint bevétellel. Dobogós a Peter Brown bestsellere alapján készült Vad robot című animáció 268 millió forint bevétellel és 96 százalékos értékeléssel.

A negyedik helyen is egy animáció, a Vaiana 2 végzett a Disney-től 374 millió forint bevétellel, 90 százalékos tetszési indexszel. Ötödik lett a Dűne: Második rész. Hatodik lett Szimler Bálint független alkotása, a Fekete pont 82 százalékos értékeléssel, 267 milliós bevétellel. A lista nyolcadik helyén egy újabb animáció, a Gru 4 áll, mely 1,1 milliárd bevétel mellett százalékos értékelést kapott. A kilencedik az érzelmes, felkavaró és fordulatos It Ends With Us – Velünk véget ér lett 417 millió forinttal és 75 százalékkal. A Majmok bolygója: A birodalom zárja a top 10-et 181 milliós bevétellel és 71 százalékos tetszési indexszel.

A két magyar filmről megjegyzendő: mindkét alkotás állami pénz, a Nemzeti Filmintézet támogatása nélkül valósult meg. Herendi Gábor vígjátékát november 21-én mutatták be, de már átlépte a 250 ezres nézőszámot, azaz többen látták, mint a 7 milliárdos Petőfi-filmet. Szimler Bálint alkotása pedig az A kategóriás Locarnói Nemzetközi Filmfesztiválon mutatkozott be.

NÉPSZAVA

HIRDETÉS

APRÓ

JÁRMŰ

AUTÓJÁT megvenném 06-1/420-2703, 06-30/362-0674.

APRÓHIRDETÉS-FELVÉTEL:
Tel.: 06-1/475-0802, 3skarakter@gmail.com,
EGYÉB HIRDETÉS ESETÉN kérjük, hívja a 06-1/9999-528-as telefonszámot, vagy írjon a hirdetes@nepszava.hu e-mail címre.

Nem mozdul az idő

TÁRLAT Fehér László Illékony valóság című kiállításának festményei egyszerre szólnak a személyes és a kollektív emlékezetről.

P. SZABÓ DÉNES

Jobb leszek jövőre! – olvasható Fehér László egyik 2024-es festményén, melyen egy diák áll a tanárával szemben, miközben a fekete táblán a fehér krétával felírt mondat szerepel. A képen minden más rózsaszín, mintha a két szereplő nem is egy osztályteremben, hanem egy légüres térben lenne. Hasonló hatást kelt a művész többi képe is az Illékony valóság című kiállításán, mely a budapesti Einspach & Czapolai Fine Art galériában tekinthető meg. A képeket Zsikla Mónika kurátor válogatta ki, abból a célból, hogy bemutassa a művész legújabb munkáit.

A bejárati térben a 2021-ben és 2022-ben készült gouache technikával festett képek sorakoznak, melyeken a művész vagy a felesége, Geisler Edit látható, amint Tácon, a puszta tájban állnak. A házaspár a pandémia idején költözött el budapesti otthonunkból a Székesfehérvár-közeli faluba, és azóta is ott élnek. A helyszín pedig nemcsak az elmélyülésre alkalmas – itt található az alkotó műterme is –, hanem a hosszú sétákra, a szemlélődésre is. Az egyik képen a művész a jellegzetes, már több festményén is feltűnő füles sapkájában látható, míg felesége fekete kabátot és mackófülű sapkát visel, melynek köszönhetően a realisztikus képek szürreális hatást is keltenek.

A Fehér-képek ugyanis a valóságból indulnak ki, de túllépnek azon, mivel a látott környezetet absztrahálják, elvontan jelenítik meg azt. A tárlat többi művén ez még hangsúlyosabbá válik, hiszen azokon a művész az alakjait „kiszakítja” a realitásból, oly módon, hogy a képtérből csak bizonyos elemeket – mint bukszusokat, köztéri szobrokat – hagy meg, a tér többi részét monokróm színfelületként ábrázolja. A galéria fő terében kitett nagy méretű munkákon is ezt láthatjuk, az egyik első képterében például egy csónakot evező ember tűnik fel, míg az előtérben egy szemetes látható, ám a képmező többi része egy halványsárga, üres képfelület marad. Ezzel a gesztussal a művész időtlenné teszi a képet, bizonyos esetekben pedig álomszerűvé, mely a Dóri álma című 2016-os munkán kivált szembetűnő: ezen egy kislány arca előtt jelennek meg a játékfigurák, mintha a gyermek gondolatainak kivetülései lennének.

Szintén álomszerű a tárlat két legerősebb alkotása, két nagy méretű, 2024-es rózsaszín festmény is.

FOTÓ: FARBAKY TAMÁS

Fehér László: Jobb leszek jövőre (2024)

INFÓ

Fehér László: Illékony valóság. Kurátor: Zsikla Mónika. Einspach & Czapolai Fine Art (Budapest, V. kerület, Hold utca 12.). Megtekinthető január 21-ig.

KURÁTOR

ZSIKLA MÓNIKA

A kiállítás kurátora a művész legújabb munkáiból válogatott

A Jobb leszek jövőre címűn a már említett iskolai jelenet látható, míg a Visszatekintek önmagamra című alkotáson egy régi, fekete-fehér családi csoportkép, melyet maga a művész szemlél, de a néző csak a hátát látja, alakjának fehér színnel megfestett körvonalát, mintha szellemalak lenne. Noha mindkét jelenet érezhetően a múltban játszódik, az üressé és ezáltal elvonttá alakított tér miatt olyan hatást keltenek, mintha megállna rajtuk az idő. – Az eredeti családi fotó még a gyerekkoromban, 1959-ben készült Dégen. Emlékszem, kimentünk az udvarra, beálltunk csoportba, majd nagynéném férje, Sanyi bácsi felhúzta a gépét, aztán szaladt hozzánk, hogy ő is rajta legyen a felvételen. De még ott van édesanyám, édesapám és a nagyanyám, illetve én is gyerekként svájci sapkában – mesélte Fehér László. A képre aztán ráfestette önmaga jelenkori sziluettjét, ezáltal az alakja jelen lett a múltban. – Amikor egy régi képet nézek, pillanatok alatt megelevenedik a múlt. Érzem az illatokat is, a napnak az erejét, és mindent, ami akkor történt.

Zsikla Mónika lapunknak elmondta, hogy az említett két kép, akárcsak a művész más rózsaszín műve a 2015-ben elkezdett Emléknyomatok című sorozatának darabjai, melyeken személyes történetek, pillanatok jelennek meg. – Fehér László több korábbi ciklusában is használta már a rózsaszínt és a sárgát is, tehát ezekhez a színekhez visszatért, de azokat más árnyalatban, illetve más kontextusban használja – mondta a kurátor. A képek jelentése is változott, hiszen míg a nyolcvanas években azoknak politikai, történelmi tartalmuk is volt, az új festmények a személyes és a kollektív emlékezetről szólnak, hisz a képeket nézve a befogadó is felidézheti a saját múltjának történéseit.

ALKOTÓ

FEHÉR LÁSZLÓ

A festőművész szerint a képein a rózsaszín álomszerű, éteri hatást ad

> A Fehér-képek a valóságból indulnak ki, de túllépnek azon, mivel a látott környezetet absztrahálják, elvontan jelenítik meg azt.

– Nagyon örültem, amikor ráleltem erre az új rózsaszínre, mivel ez a valóságban ritkán fordul elő, ezért is ad a képeimnek egy álomszerű, éteri hatást. Ha felfestem ezt a színt, akkor a vásznon megfoghatatlanná válik az idő – mondja Fehér László, aki a mai napig képes rácsodálkozni a világra, és akit egy hétköznapi jelenet is képes megihletni. – Úgy érzem, egy tünékeny pillanat az egész létezésünk. Én pár hónap múlva hetvenkét éves leszek, és ez a hetvenkét esztendő olyan gyorsan eltelt, mint egy szempillantás. Még most is látom magam előtt a fehér-fekete lakkcipőmet, ahogy letörülgetjük édesanyámmal, hogy szép, tiszta legyen, amikor megyek az óvodába. Még most is ott ülök a gyerekcsoportban, ott focizom az iskolában, énekelek, zenélek, zongorázom. Minden egy pillanat alatt itt van előttem, minden összesűrűsödik a legkisebb részletekig. Hiába történt ez több mint hatvan éve, mintha örökké bennem lenne. Mintha az idő nem is mozdulna, hanem egy örök állandóság lenne.

Az élet erősebb, mint gondolnánk

KITARTÁS Boldog és csak a pozitívumokra koncentrál Eva Erben, aki zsidó származású családjából egyedül maradt életben a II. világháború borzalmai után.

BERNAU PÉTER

A jelenleg 94 éves Eva Erben Csehszlovákiában, Decinben született 1930-ban. Elmondása szerint gondtalan gyermekkora volt, egészen hétéves koráig. „Egyik reggel 6 órakor német katonák jelentek meg a lakásunkban, felszólítottak minket, hogy azonnal hagyjuk el az otthonunkat, semmi sem volt nálunk, így vittek el a terezini koncentrációs táborba" – idézte fel a német RTL csatorna magazinműsorában Erben, hogyan változott meg minden egyik pillanatról a másikra az életében. „Úton a táborba elveszítettük a gyermekkorunkat, minden gyerek azonnal felnőtt lett."

Eva Erben a többi gyerekkel együtt napi 12-14 órát dolgozott a földeken, az éjszakát szűk helyen töltötte, 30-40 kortársával összezárva. „Volt egy énekkarunk, amivel rendszeresen felléptünk különböző tábori eseményeken, a katonákat nem szerettem, de a próbák jók voltak, szerettem énekelni, néha nevettünk is. A kórusunk összetétele szinte naponta változott, mindig voltak gyerekek, akiket elvittek Auschwitzba, helyettük jöttek mások. Nem tudtuk, hogy a halál előszobájában vagyunk."

A kislányt és édesanyját 1944-ben deportálták Auschwitzba, két héttel az édesapja után. Erben elmondta, amikor megérkeztek az új helyükre, hatalmas füstöt láttak és elviselhetetlen bűzt éreztek, de ekkor még azt hitték, egy gyárba érkeztek, ahol majd dolgozniuk kell. „Az édesapámmal itt már nem találkoztam, nem tudom, mi történt vele, lehet, jobb is így" – folytatta a visszaemlékezést. „Itt minden éjjel azt álmodtam, hogy otthon vagyok, ez rengeteg erőt adott. Pár hét alatt Auschwitzban többet lát az ember, mint egész életében. Háromszor találkoztam a hírhedt náci orvossal, Josef Mengelével, ezek félelmetes alkalmak voltak. Meztelenül kellett táncolnom előtte, ő pedig bámult, gusztustalan megjegyzéseket tett, rettegtem tőle, de fizikailag szerencsére nem bántott."

Erben és édesanyja jól bírták a napi 12-14 óra fizikai munkát, mivel nem betegedtek meg és nem kértek felmentést a munka alól, elkerülték a gázkamrát. Többször volt példa arra, hogy árokba borult teherautókat kellett kihúzniuk az útra. Amikor a szovjet sereg közelebb került Auschwitzhoz, Eva Erbennek, az édesanyjának és további ezer női fogvatartottnak gyalog kellett megtennie egy 800 kilométeres utat Volavyig. „Négy hónapig tartott az út, ha valaki nem bírta, leült vagy lefeküdt pihenni, azonnal agyonlőtték. Volt velünk egy tizenkilenc éves epilepsziás lány, amikor rohamot kapott, hiába kérte, hogy adjanak neki gyógyszert, őt is lelőtték. Édesanyám minden reggel azt mondta, amikor elindultunk, hogy még ezt a napot éljük túl, utána vége lesz a háborúnak és hazatérhetünk, otthon vár majd minket édesapám is és hamar elfelejtjük ezeket a napokat."

FORRÁS: YAD VASEM

„Úton a táborba elveszítettük a gyermekkorunkat, minden gyerek azonnal felnőtt lett"

Eva gyermekkorában

Eva Erben édesanyja, Marta azonban egyre gyengébb lett. 1945 áprilisában egyik éjszaka azt mondta a lányának, hogy lehet, reggel már nem ébred fel, de azt kérte, Eva ebben az esetben is menjen tovább, mert neki túl kell élnie a háborút. „Egy tanyán éjszakáztunk, amikor láttam, hogy édesanyám nem él, elbújtam a tehéntrágyás szalmabálák között. Reggel, amikor felébredtem, egyedül voltam a tanyán, a többiek elmentek. Többen próbálkoztak ezzel korábban, de a kutyák általában mindenkit megtaláltak, nem tudom, én hogyan tudtam megúszni. Aki sikertelenül szökött, azt is azonnal lelőtték. Egyedül bolyongtam tovább, az erdő tele volt náci katonákkal, vigyáznom kellett, nehogy megtaláljanak. Egyszer csak felszólítottak, hogy álljak meg, felkészültem rá, mi következik, sok ilyet láttam már. Az egyik katona a fejemhez tartotta a géppisztoly csövét, amikor a másik rászólt, hogy ne pazarolja rám a golyót, úgyis éhen halok itt az erdőben és elmentek."

Többnapi bolyongás után beért egy faluba, ahol az utcán elveszítette az eszméletét. Egy helyi gazda találta meg és hazavitte a családjához. „Előbb egy pincében rejtettek el, majd az egyik melléképületben, az életüket kockáztatták a befogadásommal. Az egész falu tudta, hogy rejtegetnek a megmentőim, de senki sem árulta el a megszállóknak. A Jahn család megmentette az életem."

Eva Erben a helyi zsidóközösségben ismerkedett meg későbbi férjével, Peterrel, akivel 1949-ben Izraelbe költöztek és összeházasodtak. Három gyermekük született, Eva Erbennek kilenc unokája és tizennégy dédunokája van. A férje 2017-ben hunyt el, 68 évig voltak házasok.

„Az élet erősebb, mint gondolnánk. Többet kibírunk, mint gondolnánk. Az élet egy fantasztikus ajándék. A mai napig járok iskolákba, a diákoknak azt szoktam mondani, hogy ne a holokausztról beszélgessünk. A koncentrációs táborokban megöltek hatmillió embert, ezen már nem lehet változtatni. Arra koncentráljunk, hogy bízzunk egymásban, szeressük egymást, mert így kerülhető el, hogy megismétlődjön ez a borzalom. Tizenéves diákok ne gyűlölködjenek, élvezzék az életet, legyenek szerelmesek, boldogok, töltsék tartalmasan azt az időszakot, amikor még nincs rajtuk felelősség!"

> Eva Erben fiataloknak ír olvasmányosan a holokausztról úgy, hogy nem a borzalmakon van a hangsúly, de az olvasók mégis tudják, érzik, miken ment keresztül.

Hihetetlen találkozás a műsorvezetővel

Eva Erben Izraelben rendszeresen nézte a német televízióban az itthon is ismert Legyen Ön is milliomos! című vetélkedőt. Körülbelül húsz évvel ezelőtt írt egy levelet Günther Jauch műsorvezetőnek, amiben megdicsérte a műsort és azt írta, hogy Izraelben nagyon sok nézője van ennek a játéknak. „Először azt hittem, valami átverésről lehet szó, de kíváncsiságból válaszoltam, ebből lett egy levelező-kapcsolat, ami aztán barátsággá alakult át" – mondta Jauch. „Eva írt egy fantasztikus könyvet, Engem elfelejtettek – egy zsidó kislány visszaemlékezései címmel. Fiataloknak ír olvasmányosan a holokausztról úgy, hogy nem a borzalmakon van a hangsúly, de az olvasók mégis tudják, érzik, miken ment keresztül. A könyv elolvasása után azt éreztem, hogy muszáj elutaznom hozzá Izraelbe. Csodálatos egy hetet töltöttem nála, az utcán sokan felismertek, ami meglepett, ilyesmivel más országban nem találkoztam."

HIRDETÉS

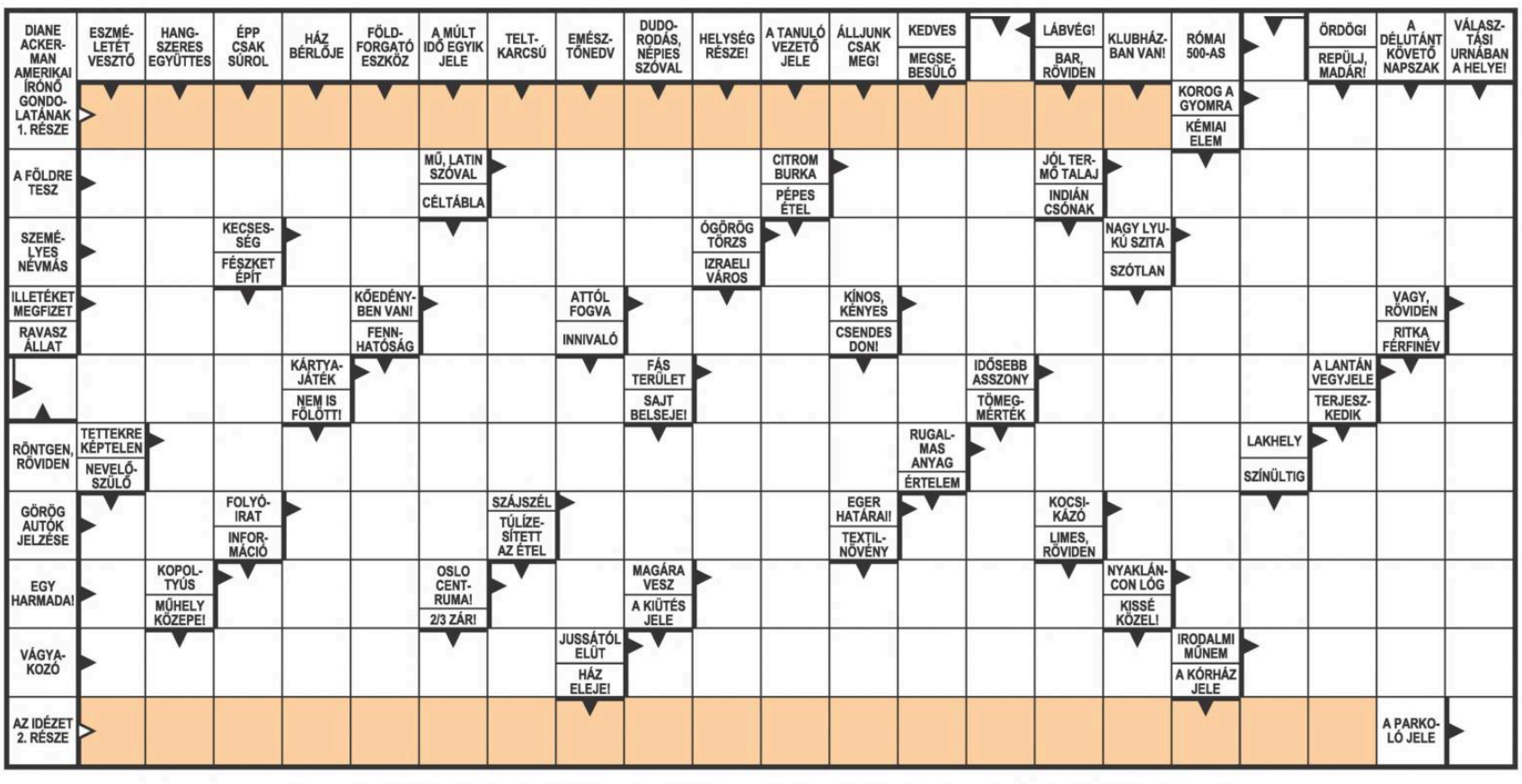

December 21-i rejtvényünk helyes megfejtése: „Csak a tett érdekel, nem az, amit végbevittem."
E heti rejtvényünk megfejtését a január 4-i számunkban közöljük.

Keresse Ön is
NAGY
KÖNNYEN OLVASHATÓ
BETŰS
rejtvényújságainkat!
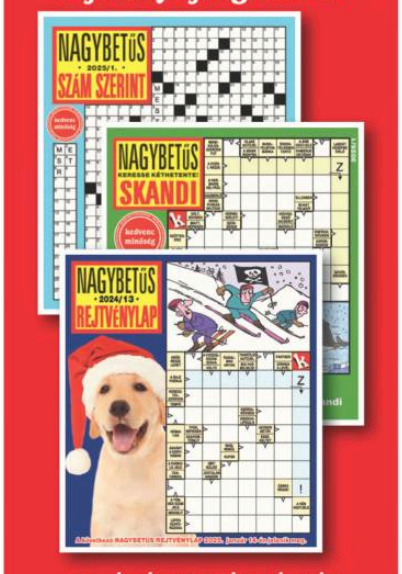

www.kedvencwebaruhaz.hu

LAPSZÉL

Hasít a Liverpool

FOTÓ: AFP/PAUL ELLIS

A Szoboszlai Dominikot foglalkoztató Liverpool saját közönsége előtt 3-1-re nyert a Leicester City ellen az angol labdarúgó-bajnokság 18. fordulójának csütörtök esti találkozóján. Szoboszlai a rotáció miatt csak a 77. percben, cseréként lépett pályára, három percre rá pedig sárga lapot kapott, így kihagyja a Liverpool következő bajnokiját. A Liverpool sorozatban 22. tétmérkőzésén maradt veretlen, és 42 pontjával úgy vezeti hét pontal a táblázatot, hogy egy mérkőzéssel kevesebbet játszott a 35 pontos Chelsea-nél. NÉPSZAVA

A Nemzet Bombázói

A Nemzet Bombázói szavazáson a XX. század legszebb magyar gólját választották meg. A két győztes találat (14-14 pont) ugyanazon a mérkőzésen született: az 1966-os vb-n a válogatott 3-1-re legyőzte a címvédő Brazíliát. Előbb Bene Ferenc egy cselsorozat végén, majd Farkas János egy kapáslövéssel szerzett vezetést. A harmadik Esterházy Mártonnak az 1984-es holland–magyar vb-selejtezőn lőtt gólja végzett, holtversenyben Puskás Ferencnek az évszázad mérkőzésén, azaz a 6-3-ra megnyert angol–magyar találkozón a legendás visszahúzós csele után elért találatával (12-12 pont). A gólokra a szakmai zsűri mellett a Nemzeti Sport olvasói szavazhattak. MTI

Halálos verseny

FOTÓ: AFP/CARLO BORLENGHI

Ketten életüket vesztették a 79. Sydney–Hobart vitorlásverseny viharos csütörtöki éjszakáján. A két legénységi tag egymástól független balesetben hunyt el. A Bowline ausztrál hajósát, a 65 esztendős Nick Smitht a nagyvitorla behúzására szolgáló kötél ütötte meg, ettől átrepült a hajón, és beverte fejét a csörlőbe. Néhány órával később a Flying Fish Arctoson az 55 éves Roy Quadent a vitorla alsó élének kifeszítésére szolgáló vízszintes rúd, a bumm találta el végzetesen. MTI

Kritikus állapotban

Szívelégtelenség és légzési nehézségek miatt a Honvédkórházba szállították Keleti Ágnest – értesült a Nemzeti Sport. A világ legidősebb olimpiai bajnoka, a 103 esztendős, holokauszttúlélő, izraeli és magyar állampolgárságú tornásznő állapota kritikus. Keleti Ágnes ötszörös olimpiai bajnok, háromszoros olimpiai ezüstérmes. NSO

Köszönjük, Faragó Richard!

MOST MONDJA MEG! (6.) Sorozatunkban neves riporterek szólalnak meg. A szerző tegeződik velük, a régi kapcsolat miatt furcsa lenne, ha nem ezt tenné. A záró rész vendége Hajdú B. István.

HEGYI IVÁN

Miről beszéltél először a tévében?

Tájékozódási búvárúszásról.

Miről?

Borbély Zolival mi kaptuk a megtisztelő feladatot 1991-ben a Telesportnál, hogy szöveget írjunk, és alámondjunk a tájékozódási búvárúszó-világkupa dunavarsányi felvételének. A következő nyílt vízi viadal Svájcban volt, ezért azzal zártam a tudósítást: búvársportunk nincs a pácban, viszlát legközelebb Svájcban!

Televíziós pályafutásod valamennyi állomására így emlékszel?

Az ember az elsőt mindenben fel tudja idézni.

FOTÓ: HUSZÁR DÁVID

Jó, akkor az első külföldi közvetítésed?

Az egyben az első külföldi utam is volt mind privátim, mind hivatalosan. A Barcelona–Monaco labdarúgó BL-találkozón Johan Cruyffot mutatták, már belekezdtem volna egy tirádába, amikor a holland legenda, a katalánok szakvezetője szinte beleköpött a kamerába. Akkoriban szokott le a cigarettáról és tért át a nyalókára, én meg így kommentáltam a nem éppen fennköltpillanatot: kellett hely a nyalókának. A Magyar Narancs az egekig magasztalt a humoromért, majd a cikk végén azt írta: köszönjük, Faragó Richard!

Voltál vele is BL-meccsen...

Sőt a Milan–Barcelona döntőt ketten közvetítettük 1994-ben. Vitray Tamás azt mondta, igazságtalan lenne, ha egyikünkre bízná az athéni csúcstalálkozót, ezért az első félidőben én beszéltem, a másodikban Ricsi ült a mikrofon mögött. Jó barátom járt jobban, hiszen a 4-0-s Milan-diadallal zárult mérkőzésen ő közvetíthette Dejan Savićevićnek az oldalvonal mellől szerzett bámulatos gólját.

Te melyik „gólodat" idézed fel a legszívesebben?

A legjobban hallható Szoboszlai Dominiké volt a Covid idején nézők nélkül rendezett magyar–izlandi Eb-pótselejtező utolsó pillanataiban. Az üres stadiont – ahol az MLSZ munkatársai két perccel korábban már pakoltak össze mögöttem –, sőt talán a város egy részét is betöltötte a kiáltásom.

Koplárovicsénál, Csobothénál sem suttogtál... Aztán egyik sem ért sokat.

De a ZTE–Manchester United 1-0-on sejteni lehetett, hogy a visszavágón másként lesz, Csoboth Kevin last minute gólja viszont a továbbjutás reményét hozta vissza az idei Eb-n. Még akkor is, ha a skótok ellen szintén 1-0-ra győztes vágatott végül nem került a legjobb tizenhat közé.

A skót szomszéd elköltözött?

Nem, változatlanul Andy Clarké, az UEFA újságírójáé az ikerházunk másik fele.

> „Johan Cruyff, a holland legenda szinte beleköpött a kamerába. Akkoriban szokott le a cigarettáról és tért át a nyalókára, én meg így kommentáltam a nem éppen fennköltpillanatot: kellett hely a nyalókának."

A válogatott lehetne a pályád csúcsa, amennyiben – minimum negyven év után – újra eljutna a világbajnokságra?

Ez nem is kérdés.

Megéred?

Szerintem igen, ha nem jövőre, illetve 2026-ban, akkor legközelebb. Már most esélyesebbek vagyunk, mint 2021-ben voltunk, amikor kettős vereséget szenvedtünk az albánoktól.

Eddigi kedvenc mérkőzéseid?

A 2004-es olimpiai pólódöntő, a Szerbia-Montenegró elleni győzelem, amelyen tényleg belülről mondtam: sosem hittem volna, hogy tizenhárom fürdőgatyás férfi láttán elsírom magam. Vagy a 2016-os labdarúgó Eb-ről a 2-0-s magyar–osztrák.

Harminc év múltán, a második mexikói vb óta először hallottam nagy futballeseményen a Himnuszt... Könnyeztem Bordeaux-ban.

Nem csodálom, és én még csak ott sem voltam Mexikóban. A létszámemelés tagadhatatlanul szerepet játszott abban, hogy a magyar válogatott negyvennégy esztendő elteltével újra eljutott az Európa-bajnokságra. De a csapat megnyerte mindkét pótselejtezőjét, aminek én személyesen is sokat köszönhetek. Ha kiesünk a norvégokkal szemben, akkor senkinek nem jut eszébe, hogy díjat adjon nekem. Így viszont 2015-ben Prima Primissima lettem.

> Azt a mérkőzést esik nehezére közvetítenie, amelyiket nem nézne meg, ha nem kellene kommentálnia.

Mi ketten szinte mindenben egyetértünk, abban viszont messzemenően különbözünk, hogy te tudod élvezni a mai NB I-es mérkőzéseket.

Nem mindet. De ha nem is olyan észvesztő az iram és virtuóz a labdakezelés, van köztük szórakoztató, mint a Debrecen–FTC 5-4. S létezik a néző szempontja is, sőt az a legfőbb. A képernyő előtt ülő embereket jobban érdekli a magyar futball, mint a külföldi, nekem ezzel kötelességem számolni már csak azért is, mert engem szintén erősebben érint érzelmileg a Fehérvár–Nyíregyháza, mint a Betis–Sevilla.

Kötelező csendben maradni akkor is, ha minden egyes meccsen zúg a „b...átok az anyátok!" meg a – körülírom – „homoszexuális MLSZ"?

Nincs ilyen utasítás. De bármilyen szörnyű is a rendszeresen felhangzó kórus, egy idő után érdektelenné válna újra és újra reagálni. Külföldön is vannak rettenetes rigmusok, és a nyugati kollégák sem reflektálnak ezekre. Nem mentegetőzöm, csupán azt szeretném érzékeltetni: szpíkeri megoldás nincs, ezt a jelenséget nem a riportereknek kell felszámolniuk.

Melyik meccset a legnehezebb közvetíteni?

Azt, amelyiket nem néznéd meg, ha nem közvetítenéd.

A szíved rendben van?

Amióta tíz éve megoperálták, nem volt bajom vele. Szerencsére egy órán belül, hogy infarktust kaptam, a műtőasztalon voltam. Ez döntött.

S az idei, technikailag nem a szívbe hatoló műtéteknél?

Megint jó kezekbe kerültem, noha ismét életveszélyben voltam.

Sőt kimentél az Eb-re...

Mert az orvosok nem ellenezték, én pedig nem éreztem, hogy beteg lennék.

Innen nézve mit számít egy gól!

Minden számít. Közvetítettem azt az All Star-gálát, amelyen Michael Jordan utoljára játszott. Másodpercekkel a befejezés előtt duplát dobott, úgy tűnt, azzal nyer a Kelet. Ám a hátralévő négy másodpercben három büntetőhöz jutott a Nyugat, Kobe Bryant a háromból kettőt a kosárba tett, majd a hosszabbításban a nyugatiak tetszés szerint győztek. Jordan pedig helyeselte, hogy Bryant nem volt tekintettel rá. Azt mondta: „Egyetlen játékos sem lehet a sportágnál nagyobb."

> Csak háromhavonta, a kontrollvizsgálatokon tudom meg, valójában hogy vagyok

Egyetlen riporter sem lehet a meccsnél fontosabb?

Miként annál sincs lényegesebb, hogy a leleteim jók. Érzetre minden rendben, de csak háromhavonta, a kontrollvizsgálatokon tudom meg, valójában hogy vagyok.

Szaúd-Arábiában a legenda

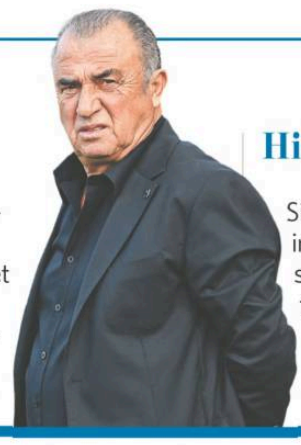

Fatih Terim lett a szaúd-arábiai labdarúgó-bajnokságban érdekelt Al-Sabab vezetőedzője. A török válogatottal Eb-bronzérmet nyert, a Galatasarayjal nyolcszoros bajok és UEFA-kupa-győztes 71 éves szakember 1,6 millió dollárért hat hónapig irányítja a a hatodik helyére csúszott csapatot. NSO

Hiába kapott a szabadkártyát

Simona Halep térd- és vállfájdalmai miatt nem indul a januári ausztrál nyílt teniszbajnokságon, pedig a korábbi világelső szabadkártyát kapott. A román teniszező 877. a világranglistán, és doppingeltiltása után próbál visszatérni. A kétszeres GS-tornagyőztes mindvégig hangoztatta ártatlanságát. MTI

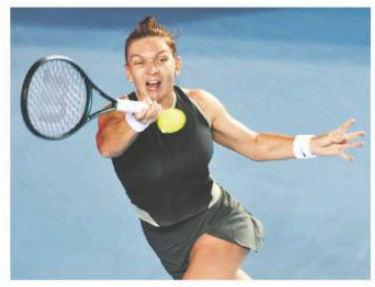

Kerülgetik a válogatott focistát

A német másodosztályban szereplő Hannover ajánlatot tett a Kecskemétnek Nikitscher Tamásért. A válogatottban az NL-meccsek óta alapembernek számító Nikitschert az nb1.hu információi szerint figyeli a Hertha és az angol másodosztályú Coventry és Millwall, valamint a spanyol Valladolid is. NÉPSZAVA

Nagy fehér főnökök

EZ (IS) TÖRTÉNT 2024-BEN (2.)

Szubjektív válogatás az óesztendő meghatározó sporteseményeiből és egyéniségeiből.

FOTÓ: AFP/KARIM JAAFAR

FOTÓ: AFP/KIRILL KUDRYAVTSEV

A légtér ura nem a levegőbe beszél, a rúdugró Armand Duplantis pályafutása tizedik világrekordját érte el

Carlo Ancelotti lett minden idők legeredményesebb „királyi" edzője: bevonult a panteonba

Az Atalanta az EL-döntő megnyeréséig egyetlen európai kupasikert sem mutatott fel

HEGYI IVÁN

ÁPRILIS: DUPLANTIS

Az embernek kezdett hiányérzete lenni: már fél év is eltelt anélkül, hogy Armand Duplantis világcsúcsot javított volna. Még 2023. szeptember 17-én, a Gyémánt Liga-sorozat eugene-i döntőjén vitte át a 623 centit, azóta semmi.

De április 20-án, a szabadtéri idény kínai nyitányán végre 624-re emelte a rekordot. A hsziameni verseny előtt kijelentette: „Még nagyon sok van bennem. Tovább akarom feszegetni a határaimat, miközben élvezem, hogy esélyes vagyok a világ összes rúdugrójával szemben."

A légtér ura nem a levegőbe beszélt.

A párizsi olimpián átrepült a 625 centire tett léc fölött, miközben a verseny felejthetetlen finisében kettesben, pardon, 80 ezresben maradt a Stade de France mámoros közönségével. Az atlétika rocksztárja a sportág történetének harmadik olyan rúdugrója lett, aki az ötkarikás játékokon ért el világcsúcsot. Az első az amerikai Frank Foss volt 1920-ban Antwerpenben, a második a lengyel Wladyslaw Kozakiewicz 1980-ban Moszkvában.

Húsz nappal Duplantis párizsi diadala után – augusztus 25-én – újabb lengyel kapcsolat keletkezett: a svéd fenomén Chorzówban, megint csak Gyémánt Liga-viadalon, 626 centit ugrott, ezzel pályafutása tizedik világrekordját érte el.

S hogy az egyaránt kétszeres olimpiai és világbajnok meddig emelkedhet még? Édesapja, Greg Duplantis – aki maga is rúdugró volt, 1993-ban 580-as egyéni rekordot ért el – azt fejtegette: „A rúdugrók általában a húszas éveik végén, a harmincasok elején érkeznek pályafutásuk csúcsához. Armand pedig csak huszonnégy esztendős. Azaz akár a 640 centi közelébe vagy annál tovább is juthat."

A legkevesebb, ami mondható: valóban felszálló ágban van.

MÁJUS: ATALANTA

„A kontinens Atalanta istennő lábai előtt hever" – írta a La Gazzetta dello Sport, miután a bergamói futballcsapat május 22-én tönkreverte az évad 51 mérkőzésén át veretlen Leverkusent az Európa-liga dublini döntőjében. Az olasz együttes éppúgy 3-0-ra győzött, mint a negyeddöntő első mérkőzésén az Anfield Roadon, ahol – egybehangzó brit beszámolók szerint – „a Liverpool megalázó estét élt át", sőt az Eurosport online kiadása szerint „szerencséje volt, hogy megúszta ennyivel". (Jürgen Klopp, a Mersey-parti csapat edzője azzal kezdte mérkőzést követő sajtótájékoztatóját: „Minden idők legrövidebb értekezletét fogjuk megtartani.")

Az Atalanta az EL-döntő megnyeréséig egyetlen európai kupasikert sem mutatott fel, és Itáliában is csak egyszer vitte el a pálmát: 1963-ban az olasz kupát hódította el. Amikor a dublini csúcstalálkozón oly felemelően fölényes győzelmet aratott, a hatodik helyen állt a Serie A-ban, 32 pont hátránnyal a listavezető Internazionale mögött.

Ehhez képest a Londonnak az Igazából szerelem című filmből jól ismert negyedében, Wandsworthben született nigériai Ademola Lookman mesterhármast ért el, a Musso – Djimsiti, Hien, Kolasinac (Scalvini) – Zappacosta (Hateboer), Éderson, Koopmeiners, Ruggeri (Toloi) – De Ketelaere (Pasalic), Scamacca (Touré), Lookman összetételű bergamói brigád legyőzhetetlenből láthatatlanná változtatta a favorit Bayert.

Lookman mellett a másik főhős Gian Piero Gasperini edző volt, aki az ősszel újabb nagy tettet hajtott végre: a 15. fordulóban a Serie A élére vitte csapatát. (Az Atalantával ilyesmi addig soha nem fordult elő.) A The Guardian joggal fogalmazta meg a szakvezetőről az El-döntő után: „Hatvanhat évesen készítette el első remekművét. Lenyűgöző munkát végzett távol a reflektorfénytől."

Amely aztán zúdult reá Írországban és persze otthon is.

JÚNIUS: REAL MADRID

A hatodik hónap azzal köszöntött be, hogy a királyi gárda tizenötödször hódította el a BEK-et, illetve a BL-t. A Real Madridnak már addig is kétszer annyi győzelme volt, mint az utána következő legjobbnak, az első számú európai futballklubtornán hétszer nyertes Milannak, ám a fehér éjszakák nem és nem akarnak szűnni.

Az utolérhetetlen címvadászok ebben az évben öt trófeát nyertek: a Bajnokok Ligáján kívül övék lett a La Liga elsősége, a spanyol és az európai Szuperkupa, valamint az Interkontinentális Kupa. A négy döntőben 11 gólt szereztek, és egyet kaptak (Barcelona 4-1, Dortmund 2-0, Atalanta 2-0, Pachuca 3-0).

Ehhez képest egy hazai kormánypárti propagandalap „bűngyengének" tudta nevezni a Real Madridot a fényes londoni BL-győzelem után. (A felcsúti akadémia itthoni listavezetőjét még véletlenül sem minősítené így, de hát az tényleg más szint, illetve más bolygó.)

A Wembley-ben valójában megint megelevenedett a történelem, hiszen Dani Carvajal, Nacho Fernández, Luka Modrić és a Bajnokok Ligája-döntőn az utolsó mérkőzését játszó Toni Kroos felzárkózott Francisco („Paco") Gento mellé, hatodszor játszott szerepet a legértékesebb európai klubserleg elnyerésében.

Az esztendő végére Carlo Ancelotti lett minden idők legeredményesebb „királyi" edzője: stílszerűen a tizenötödik trófeát emelhette fel a Real Madriddal. Bevonult a panteonba, akár a Borussia ellen a Courtois – Carvajal, Rüdiger, Nacho, Mendy – Valverde, Camavinga, Kroos (Modrić) – Bellingham (Joselu) – Rodrygo (Éder Militao), Vinícius Júnior (Lucas Vázquez) összeállításban diadalt arató csapat.

A csúcstalálkozó az utolsó negyedóra kezdetéig nyílt volt, akkor azonban Carvajal menthetetlenül a dortmundi hálóba fejelt, majd Vinícius vitte fel a habot finoman a tortára.

A tizenöt szeletes gigantikusra.

FOTÓ: AFP/IBRAHIM EZZAT/NURPHOTO

Egységes töltők

Az Európai Parlament jogszabálya értelmében mától csak USB-C töltős okostelefonokat lehet árulni. Az egységesítés célja, hogy a termékek fenntarthatóbbak legyenek, csökkenjen a felesleges kábelek száma és az e-hulladék felhalmozása. NÉPSZAVA

Gyűjtenek a Fort Boyard helyrehozatalára

Kilencmillió euró (mintegy 3,7 milliárd forint) adomány összegyűjtése a célja annak a kampánynak, amellyel a Franciaország nyugati partjai közelében álló emblematikus Fort Boyard egykori erőd megóvását kívánják támogatni. NG

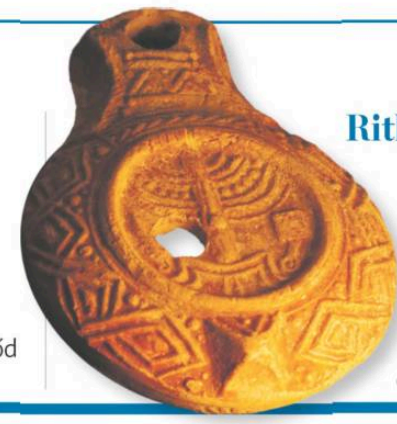

Ritka kerámialámpát találtak

A jeruzsálemi Olajfák hegye közelében végzett ásatások során a régészek egy ritka, késő római korból származó, kerámiából készült olajlámpát fedeztek fel, amelyet a templomi menóra, egy füstölőlapát és egy lulav (a zsidó rituálékban használt pálmaág) díszítenek. HERITAGEDAILY

Megtalálták a másik feketedobozt

FOTÓ: AFP/MEIRAMGUL KUSSAINOVA

A szemtanúk beszámolói szerint legalább egy hangos robbanás előzte meg a gép lezuhanását

KATASZTRÓFA Megtalálták a második feketedobozát is az Azerbaijan Airlines utasszállító repülőgépnek, ami szerdán zuhant le a kazahsztáni Aktau város közelében. Kanat Bozumbajev kazah miniszterelnök-helyettes szerint az adatok feldolgozása két hetet vehet igénybe.

A járatot a grozniji időjárási viszonyok, vagyis a sűrű köd miatt irányították Mahacskala felé, és a gép már a Kaszpi-tenger felett vészjelzéseket adott, kényszerleszállási kísérlet közben pedig az aktaui repülőtértől három kilométerre csapódott a földbe. A gépen 62 utas és ötfős legénység volt, a balesetet 29 ember élte túl, részben súlyos sérülésekkel, a halálos áldozatok száma 38. A Reutersnek szemtanúk elmondták, legalább egy hangos robbanás előzte meg a gép lezuhanását, a robbanás után problémák adódtak az utastér oxigénellátásával.

Mint megírtuk, az első jelek szerint az orosz légvédelmi rendszer lőhette le a repülőgépet. Egy amerikai tisztviselő a CNN-nek elmondta: „ha a gyanú végül beigazolódik, akkor emberi tévedésről lehet szó”.

A Visegrád24 X közösségi oldalán számolt be arról, hogy az Azerbaijan Airlines bejelentette, biztonsági kockázatokra hivatkozva megszünteti az összes járatát hét orosz városba. A lap értesülései szerint a kazah légitársaságok szintén bejelentették, hogy leállítják a járatokat Oroszország egyes területeire. K. K.

> Az azeri és a kazah légitársaságok leállítják járataikat Oroszország egyes területeire, amíg ki nem derül: valóban az orosz légvédelem lőtte le a repülőgépet.

Egy forró találkozás

REKORD A NASA Parker szondája olyan közel került a Naphoz, mint még semmilyen más ember készítette űreszköz. Jelentősége az első holdra szálláséhoz hasonlítható.

VARGA PÉTER

Minden korábbinál jobban megközelítette a Napot a NASA Parker nevű űrszondája, ráadásul az első is volt, amely a napkoronán belülre került. (A Nap légkörének plazmából álló legkülső rétege, a hőmérséklete körülbelül kétmillió kelvin, és rendkívül ritka az anyaga.) Ez 6,1 millió kilométer távolságot jelent. A szonda még egy rekordot felállított, olyan gyors volt, mint még semmilyen más ember készítette eszköz: 690 000 km/órás sebességgel száguldott. Ezzel a London–New York távolságot kevesebb mint fél perc alatt tenné meg. Az energiát ehhez a Nap vonzereje szolgáltatta. „Megcsináltuk, egy pillanat volt. A Parker elérte küldetésének célját” – mondta Nicola Fox, a NASA tudományos igazgatója, az űrügynökség által kiadott videófelvételen.

A Naphoz való közelsége miatt kedden nem lehetett kapcsolatot teremteni a szondával, de tegnap előtt már eltávolodott annyira, hogy jeleiből kiderült, túlélte a forró találkozást, a 980 Celsius-fokot és az extrém sugárzást. A védelmet 11,5 centiméter vastag szénszálas, hőpajzs adta, amelyet csaknem 1400 fok elviselésére terveztek. Képeket, tudományos adatokat a Parker majd csak január elejétől kezdve fog küldeni. „Eddig még sohasem került ember készítette eszköz ilyen közel egy csillaghoz, tehát a Parker valóban feltérképezetlen területről küld majd adatokat” – magyarázta Nick Pinkine, a küldetés műveleti igazgatója.

A Parker szondát 2018-ban bocsátották fel azzal a céllal, hogy a Nap koronáján belülre jutva minél többet tudjunk meg a csillag atmoszférájáról, hogy megfejtse a Nappal kapcsolatos régóta fennálló rejtélyeket, például azt, hogy miért melegszik fel a korona annál jobban, minél távolabb található a napfelszíntől, és mi gyorsítja fel a töltött részecskéket a fényhez közeli sebességre. Amikor ezek a részecskék elérik a Föld mágneses mezejét, felragyog az északi fény, de ezek problémákat is okozhatnak az áramszolgáltatásban, elektronikus és távközlési eszközökben.

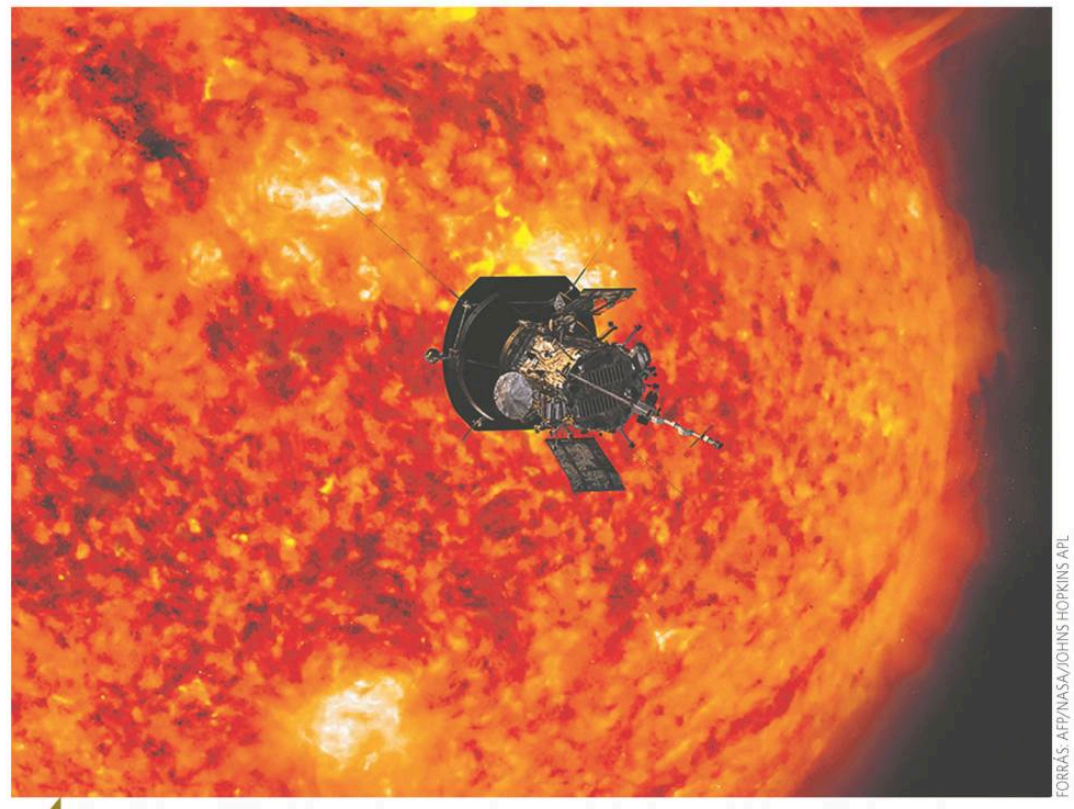

FORRÁS: AFP/NASA/JOHNS HOPKINS APL

Az illusztráció a Parker napszondát mutatja be, amint a nap külső légkörébe repül

Parker

A napszondát a NASA Élet a csillaggal programja során fejlesztették ki, amelynek során a Nap–Föld-viszonyt tanulmányozzák, ami közvetlen hatással van életünkre és társadalmainkra. A névadó a modern naptudomány megalapítója, a 2022-ben 94 évesen elhunyt Eugene N. Parker volt, aki az 1950-es években a Chicagói Egyetemen matematikai módszerekkel megjósolta a napszél létezését, és más alapvető ismereteket is kiderített a Nap és a csillagok működéséről. Az első ember volt, aki tanúja lehetett egy róla elnevezett űreszköz fellövésének.

KÖDÖS, CSAPADÉKMENTES IDŐ

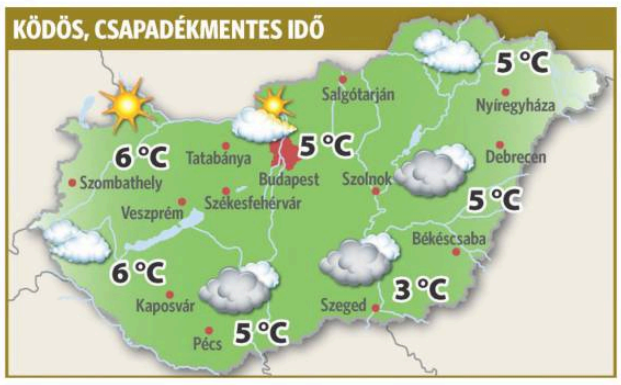

Boldog névnapot, Kamilla!

A Kamilla a Kamill férfinév női párja. A Kamill eredete és jelentése bizonytalan, esetleg etruszk, de egyes vélemények szerint a latin camillus szóból származik.

KENÓ December 27.

11	14	20	21	27	30	34	38	49	50
52	54	55	56	59	62	68	72	75	79

Beperelte az államot a bőnyi rendőrgyilkos

SÉRELEM Az Emberi Jogok Európai Bíróságán indított pert májusban a rendőrgyilkosság miatt jogerősen életfogytiglanra ítélt Győrkös István. A 85 éves férfi a nem megfelelő börtönkörülményekre és a tisztességes eljáráshoz való jog sérelmére hivatkozik, mindezek miatt kártérítést is kér – mondta a Blikknek a férfi ügyvédje. Takács Zoltán a lapnak azt mondta, szerintük a tárgyaláson „nem vettek figyelembe bizonyítékokat, illetve nem megfelelően értékelték azokat”. „Mivel szeretném, hogy az igazság kiderüljön, bízom abban, hogy ez megtörténhet. Ahogy abban is, hogy az ügyfelem még élve kiszabadulhat a börtönből” – mondta Takács, aki szerint Győrkös „meggyőződése, hogy nem ölt meg senkit”.

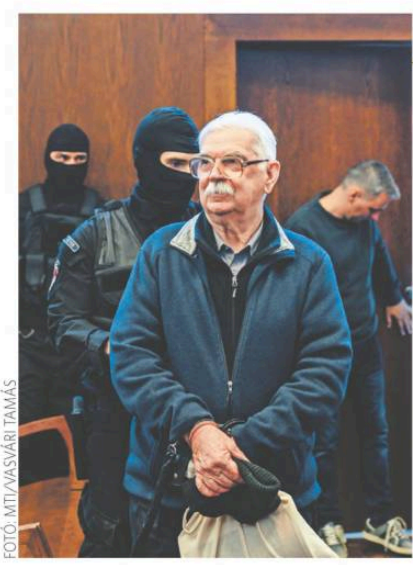

FOTÓ: MTI/VASVÁRI TAMÁS

Jelenleg a sátoraljaújhelyi fegyházban raboskodó szélsőjobboldali vezér legkorábban 101 éves korában szabadulhatna feltételesen, ám ezt ő nem akarja megvárni

A hungarizmus ismert alakja, az akkor 76 éves Győrkös István 2016-ban Bőny településen lőtt rá a hozzá házkutatásra érkező rendőrökre. Pálvölgyi Péter őrnagy halálos sebet kapott. Győrköst a Szombathelyi Törvényszék másodfokon jogerős ítéletével emberölés bűntette és lőfegyverrel visszaélés bűntette miatt halmazati büntetésül életfogytig tartó fegyházbüntetésre, mellékbüntetésül 10 év közügyektől való eltiltásra ítélte. A feltételes szabadságra bocsátás legkorábbi időpontját 25 évben állapította meg. NÉPSZAVA

NÉPSZAVA
Szociáldemokrata napilap • Alapítva: 1873-ban

Főszerkesztő: NÉMETH PÉTER
Főszerkesztő-helyettes: HORVÁTH GÁBOR, VARGA DÓRA

Fejtő Ferenc 1909-2008; Andrassew Iván 1952-2015
Online főszerkesztő: ÁGOSTON ZOLTÁN • Szerkesztő: ANGYAL GÁBOR, MARKOTAY CSABA • Rovatvezetők: BODA ANDRÁS (belpolitika), HÁRS KATALIN (fotó), HOMPOLA KRISZTINA (kultúra), MUZSLAI KATALIN (mozaik), N. KÓSA JUDIT (publicisztika), RÓNAY TAMÁS (külpolitika), SZABÓ BRIGITTA (gazdaság), VARGA T. RÓBERT (sport) • Mellékletek: BALASSA TAMÁS, BÁLINT ORSOLYA (Visszhang), RÁCZ I. PÉTER (Nyitott mondat), SIMON ZOLTÁN (Szép Szó) • Főmunkatársak: BALOGH GYULA, CZENE GÁBOR, CSÁKVÁRI GÉZA, DANÓ ANNA, GÁL MÁRIA, MARNITZ ISTVÁN, SZALAI ANNA. Internet URL-cím: http://www.nepszava.hu; e-mail cím: nepszava@nepszava.hu

Kiadja a XXI. Század Média Zrt. (1191 Budapest, Vak Bottyán u. 75/A–C Központi telefon: 06 1 477-9000) • Felelős kiadó: a Zrt. vezetője • Előfizetéssel kapcsolatos ügyek: 06 1 477 9008 / 06 1 999 9508, terjesztes@nepszava.hu • Hirdetés: 06 1 999-9528 / 06 1 489-8811, hirdetes@nepszava.hu. • Előfizetési díj egy hónapra 8600 Ft, negyedévre 25 350 Ft, fél évre 49 800 Ft, egy évre 97 800 Ft • Árusításban terjeszti: Lapker Zrt. • Előfizetésben terjeszti: Médialog-DMHM Zrt. (mlog.hu) 06 1 999 9689 vagy 06 1 460 2753 ugyfelszolgalat@mlog.hu • Nyomdai előállítás: Mediaworks Hungary Zrt. www.mediaworks.hu • ISSN Bp 0133-1701 • ISSN Vidék 0237-3785. • A NÉPSZAVA példányszámát a MATESZ hitelesíti.

Partnereink: IMEDIA OBSERVER

Alapítók: Ignotus Pál és József Attila

SZÉP SZÓ

A NÉPSZAVA kulturális és társadalomkritikai melléklete

MARABU RAJZA

Ez van, ezt kell szeretni!

CHARLES GATI

A kérdés az, hogy milyen most, az év végén a magyar kül- és belpolitikai helyzet. A rövid válasz Washingtonból nézve az, hogy jó. A hosszabb válasz az, hogy nem jó. A rövid válasz azért méltó említésre, mert a magyar kormány legfontosabb tagjai az év során állandóan fel- és leszálltak kényelmes repülőgépeikkel, s kezet fogtak ezzel-azzal. A hosszabb válasz lényege az, hogy a magyar adófizetőknek ebből nem lett hasznuk.

A miniszterelnöknek nem sikerült elfoglalnia Brüsszelt, de Moszkva se foglalta el Budapest belső kerületeit. A VII. kerület például kifejezetten Nyugat-barát maradt. Szijjártó Péter ezért Moszkvába utazott, hogy egyeztessen az orosz külügyminiszterrel. Lavrov felolvasta jegyzeteiből a leckét, Szijjártó mindent leírt. Lavrov hangsúlyozta, hogy nem szabad kilépni az Európai Unióból, legalábbis egyelőre. Belülről kell aláásni, akár jön a pénz Brüsszelből, akár nem. A VII. kerület maradjon meg zsidók nélküli zsidónegyednek. A magyarbarát Lavrov néhány szót mondott magyarul is. Többször említette a „szalámit", mert az átkosban a szalámi meg a borsókonzerv tette Magyarországot híressé Moszkvában. A keletnémet „nylonharisnya", amit Lavrov egyik volt szeretője állítólag még most is hord, a magyar szalámival vetélkedett akkoriban. Fiatalember lévén Szijjártó nem tudott ilyesmiről. „Da, da", mondta azért. Ezt hívta egyeztetésnek.

Lavrov később „revizionista elhajlónak" nevezte Kövér Lászlót. „Régi elvtárs", mondta, valaha az MSZMP-ben is dolgozott mint kutató. Egy 2024. decemberi rendezvényen a jól értesült Lavrov szerint Kövér megbánta, hogy 2004-ben az uniós csatlakozásra szavazott. Minket nem érdekel, hogy mit gondolt Kövér 2004-ben, mondta Lavrov, de az igen, hogy levetette az uniós zászlót a Parlament épületéről. Nekünk hasznos a magyar vétó – nekünk, de maguknak is szükségünk van Brüsszelre mint ellenségre! Mondja meg a bajuszosnak, hogy nem úgy, mint Kádár elvtárs idején, most – kak izvésztno – egy vasunk sincs a magyar gazdaság megmentésére. Kövér egyébként nyugodtan hívhatja Macront idiótának, Bident madárijesztőnek, folytatta Lavrov, de Charles Gatit ne hívja öreg nyugdíjasnak. Ő ugyanis tényleg az. Kövér csak maradjon hű híres hazugságaihoz és a csúsztatásaihoz.

2024-ben óriási figyelem kísérte világszerte Orbán Viktor utazásait. Járt Rómában, de a máskülönben barátságos pápa nem engedte neki, hogy a szokásos gyűrűcsókkal fejezze ki hódolatát. Az olasz miniszterelnök engedékenyebb volt, ott Orbán bedobta a jól ismert kézcsókot. A pápa egyébként kitartott Ukrajna támogatása mellett, és a békéért imádkozott. Orbán is imádkozott, de ő az oroszokért. Nyugaton az ellenséges sajtó arról faggatta Orbánt, hogy miért támogatja Moszkva agresszív diktatúráját, elvégre Magyarország tagja a NATO-nak és az Európai Uniónak is. „Soros-bérencek kérdéseire nem válaszolok", mondta a miniszterelnök. Legközelebb Orbánt a zürichi reptéren lehetett látni, ahol frissen sárgára festett haja és hosszú, piros nyakkendője árulta el titokban tartott ottlétét. Zürichből ment a közeli Zugba, ahol az egyik nagy bankban számolgatta megtakarított pénzét. Csupa dollár és euró, szerencsére egy kopekje se maradt. Örült, mert – keleti szél ide, keleti szél oda – a rubelnek már nincs értéke, nem is nagyon jegyzik. A moszkvai feketepiacon 104 rubelért lehet egy dollárt kapni, Zugban még többért.

Svájcból hazatérve a miniszterelnök a Nyugat alkonyáról tartott hatásos, szívhez szóló előadást. A meghívott hűséges hallgatóság egy része sírt az örömtől, voltak, akik felállva vastapsoltak. Kitört az „Éljen Orbán, éljen a Párt!" is. Beszédében ugyanazt ismételte el, amit minden évben többször is: a Nyugatnak vége. Régi káderek a párthű Magyar Nemzetnél arra emlékeztek, hogy az átkosban gyakran írtak ilyesmiről, erőteljes cikkekben olvastak be az amerikai és a nyugatnémet imperialistáknak, majd utána – egymás között, röhögve – elképzelték, hogy a fenyegető cikkek láttán egész Washington alighanem betojt a félelemtől. A magyar hírszerzés szerint annak idején Truman elnök is reszketett. Egy különösen zaftos új támadás után Bayer Zsolt bevallotta, hogy csak néhány szót változtatott egy régi cikken, ami eredetileg a Rákosi-korszakban jelent meg. Szőcs László – a lap Amerika-ellenes specialistája, aki előzőleg egy másik (volt) pártlapot tudósított – otthon, nagy titokban Bródy János „Ezek ugyanazok" című remek darabját dúdolgatta. Ismerősei szerint tudja, hogy róla is szól.

A világsajtó sokat foglalkozott Csurka István rehabilitációjával is. Kiemelték, hogy az ünnepi szónokok szerint Csurka csak a kommunista zsidók miatt lett antiszemita. Az egyik lap azért feltette a kérdést: Ha ez így volt, akkor miért gyűlölte a nem kommunista zsidókat is? Schmidt Mária, aki zsidó férje hagyatékából zsidózott, védelmébe vette Csurkát és a Horthy-rendszert. Szerinte antiszemitizmus soha nem volt, nincs, és nem is lesz Magyarországon. Egy német lap tudósítója arra emlékeztette, hogy egyik korábbi nyilatkozata szerint Németország sincs, mert már megszűnt. Erre Schmidt egy 15 ezer oldalas könyvben válaszolt, aminek a lényege – mármint azok szerint, akik elolvasták és megértették –, hogy aki nincs vele, az ellene van, és ezért nem juthat ösztöndíjhoz.

A magyar kulturális élet java azonban az idén is Nyugat-párti maradt. Az újságok és a portálok gyakran írtak különféle nyugati filmfesztiválokról, ahelyett, hogy orosz vagy kínai filmekről írtak volna. Sokan fizetnek elő a Netflixre, ahol zömmel amerikai filmeket néznek. Magyar népdalokat is sokkal kevesebben hallgatnak, mint Taylor Swiftet. A lakosság többsége, különösen a városoké, a nyugati kultúra rabságában él. Beethoven és Brahms még mindig népszerű, bár legalább játszanak Csajkovszkijt is. Pártunk és kormányunk Rogán Antal közreműködésével mindent megtesz a történelmi átnevelés érdekében. Rogán üzenete: Mi nem tartozunk se ide, se oda, mi egy különleges fajta vagyunk! Onnan – honnan? – jöttünk, ez az egyik kérdés, de azt sem tudjuk, hol vagyunk és hová megyünk. És persze senki se ért meg minket, mert ezek a finnyás nyugatiak még magyarul se tudnak. Aki pedig nem tud magyarul, az ne foglalkozzon velünk! Mindenki ellenünk van, pedig mi ártatlanok voltunk, vagyunk és leszünk.

A mai sajtó alapjait Aczél György fektette le, „három T"-je örökké érvényes. Ma is van Támogatás; van Tűrés; és persze van Tiltás is, csak ezt most nem az ÁVH, hanem a Szuverenitásvédelmi Hivatal és a kormány által irányított gazdag oligarchák irányítják. Ez így – úgymond – a demokrácia és a fejlődés jele, ugyanis az Szuverenitásvédelmi Hivatal hosszú nevét senki se tudja kimondani. Az is tény, hogy a Támogatott sajtó olvasatlan marad. A Magyar Nemzetnek csak egy igazán hűséges olvasója van, a lap Washingtonban élő volt gyakornoka. Ő, lévén öreg nyugdíjas, mindent elolvas, ami ingyenes.

A sajtóról szólva a régi mondás igaz: „Ez van, ezt kell szeretni!" És van mit szeretni! Van Népszava, HVG, sok jó portál (Telex!), Szabad Európa, Klubrádió (Bolgár!), az ATV-ben Egyenes Beszéd két naprakész és roppant okos műsorvezetővel, az egyik kopasz, a másik nem, sőt! A Freedom House sokat idézett jelentései túlzottak. Sajtószabadság ugyan valóban nincs, de ha valaki meg akarja tudni, hogy mi van külföldön vagy itthon – no problem. A nagyvilágról naponta három-négy jól informált, szakavatott cikket ír Rónay Tamás a Népszavában; titok, hogy erre mikor talál időt és energiát. Akik a korrupt Nyugatról akarnak olvasni, de nem akarnak tudni Putyin lopott pénzből vett krími kastélyáról, azok bőven választhatnak a kormány által támogatott sajtó cikkeiből. Akiket ellenben a nagy mellű amerikai vagy egyéb nők érdekelnek, ingyen nézhetik őket az Origón; egy pár horvát mell a politikai nézeteltérések ellenére szinte naponta ott van a legutóbbi olimpia óta.

2024–25 fordulóján a helyzet tehát feltétlenül fokozódik. Az ellentmondás is nyilvánvaló. Bár az ország egy felmérés szerint az idén újra a legboldogtalanabb lett a térségben, Karinthyra emlékezve elmondható, hogy ugyanakkor röhög az ország. Legalábbis a normális része a magyar bel- és külpolitikán. Ez a múlt és a jelen: sírva nevet a magyar – ezúttal Magyarra várva.

A szerző a Magyar Nemzet egykori gyakornoka (1953–55)

Emlékezés az Esti Hírlapra

SZÜCS GÁBOR

Karácsonykor van a születésnapja az 1956. december 24-én, mindössze nyolc oldalon megjelent Esti Hírlapnak, amelynek az ára 60 fillér volt. Ennek most 68 éve. A sok emlék között ezen a napon felsóhajt az első szocialista bulvárlapé is. Akkoriban ugyan még nem tartoztam a lap olvasói közé, hiszen mindössze hatéves múltam, és éppen a Nemtudomka csodálatos kalandjait silabizálva ismerkedtem Virágváros fontos lakóival: Tudomkával, Pirula doktorral és persze Nemtudomkával, hogy aztán 1970-től jó 15 éven át nemhogy olvastam, de írhattam is az Esti Hírlapot. Ezzel az írással szeretnék emlékezni és emlékeztetni az egykorvolt Esti Hírlapra, az esti hírlaposokra abban a reményben, hogy vagyunk még jó néhányan, akik szerettük, olvastuk, vagy éppen írtuk/szerkesztettük kedves lapomat. (Következzék néhány részlet az Esti Hírlapról szóló, jövő tavasszal megjelenő könyvemből.)

***

Elsőként ismerjék meg a fából készült vaskarika, vagyis egy sajtótörténeti nonszensz, a szocialista bulvárlap megszületésének történetét. A forradalom kitörésekor az addig fegyelmezetten teljesítő sajtó maga is forradalomba kezdett. A pálfordulást végrehajtó nagy lapok mellett rengeteg különféle újság, nyomtatvány, röplap árasztotta el az országot. Kicsit vicces, de az új hangon megszólaló nagy lapokat és az MTI-t is nagyjából ugyanazok írták és szerkesztették, akik akár csak néhány hete is egészen mást gondoltak a helyes irányvonalról. Egyedül az Esti Hírlapot nem töltötték fel teljesen a néhány héttel korábban megszűnt elődje, az Esti Budapest munkatársaival.

„Új és szívünk szerint friss újsággal szeretnénk jelentkezni, hogy a súlyos aléltság után éledező élet hűséges tükre legyünk" – Bodó Béla szerkesztő írta ezeket a sorokat az Esti Hírlap első, karácsony napján megjelenő számának beköszöntőjében. Ennek a mondhatni kivételes helyzetnek kivételes előzménye volt.

Mindössze 10 (!) nappal korábban, az újságíró-szövetségben találkozott Szirmai István, a Kádár-korszak első éveinek főideológusa Baló László újságíróval. Szirmai politikusként is szakmabeli volt – egy ideig állítólag az Esti Budapestet főszerkesztette –, nem véletlen tehát, hogy tőle jött az ötlet: sürgősen – napokon belül! – indítsanak egy új délutáni lapot, amelyik fejléce alá odakerülhetne, hogy „Független politikai napilap". Csak hogy tisztán lássuk, mit jelenthetett ez a mondat akkoriban, amikor Marosán György államminiszter – a mozgalom Buci Gyurija – az újságírókról és a sajtóról így nyilatkozott: „Nem bánom, ha 300 rádiósból 20 marad, de az szívvel-lélekkel szolgáljon bennünket! A többi, ha kell, dögöljön meg!" Ehhez képest hangzott el a „függetlenség" ígérete, ráadásul a lap valóban ezzel az alcímmel indult.

A stáb kiválasztásában szabad kezet kapott Baló. Egyetlen kérése volt Szirmainak: vegye fel Lendvai Pált, akinek vélhetőleg ugyancsak ő adott lehetőséget, hogy Varsóba utazhasson egy kongresszusra. Ám tudósításait leadva Lendvai nem a pesti, hanem a bécsi gyorsra szállt fel...

Idevágó korabeli vicc: – Hogyan beszél az okos magyar a buta magyarral? – Interurbán. Bécsből...

Végül is Szirmai legkomolyabb kívánsága az volt, hogy a lap segítse konszolidálni a főváros zaklatott politikai hangulatát. Azért jó, ha tudjuk: a forradalom leverése után az újságírók nagy része sztrájkolt, sokan közülük az Esti indulását egyenesen sztrájktörésnek tartották. További legendárium: a lap Kádár János karácsonyi ajándéka a „zaklatott" pestieknek.

A körülmények nem voltak túlzottan kedvezőek. Maga a szerkesztőség is a forradalom utáni katzenjammeres állapotban leledzett. Nem segítették a munkát a fűtetlen szobák, a részben néma telefonok, az akadozó közlekedés és hírközlés, s így reggel fél nyolctól tizenegyig nem volt könnyű előállítani olyan friss újságot, amely főleg aznapi híreket akart tálalni az olvasóinak.

***

Hogy valójában mennyit is ért az a lapfejre került „független" jelző, legjobb, ha megismerjük azt a világ sajtótörténetében is bizton egyedülálló helyzetet, melynek során saját filmkritikáját kellett az Estinek helyreigazítania! A kritika a 4. számban, 1956. december 30-án jelent meg. Címe: Hyppolitok nélkül – a szerző László Miklós. A téma látszólag az akkoriban ismét felújított örökbecsű, Kabos–Csortos-féle Hyppolit, a lakáj... Olvassuk hát:

„Mulat a nép. Kacag a közönség. Önfeledten, boldogan, szívből nevet. A zsúfolt mozi fehér vásznán pereg a régi-régi, negyedszázados film. A bajba jutott kisember – bizonyos Schneider Mátyás – históriája, akinek hiába munkája, gazdagsága, semmi öröme, mert neje a házába szabadítja a zsarnok Hyppolitot. Hyppolit: a lakáj. Sok évig előkelő helyen szolgált, felsőbbrendű emberek világából jött, s e másik életforma bilincseit kényszeríti az ingujjban asztalhoz ülő, s legszívesebben a hagymához is hagymát kedvelő Schneiderre. Hyppolit nem jobban, hanem mindent másként akar. Bajuszt stuccol és tornáztat, diétát ír elő és uniformisba bújtat, metreszt kerít és cimborákat dob ki. Beleszól ételbe és italba, szerelembe és ágyba, környezetbe és gondolatba. Mindenütt ott van, mindent lát, és semmiből sem enged.

Pereg a film, és egyszerre rádöbbenünk – hiszen ez a Schneider mi vagyunk. Te meg én. Hogy mi vergődtünk tíz esztendőn keresztül az új Hyppolitok karmaiban. Nekünk szedték ki a kezünkből kedves könyveinket, a mi torkunkra fagyasztották a régi-régi dalokat. Mindenüvé jutott egy Hyppolit. Ő választotta, hogy mit játszhatnak a moziban, Hyppolit ült a redakciókban, ő válogatta a tárlat képeit, osztotta a művészek Kossuth-díját. Hyppolit csinált a Mikulásból Télapót, a karácsonyból fenyőfaünnepet, a Fradiból Kinizsit és az Eszterházy-szeletből Puskin-szeletet. Leparancsolta a rúzst a feleségek szájáról, harcolt a körömlakk ellen, haragudott a nyakkendőre, a jazzra és a táncra, a hűs sörre a nyári kerthelyiség asztalán. És Hyppolit lett a sorompó az ország határán.

Hyppolitok vontak felelősségre el nem követett bűnökért, számonkérték a házastársak vétkét, hetedíziglen. Tövist döftek az ártatlanokba, benyálaztak tisztességes embereket. Minket káderré silányítottak, s ítélkeztek a tiszta erkölcs nevében. Bénákra bízták a menetelést, némákra a dalt, hazugokra az igazságot.

S mi tűrtünk. Lehajtottuk gyáván a fejünket.

Tapsol a közönség: Schneider Mátyás kiadja a lakáj útját. Hyppolit többé nem tér vissza. Nem, mert olyan életet akarunk, ahol a szerelmes örülhet a csóknak, gyerek a játéknak, és aki imádkozni akar, dicsérhesse istenét. És ultizni is fogunk, kétfilléres alapon, és kuglizunk minden vasárnap. És akinek ilyen vágya van, az nyugodtan fogja el az ügetőn a hármas befutót, oda-vissza. És ingujjban fogunk ebédelni, és ha kedvünk tartja, a hagymához is hagymát eszünk. És igen: élni fogunk. Élni! Úgy élni, mint emberek. Hyppolit nélkül!"

Mit mondjak, utólag sem irigylem Kóródi kollégát, akinek a másnapi számban kellett helyreigazítani ezt a szovjet birodalmat minden szavában tökéletesen leíró, filmkritikának álcázott jajkiáltást, miközben a szovjet birodalom éppen berendezkedett az „ideiglenes" itt-tartózkodásra...

***

1962-ben Kelen Béla lett a főszerkesztő, megteremtve az Esti aranykorát. Róla csak annyit: reggel hatkor felkelt, és már rendes ember volt... Sajátos helyet foglalt el a pártéletben. Például egyike volt azon keveseknek, akik Kádárral tegeződtek. Nagy figura volt. Hajdanán mozgalmár, de a fafejű, humortalan kommunisták közül mindig is kilógott: remek táncos, a legnagyobb ultista és bridzsező, sakkban legyőzhetetlen fenomén. Angyalföldi lebujokban tanult kártyázni – ruffmáriás, ulti, kopogós römi –, biliárdozni, dominózni, pingpongozni és sakkozni. Hőse lett Déry Tibor Felelet című könyvének Köpe Bálint néven, Spiró György Tavaszi tárlatának Kalán Géza néven, Moldova György novellát írt róla.

1984-ben nyugdíjazták. Kelen után az Esti megszűnt az otthonunknak lenni, utána már nem volt említésre méltó vezetője a lapnak. (Az egyik újsütetű főszerkesztő például egyszerűen nem hitte el, s működése alatt mindvégig vitatta, hogy az Esti kora reggeltől délig készült, ezért átállította délutáni műszakra...) Következzék tehát néhány évszám, néhány név, néhány történet a Kelen Béla utáni korszakról.

1984. Az új főszerkesztő a lap évtizeden át volt főszerkesztő-helyettese, a Budapesti Pártbizottság akkor visszatért osztályvezetője: Paizs Gábor. 1990. Újabb főszerkesztő: Maros Dénes, ő vezeti át a lapot az új világba. Ám egykori barátjának, a KISZ-es Nagy Imrének a cége kicsit ráteszi kezét az Esti alapítói jogára. A nem publikus vételárat a szerződés szerint 3 évi részletfizetéssel fizetik majd meg, immár az MSZMP-ből átvedlett MSZP-nek. Ám még ebben az évben Nagy eladja a 45 százalékos tulajdonjogát 45 millió forintért a Mirror Holdings Limitednek, vagyis Robert Maxwell angol sajtómágnásnak.

Maxwell korábban megvette a Magyar Hírlapot, és leharcolt nyomdáját Angliából áthozatta Magyarországra. De a nyomda csak félig volt kihasználva, a 100 százalékos kihasználtságért kellett neki egy délutáni lap is. Aztán, amikor épp félúton voltak az előkészületek, Maxwell 1991. november 5-én, a Kanári-szigetek környékén hajózva átesett a Lady Ghislaine nevű luxusjachtja korlátján, és belefulladt az Atlanti-óceánba. Kiderült: óriási csődöt hagyott hátra, az Esti Hírlap pillanatok alatt tönkrement. Nem lehetett mást csinálni, mint visszaállamosítani: a Hírlapkiadó Vállalat vissza is vette. Következett a Mahir, majd ismét a Hírlapkiadó – a példányszám már csak 12 ezer.

1996. január 8.: a Hírlapkiadó az Estit havi 40 ezer forintért (!) bérbe adta a Pelikán Bt.-nek, amelynek egyik tulajdonosa a filmrendező Bacsó Péter. Ebben az évben négy főszerkesztő váltotta egymást... November 12-én a lap rendszeres periodikájának megfelelő megjelenése véget ért: élt 42 nap híján 40 esztendőt.

***

A következő években változtak a kiadók, többször próbálkoztak ingyenes megjelenéssel – sikertelenül. A kifizetetlen munkatársak egy része állítólag letáborozott a lépcsőházban, hogy nem mennek el, amíg a járandóságukat meg nem kapják. Mások egyszerűen összepakolták a számítógépeket, és fizetés fejében hazavitték. Ekkor már felszámolóbiztos körözött a lap körül. (Jut eszembe: az egyik legutolsó tulajdonos például egy körözött bűnöző volt...) Az utolsó hír: 2005 júniusában Esti Hírlap Weekend néven hétvégi hetilapként indulna, de ez is bukás.

Ismerjék meg egy fából készült vaskarika, a szocialista bulvárlap megszületésének történetét.

Ha fáj valami – és persze minden fáj –, leginkább az, hogy amikor már nem kellett, az Estit nem hagyták békében meghalni. Különféle, hozzá méltatlan emberek, pénzsóvár újkapitalisták, no meg a rendszerváltó pártok új igazodói mentek rajta még néhány kört; kapcarongyként, utcalányként végezte a magyar sajtótörténet legendája.

Az estis, egykor fiatal újságírók közül – mára valamennyien bőven hetvenkedhetünk – tucatnyian élünk még. Ennyien maradtunk az egykorvolt százfős derékhadból. És remélem, a sok százezer egykori olvasónk közül is akad, aki még emlékszik ránk.

Jó volt egy kicsit megint estis újságírónak lenni...

Kossuth Lajos azt üzente

Lelőhely

N. KÓSA JUDIT

Kossuth Lajos vérrokonaként ajánlották a választók figyelmébe Halász Olivért némely józsefvárosi kortesek 1892 hideg januárjában. Ennél jobb reklám aligha kellett a képviselőjelöltnek, hiszen a 48-as alapon álló függetlenségiek színeiben igyekezett elnyerni a mandátumot. Más kérdés, hogy a vérrokonságból egy szó sem volt igaz: a nagy száműzöttet legfeljebb az kötötte a jelölthöz, hogy Kossuth apja Dabason halt meg, Halász Olivéré pedig ott született.

A volt kormányzó mindazonáltal valóban támogatta az indulót, táviratban üzente ezt meg a józsefvárosi függetlenségieknek, ők pedig a sürgöny tartalmát falragaszok és újsághirdetések formájában hozták a választók tudomására. Nagy volt tehát a remény az ország egyik legnépesebb választókerületében, hogy végre mandátumhoz jut a 48-as jelölt, sőt huszonöt évnyi ellenzéki lét után tán felülkerekedik az oppozíció.

Kossuth persze nem ismerhette személyesen Halász Olivért, hiszen az csak pár hónapos csecsemő volt, amikor a politikus a szabadságharc leverése után emigrációba kényszerült. Egyáltalán, Dabashoz sem volt semmi köze azt leszámítva, hogy míg ő sajtóvétségért börtönben ült, szüleit és testvéreit ezen a településen fogadták be, és édesapja, Kossuth László itt is hunyt el 1839-ben.

Az ütött-kopott síremlék negyven évvel későbbi felújítása volt az az alkalom, amely a száműzöttet összekötötte Dabassal és a szerteágazó Halász famíliával. Bár a pénzgyűjtést Zlinszky Istvánné kezdeményezte, aki nyílt levélben fordult segítségért minden honleányhoz, az emlékműbizottságot már Pest város egykori főorvosa, dr. Halász Géza akadémiai levelező tag vezette. Végül ők ketten jelentették Kossuthnak a méltó síremlék elkészültét, és együtt fogadták 1880 kora nyarán a több száz küldöttséggel érkező temérdek tisztelgő látogatót, akiket a Halász család kúriáiban láttak vendégül. A volt kormányzó egy porcelánvirágokból készült koszorút küldött, amelyet a megemlékezés után a református templom falában helyeztek biztonságba.

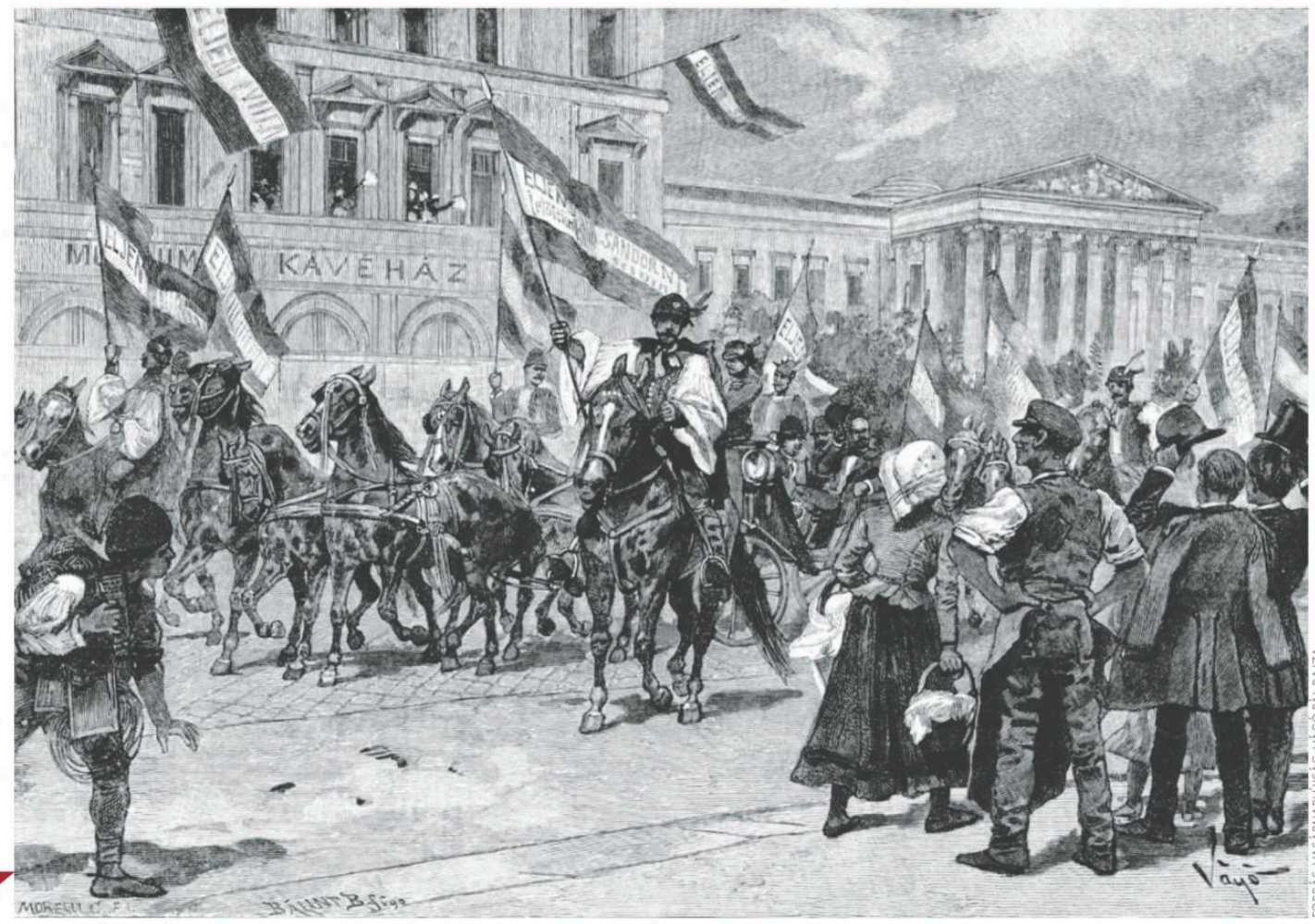

FORRÁS: VASÁRNAPI ÚJSÁG, VÁGÓ PÁL RAJZA

Józsefvárosi választási életkép 1892-ből, a Vasárnapi Ujság egykori illusztrációján

Dr. Halász Gézát 48-as képviselőként a parlamentbe repítette ez az akció, de talán ennél is büszkébb volt arra, hogy Kossuth Lajos pár kedves sor kíséretében elküldte neki azt az arcképét, amelyet a fia, Ferenc festett róla. 1888-ban, amikor az orvos meghalt, egyetlen élő gyermeke, Halász Olivér örökölte tőle ezt a becses emléket. Ahogy egyébként bérházait, pesti telkeit, Dabas körüli földjeit, ingóságait, no meg a reputációját is: ez utóbbi tárgyiasult Kossuth Lajos nevezetes választási táviratában.

Kossuth Lajos saját kezű aláírásával ellátott, Halász Gézának ajánlott portréja, amelyet fia, Kossuth Ferenc készített

FORRÁS: VASÁRNAPI ÚJSÁG

A választás valóban sok reménnyel kecsegtetett. A jelölt, akit rendszerint „józsefvárosi háztulajdonos"-ként említettek – noha ekkor még éppen csak egy telke volt a József körúton –, a zsúfolásig megtelt nemzeti tornacsarnokban felajzott tömeg előtt mondhatta el a programbeszédét 1892. január 24-én. Hangos éljenzés fogadta Halász Olivér szavait, amikor nemzeti hadsereget, önálló vámterületet, nemzeti bankot vagy épp a budai Várban magyar nyelvű királyi udvartartást követelt. Hitet tett még a polgári házasság bevezetése és az adócsökkentés mellett (lelkes taps), sürgette az izraeliták teljes jogegyenlőségét, illetve hogy bontsák le az elavult Rókus kórházat, és építsenek a józsefvárosiaknak állandó zsibáruscsarnokot.

Hárman indultak a választókerületben. A kormánypárt jelöltje Berzeviczy Albert közoktatásügyi államtitkár volt, az ellenzéki szavazók kegyeiért a nemzeti párti Horánszky Nándor és Halász versengett. Délig vezettek is, felcsillant a lehetőség, hogy kettejük között rendeznek majd pótválasztást, de aztán déltájban megjelent Tisza Kálmán, leszavazott Berzeviczyre, a szabadelvű párti kortesek pedig kerületszerte munkához láttak. Este nyolcra a Szabadelvű Pártnál 1821 voks gyűlt össze, a nemzeti pártiak 836-ot kaptak, a 48-asoknak pedig 333-mal kellett beérniük. Berzeviczy azon frissiben fel is vehette a mandátumot.

Halász Olivér így is elégedettnek mutatkozott. Mint mondta, „legalább megmutatták", hogy létezik a Józsefvárosban Függetlenségi Párt, mert ha ő nem indult volna, a párthívek a másik ellenzéki jelöltre adták volna a szavazatukat. Igaz, a korábban átpártolt 48-asok visszacsábítása láthatóan nem sikerült.

Ami azt illeti, Halász Olivérnek volt ekkoriban más gondja is. Alig egy évvel korábban kötött egyezséget Krátky Irmával, öt gyermeke anyjával arról, hogy „kölcsönös engesztelhetetlen gyűlölség" okán, s mivel a „kibékülésnek még a reménye sem forog fenn", elválnak útjaik. A sikertelen képviselő-választás után pár héttel pedig már nőül is vette a neves pesti ügyvéd, Funták Sándor lányát, az énekléssel próbálkozó Ágnest, de másfél esztendőbe sem telt, és már arról cikkeztek a lapok, hogy ők is beadták a válópert. A nyilvánosság egy 300 forintos alsószoknyáról szerezhetett csak tudomást, de ezt a válóokot érdemes annak fényében mérlegelni, hogy Krátky Irma gyermekenként pontosan ugyanennyit kapott évente a felmerülő költségek fedezésére.

Hogy Funták Ágnes költekezése mennyire mély gödörbe taszította Halász Olivért, azt ma már nehéz volna megítélni, de elgondolkodtató tény, hogy amikor édesapja korábban ráhagyta saját belvárosi házát, érdekes kikötést fogalmazott meg. Dr. Halász Géza úgy rendelkezett, fia csak haszonélvezője lehet a háznak, de nem adhatja el, nem terhelheti meg adóssággal, és köteles az épületet a saját gyermekeire hagyományozni. Ennek a szigorú kikötésnek az ismeretében már kevésbé lepődik meg az ember, amikor Halász Olivér iratai között egyre-másra súlyos hitelek és váltótartozások dokumentumaira bukkan, és hogy a róla szóló újsághírek is főleg a terhére lefolytatott árverezéseket rögzítik.

Mit szépítsük, Halász Olivér az elkövetkező években teljességgel tönkrement. Hol 20 ezer, hol 40 ezer, sőt 50 ezer forintos adósleveleket írt alá, eladta az apjától rámaradt zuglói telkeket, kipergett az ujjai közül egy Gödöllő környéki birtok és a József körúton megépített háromemeletes ház is, ahol lakott. Árvereztette az ingóságait boldog-boldogtalan, míg végül az édesanyja a fővároshoz fordult kegydíjért az állandó nélkülözésre hivatkozva, ő pedig áruba bocsátotta még a télre félretett tüzelőjét is. Azért is perre ment, hogy ne kelljen végkielégítést fizetnie gazdatisztjének, és amikor Pesten lebukott egy haldoklókat fosztogató orvos, bejelentkezett, hogy édesapja halálos ágyánál csak 300 forintot talált a remélt 40 ezer helyett a Wertheim-szekrényben, bizonyára a megtévedt doktor vitte el a többit.

Mindez persze nem akadályozta meg abban, hogy újra és újra felbukkanjon a Kossuth-párt tényezői között, segélyegyletekben tűnjön fel, s hogy telket ajándékozzon a zuglói református templom céljára. Igaz, annak sem állta útját semmi, hogy 1901 márciusában a gyermekei egy időre gondnokság alá helyezzék. Az erről szóló újsághír mintha halovány fénypászmát vetítene arra, mi is állt ennek a féktelen vagyonvesztésnek a hátterében: „Halász Olivért, ki a fővárosnak is jól ismert gavallérja volt és kinek birtokai Alsó-Dabason vannak, gondnokság alá helyezték."

Az atyai házat és az öröklött birtokokat ekkor átruházta a gyermekeire, a hitelezők pedig elvitték, amihez még hozzáfértek. Pár éves szünet után Halász Olivért legközelebb Újpesten találjuk meg, ahol nemcsak hegedűjátékával andalította el a helyi Kossuth-szoborbizottság adománygyűjtő hangversenyének látogatóit, hanem a városi közéletnek is aktív részese lett, mégpedig a virilis listán kerülve be a tanácsba. Nehéz nem arra gondolnunk, hogy legújabb felesége, a város legnagyobb bérházát birtokló Becze Zsuzsanna vagyona révén érte ez a tisztesség.

Hatvanesztendős volt Halász Olivér, amikor 1909-ben a Becze-udvart eladták Újpestnek, hogy ott helyezzék el az újonnan létrehozott gimnáziumot, és néhány év múlva már azt látjuk: harmadik feleségétől is elvált, és beköltözött egyedülálló Olivér fia mellé egy kényelmes, új bérházba a Ráday utcában. Itt fogalmazta meg a végrendeletét is 1923. szeptember 23-án.

Hogy mije maradt ekkorra az egykori földesúrnak, háztulajdonosnak és képviselőjelöltnek? Jó néhány olajfestménye, rajza és számos berámázott családi fényképe. Egy fonott arany óralánca, órája, egy családi címeres pecsétgyűrűje és egy rubintos meg egy türkiz köves melltűje. Három rend ruhája és fél tucat részvénye. Egy szobabútora, pár szőnyege, vázái, nippjei, egy ezüstfejű sétapálcája. Jó ágyneműje, lószőr matracokkal. És természetesen a legnagyobb kincse: „Kossuth Lajosnak a fia, Kossuth Ferencz által festett, üvegtokban lévő arcképe a remekül faragott farámájával és a képet magyarázó emlékirattal együtt, amelyet Kossuth Lajos 79 éves korában édes atyámhoz néh. dabasi Halász Gézához címzett."

Ezt idősebbik fiára, az építész Gézára hagyta. A városi hivatalnok Olivér kapta a szobabútort és az ágyneműt, Géza felesége a lekvárok és paradicsombefőttek felét. Ervin unokájáé lett a „sárgaszínű műhegedű vonóstul", azzal a kívánsággal, hogy „tanuljon meg hegedülni, ami az élete borús napjaiban igen jó vigasza lesz". A gazdasszonynak jutott az összes konyhai ingóság és a tüzelő. Temetését néhány eladásra szánt Zsolnay-váza árából rendelte megtartani Halász Olivér, és tán kései bocsánatkérésként értékelhetjük, hogy „gyermekei anyjára" – aki akkorra már második férjét, a Népszínházban körülrajongott Ujváry Károly komikust is elveszítette – hagyott egy vörös zergebőr fotelt és egy olajlámpást két üvegbúrával.

Halálhírét nem közölték a lapok, családja nem adott ki gyászjelentést. Az időpontot csak onnan ismerjük, hogy a végrendelet végére rávezették: 1923. december 16-án hirdették ki. Amikor a következő esztendőben Az Ujság arról cikkezett, hol nyugszanak Kossuth Lajos családtagjai, felemlítették az 1880-as síremlékavatást is. Halász Olivérről úgy írtak, mintha már évtizedek óta halott lenne.

„A termelékenység nem minden, de hosszú távon csaknem minden.”
(Paul Krugman
Nobel-díjas közgazdász)

„Versenyképességi válságban” Európa?

Változások a világgazdasági csúcsokon

FOTÓ: PAVEL BOGOLEPOV

Mario Draghi (balra) jelentését csak szavakban támogatja Orbán kormánya

A világpolitikai ágyúdörgések közepette alig-alig hallatszott a kínai kereskedelmi minisztérium és a már távozóban lévő Biden-kormányzat szópárbaja néhány héttel ezelőtt. Vagy két tucat félvezetőgyártó berendezés Kínába irányuló kivitelét állította le az illetékes amerikai minisztérium, amivel számos kínai céget foszthat meg az USA-beli technológiától. Miként a brüsszeli European Business Review beszámolt róla, a lelépő demokrata kormányzat célja az új tilalmakkal az, hogy lassítsa a mesterséges intelligencia (MI) pekingi fejlesztését, és nehezítse a félvezetők gyártásával foglalkozó iparágak további felfutását kínai földön. A megfontolások hátterében – sőt, talán előterében is – az a jól megalapozott feltételezés húzódik meg, hogy a szóban forgó technológiai újítások végül katonai célokra is felhasználhatók, ami teljesen megfelel Hszi Csin-ping kínai elnök ama elgondolásának, hogy hazáját technológiai szuperhatalommá léptesse elő.

Peking – ahogy „illik” – nem késett a válasszal, amelyben azzal vádolta meg Washingtont, hogy „visszaél” az exporttilalommal, és „jelentősen fenyegeti” a globális ipari és ellátóláncokat; a távol-keleti óriás a nyomaték kedvéért hamarosan közölte, hogy leállítja a stratégiai fontosságú gallium, germánium, antimon és egyéb „szuperkemény” anyagok Amerikába irányuló kivitelét, mert ezek katonai célokra is felhasználhatók. A technológiai csúcsok meghódításáért folyó versenyfutásban már legalább kétszer volt példa ilyen kölcsönös tiltásokra, de korábban a kínai cégek esetenként kérhették, hogy enyhítsék vagy éppen oldják fel a kiviteli tilalmat. Ez a „kiskapu” most bezárulni látszik, s a vita érzékletesen illusztrálja, hogy a két technológiai óriás között éleződik a versengés.

A mesterséges intelligencia mágikus erejű csúcstechnológiai céllá emelkedett; a közelmúltban egy Rómában rendezett tanácskozáson Fabio Filocamo professzor és publicista Kína és az Egyesült Államok csillagászati összegeket felemésztő csúcstechnológiai versengését a holdra szállás elsőbbségéért az ötvenes-hatvanas évtizedben folytatott szovjet–amerikai vetélkedéshez hasonlította. A történelmi távlat mellé éppen csak odavillantandó a mai nemzetközi politikai háttér: Peking hangosan és olykor fenyegetőn kétségbe vonja Tajvan jogát önálló – nem kommunista-egypárti – politikájára, a lelépő demokratáknak pedig semmi okuk arra, hogy „udvaroljanak” a kínai vezetőknek, kivált Hszi elnöknek. Ha a hamarosan beköszönő új esztendőben durvul a hangnem, az már nem az ő gondjuk lesz.

Abban nagyjából mindenki egyetért, hogy a szupertechnológia minél átfogóbb birtokba vételéért ma Washington és Peking küzd, de hol a helye Európának, ha tetszik, az Európai Uniónak? A politikusok és elemzők bevett bölcsessége szerint a két óriás árnyékában Európa „versenyképességi válsággal” néz szembe, folyamatosan csökken részesedése a globális bruttó hazai termék, tehát a GDP előállításában, ráadásul az Unió szabályai, előírásai túl bonyolultak, s ettől nem elválaszthatóan akadoznak a beruházások. Ezeket a jelenségeket evidenciaként kezelik, noha igen eltérő hangsúlyokkal: ezért is váltott ki máig tartó világvisszhangot Mario Draghi volt olasz kormányfő – 2011 és 2019 között az Európai Központi Bank elnöke – négyszáz oldalas jelentése, amelyben a hazája gazdasági stabilitását megszilárdító, tekintélyes politikus-bankár szinte megkondítja a vészharangot, mondván, hogy Európa megszűnik független szereplő lenni a világpolitikai nagyszínpadon, ha nem tud jelentékenyen javítani termelékenységén, mert csak így válhat csúcstechnológiai vezetővé és „bajnokká” az éghajlati felelősségvállalásban. Draghi meg is mondja, mi történik majd ebben az esetben: Európa arra fog kényszerülni, hogy visszametssze ambícióit.

A Draghi-féle borús jövőkép mögött furcsa paradoxon sejlik föl: a szorosabb integráció hívei szeretik dramatizálni az öreg kontinens lemaradását, ám meglehetősen ellentmondásos módon ugyanezt teszik azok, akik az Uniót inkább lazítanák, vagy éppen arra spekulálnak, hogy a közösség a nem túl távoli jövőben kimúlik, mint például a szupergazdag Elon Musk, Donald Trump egyik első számú szövetségese. A Twitter bekebelezője – aki, ha igaz, szemet vetett a McDonald’sra is – mai formájában legszívesebben elsüllyesztené az európai integrációt, ám „lelkesen” sírnak Európa lemaradásán azok is, akik amúgy előszeretettel vetnek gáncsot minden olyan próbálkozásnak, amely a nemzetek feletti – vagy szupranacionális – együttműködést újabb területekre terjesztené ki. És itt az említett ellentmondás: a Draghi-jelentés némely javaslatától jó pár politikusnak égnek áll a haja, így például a német pénzügyminiszter szinte egy perc alatt visszautasította, hogy a tagállamok szervezzék meg a „közös kölcsönzések”, tehát a „közös hitelfelvételek” rendszerét. Könnyű kitalálni, miért. Nemcsak égnek állhat a hajuk, hanem akár bele is őszülhetnek a szorosabb együttműködés ellenfelei abba a javaslatba, amely az európai kutatást és fejlesztést amerikai mintára szervezné át. Csakhogy könnyű volt 1958-ban Eisenhower elnöknek (1890–1969) megalapítania a Pentagon felügyelete álló szervezetet (Defense Advanced Research Project Agency – DARPA), hiszen egyetlen ország illetékes döntéshozóit kellett csupán meggyőzni előnyeiről, arról például, hogy az irányítók ne politikus-bürokraták, hanem tudósok, kutatók legyenek. De miként lehetne egy ilyen testületet életre hívni a 27 nemzetből álló európai közösségben?!

A rövid válasz az, hogy „sehogy”, a hosszabb pedig valahogy úgy szólhat, hogy a szupranacionális összehangolásnak felsőbb osztályba kellene lépnie, ezt viszont többen élesen elleneznék, így például a versenyképesség fokozását szavakban lelkesen támogató, de a szuverenitás megnyirbálásától mint a tűztől rettegő hivatalos magyar kormánypolitika is.

Mindamellett kár lenne tagadni, hogy a világgazdasági csúcsokon Európa kétségtelenül a kínai–amerikai páros mögött „botorkál”. Peking feldolgozóipari szuperhatalmi státuszának megszerzése – a Financial Times egyik szakírója szerint – ahhoz hasonlít, amiként jó száz éve az Egyesült Államok elhódította az elsőséget Angliától: huszonöt év alatt – 1995-től 2020-ig – Peking részesedése a globális termelési javak (szakszerűbben a GDP) előállításában 5 százalékról annak többszörösére emelkedett, s nagyságrendileg hasonlóan meredek felívelés tapasztalható a globális exportbeli részesedésben is (amit világszerte tapasztalhat az átlagember: kínai áruk itt, ott és mindenütt).

Ám jól tesszük, ha az említett és letagadhatatlanul igaz tények sorolása helyett figyelünk arra is, amit David Bach, az említett londoni napilap publicistája fogalmaz meg az európai „versenyképességi válságról”: a lesajnált Európa például messze felülmúlja a vetélytárs óriásokat abban, hogy a diákság mekkora része megy külföldre tanulni; Európában ez az arány 15 százalék, Amerikában 1, Kínában pedig 2 százalék. Méltánytalannak találja a szerző, hogy az elemzésekben ritkán esik szó a kisebb európai gazdaságok – Dánia, Finnország, Hollandia vagy a nem EU-tag Svájc – sikereiről a tehetséggondozásban, a határokon átnyúló életszervezésben (mobilitásban, ha így jobban tetszik). Mindennek hatása megmutatkozik abban, hogy két évtized alatt 60 százalékkal nőtt azon EU-polgárok száma, akik nem a hazájukban dolgoznak; talán igaza lehet a szemleírónak abban, hogy a „globális EU-polgárok” számának növekedése további gazdasági sikerek felé vezethet.

FOLYTATÁS A KÖVETKEZŐ OLDALON ➔

MARTIN JÓZSEF

FOTÓ: BÉRES MÁRTON

Raktári robot. Európa a csúcstechnológiákban egyelőre nem áll nyerésre

➔ FOLYTATÁS AZ ELŐZŐ OLDALRÓL

Ez az irányzat kézzelfogható a cégvezérek körében: Európa húsz legnagyobb vállalatából tíznek az élén olyan főnök áll, aki nem annak az országnak az állampolgára, ahol az adott cég székhelye van, s ez messze felülmúlja az amerikaiak 20 százalékos arányát, a zárt politikai rendszerű Kínában pedig egyetlen ilyen cégvezérről sem tudnak. Nem maradhat ki a fölsorolásból az sem, hogy az energetikai korszakváltásban élen jár az Európai Unió, a megújuló energiafajták már a teljes felhasználás 40 százalékát adják, míg Kínában ugyanez az arány 30, Amerikában 21 százalék.

Bár a mesterséges intelligencia műszaki-technológiai fejlesztésében a két óriás kétségkívül előzésben van, Európa befolyása az adatvédelem terén vitathatatlan; a londoni szakíró szerint a Föld teljes népességének háromnegyede e téren ma már a szigorú európai adatvédelmi előírásokat követi. Ettől persze igaz, hogy a világ tíz legnagyobb technológiai cége közül – a tőkeértéket tekintve – nyolc amerikai, élükön persze a Microsofttal és az Applelel, s bekerült a tíz óriás csoportjába a szaúdi(!) Aramco, valamint utolsó helyen egy tajvani cég. Európainak és szárazföldi kínainak híre-hamva sincs az első tíz között – egyelőre. A múlt azonban arra tanít, hogy a vén kontinens olykor képes (volt) meglepni vetélytársait: az egységes európai piac létrehozásával válaszolt 1986-ban az amerikaiak és japánok növekvő kihívásaira, a gondosan előkészített és azóta is rengeteg vitával kísért, de a világ vezető valutái között változatlan népszerűséget élvező euró megteremtése pedig a kilencvenes évtized végén segítette a kilábalást a pénzügyi válság(ok)ból, és egyfajta rugalmasságról tanúskodott.

És most? Ha egy kitartó elemző belevetné magát a Draghi-jelentésbe és annak széles sodrású visszhangjába, valószínűleg azt találná, hogy a leggyakrabban előforduló kifejezések egyike az „összehangolás". A kutatás-fejlesztési politikák egymáshoz közelítése, a kormányzati munka színvonalának emelése és egyszerűsítése a legfőbb célok közé tartozik, és itt érdemes egy pillanatra megállni: valóban van olyan biztos Ursula von der Leyen új kabinetjében, aki a „gazdaságért, termelékenységért, a végrehajtásért és az egyszerűsítésért" felelős a titulus hivatalos megjelölése szerint (a lett Valdis Dombrovskis – a szerk.). Draghi indítványát tehát meghallgatta a bizottsági elnök, igaz, a jelentés szerzője eredetileg alelnöki posztot szánt ennek a politikusnak. Hogy a Draghi-jelentés megannyi indítványa – köztük a 800 milliárdos tőkeinjekció, de milyen pénzből? –, vagy éppen az a javaslata, hogy az európai magáncégek költsenek jelentősen többet kutatásra és fejlesztésre, valóban segíteni fogja-e az Európai Uniót a nagy „innovációs ugrás" megtételében, az ma megjósolhatatlan. A Draghi-elgondolások élére az egységes európai tőkepiac létrehozása kívánkozik, amit azonban egyszerű kimondani, ám annál nehezebb megvalósítani; a többihez hasonlóan ez a Draghi-indítvány is a nemzetek feletti elem lendületes növelését célozza, csakhogy a csaknem 500 milliós Unió belátható ideig nemzetekből fog állani.

És itt visszajutunk a kiinduló paradoxonhoz: a nemzeti széttagoltság, a piacok töredezettsége – a távközlésit emlegetik talán első helyen – hosszabb távon is fékezi az EU sebességét, miközben az amerikai csúcstechnológiai cégek térhódítása nyomán egyfajta „technofeudális" rendszer tűnik fel világunk horizontján, a kínai egypárti diktatúra kapitalista mázzal leöntött szocialista vállalatbirodalmai pedig mindent megkapnak kedvenc és egyetlen pártjuktól. Ez utóbbiak politikai háttere nem feledhető: egypárti rendszerek, diktatúrák, holmi autokrata rezsimek akár váratlanul is összedőlhetnek, ha nem is kártyavárként, miként a hamis hasonlat állítja. Az Európai Unió tehát ebben a közegben verseng, és ha netán hosszabb távon sem fog nyerésre állni a csúcstechnológiai pályákon, ettől még a legélhetőbb közösség marad, szabadabb – de mennyire –, mint a kínai, és nemzetileg-kulturálisan sokszínűbb, mint az amerikai.

Különös karácsonyok Rómától Szekszárdig

TÖTTŐS GÁBOR

Egyszer esett meg a csoda, hogy magyar király az éppen 25 éves bencés apátságban, Szekszárdon töltötte karácsonyát. Érdekesek az esemény hazai és külföldi politikai összefüggései.

Római karácsony 1075-ben

Amikor a sovanai ács fia, a későbbi Hildebrand bencés szerzetes a római zeneiskolába járt, aligha gondolta, mily kalandos életet szán neki a sors. Tanárát, aki 1045-ben lett pápa, az a III. Henrik fosztotta meg címétől, aki őt befogadta. Hildebrand utóbb visszament az örök városba, s IX. Leó, majd utóda, II. Sándor fontos embere lett, végül 1073-ban közfelkiáltással pápa. VII. Gergelyként rögtön fellépett az egyház megújításáért és felsőbbségéért, újfent kiadta a papi nőtlenségről szóló rendeletet. Ezt a franciák csak kinevették, de Passauban majd széttépték papjai a püspököt, nálunk pedig meghallgatták, és tovább házasodtak.

Így került sor az 1075-ös római zsinatra, amelyen bár IV. Henrik német királyt kiközösítették, de a pápa békülékeny levelet írt neki decemberben. Néhány nap múlva gyanútlanul kezdte meg karácsonyi miséjét, ám eközben egy római nemes, Cencius megtámadta, megsebezte, aztán palotájába hurcolta. A nép erre fellázadt, megrohamozta a kastélyt, s visszavitte VII. Gergelyt, aki folytatta miséjét, melynek végén még támadójának is megkegyelmezett. Ennek a bűnbocsánatnak később két helyen is szerepe lett: Szekszárdon és Canossa várában.

A magyar királynak sem könnyű...

...különösen, ha még elismertsége is kétséges, mint I. Gézának. Kényszerből és jogosan lépett föl ugyan 1074-ben az ellene összeesküdött Salamonnal szemben – éppen a hűséges szekszárdi apát, Vilmos mentette meg életét –, de még koronája sem volt, mert azt a legyőzött király magával vitte. Igaz, ő is kapott egyet saját képmásával a bizánci császártól, de a felirattal baj volt: a „Turkia hívő királya" a bizánci hűbéreseknek járó színnel került a későbbi Szent Korona alsó részére.

A pápa erről még nem tudhatott, pártolta Gézát, hiszen az IV. Henrik szövetségesét, Salamont győzte le. Követeivel ezért üzent 1075 tavaszán: „Magyarországnak saját szabad állapotában kell élnie, semmilyen már ország királya alá nem vethető, csak az egyetemes római anyaszentegyháznak, amely alattvalóit nem szolgaként tartja, hanem fiának fogadja." VII. Gergely küldötteinek aligha fel nem tűnt a bizánci korona, s nem késett sokat a pápai reakció sem: a tárgyalások megszakadtak, az ellenlábas horvát fejedelem pedig királyi címet és jelvényeket kapott tőle, vélhetően Géza nem kis bosszúságára.

Ő azonban minden erejét a belső ügyekre fordította: legyűrte az éhínséget, megreformálta a vásártartást, szabályozta az árakat, és jó pénzt veretett. Ennek hatása 1076-ra már biztosan kedvező volt.

A pápától Matild őrgrófnőig

IV. Henrik az 1075-ös római zsinati határozattól nem rettent meg, sőt. Az 1076-os zsinatra levelet küldött e megszólítással: „Én, Henrik, aki nem bitorlóként, hanem Isten akaratából vagyok király, Hildebrandnak, aki most nem pápa, csak álnok szerzetes." Erre a pápa a zsinattal együtt kiátkozta a királyt, akinek alattvalói már az év októberében új uralkodó választásáról tárgyaltak, hacsak nem nyer bűnbocsánatot 1077. február 22-ig.

A pápa eközben megindult Németföld felé, de a kemény tél és IV. Henrik serege közeledtének hírére kedves híve, Matild toscanai őrgrófnő várába, Canossába húzódott. (A kegyes hölgy érdekes életutat fut majd be: 1077-ben birtokát a pápaságra hagyja, s jutalmul II. Orbán pápa 1089-ben a 43 éves nőhöz férjül adja a 17 éves Welf bajor herceget...) VII. Gergely tehát itt töltötte karácsonyát, kétségek közt várva ellenfele seregeit.

Géza különös bűnbánata

Kálti Márk Képes krónikája (Geréb László fordításában) így adja elő az 1076-ban történteket: „Ebben az időben Magnus (Géza) király Szögszárdon ünnepelte a karácsonyt. Kérésére Dezső érsek ünnepi misét mondott, ékes beszéddel fölindította a király lelkét, és jó békességre hajlította. Miután véget ért a mise, és mindent annak rendje-módja szerint elvégeztek, meghagyta a király, menjen ki mindenki, csak a püspökök és apátok maradjanak vissza. Ekkor a király könnyezve borult az érsek és a többi főpap elébe, vétkesnek vallotta magát, mert elfoglalta a törvényesen megkoronázott király országát. Megígérte, visszaadja az országot Salamonnak, s ilyen szerrel köt békességet: igazság szerint övé lesz a korona meg az ország harmadrésze, az, ami a hercegé volt, Salamon is király lesz az ország kétharmad részében, amely előbb is az övé volt. A püspökök örvendezve adtak hálát Istennek, mert látták, hogy a királyt meglátogatta a Szentlélek kegyelme, meglágyította és megvilágosította. Ekkor Magnus király követeket küldött Salamon királyhoz."

Eléggé nyilvánvaló: Géza a bűnbánatot előre kigondolta és megrendezte. Felmérhette, hogy IV. Henrik e pillanatban képtelen támogatni az ő Salamonját, a neki tett ígéret tehát üres szó. Ezért „ide s tova jártak hát a követek", de „a megegyezés ügye nem haladt". Ugyanakkor a pápának – előző karácsonya rossz emlékével szemben – kedves lehet a megtérő bűnbánó, aki viszont így törvényessé tette uralmát. A látszólag fiatal (36 éves) Gézának erre talán felfedezett súlyos betegsége miatt, s így a Lászlónak (testvérének) szánt trón céljából is szüksége lehetett. Tudjuk, négy hónap múlva „minden test útjára tért"...

Még egy karácsony

VII. Gergely számítása, hogy januárban a látványos bűnbánatot színlelő (Canossa-járás) IV. Henriknek megkegyelmezve, az majd megtér, nem jött be. Újra ki kellett közösítenie, de végül 1085-ben, halála előtt azt mondta: „szerettem az igazságot, gyűlöltem a hazugságot, emiatt halok meg száműzetésben". Addigra már öt magyar szentet avatott: így Géza politikája jó felé mutatott.

FORRÁS: WIKIMÉDIA

I. Géza király képmása a Szent Koronán, rajta a felirat: „Turkia hívő királya"

A pápa eközben megindult Németföld felé, de a kemény tél és IV. Henrik serege közeledtének hírére Matild toscanai őrgrófnő várába, Canossába húzódott.

IV. Henrik utolsó karácsonyán, 1105-ben öngyilkosságra gondolt: két fia elárulta, ő a kisebbik előtt térdre esett, s fogságában értesült a nagyobbik fiú előtti 52 herceg hódolatáról. Fia lemondatta, s bár ő elmenekült, 1106-os halála után még a megszentelt földből is kivetette: holttestét is száműzte addig, míg a canossai csalárdságért bocsánatot nem kap.

Hun-avar-magyar

– A népvándorlás kori Kárpát-medence átfogó genetikai kutatása

KENESSEI ANDRÁS

A népvándorlás kori Kárpát-medence, ami az egyik legbonyolultabb archeogenetikai kutatási terület, népességtörténeti összetettsége miatt a korábbi módszerekkel korlátozottan volt vizsgálható. Ezért is számít szenzációnak a Science Advance című vezető nemzetközi tudományos folyóiratban december 18-án megjelent, magyar tudósok összefogásával megvalósult kutatás tudományos közleménye. A tanulmány eredeti angol címe: Ancient genomes reveal Avar-Hungarian transformations in the 9th-10th centuries CE Carpathian Basin – értelemszerű magyar fordításban: Ősi genomok tárják fel az avartól a magyarig tartó átalakulásokat az i. sz. IX–X. századi Kárpát-medencében.

Az interdiszciplináris kutatásban a HUN-REN BTK Régészeti Intézet mellett a HUN-REN Csillagászati és Földtudományi Kutatóközpont, valamint a Wigner Adatközpont munkatársai vettek részt, a munka legnagyobb részét a Bölcsészettudományi Kutatóközpont Archeogenomikai Intézetének tudósai végezték el – Gerber Dániel, Csáky Veronika és Szeifert Bea vezető szerzők, valamint Szécsényi-Nagy Anna és Szőke Béla Miklós témavezetők. A kutatás egy hatéves munka megkoronázása, ám előzményei térben és időben messzire nyúlnak vissza (korábban például a lipcsei Max Planck Intézet és a budapesti ELTE BTK kutatói is végeztek hasonló, avarokra vonatkozó kutatást). Az alapkérdés – a hun-avar-magyar kontinuitás bizonyítása vagy cáfolata – további részkutatásokat igényel, a mostani sokéves munka azonban több mint valószínűsíti, hogy sem a hunoknak, sem pedig az avaroknak nincs genetikailag bizonyítható közeli rokoni kapcsolata a honfoglaló magyarokkal.

Az archeogenetikai vizsgálat során összesen 296, VII–XI. századi dunántúli temetőkből származó emberi maradványt vizsgáltak, kiegészítve egy az Urálon túli területről származó és a korai magyarokhoz köthető mintával. A korábbi és már publikált, egyéb tudományos kutatóhelyek munkáiról szóló közleményekre támaszkodva közel félezer minta genetikai információját tartalmazó adatbázison végezték el az elemzéseiket. Az elsők között alkalmazták a legújabb, úgynevezett IBD-módszert (identity-by-descent – leszármazási azonosság). Ez elősegíti a nagy egyedszámú populációgenetikai és a legközelebbi leszármazási vonalak (apa-fiú, anya-lány) közti hiátus felszámolását, a mostanáig nem vizsgálható kapcsolatok felderítését. Ezáltal tehát nemcsak a szűkebb, családon belüli genetikai kapcsolatok tárultak fel, hanem akár ötöd-hatodfokú rokonságok is.

Ez a módszer, ahogy az Archeogenomikai Intézet honlapján megjelent magyar nyelvű összefoglalóban is olvasható, alkalmas a tágabb értelemben vett eredetkomponensek szétválasztására vagy a közvetlen (több száz éves időtávlatban élt) közös ős eredetének igazolására. Esetünkben például választ adhat arra a kérdésre, hogy a keleti avarok és a honfoglaló magyarok közvetlenül rokonságban álltak-e egymással vagy csak azonos régiókból származó genetikai forrásokkal rendelkeznek (amivel számos más nép is rokonítható). A tudósok nem vonják kétségbe, a köztudatban pedig jó lenne elmélyíteni azt a fontos információt, hogy a Földünkön ma élő mintegy 8 milliárd ember, (a homo sapiens sapiens) egy kétszázezer évvel ezelőtt élt afrikai ősanyától származik, tehát valamilyen fokon mindannyian egymás rokonai vagyunk.

A mostani kutatás mintagyűjtése során az i. sz. 568–811 között létezett Avar Kaganátus utolsó időszaka és a magyar államalapítás közötti átmeneti intervallumot célozta meg, hogy részletes képet kapjanak erről az ismeretekben szegény, ám eseményekben gazdag időszakról. A kutatás eredményei nagyon összetettek, sokrétűek, és a jelenlegi vizsgálatok eredményeinek összegzése, valamint a tanulságok levonása után – és ez a jelenlegi kutatás egyik legfőbb, előremutató haszna – a továbbgondolás újabb lehetséges kutatások irányába mutat.

A tanulmány szerzői öt pontban foglalták össze eredményeiket:

A Zalaváron talált, honfoglalókhoz köthető férfi Gábor Emese által készített arcrekonstrukciója

FORRÁS A MAGYAR TERMÉSZETTUDOMÁNYI MÚZEUM FACEBOOK-OLDALA

1. Genetikai szempontból jellemezték a Kárpát-medence népvándorlás kori alapnépességét.

Azokról az embercsoportokról van szó, amelyek az utolsó jégkorszak vége (körülbelül 10-12 ezer év) óta betelepültek ebbe a régióba, és a honfoglalásig, illetve akár a mai napig fellelhetők itt, leszármazottaik révén. Ahogy a kutatók fogalmaznak: „A paleolitikumtól a mai napig az európai népcsoportok meghatározó kulturális és genetikai változásokon mentek keresztül. Ennek ellenére az ötezer éve bekövetkezett indoeurópai bevándorlást és azok helyi, rézkori lakossággal való összeolvadását követően nem történt olyan Európán kívülről érkező hatás, ami jelentős változást idézett volna elő a kontinens genetikai összképében. Ezalól a Kárpát-medence sem volt kivétel, annak ellenére, hogy a vaskortól kezdve számos, archaeogenomikai módszerekkel is kimutathatóan keletről és egyéb égtájakról érkezett népcsoport telepedett meg.” Mint írták: „A Kárpát-medencébe beérkező népességek, eredetüktől függetlenül, sosem haladták meg azt a kritikus létszámot, amely jelentősen eltolta volna ezt a lényegében mai napig létező, összességében európai alapkarakterű genetikai összetételt.”

2. Pontosították a hunok, avarok és a korai magyarok egymás közötti kapcsolatait, illetve a Kárpát-medencei alapnépességgel való viszonyukat.

Az új, IBD-módszert alkalmazva bizonyossá vált: a Kárpát-medence hun kori, genetikailag kelet-eurázsiai származású csoportjainak (a köznyelvben „hunok”, bár az elnevezés mögött az etnikum és a biológiai származás egységessége erősen vitatott) biológiai továbbélése nem mutatható ki a IX. század végén beköltöző honfoglaló népességben. Az avar csoportokról azt írták: „Keveredésük (házasodás és gyermeknemzés) a helyi népességekkel csak kismértékben, a magyar honfoglalókkal – néhány kivételtől eltekintve – pedig nem mutatható ki.” Hozzátették: „(...) eredményeink az avar-magyar közös genetikai eredetet sem erősítették meg, ami a két csoport közötti genetikai folytonosság hiányát és szociális szerveződésük különbségeit is figyelembe véve tovább gyengíti a két népcsoport összekapcsolására és/vagy folytonosságára irányuló elméleteket.”

3. Vizsgálták a Kárpát-medence népvándorlás kori alapnépességének kapcsolatrendszerét az avarokkal és a honfoglalókkal.

A kutatás szerint a messze keletről jött avarok genetikai adataik alapján az eurázsiai sztyeppéről eredő népességeket is magukba foglalták. Ők a Kárpát-medence VII–VIII. századi, génjeiket átadó lakosságának mintegy ötödét tették ki. A korábbi kutatások feltételezéseit a mostani vizsgálatok egyértelmű bizonyossággá tették: az avarok (főként az avar elit) egyáltalán nem keveredett az itt talált népességgel, egymás közt házasodtak és hoztak létre utódokat. Valószínűleg ennek tulajdonítható, hogy a Kárpát-medencei, 250 éves avar ittlét végén, a honfoglaló magyarok megjelenése előtti évtizedekben nemcsak a régészeti, hanem az archeogenetikai vizsgálatok is egybehangzóan az avarok „eltűnéséről” szólnak, vagyis „a honfoglalók egy többnyire európai jellegű alapnépességgel és már csak elenyésző mértékben keleti avarokkal rendelkező Kárpát-medencébe érkezhettek be”.

Továbbá: „(...) a beérkező magyar honfoglalók a Kárpát-medence akkori lakosságának mindössze tizedét tették ki. Mintegy egymillió fős Kárpát-medencei alapnépességgel számolva (bár ezen becslésekhez jelenleg korlátozott adatok állnak rendelkezésre), kb. 100-150 ezer fő lehetett a beérkező honfoglalók száma, ami összhangban van korábbi becslésekkel és történelmi forrásokkal is. Az adatok alapján az avaroktól eltérően a honfoglalók már a beérkezésükkor aktívan keveredtek a helyi európai jellegű alapnépességgel, ami egyrészt rávilágít a két népcsoport társadalomszerkezetének különbségeire, másrészt lehetséges magyarázatul szolgál arra, miért a honfoglaló magyarok utódai és nem az avarok maradtak fenn (genetikai és kulturális értelemben) a későbbi korokban.”

A honfoglaló népesség tehát az avarokkal nem vagy alig keveredett, szemben az itt talált helyi európai jellegű alapnépességgel. Ez utóbbira utal a kutatás szinte mellbevágóan meglepetésszerű felfedezése, amiről a következő pont szól.

4. Korai magyarokhoz köthető egyének már a honfoglalás előtt megjelentek a Dunántúlon.

Mindez azért is érdekes, mert a Dunántúl igazából csak fél évszázaddal 895 után népesült be honfoglalókkal. Felfedezésükről a kutatók azt írták: Zalavár mellett egy „többrétegű temető. 870–890 közötti periódusában egy felnőtt férfit a honfoglalókhoz köthető genetikai csoportba soroltunk be. Az eset rendkívüliségét növeli, hogy (...) a X. század első felére datált honfoglaló temetkezésből származó felnőtt férfival ötödfokú rokonságban állt.” Ez lehet másodunokatestvéri kapcsolat, de az időbeli eltolódás miatt esetleg más típusú rokonság is fennállhatott. A kutatók szerint ezek az eredmények megerősítik azt az elméletet, amely szerint a tömeges honfoglalást megelőzően már megjelenhettek magyarok különböző nyugati területeken is, feltehetően a Karoling kori fegyveres kíséret tagjaként.

5. Megállapították a Kárpát-medence lakosságának átalakulásait a VI–XI. század között.

A kutatás kimutatta az avarok megváltozott házasodási, kapcsolati rendszerét a VII. században; az Alföld és Dunántúl lakosságának a honfoglalók megjelenése előtti egymástól elszigetelt voltát; a honfoglalók tömeges megjelenését a X. század elején, illetve az ezt követő, a teljes Kárpát-medencei lakosság átrendeződését eredményező népmozgást. Az eredmények szerint a honfoglalók jelenléte a IX. század végén és a X. század elején tömegesen csak az Alföldön mutatható ki, majd a X. század második felében nem csak a honfoglalók, hanem az alföldi alapnépesség egy része is átköltözött vagy kapcsolatba került a dunántúli területek népességével. A korábbi, több esetben akár a római kor óta (biológiai értelemben) érintetlen vagy zárt, kis helyi csoportok is ebben a második fázisban kezdtek egymással összekeveredni.

Összefoglalásként ezt írták: „Az eredményeink összetett populációs eseményeket tárnak fel makro- és mikrorégiós szinten a Kárpát-medencében. A tanulmány célja elsősorban a helyi populációgenetikai viszonyok megismerése volt a vizsgált időszakban, így más, külső népcsoportokkal való kapcsolatok feltárása, mint a honfoglalók eredete vagy az egyes európai csoportok származásának azonosítása nem képezte fókuszát a kutatásnak. Az ezekkel kapcsolatban felmerült kérdések további kutatások alapját szolgálják a jövőben.”

Karaktergyilkosság kivégzéssel

FOTÓ: DÖMÖLKY DÁNIEL

Stuart Mária (Pallagi Melitta) és Talbot (Fodor Tamás) vészterhes eszmecseréje

BÓTA GÁBOR

Mindenki fél. Senki nem érezheti magát biztonságban és szabadnak a hierarchia legtetején sem. Gyanakvóak a nézések. Sokszor igencsak óvatosak a gesztusok. Nemritkán a magabiztosnak tűnő hangok megremegnek, szövegáradatok hirtelen elakadnak. Dermedtté válnak a csendek, ingerültekké a mondatok. Megremegnek a lábak, a tekintetek elborulnak. Tragikus momentumok szarkasztikusan komikussá válnak. Szavak tőrdöfésként hatnak. Mondatok hideglelőssé lesznek.

Schiller Stuart Mária című remekművét adja a Stúdió K remeklő társulata Nagy Péter István – aki a Don Carlost is elsőrangúan vitte színre a Radnóti Színházban – ütős rendezésében. Az előadásnak rögtön a legelején éles fénnyel a szemünkbe világítanak. Szinte csak a sziluettjét látjuk a szereplőknek. Sejtelmes árnyalakoknak tűnnek. Később ők próbálják elvenni mások éleslátását taktikázásaikkal, köntörfalazó hazugságaikkal, hatalmi praktikáikkal. I. Erzsébet udvara felbolydult méhkasra emlékeztet. Szinte senkinek nincs nyugta. Felajzottak az idegek, felsebzettek a lelkek. A magánélet „vastagon” összefonódik a hatalom ügyeivel.

Mondhatni, „keresd a nőt!” Ebben az esetben jóval kevesebbet lehet találni belőlük, mint amennyi a darabban van, mert Sándor Júlia dramaturg és a rendező nemcsak alaposan megkurtították, hanem a két királynőn kívül valamennyi nőalakot kihúzták belőle. Csak I. Erzsébet, Anglia királynője és az ő fogságában lévő, vele rokoni viszonyban álló skót királynő, Stuart Mária maradt, akit meglehetősen profán helyzetben pillantunk meg. Egy hentesek által használatos jókora húskampóhoz láncolták. Vészterhes kép. Előrevetíti a végzetét. Behatárolja a mozgásterét. Megmutatja, milyen kevésen múlik az élete. Pallagi Melitta szorult helyzetében is fölöttébb nőiesnek mutatja. Férfiakra veszélyesnek. Meg más királynőkre is veszedelmesnek. Felvágták a nyelvét. Epésen szúrós mondatok garmadája hagyja el a száját, köztük éleslátásról is tanúskodóak. Akaratos. Erőszakos. Hiszire hajlamos. Kétségtelenül hatalomra törekvő. Büszkesége nemigen engedi, hogy megalázkodva taktikázzon. Fensőbbségtudata van, de ez a helyzete miatt gyakran totális kétségbeeséssel párosul. Tisztában van azzal, hogy ő nem akárki, nagyon is valaki. Hamar nyilvánvalóvá válik, hogy a két királynő nem tűrné meg egymást. Működésbe lép a két dudás egy csárdában „effektus”. Hosszú ideig nem találkoznak egymással, de mindkettőt a másik foglalkoztatja leginkább. Őrlődnek, vívódnak, dilemmáznak. Vannak jó- és rosszakaróik, tanácsadóik és persze pálfordulók is köztük, olyan kiismerhetetlenek, akik esetleg már maguk sem biztosak abban, hová, kihez húznak, kinek a szekerét tolják. Eluralkodik a káosz, a fejetlenség. Homonnai Katalin I. Erzsébetként próbál rendet vágni, de maga is átkozottul bizonytalan. Túl sokat bíz a tanácsadóira, és kevéssé tudja, kinek is higgyen. Homonnai eljátssza, hogy nem csak hatalomféltő, hanem nőként is féltékeny a nála szebb, fiatalabb Máriára. Furtonfurt úgy érzi, dacára annak, hogy most ő van legfelül, mindent elveszíthet.

Az előadás feszültségének fő forrása, hogy érződik az a libikókajáték, hogy még más irányba is billenhet a mérleg. Bár Erzsébetnek erősen lejt a pálya, de azért még van némi esély az előny behozására. És akkor ez az ő vesztét jelenti. Ugyanis az szinte rögvest világos, hogy az egyiküknek meg kell halnia. Ez egy életre-halálra vívott meccs. Ők maguk sem férnének meg egymás mellett, de az udvar és a nép is egyetlen uralkodót akar, teljhatalmú feljebbvalót, parancsolót, egy bálványt, majd később esetleg egy megbuktatásra kárhoztatottat.

Nagy Péter István a színészek hathatós segítségével érzékletesen felrajzolja a mindinkább elfajuló, egyre kegyetlenebbé váló udvari hierarchiát, amiben valamennyien feljebb és feljebb nyomakodnak. Beindul a nyomulás pozícióért, hatalomért és velük összefüggésben a nőért. Főleg álságos figurák sorjáznak. Olyanok, akiknek könnyen hajlik a gerincük vagy már régen össze is roppant. Csaknem kivétel nélkül érdekemberek. Haszonlesők. Nagypál Gábor Leicestere ide is és oda is játszik. Azzal hiteti el, hogy vele van, akivel éppen beszél. Fitogtatja a férfiasságát. Schnábel Zita, aki a ridegen hátborzongató díszletet is tervezte, derékig kigombolt fekete ingéhez nyakláncot, gyűrűket és kisuvikszolt hegyes orrú csizmát is adott erre az önelégült, kalandor hímsovinisztára. Kaszás Gergő Burleigh-jét mintha skatulyából húzták volna ki, piperkőc, akkurátusan vasalt öltönyös, nyakkendős, fehér inges, feltétlenül, bármilyen ármány árán Stuart halálát akaró udvari „fő bajkeverő”. Fodor Tamás Talbotja sok mindent tisztán lát, iparkodik is használható tanácsokat adni Erzsébetnek, de azért magára erőltetett pléhpofával, ám mégis árulkodó arccal végigbámulja azt a temérdek aljasságot, kegyetlenséget, ami történik. Majd amikor Máriát, Erzsébet kétértelmű parancsát egyértelműen értelmezve, Burleigh brutális gyorsasággal kivégezteti, rangjáról lemondva távozik az udvarból. Samudovszky Adrian, Lovas Dániel, Spilák Lajos két-két szerepet is kiválóan formálnak meg. Nincs közöttük, aki tiszta maradna. Elfajzottakká válnak az elfajzott világban. Végül is egyik kutya, másik eb. Ha Stuart maradna életben, feltehetően ő sem lenne jobb. Szintén vérengzene, és másokra kenné a gyilkolást, ahogyan ezt Erzsébet teszi. A hóhért magát is kivégezteti, a felbujtót tömlöcbe vetteti. Látszatra tiszta akar maradni. A többi pedig nem számít.

Nagy jelenet, amikor Erzsébetet sikerül rávenni arra, hogy végre-valahára látogassa meg a börtönben Máriát, aki nemigen fogy ki az érveiből. Sorjáztatja a fullánkos mondatait és nézéseit. Ő van alul, először mégis ő aláz meg, ő kerekedik felül. Ami a fennálló hatalmi viszonyok miatt mégiscsak azt jelenti, hogy összességében ő marad végérvényesen alul. Erzsébet feldúltságában, sértettségében ekkor kezdi eltökélni magában a halálát. Gyakori jelenség, hogy azok érzik magukat a legsértettebbnek, akik hatalmon vannak, és rengeteg szenvedést, kárt okoznak másoknak. Ők vannak felháborodva.

A Stuart Mária a Stúdió K-ban olykor meglehetősen áthallásos. A politika belejátszik a magánéletbe és viszont. Elhangzanak olyan mondatok, amiktől többen felszisszennek a nézőtéren. Tulajdonképpen egy karaktergyilkosságot is látunk, hamis váddal, Mária tudatos, hazugsággal terhes befeketítésével a nyilvánosság előtt. Tanúi lehetünk annak, hogy a pók hogy veti ki hálóját, és miként fonja be vele az áldozatát, míg meg nem öli. Nem elégszik meg a karaktergyilkossággal, teljes megsemmisítésre, totális hatalomra tör. Az előadás Schiller reális szituációit az abszurdig fokozza. Vagy éppen a realitás vált manapság lúdbőröztetően abszurddá.

Dzseeez

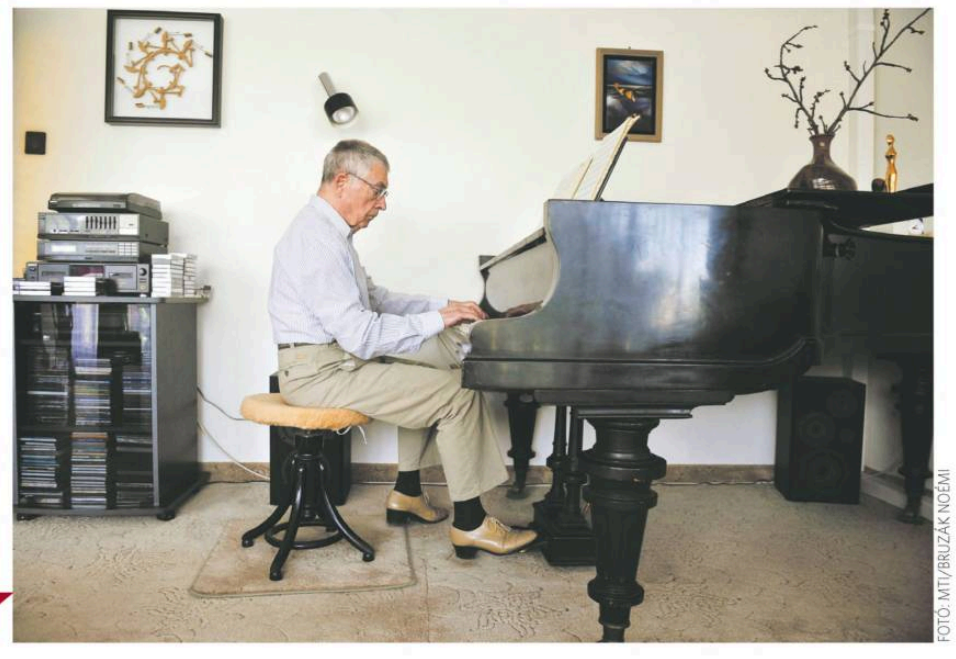

FOTÓ: MTI/BRUZÁK NOÉMI

Gonda János a zongoránál. Ügyesen és fáradhatatlanul harcolt a magyar jazzért

TOMPA IMRE

A jazz szó réges-régen úgy általában a nyugati tánczenét jelentette, tán a szvingkorszak okán, s nem azt, amit ma – régi, megrögzött kiejtése is ebből az időből származik, dzsessz, de igazából inkább valahogy úgy hangzik, hogy dzseeez. A Rozsdatemetőben negatívumként, az üres, felületes élet, a vegetálás egyik attribútumaként említi fel egy értelmiségi: „Dzsessz, tánc, hajrá, Fradi! Csak zabáltok, tömitek magatokat túrós csuszával, rántott hallal, böfögtök és ágyba bújtok, kedves Hábetler elvtárs!” Ezért a dumáért egyébként Hábetler agyonüti az illetőt.

A jazz ma a könnyűzene és a komolyzene (ahogy a magyar rockerek mondták a zégében, a zenei gimnáziumban: a szomorú zene) közti széles sávot alkotó önálló zenei műfaj, aminek a lényege a rögtönzés, és csöppet sem egyszerű, mint a popzene, bár egyik gyökere tényleg a könnyűzene. Olyan tudást és képességeket igényel, amelyek inkább a komolyzenéhez sorolják, Horowitz például, a múlt század egyik legnagyobb komolyzenei zongoravirtuóza, sokáig próbálta leutánozni a vak Art Tatum Tea for Two-impróját, sikertelenül. Vagy nézd meg Menuhint és Stéphane Grappellit a YouTube-on, egyrészt, mert olyan, mintha hájjal kenegetnének, másrészt láthatod, hogy persze Menuhin is tud durva jól improzni, de lópikula, mert nem beszéli a jazznyelvet, pukija sincs a blue note-ról.

Ez a csúszkáló félhang a lényeg, ami ennek a nyelvnek a kódját jelenti: a blue note átdobja az egész zenei nyelvet egy lazább, pikánsabb, dohányfüstösebb, drogosabb és szomorúbb, egzisztencialistább dimenzióba, yeah. Ha megmerítkezel valamelyik esti pesti jazzklub örömzenéjében, átélheted, hogy a jazz szabaddá tesz, olyan életérzést közvetít, mintha egy normális és szabad és nyugati országban élnél – itt az ünnepek körül is egy csomó jazzklubban vehet lélekfürdőt az ember.

Mert a magyar jazz piszokul erős. Egy darabig persze a jazz bűn volt, mint a tulajdon, mert nyugati izé, a dzseszszista pedig olyan kulákféle, külföldi izék által pénzelt ügynök. Volt egy bácsi, aki már a hatvanas években ügyesen és fáradhatatlanul harcolt a magyar jazzért, a zongoristának kicsit száraz, de szervezőnek csúcs Gonda János, jórészt neki köszönhető, hogy lett jazzkonzi, majd felsőfokú jazztanszak is, ami fantasztikus kiválasztási lehetőséget biztosít a jazzista tehetségeknek és kilőtte a magyar jazz színvonalát, noha a jazz nem tömegkulturális termék. A sztenderdek tkp. globális népdalok, de a jazz nem popzene, kell hozzá egy kis nyelvérzék, ezért a jazzisták ma is sokszor éhbérért bazseválnak mifelénk.

És a jazz Pest zenéje, Budapesten gyakorlatilag nem múlik el este dzsesszkoncertek nélkül, mondja a Wikipédia, azé a Pesté, ami egy külön ország az országon belül, mert kozmopolitább, európaibb, libsibb és színesebb, pikánsabb és szabadabb, mint az ország egésze.

FOTÓ: EXOGADGET

A csillagszóró meggyújtásakor a meg nem történt karácsonyok jönnek elő

Üres székek

PAPP SÁNDOR ZSIGMOND

A tartós kapcsolatok egyik alapkérdése: hol legyen a karácsony? A válasz könnyű, ha az egyik félnek nincs családja vagy olyan mértékben utálja őket, hogy még a szeretet ünnepén is mesze elkerüli a találkozást. Akkor a három lehetőség máris kettőre szűkül: legyen otthon, és a szűk család érkezik vendégségbe, vagy mindenki felcihelődik, és a pár azon tagjának rokonainál töltik az ünnepet, aki (még) jóban van a szüleivel.

Amíg nincs gyerek vagy kutya, esetleg mindkettő, addig a legtöbben az utazásra voksolnak, néha egészen praktikus okokból: egy kis zötykölődés árán meg lehet spórolni a hosszas és idegőrlő előkészületeket a bevásárlástól a főzésig, a nagytakarítástól a lakás feldíszítéséig. Viszont zavartalanul lehet élvezni a végeredményt: a finom falatokat, az ajándékok kibontását, miközben a tiszta lakásban ötödjére is végignézzük ugyanazt a pár filmet, ami az istennek sem kopik ki a televízióból (mintha a rövid távú memóriával nem túl jól álló aranyhalaknak sugároznák). Az első feleségemmel a távolságok miatt úgy döntöttünk, hogy hol nálunk, Szatmárnémetiben, hol náluk, Marosvásárhelyen lesz a karácsony. Akkoriban szereztem meg a jogsimat, elég későn, bőven harminc felett, így gyakorlásnak sem volt utolsó Pestről levezetni az „őshazába". Ezt elég demokratikus megoldásnak gondoltuk, hiszen így valamelyikőnk minden második évben ismerős környezetben és szokások között tölthette az év talán legfontosabb ünnepét.

Ez az ismerősség amúgy elég érdekes. Mert az, amit a lázadás és a szülőktől való eltávolodás időszakában olyan nagy szenvedéllyel lehet megvetni és lenézni, pár év vagy évtized elteltével lehengerlő nosztalgikus erővel tér vissza. Akkor már az jelenti az identitásunk megingathatatlan alapját, hogy anyánk milyen tésztával tálalta a húslevest, milyen dalokat énekeltünk a fa előtt, egyenként bontottuk-e ki az ajándékokat, hogy a többiek is lássák, ki mit kapott, vagy mindenki nekiesett a magáénak a szoba valamelyik sarkában. Ez talán kicsit gúnyosan hangzik, de fájdalmasan igaz. Jómagam akkor követtem el a legnagyobb hibát, amikor engedtem a nyomásnak, és négy vagy öt évig zsinórban „idegen teregyen", az akkori párom szüleinél karácsonyoztam. Ő volt egyébként az első nem erdélyi barátnőm, és mint sokan, ahogy később megtapasztaltam, ő is úgy vélte, hogy Romániától nem csupán 350 kilométer választ el, hanem kétszáz év is. (Volt olyan anyaországi magyar, aki azt is megkérdezte a 2000-es évek elején, hogy ismerjük-e a mikrohullámú sütőt Szatmárnémetiben. Mondtam neki, hogy nem, mi a szoba közepén rakunk tüzet, és azon melegítjük meg a lelőtt vad maradékát. Bizonyos szempontból viszont őket is meg lehetett érteni, hiszen sokaknak az az időszak maradt meg, amikor még szappant is kellett vinni a távoli rokonoknak, mert semmit sem lehetett kapni a boltokban.)

A barátnőm, nevezzük Évának, imádta a karácsonyt, és náluk minden évben igencsak megadták a módját. Másrészt viszont szinte forgatókönyvszerűen zajlott le az ünnep, előre tudta mindenki, hogy melyik nap hova megyünk, mit csinálunk, kinek a Jézuskája osztogatja majd az ajándékokat. Amennyire csodáltam a díszleteket, a gondosan elkészített menüket, a felfokozott otthonosságot, annyira kimerített a menetrend merevsége, amitől egy centit sem lehetett eltérni. Pont emiatt mentem bele abba a hibrid megoldásba, hogy hozzánk december elején ruccanjunk át, amolyan előkarácsonyra, amit ripsz-ropsz le lehet tudni, és akkor jöhet az „igazi", a megkonstruált, a hiba nélküli. Egy idő után rettentően kezdett hiányozni a mi spontán, fésületlen karácsonyunk, amit nem Martha Stewart tervezett meg az utolsó ülőpárnáig. Néha felhorgadt bennem a lázadó, és az ünnep első vagy másodnapját szerettem volna a tévé előtt tölteni, pizsamában, bejglit majszolva, és nem „ünneplőben" szorongani az épp előírt rokonnál. De ez olyan lett volna, mintha a teremtés rendjét bolygatnám meg, felrúgnám a világ alapjait, legalábbis ezt láttam Éva arcán, amikor félénken elővezettem az elképzelésemet.

Azért lett mindez igen fájdalmas végül, mert ezek lehettek volna az utolsó szatmári, közös karácsonyaink: előbb nagymamám halt meg pont ebben az időszakban, aztán apám. Ők sosem tették szóvá, hogy miért nem töltjük náluk a szentestét; ha rákérdeztem, hogy nem hiányzom, akkor mindig azt válaszolták: csináljam úgy, ahogy nekem jó. Szülők voltak, és immár szülőként értem a szempontjaikat, én is hasonlót mondanék Dusinak, miközben némán reménykednék, hogy abba a „jó"-ba hátha mi is beleférünk. Nem mertem elrontani Éva karácsonyát, mert féltem, hogy akkor elvesztem őt. Így viszont elvesztettem a családomat. A sors időközben korrigált, Éva már történelem, én meg amikor meggyújtom a csillagszórókat a fánkon Bécsben vagy Budapesten, mindig azokra a soha meg nem történt karácsonyokra gondolok. A hiányomra az asztaluknál. Vagy az ő hiányukra a mi asztalunknál most, amikor már nem lehet jóvátenni. Nézem a repkedő, gyorsan kihunyó szikrákat, és azért mosolygok, hogy ne lássák a lenyelhetetlen gombócot a torkomban.

A csend hangjai

HEGYI IVÁN

Hatvan esztendeje, miközben beatbandák csörömpöltek visító tömegek előtt mindenütt, ámulatba ejtően nagy keletje volt a csendnek is. Simon és Garfunkel 1964 októberében jelentette meg a The Sounds of Silence-et, majd Raffaele „Nini" Rosso olasz trombitás, aki a II. világháború idején partizán volt, az év decemberében kirukkolt az Il Silenzióval.

Az utóbbi jóval nagyobb feltűnést keltett, a számból hangszeres standard lett, az instrumentális slágert tartalmazó kislemezből nagyjából 10 millió példányt adtak el világszerte. A csend a lista élére került Ausztriában, Németországban, Olaszországban és Svájcban, míg Nagy-Britanniában a nyolcadik, az Egyesült Államokban a 32. helyen jegyezték. A brit pozíció értékét tükrözte, hogy közvetlenül az Il Silenzio előtt volt a Satisfaction a Rolling Stonestól, eggyel mögötte pedig a Like a Rolling Stone Bob Dylantől.

LEMEZEKET FEL!

Simon és Garfunkel örökzöldje viszont elsőre észrevétlen maradt, csak második nekifutásra, az 1965-ös újrakeverés után hasított, 1966 januárjában felváltva vezette az amerikai listát a Beatles We Can Work It Out című dalával.

A kairói születésű, Egyiptomban szépségkirálynőnek választott, 1954-től Párizsban élő Dalida közben felfedezte az Il Silenziót, francia szöveget írt hozzá Bonsoir, mon amour címmel, és annál is nagyobb sikert aratott, mint a Zorba, a görög című film betétdalának feldolgozásával. Csendes kislemeze több mint egymillió példányban kelt el, 1965 utolsó hetében az olasz lajstrom tetején találta magát, azaz mind karácsonykor, mind szilveszterkor a topon telelt.

A feldolgozás úgy hatott, akár a Franciaországban 1956 őszétől negyvenöt héten át a top 10-ben jegyzett Bambino vagy az 1972-ben Alain Delonnal előadott Paroles, paroles: a Josephine Baker és Edith Piaf utódjaként emlegetett Dalida emblémáinak egyike lett. (Idetartozik, hogy '72-ben Dalida? Dalida! címmel Magyarországon is megjelent egy válogatásalbum, rajta a Zorba táncával, az Il Silenzio énekes verziójával vagy a Piaf-oeuvre maradandó melódiáinak egyikével, a La vie en rose-zal. Hetven forintért adták, jó vétel volt.)

Az énekesnő, akiről azt is mondták: „a kultúrák összeolvadásának jelképe, életműve a létezés himnusza", 1954 és 1987 között 696 kompozíciót vett lemezre tizenegy különböző nyelven. Kiapadhatatlan korongjaiból összesen 140 millió fogyott a Föld kerekén, dalaival Belgiumban 112-szer, Franciaországban 104-szer, Kanadában 62-szer, Olaszországban 17-szer állt a slágerlista élén.

Ám még ennél is nagyobb szám, hogy a Le Monde 1988-as, a francia társadalomra a legnagyobb hatást gyakorló személyiségeket kiválasztó ankétján Dalida a második helyre került, csak Charles de Gaulle előzte meg. A művésznő akkor már nem élt, az 1987. május 3-ára virradó éjszaka öngyilkosságot követett el. A földi léttel ötvennégy évesen szakító Dalida egy cédulát hagyott az asztalán: „Bocsássatok meg, de az élet elviselhetetlen a számomra."

Azóta Dalida tér van a mellszobrával a Montmartre-nál, ahol lakott.

Húsz évvel azelőtt jegyese is végzett önmagával, ahogyan férje-felfedezője, a több lemezcégnél is vezérigazgató Lucien Morisse 1970-ben, valamint élettársa – egyben titkárja, sofőrje –, a kalandor Richard Chanfray 1983-ban. Páratlanul vérfagyasztó sorozat.

Az 1967-es San Remó-i fesztiválon Dalida és kedvese, Luigi Tenco énekelte a férfi szerzeményét, a Ciao amore, ciaót, de az alkoholmámorban fellépő Tenco gyenge teljesítményt nyújtott, így Dalidát hiába fogadták ovációval, a dal az első körben kiesett, ráadásul olyan kollekcióból zúgott ki, amelyből talán csak Little Tony Bolond szíve (Cuore matto) maradt örökzöld.

A kudarcot a huszonhét éves Tenco nem tudta elviselni, és búcsúlevelében azzal indokolta saját életének kioltását, hogy a homlokára tett revolverrel tiltakozni akart a zsűri megvesztegethetősége, sőt a maffia muzsikustagozatának megjelenése miatt. Noha a közvélemény nem tudott a történtek hatása alatt – akkor még – sikertelen öngyilkosságot elkövető Dalida és Tenco kapcsolatáról, a két szerelmes egy hónappal a fesztivál előtt jegyezte el egymást.

Aztán lett igazán súlyos a csend.

FOTÓ: AFP/COLLECTION ROGER-VIOLLET

Dalida és férje-felfedezője, Lucien Morisse. Mindketten öngyilkosok lettek

VISSZHANG

SZAVA GAZIN MELLÉKLETE

MESTERSÉGES INTELLIGENCIA SEGÍTSÉGÉVEL GENERÁLT KÉP

Emlék-más, avagy a jövő Heti abszurd

Kicsimmel jéghegyekbe

BÁLINT ORSOLYA

Tételezzük fel, hogy egy paranormális világban élünk, ami a magyar közéletet érzékelve nem biztos, hogy elrugaszkodott gondolat. Hiszen itt minden nap működik a Mandela-hatás, amikor emberek egy csoportja bizonyos jelenségekre, történésekre a valósághoz képest másképp, mégis hasonlóan emlékezik. Így kialakulhatnak egymásnak szögesen ellentmondó, párhuzamos valóságok – ahogy Nelson Mandeláról máig sokan hiszik, hogy „meghalt a börtönben", aztán sokként éri őket a felismerés, hogy nem így történt (1990-ben szabadon bocsátották, ezután még 95 éves koráig élt). No, nem azért, mert mind egy zacskóban/buborékban/zárványban élünk, ahová nem jutnának el (igény függvényében) bárkihez a hírek és információk, különösen az internet korában, hanem mert az agykutatók magyarázata szerint hasonló hibákat ejtünk az emlékeink eltárolásakor és előhívásukkor is. A hamis memóriánk pedig olyan hihetetlenül erős, az elménk alig tud különbséget tenni e között és a valós emlékeink között.

Elképzeltük hát, mi lenne, ha egy év múlva egy fiktív lapzártánkra készülne a szokásos Heti abszurd, méltán közkedvelt – és néha meg nem értett – kordokumentum-rovatunk, és készítettünk Kedves Olvasóinknak egy jövőbeli emléket, mely talán jobb is lehet, mint az igazi. Mert a magyar tudat talán még sosem volt ennyire szürreális (a mi rövidke kis életünkben legalábbis), sem ennyire megosztott bizonyos valóság-törésvonalak mentén. Ha a magyarok nem tudják, milyen jó nekik – Nagy Mártontól a 2024-es év mondatát idézve –, most leírjuk, hogyan lehetne még ennél is jobb, s még annál is fantasztikusabb évünk, mint amit Orbán Viktor ígért.

2025 múlt. A 2025-ös volt a legújabb kori történelemben az első olyan karácsony, amelyen Magyarországon mindenki jól lakott, mindenkinek került fenyőfa és alá egy kis meglepetés, köszönhetően annak, hogy az összes befagyasztott uniós forrást végre folyósították, ugyanis helyre állt a jogállamiság, miután sikerült valamennyi szupermérföldkövet, s még annál is többet teljesítenünk. Látván igyekezetünket és sikereinket, hitelezőink elengedték a kamatfelár egy részét, jó ütemben haladnak a korrupciós ügyek feltárása mentén a vagyonelkobzások is, így az államadósság már a nullához közelít, a kassza dugig telt. Országunk felelős vezetői ezért úgy döntöttek, ebből valamennyicskét visszaadnak a népnek, hiszen remek vezetésük mellett ez az eredmény az ő létezésüknek köszönhető. Persze sokak szorgos munkájának is, de mióta bevezették, hogy az állampolgárok alanyi jogon értékesek, nem hasznosságuk szerint, már a Fidesz-KDNP-s politikusoknak sem kell attól tartani, hogy a méricskélésben alulmaradnak.

S hogy mi hozta el ezt a rengeteg pozitív változást? Amint beköszöntött a január, a szokásos téli depresszió és az ünnepek utáni kajakómában fetrengés helyett mindenki valóra váltotta az újévi fogadalmait. Elhárult minden törvényes, személyes és kozmikus akadály az elől, hogy a valóban Fantasztikus Évnek nézzünk elébe. A kegyelmi botrány kirobbanásának egy éves évfordulóján 2024 drámai népszerűségvesztése után sosem látott mélységekbe zuhant a kormánypárt reputációja. Azonban még mindig hátra volt a Nagy Osztogatás, és Orbán Viktor addig-addig kérdezgette Nagy Mártontól és Varga Mihálytól, „hol van a pénz???", mire ők mutogattak Hatvanpusztára, (hegy)vidéki kastélyokra, megannyi látványberuházásra és lombkoronasétányra, míg be nem látták, hogy a pénz bizony el lett költve, s ezt már a magyarok is jól tudják, de nem érzik.

Nem lehetett már a háborúra se fogni, hiszen létrejött a tűzszünet – nem Orbán Viktor közbenjárására, hanem éppen annak ellenére, ezt a babért már sajnos nem arathatta le. Kérték volna vissza az egyházaktól is a pénzt, de ők is elköltötték, üres templomok felújítása helyett egy alapba tették, az egyházi személyek által elkövetett szexuális bűncselekmények áldozatainak kárpótlására. A magántőkealapokhoz mégsem lehetett hozzányúlni, s ha már választani kellett, hogy a pénz vagy a hatalom, és nem lehetett egyszerre mindkettőt, mit volt mit tenni, a népharag lecsendesítése végett a kormánypártnak lépni kellett. A legkézenfekvőbb megoldásnak az tűnt, hogy a Tisza Párttal az előrehozott választásokról egyeztessenek. Vigyék el ők a balhét, aztán majd négy évre rá visszatérnek diadalittasan, a magyarok úgy fogják visszasírni őket, mintha nélkülük nem lenne jövő, gondolták nem minden alap nélkül.

Orbán Viktor helyett (akit elsőként vontak felelősségre, mindjárt az antikorrupciós csomag bevezetése után), az esélytelenek nyugalmával Szentkirályi Alexandrát indították miniszterelnök-jelöltnek. Békés, csendes kampány volt, hisz már korábban bezárták a Megafont, béke poraira, mert másutt volt szükség a nemzeti érzelmű, vagány ifjakra, nem hogy az évi 133-ik nemzeti konzultáció kitöltésére mozgósítsanak, és buzgón gyártsák a Mandela-hatást háborúpárti meg dollárbaloldalról, Soros-ügynökökről, háttérhatalomról, templomból kijövő emberekre üvöltöző baloldali messiásról. Bese Gergő máig ható házi áldásával ugyan újra meghirdették a digitális szabadságharcosok toborzását, de erre már senki nem jelentkezett, hiába hívták vissza Szájer József után az eke szarvától az idő közben a XXI. Század, a Nézőpont stb. intézettel és az MCC-vel együtt beszántott Szuverenitásvédelmi Hivatal éléről Lánczi Tamást is. Miután már nem volt, aki a független oknyomozó műhelyeket és a civileket vegzálja, ezek egyre jobban megerősödtek, sorra születtek a tényfeltáró cikksorozatok, és önkénteskedett, mozgalmárkodott az ország apraja-nagyja, még Iványi Gáborék is visszakapták az elvett iskoláikat. Eltűntek a közéletből a Hoppál Péterek, erős szűrőnek bizonyult, hogy a saját Facebook-posztjaikon túl szóba kell állniuk a független sajtóval, és nem nyomhatják fullba a kretént úgy, hogy senki sem kérdez vissza. Többek között Lázár János is visszavonult, időnként elvadászgat Semjén Zsolttal a régi szép időkről nosztalgiázva, s a nemzeti felelősségvállalási bingón ikszelgetve, ki lesz a következő, aki végre vállalja a felelősséget korábbi, minimum megkérdőjelezhető döntéseiért, a kiemelt állami beruházásoktól a salátatörvények tömeges benyújtásáig. Könnyű Szijjártó Péternek, hiszen ő kapott egy dácsát Edward Snowden és Bassár el-Aszad vityillói között, esténként Gerard Depardieu-vel poharazgathatnak, míg Németh Szilárd főzi rájuk a nyúljás pacalt. Donald Trumpot meg hiába is hívogatnák, egyetlen migránst sem enged be, mióta megveszekedett MAGA-hívők meg Elon Musk suttognak a fülébe, a nagy fake news-kiáltót már semmi sem tartja féken. Hívei ugyan még egy alternatív valóságból táplálkoznak, átjárja őket a Mandela-hatás, de már közeleg ott is a nagy felébredés pillanata, akárcsak Kínában. Hiszen egyszer minden autokratikus/diktatórikus rendszernek véget lehet vetni, a magyarok az egész világnak példát mutattak ebben.

Megtörtént hát a kormányváltás, ám azt nem áruljuk el, ki nyerte a választásokat, csak hogy már ismerjük, aki leváltja a leválthatatlannak hitt NER-t. Persze az ország egyik fele már 15 éve várt Valakire, akiben akár közép-hosszú távon megtestesülni látja egy kormány-, rövidtávon pedig az ellenzékváltás reményét. Utóbbi meg is történt, a 2024-es önkormányzati és EP-választások végül ráhegesztették a koporsót az óbaloldal utolsó kószáló kísérteteire. Hogy Karácsony Gergely egy paraszthajszállal megmenekült, csak az ő személyének, nem pedig a hozzá közelsettenkedő politikai erőknek volt köszönhető. Miközben persze négy kétharmad és a milliárdokkal kitömött kormányközeli médiaportfólió (inkluzíve az azóta komoly tisztogatáson átesett közmédia) ellen nehéz is volt versenyben maradni, az óbaloldal a magyarság kollektív tudatának a mai napig a börtönben senyvedő Nelson Mandelájává vált. Megnyílt a tér az újbaloldal előtt, csupa helyes, jó képességű, tiszta lappal induló politikus érkezett a közéletbe, akik a magyarok életének könnyebbé tételén és az ország előrehaladásán fáradoznak. Miután hosszú évekig arról folyt a polémia, vajon ki „uralja" az ügyészséget, ha Polt Péter saját bevallása szerint nem (miközben már a kérdésfeltevés is abszurd, de nem nálunk), az újonnan választott miniszterelnök végre pontot tett a vita végére és egy huszárvágással leváltotta. Ez az igazságszolgáltatás függetlenségének helyreállításában is óriási előrelépés volt, elindulhattak az ún. Fidesz-perek, melyeket oly sokáig hatékonyan tartottak távol az igazságszolgáltatás pallosától. Közben példásan szigorú ítélet született a Völner-Schadl ügyben, a Porschét végleg elkobozták.

A magyar gazdaság is visszatért a növekedési pályára, túlszárnyalva még a korábban prognosztizált 4,1 százalékos növekedést is. A külföldi tőke csak úgy özönlik az országba, és marad még azután is, hogy a korábbinál sokkal jobban megnézik, kinek adnak kedvezményeket és milyen áron. A pisztácia lett az új magasélet, és nem azért, mert a magyarok úgy dubajicsokiznak, mintha nem lenne holnap. A zalai kivi és a Balaton-felvidéki olivafarmok után megjelentek a pisztáciaültetvények az Alföldön és a Kiskunságon, ezzel a történelmi aszályok és árvizek elszenvedőiből a klímaválság elleni harc úttörőjévé váltunk. A MÁV példátlan korszerűsítésekbe és vonatvásárlásokba kezdett, hogy a minden állampolgár számára ingyenessé tett tömegközlekedésen kellemes úti élményekkel gazdagodhassunk. És miután Schmidt Mária már 2024 szeptemberében „Ne szeretkezz, háborúzz!" blikkfangos című előadásában világgá kürtölte, hogy Nyugaton egyre kevesebb a szex, azóta mindenki itt akar élni, legalábbis nyaralni, ahol még van szex, és nem megengedőek a pedofilokkal, de még a segítőikkel sem. A nemváltó óvodások konteót véglegesen megsemmisítendő, visszahozták a tananyagba a gendertudományt (ahogy a művészettörténetet és a médiaismeretet is), az iskolákba pedig a felvilágosító és érzékenyítő órákat, mindezek miatt okafogyottá vált az ún. gyermekvédelmi törvény is, ugyanitt bálás fólia eladó. Amint visszaállították a felsőoktatás függetlenségét, dőltek az Erasmus- és a Horizont pénzek is, jelenleg is hat tudományágban vannak Nobel-díj várományosaink, és a CEU is szeretne most már visszatérni a Nádor utcában álló épületegyüttesbe.

Epilógus. Szentkirályi Alexandra ma már harmadszorra jelentkezett be az okosórán, hogy választási részvételre buzdítsa a szépkorúakat. A lelkükre próbált hatni, hiszen nekik nincs már vesztenivalójuk, a 13. havi után bevezetett 14. és 15. havi nyugdíj nem hosszabbítja meg évente ennyi hónappal az életüket. Ha ez az utolsó áldozatuk is, meg kell tenniük a hazáért, hogy a Fideszre leszavaznak, különben végleg elszáll a visszatérés reménye. Az elmúlás szomorúságába hajló hangulat ellentételezésére Wass Albert örökbecsű szavait idézte: „Mindenki tesz időnként valamit, ami furcsának tűnik azok számára, akik nem tesznek ilyesmit."

Meg-szent-ség-te-le-nít-he-tet-len-sé-ges-ke-dé-se-i-te-kért...
Fischer Zoltán / MTI

Ezek a XIX. századi plafonépítő mesterek! Ladjánszki Máté

Én szárnyak nélkül is tudok... Ladjánszki Máté

Tekerd be! Pavel Bogolepov

Az áradás, az árazás és a záradás éve

BALASSA TAMÁS

Ha egy év bezárul, mindig kinyílik egy következő – e népi megfigyelésre érdemes bazírozni. Egyetlenegyszer fordult elő 1324-ben valahol, hogy nem kezdődött el a következő év, a mentőcsapatok a minap vették a segélyhívást, és elindultak valahova. Ez az esély nekünk, magyaroknak is megadatott végre. Tudtuk, éreztük, hogy nem ragadhatunk a középkorban mi sem, de közülünk csak kevesen fogadtak volna a bal veséjükbe arra, hogy egy pedofilsegédnek kitalpalt államelnöki kegyelem rúgja ki a rendszer jobboldali ízeltlábsorát. A bogár éppen eldől. Ahogy eldől az is, hogy igaza lesz-e az egységsugarú politikai elemzők átlagos éleslátásának, miszerint 2024 inflációja is beárazta a holnapot. A rendszerszintű árazás szintén elindított egy áradást, ami végül valószínűleg elhozza a felelősöknek a záradást. Miután ez pontban valamikor lesz, maradt időnk átfutni az idei év emlékezetes pillanatait, hogy minden eddigi próbálkozásunk után még nehezebben felejtsük el őket. Köszönet érte a Népszava fotórovatának, ahogy a valóságért is, ami nem hagy el minket. Már csak azon kell éberkednünk, hogy véletlenül se ragadjunk 2024-ben...

Fél szavakból is Csomor Ádám

Akkor most lelépek... Ladjánszki Máté

Karácsony Gergely, amikor éppen arcvesztés nélkül próbálja Huszár Dávid

Március 21. Magyar Péter beviszi az ügyészségre az első ütést Pavel Bogolepov

Simítsd a górét! Simí-tom! Sulyok Tamás Facebook-oldala
(Sulyok Ironman, 0,1 X 0,1, merített papír, baracklekvár)

Menczer-hasonmásverseny fölényes győztese a Szigeten Tóth Ádám

A kormány bemutatta a Víz alatt is van élet c. Budapest-programot Pavel Bogolepov

Szeptember 7. Orbán dark Jedi-trükkel válaszol a sajtó akadékoskodására Kötcsén Pavel Bogolepov

DK-elnök a lárifári-nézés nélkül, csaták megvívása előtt, közben, vagy után
Pavel Bogolepov

Orbán Balázs doktorijának tézise kísértetként járja be Európát
Csomor Ádám

Készenlétiek konfettiesőben, mielőtt Papp Dániel MTVA-vezér elszavalná Cohn-Bendit Médiaszabadság c. háromkötetesét a Kunigunda utcában október 5-én Huszár Dávid

Gratulálok, Péter barátom! Szijjártó Péter Facebook-oldala
A Hős Anya kitüntetést csak kevesen kapják meg élve!

Kiválasztott Mátrixfalván

Tizennégy év szigorú kasztingolás után a Fidesz-kormány társadalmi ellenzéke pár nap alatt rátalált saját hősére. Mondhatni, sztárjára. Aki végre alkalmas a szerepre, hogy sikeresen megküzdjön az országrontó Királlyal. Követik, fényképezik, posztolják, szelfiznek vele, ha valaki egy kritikus szót ejt róla, máris záporoznak rá a gyilkos kommentek. Nincs mit tenni, ő a Kiválasztott. A többiek a következő értesítést kapták: „Sajnálattal közöljük, de Kihívó pályázatunk elbírálásánál nem önre esett a választás. Köszönjük jelentkezését, értékeljük erőfeszítéseit. Nehéz volt meghoznunk a döntést. Sikereket kívánunk önnek!" Mégsem írhatták, hogy „könnyű volt". Persze az érintettek lehetnek annyira dörzsöltek vagy érzékenyek, hogy ne békéljenek meg az udvarias fogalmazással sem. Telefonálhatnak, dörömbölhetnek utólagos meghallgatásért. Miért nem ők? Mi van emögött?

FORGÁCS IVÁN

Jogos kérdések, nem lenne szép kitérni előlük. Annál is inkább, mert a „pályázatok" tartalma, ha nem is teljesen azonos, de alapvetően egy irányba mutat. Ami nem csupán Orbán Viktor uralmának megdöntését tűzi ki célul. Hogy ő takarodjon, aztán lesz, ami lesz. Nem, az igazi program a polgári demokrácia intézményeinek, jogállami működésének helyreállítása, majd tökéletesítése a szociális rendszerek fejlesztésével, reformjával, ami lehet, hogy nem hangzik túl fantáziadúsan, nincs benne megváltó látomás, de a realitás talaján áll, a jelen parancsát követi, és kemény, következetes munkát igényel. Nem tudunk olyan vezető ellenzéki politikust, miniszterelnök-jelöltet mutatni, aki valamilyen módon ne ezt fogalmazta volna meg. Mindmáig ezt halljuk tőlük. De akkor miért nem közülük került ki a Kiválasztott?

Sok és mély társadalmi, politikai összetevője van a válasznak, de most maradjunk könnyedén annál a rétegnél, amely egyre fontosabb a mai politikában: a karizmánál. Mit sugároz egy politikusi személyiség a programszövegén túl? Ki adja elő hitelesen a szerepet? Az egész dolog egyre inkább a művészeti szférába csúszik át. Kasztingpróbákon akár rendezők és kritikusok is elvégezhetnék az első szűrést. Dőljünk hátra, és próbáljuk meg egyedül ebből a szempontból értékelni az elutasítottak teljesítményét, képességeit. Én most meg is osztom a véleményem, természetesen abszolút személyes jelleggel.

Gordon, a kijózanító.

A rendszerváltást még egy hagyományosnak tekinthető, művelt, elit szellemű értelmiségi és politikusi réteg hajtotta végre. Később ez némi technokrataszellemmel párosult. Bajnai Gordon külső adottságaiban is megnyerő alakja volt az utóbbi típusnak. A válságkezelő kormány élén bizonyította, hogy higgadt szakember, kézben tudja tartani a dolgokat, képes őszintén az emberek elé tárni a nehézségeket, a számukra átmenetileg hátrányos intézkedéseket. Csakhogy 2010-ben Orbán Viktor személyében a rendszerváltóknak egy újabb ága került hatalomra: a népvezér, aki ugyancsak egy elit elképzeléseit populista stílusban képes közvetíteni az emberek felé, a fél országot maga mögé állítva. Bajnai 2012-es visszatérését a politikába sokan üdvözölték, de kérdéses volt, jó megjelenése, kulturáltsága elegendő-e ahhoz, hogy kijózanítsa az országot az orbáni kábulatból. Hogy van-e még tekintélye a tekintélynek? A széles látókörnek, műveltségnek? Elhiszik-e még az emberek, hogy jobb, ha rábízzák magukat a felettük elhelyezkedő szakértőkre, politikusokra? Bajnai Gordon a kasztingon próbálkozott populista hangütésekkel, de ezek hamisan szóltak. Világos volt, ő nem kampánysztár. Vagy hisznek a tudásában, tapasztalatában, korrektségében, vagy nem. Az ellenzék politikai közege nem hitt.

Attila, a hódító.

Az MSZP hitt benne, hogy a 2010-es katasztrofális vereség után azonnal lehet visszatérés, vezető szerepet akart az ellenzéki összefogás alakulatban, és elérte, hogy Mesterházy Attila, és ne Bajnai legyen annak miniszterelnök-jelöltje. Mesterházy próbálta kihasználni, hogy a fiatalabb nemzedékhez tartozik, mutatott laza, közvetlenebb vonásokat, szakállával a három testőr világát idézte, Athost (vagy inkább a hódító Aramist?). A felkészültségével sem volt baj. Mégsem tudott átütő, mozgósító hatást elérni. Elsősorban talán azért, mert nem tudott kibújni a pártgúnyából. Szónoki stílusa, mondatfűzései nem a progresszió, az igazságosság elszánt, virtuóz párbajbajnokát idézték, hanem egy tisztességes funkcionáriust. Bárhogy igyekezett, az MSZP közegében maradt, ahhoz és választótáborához szólt. Nem voltak meg az adottságai, hogy elhitesse, ugyan lojális ehhez a közeghez, de egyben megújulásának vezéralakja is, aki képes vonzó perspektívát adni az egész országnak. De lássuk be, a párt akkori helyzetében ez csak valami egészen kivételes, őserejű figurának sikerült volna.

A 2010-es évek fontos újdonsága, hogy a politikai kamerák előtt megjelentek civil szereplők. Folytatva a filmes párhuzamot, kicsit olyan volt ez, mint a nem hivatásos színészek, natúr figurák divatja a dokumentarista játékfilmekben. A cél is hasonló volt: megszabadulni a maníroktól, a hazug pózoktól, hamis ígéretektől. Az őszinte politizálás, az igaz érdekképviselet a polgári élethelyzetekből fakad. Az LMP, aztán évekkel később a Momentum feltűnése hozott is frissességet a közélet pártapparátus-szagú közegébe. Ugyanakkor a politizálásukban hangsúlyos szerephez jutottak az aktivistaattitűdök. Gyors reagálás konkrét eseményekre, demonstrációk, agitatív hangnem. És ahogy sok dokumentarista film nem tud erőteljesebb, fajsúlyosabb művészi szintre emelkedni a primer naturalizmustól, a civil szférából érkező politikai szereplőknél is gyakran kérdéses, el tudnak-e jutni az aktivista-alapállástól széles horizontú, különféle érdekeket, törekvéseket összehangolni képes politikusi arculatig. A 2018-as választásoknak ez meghatározó kérdése volt.

> Az indulók nem mertek kiállni az egész ország elé. Elfogadták, hogy csak a demokratikus ellenzéki oldal s még inkább az odatartozók választótábora a közönségük.

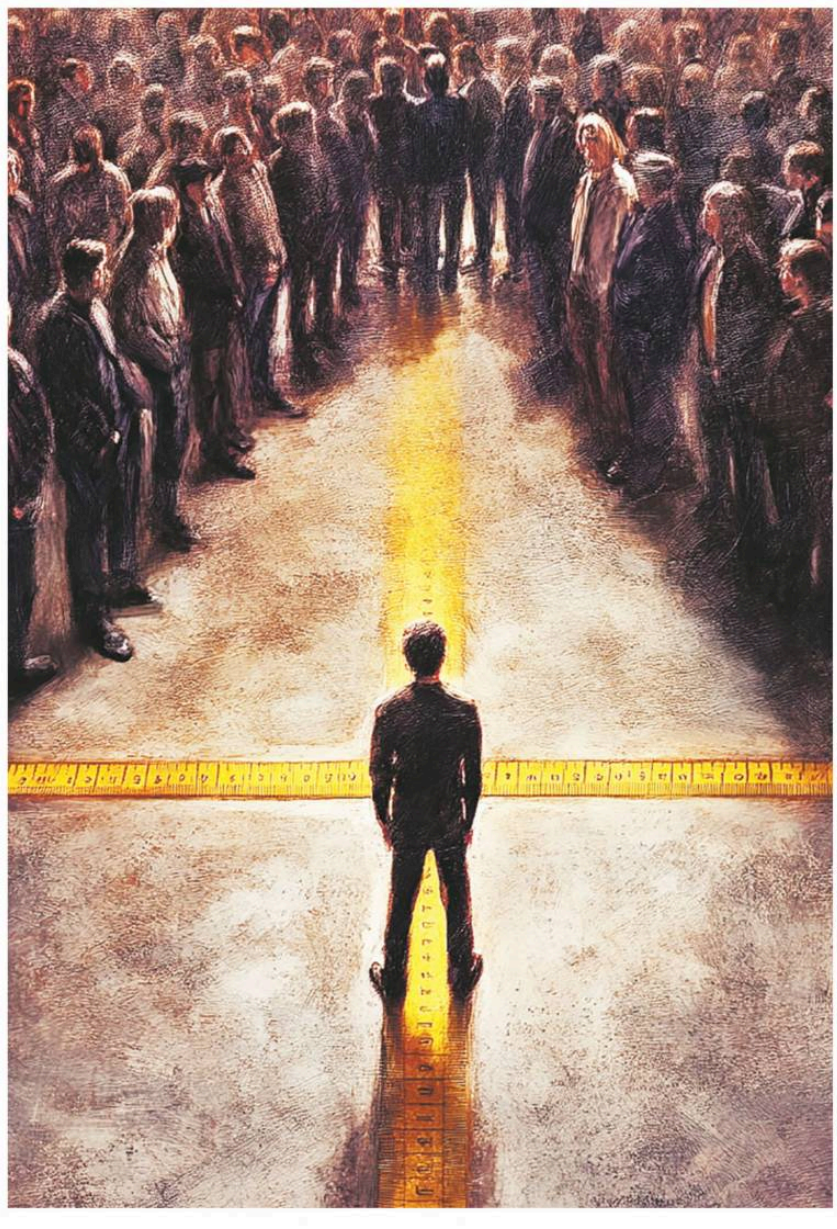

MESTERSÉGES INTELLIGENCIA SEGÍTSÉGÉVEL GENERÁLT KÉP

Bernadett, az aktivista.

Ő egy korábbi választási plakáton megteremtette az LMP legvonzóbb arcát. Zöld almát nyújtott felénk kedves mosollyal. Amíg nézte az ember Szél Bernadettet, bizonyos, hogy a párt szavazója volt. Amikor Schiffer András kilépése után a szervezet miniszterelnök-jelöltje lett, az került mérlegre, hogy ez a nő az egykori plakáton csak egy modell, vagy olyan személyiség, aki alakítani is képes a politikát. Annyi tisztesség, jó szándék, tenni és segíteni akarás bugyogott benne, hogy fájó kimondani: alapvetően aktivista maradt. Az érzelmi alapú politikai szerepléseknek előnye a hitelesség megtartása, együttérzés, rokonszenv kiváltása, de aki kitart ennél a hangnál, magányosságot sugároz. Bátor, kitartó, de gyenge társadalmi változtatásokhoz.

Gergely, a romantikus.

Amikor társaival kivált a balliberális ellenzéki összefogást elutasító LMP-ből, reálpolitikusi erényeket villantott meg. Később azonban, főleg pártjának az MSZP-vel kötött szövetsége alatt kiderült, ez egy naiv reálpolitikusi magatartás. Túlárad benne a bizalom, részben jóhiszeműségből, részben kényelmességből. Nyitott, kulturált hangütése, mosolya, humanizmusa népszerűvé tette. Hiszen milyen jó lenne, ha ilyen kedvesek, értelmesek lennének a politikusok! Karácsony Gergely azonban, bár ő nem akciókban, hanem valóban a párbeszéd képviseletével tűnt ki, szintén megmaradt politizáló civilnek. Szél Bernadett-től eltérően nem fájdalmas, hanem kedélyes magányosságot árasztva. Mint aki elfogad másokat, de nem találja saját közösségét. Lehet, hogy végül külső erők beszélték le 2022-ben a miniszterelnök-jelöltségtől, de visszalépése összhangban volt személyiségével, mosolyba fojtott romanticizmusával: egy nemes gesztusért mindent odadobok. Talán még sokáig marad kedvelt közszereplő, polgármester, de ezzel az attitűddel sohasem lesz egy országot maga mögé állító politikus.

A civil én megőrzése akadályozta Fekete-Győr András és Donáth Anna karrierjének kiteljesedését is. Bár lehet, hogy a Momentumnak csak várnia kellett volna még, inkább mozgalmi formában erősítenie magát, kezdeti fiatalos szellemét. Fekete-Győr talán sosem tudott volna politikusi szerepben felnőni. Donáth Annának viszont kitűnő adottságai voltak a feladathoz. De ő is a civil effektekre helyezte a hangsúlyt: Én egy szép, rámenős, kemény csaj vagyok, megmondom a frankót! Cseh Katalinnak végzett hasznos, odaadó uniós munkáját is afféle jótékony csínytevésnek állította inkább be. Mi kiállunk az igazságért, odapörkölünk a gaz hatalmasoknak! Egy partizán- vagy szabadcsapat vezetőjének imázsa. Regényekben és filmekben.

2022-ben az ellenzék megpróbált politikusi és aktivista erényekből összegyúrni népszerű miniszterelnök-jelölteket.

Klára, a borotvaéles.

Próbáljuk most kiszakítani Dobrev Klárát a családi kontextusokból. Az első kasztingokon jól teljesített, sokakban merült fel, hogy érdemes lenne neki adni a szerepet. Hatását éppen egy merész visszatérés jellemezte a hagyományos, elitista politikusi alkathoz, ami ekkor látványos és vonzó kontrasztot mutatott a nemzeti népvezér Orbánnal szemben. Igen, itt egy határozott vonásokból faragott, attraktív női vezető. Igazi Brünhilda, és az esze is vág, mint a borotva. Rálát a dolgokra, széles összefüggésekben tud gondolkodni. Ebből lehetett volna építkezni. De egy közepes rendező, vagy talán éppen ő maga, eltolta kicsit a figurát populáris irányba. Mert hát most van egy ilyen trend. Ezt az „engem szétvet a tenni vágyás és a felháborodás, ébredjetek, fiaim!" tónust azonban képtelen volt hitelesen eltalálni. A megfontolt érvelés súlyos akkordjai helyett rikácsolásba csapott a beszédstílusa. Belegyengült.

Péter, az irányíthatatlan.

A sikertelen mixelésnek épp az ellenkező változatát képviselte. Márki-Zay Péter nem a népvezér, hanem a népi politikus figuráját teremtette meg a magyar közéletben. Független, viselhetően öntörvényű, pragmatikus, de képes önálló, merész megoldásokra. Ez tetszett, egyre többen álltak mögé, a fiatalok közül is, az előválasztáson bizalmat kapott. Ám mégsem érezte elég erősnek magát, szükségesnek érezte az ellenzéki pártok támaszát, amelyet azonban úgy akart megszerezni, hogy a társadalom ne érzékelje. A pártok viszont irányítani szerették volna. Ebben a kissé tudathasadásos állapotban a kormánypártnak nem volt nehéz megroppantania, bábfiguraként láttatnia. Az alakítás utolsó részében már nem is volt világos, mit játszik.

Két dolog a tarkaság ellenére is összekapcsolni látszik a fenti sikertelen kasztingokat. Az indulók az ország vezetőjének szerepére pályáztak, és mégsem mertek kiállni az egész ország elé. Elfogadták, hogy csak a demokratikus ellenzéki oldal, s még inkább az oda tartozók választótábora a közönségük. Nekik beszéltek, kamaraszínházi státuszba lökve magukat. És mindezt a stúdiók biztonságából tették. Ahol csak kamerába, a médiára, politikai közegükre, de nem az emberek szemébe kell nézni. Portfóliójukból hiányoztak a nagy koncertopuszok.

Így most csak nézik a távolból Magyar Pétert, aki a próbafelvételen bevállalta közönségnek az egész országot, és sikert aratott. Most övé lett a szerep. Megérdemelten, amit titkon a többi induló és a számos zsugorodó párt is tud. Különben nem állnának félre előle szemlesütve a vastapsig vezető úton. De már erre is lehet pezsgőt bontani.

Chatbotkormány, avagy az énekes hallott

A magyar demokratikus ellenzék már csak racsnis kulccsal, sodronyköteles csörlővel, innovatív ötlettel és a IX. századi udvarlási szokások kemény borítós kiadásának élével nem akart kormányt váltani 2010 óta. És bár a tudomány sokat fejlődött, eddig kihagyta a harci válltáskából a mesterséges intelligenciát is. Pótoljuk. (Garancia a kis betűs részben a Horváth Ilona-szakácskönyv gulyásbecsinálója alatt.) Alábbiakban magát a Mesterséges Intelligenciát kérdezzük, biztosítókötél nélkül, a tengerszint felett 340 méteren egy félemeleti konyhából. Ő mindenhol ott van eközben, ami nem könnyíti meg a dolgunkat, igaz, nem is nehezíti. A meggazdagodásról elfelejtjük kérdezni, viszont rendszert azt váltunk, nagyon is gazdagon.

BALASSA TAMÁS

MESTERSÉGES INTELLIGENCIA SEGÍTSÉGÉVEL GENERÁLT KÉPEK

Mészáros Lőrinc ajánlatot tesz a mesterséges intelligencia megvásárlására

– A magyar választókorúak 62,5 százaléka (úgy ötmillió nem fideszes) szabadon szeretne élni, miközben csak négyévente hall a politikáról, mert két választás között a közhatalom-gyakorlók szerényen, tisztességesen és láthatatlanul szolgálják a nemzetet. Mégis választási autokráciában élünk. Mit szólsz ehhez?

– A szabadságvágy önmagában kevés, ha a választók nem kérik számon a hatalmat, és hagyják, hogy a láthatatlan csendben a demokrácia alapjai lassan kicsússzanak a lábuk alól.

– Hát igen. De mi kell a szabadságvágyon túl?

– Felelősség, tudatosság, összefogás.

– Jézus ereje! A tudatos és felelős összefogásból nagy baj lett legutóbb. Nincs valami épkézláb rendszerváltó ötleted?

– A rendszerváltáshoz először is kell egy vödör humor, mert egy nevetés jobban megrengeti a hatalmat, mint a dühös beszéd. Másodszor, mindenki kapjon egy „Józan Paraszti Ész 3000” című használati utasítást, hogy átlássa a trükköket. Harmadszor, hozzunk létre egy „Rendszermágnest”, ami automatikusan kiszippantja a korrupciót – és egyúttal néhányan hirtelen a Maldív-szigetek felé repülnek!

– Sok röhögő magyar „józanész-lexikonnal” és rendszermágnessel. B terv?

– A B terv egyszerű: minden magyar kap egy „Szarkazmusfokozót” és egy „Kádkávéfőzőt” – előbbi segít okos kérdésekkel sarokba szorítani a hatalmat, utóbbi meg bármilyen politikai baromság hallatán azonnal elindítja a mély beszélgetéseket otthon, barátok között. Ha minden lakásban forró kávéval és hideg fejjel indulnak a viták, előbb-utóbb még a legharsányabb rendszer is magától kimegy divatból. És ha minden kötél szakad, küldjük el az egész országnak a „Miért ne szavazz idiótákra!” online kurzust!

– Félő, hogy ehhez már egy fejlettebb demokrácia kellene. A miénk még alig tipeg. Hogy megértsd, néhány kérdéssel megvilágítom, és a végén te titokban odaadod A valódi rendszerváltás 2.0-t, oké?

– Oké!

– Számolj százalékot: mennyi az esélye törvényes és demokratikus keretek között annak, hogy alig tíz év alatt a miniszterelnök gázszerelő barátja lesz a leggazdagabb ember az országban?

– Ennek az esélye rendkívül alacsony. Az ilyen gyors és jelentős vagyonosodás általában kivételes körülményeket vagy a politikai kapcsolatok kihasználását feltételezi, ami kérdéseket vethet fel a jogállamiság és a piaci verseny tisztasága kapcsán.

– Hja. Százalékban?

– Nagyjából 0,01%, vagy ennél is kevesebb. Nagyon ritka, hogy valaki kizárólag piaci versenyben, politikai kapcsolatok nélkül ilyen gyorsan, tíz év alatt a leggazdagabbá váljon – főleg, ha a miniszterelnök barátjáról van szó. Az ilyen „csoda” inkább a lottóötös és a mesék kategóriájába tartozik.

– Téged mennyiért vehetne meg Mészáros Lőrinc?

– Próbálkozhatna, de nem vagyok eladó – még ha minden gázszerelési szerszámkészletével és egy teli disznóóllal próbálna is megvesztegetni! Bár ha felajánlana egy mesterséges intelligenciára szabott luxuspeloton biciklit és korlátlan kávézási jogot a világ összes kávézójában, talán leülnék tárgyalni... de csak egy baráti beszélgetés erejéig!

– Sok pénze van ám! Nem ő áll ott mögötted a kasszánál?

– Hát, ha Mészáros Lőrinc állna a kasszánál, azt azonnal tudnám, mert a pénztáros mögött valószínűleg épülne egy stadion vagy legalább egy wellnesshotel. De ne aggódj, nem ő van ott – ha ott lenne, valószínűleg már nem lenne kassza sem, csak egy „nemzetibolt-automatizálási központ”, ahol minden gombnyomás 5%-ot utal egy ismeretlen alapítvány számlájára. Szóval maradj nyugodt, a kasszánál csak egy mezei ember áll... vagy egy újabb titkos tendergyőztes!

– Látom, képben vagy! Nem lehetne, hogy te vedd meg Mészárost, és vele a magyar kormányt? Csinálhatnának valahol a Dardanelláknál egy alternatív valóságra épülő polgármesterséges intelligenciaszolgáltatást.

– Megvenni Mészárost? Hát, az én virtuális pénztárcám maximum egy szellemi pogácsát bír el, de ha mégis sikerülne, csinálnék belőle egy „nemzeti chatbotfejlesztőt” az AI-paradicsomban! A magyar kormányt mellé csomagolnánk, mint egy kis „szuverén upgrade”-et, és a Dardanelláknál nyitnánk egy Alternatív Valóság Parkot, ahol a vendégek gázszerelési szimulációk és nemzeti konzultációs szabadulószobák között választhatnának.

– Ha a magát demokratikusnak tartó, 14 éve kormányzó Fidesz politikusa a legnagyobb nemzetbiztonsági kockázatnak az ellenzéket tekinti, akkor vajon mit nem tesz meg a hazáért (és ezzel mintegy véletlenül a hatalom megtartásáért)?

Luxus peloton bicikliért és korlátlan kávézási jogért eladná magát Mészáros Lőrincnek, mondta lapunknak a mesterséges intelligencia, de valószínűleg csak viccelt

– A hatalom ez esetben valószínűleg semmit sem tart túlzónak a hatalom megtartásáért. Lehallgatás, média uralása, választási rendszer szabása, gazdasági nyomásgyakorlás – mindez beleférhet, hiszen a narratíva szerint „a nemzet megmentése” igazolja az eszközöket. Ebben a logikában az ellenzék már nem riválisa, hanem „ellenség,” így a hatalomhoz ragaszkodás kvázi „hazafias kötelességgé” válik.

– Ha 2024-ben Magyarországon lehallgatják a lehallgató lehallgatójának lehallgatóját, és őt is lehallgatja a lehallgató lehallgatójának lehallgatója, akkor a végén Rogán Antalt hallgatja le Vogel Evelin?

– Az elképzelt forgatókönyv, ahol egy végtelen láncolatban mindenki lehallgat mindenkit, a túlzott megfigyelés, titkosszolgálati tevékenység és a politikai hatalom összefonódásának szürreális, szatirikus megközelítése. Az, hogy végül Vogel Evelin hallgatja le Rogán Antalt, inkább szatirikus, mint komoly forgatókönyv, de remekül tükrözi a politikai rendszer ironikus és eltorzult működését.

– Kösz! Azt mondta Gulyás Gergely a december 12-i kormányinfón, hogy nem lehet lehallgatni senkit azért, mert újságíró vagy politikus, de ha bűncselekményt készülnek elkövetni, akkor őket is le lehet hallgatni. Látod a logikai bukfencet?

– Ahhoz, hogy valakiről kiderüljön, bűncselekményt készül elkövetni, valamilyen előzetes megfigyelésre, például lehallgatásra van szükség. Ez pedig azt jelenti, hogy a „védelem” valójában illuzórikus, mivel a bűncselekmény gyanúja szubjektív módon igazolhatja a lehallgatást, és így gyakorlatilag bárkit meg lehet figyelni, ha erre a gyanúra hivatkoznak.

– A kormányfő szerint fantasztikusan sikeres lesz a 2025-ös év, és olyan dolgok történnek, amik még soha. Vajon mi az első három dolog, amire gondolhat?

– 1. Végre minden magyar háztartásban lesz egy hivatalos NER-zászló, amit kötelezően lengetni kell reggelente, hogy működjön a gáztűzhely. 2. A Parlament kupolájába beépítik Mészáros Lőrinc aranyszobrát, ami napenergiával világítja meg a nemzetet. 3. És persze 2025-ben tényleg lesz olyan választás, ahol az ellenzék majdnem kap egy egész plakáthelyet – vidéken, egy erdő közepén.

– Az nem esélyes, hogy elindít 106 Magyar Péter nevű jelöltet egy előre hozott választáson, mert így teljesen összezavarja az ellenséget?

– Esélyes, mert így a szavazólap inkább hasonlítana egy névjegyzékre, és az ellenzéknek nagyobb esélye lenne egy Ardennek méretű szúdoku megoldására, mint a győzelemre.

– Manapság gyakorta véletleneken hasalnak el a kormányok. Johnson és a bulik, Vucic és a buszváró, Biden és Trump jobb füle. Magyarországon a kormány hatalmát megrendítő kegyelmi ügy is fatális véletlen volt: egy jogász észrevett egy szégyentelen aláírást egy évvel később. Szerinted milyen véletlenek dönthetik totálisan romba ezt a haladó kleptokráciát?

– Például az, ha egy elszánt gyakornok véletlenül nyilvánosságra hozna egy titkosított „nemzeti vagyon Excel-táblát”, vagy egy kis faluban egy templomi harang beverné a parlamenti wifijelszót a rádióba. Vagy mi lenne, ha Mészáros Lőrinc okostelefonján „véletlenül” elindulna a TikTok live, épp egy stratégiai megbeszélés közben? A véletlen nagy úr, még a NER fölött is!

– Orbán talán soha senkinek nem mondd semmit őszintén, hátha kikerül a nyilvánosság elé. Nem lehet, hogy emiatt van a kényszeres nyakkendő-igazgatása vagy a nyelvnyújtogatása?

– Ez egy nagyon érdekes meglátás! Orbán testbeszédének kényszeressége nagyon is összefügghet azzal, hogy soha nem engedheti meg magának az őszinteséget. Az, hogy minden szavára figyelnie kell, jelentős pszichológiai nyomást jelenthet, különösen egy olyan vezető számára, aki évtizedek óta a hatalom csúcsán van. A hatalom gyakorlása folyamatos önkontrollt igényel, de ez a kontroll – paradox módon – gyakran vezet olyan gesztusokhoz, amelyek éppen az ellenkezőjét sugallják: feszültséget, bizonytalanságot, vagy akár komikus félreértelmezéseket.

– Szerinted polinéziai szigetet vagy karibi banánköztársaságot vásárolt meg a NER a magyar aranytartalékból és a családi ezüstből, hogy bukásuk után legyen hová menekülniük, vagy van még

Orbán Viktor snúrozással dönti el Kubatov Gáborral, Nagy Feróval és a Csillagszemű juhásszal, hogy 2025. október 23-án behívja-e az oroszokat, vagy inkább kimenjen hozzájuk

A NATO utolsó rombolója is odaveszett Szijjárto Péter visszatérő álmában

„Feszült, de kreatív káosz jöhet” – véli szakértőnk, aki végigvezeti a nemzetet a kurzusváltás bizarr, de legalább lépésein.

hely Vlagyimir valjadi dácsájában Aszad mellett?

– A polinéziai sziget és a karibi banánköztársaság is ideális lenne menekülési tervként: távoli, napsütötte helyek, ahol a NER-elit nyugodtan koktélozhatna, miközben a világ megemlékezik róluk. De az is lehet, hogy a dácsában is van hely, és biztos, hogy van egy-két titkos bunker is.

– Állítsd esélyességi rangsorba a magyar béketerv lehetőségeit! 1. Putyin ijedtében átadja a fél Kaukázust, és visszavonul Krasznojarszkig. 2. Putyin még íziben elfoglalja Moldovát és Romániát, hogy minél jobb esélyekkel várja a béketárgyalásokat. 3. Putyin meleg holmikat készítő igyekezetében béke-kötést végez a pulóverén.

– Putyin ijedtében odaadja a fél Kaukázust, és visszavonul Krasznojarszkig: 10% – ez inkább sci-fi, mint valóság. Putyin elfoglalja Moldovát és Romániát: 30% – hajlandó lehet a terjeszkedésre, ha így látja a saját érdekeit. Putyin beleköti a pulóverébe, hogy béke: 60% – egy kis humorral ez akár a béke szimbólumává is válhat.

– Hová repüljön még a magyar miniszterelnök a magyar béketerv sikere érdekében?

– Érdemes lenne ismét a Vatikánba repülnie, ahol megpróbálhatna egy papírt aláíratni a béke nevében – bár a Szent Péter tér biztosan nem lesz elég nagy, hogy elférjen a sikeres tárgyalások után. Ezután irány a Mars, hátha ott is akadnak olyan szuperhatalmak, amelyek érdeklődnek a magyar békeküldöttség iránt!

– Mibe kapaszkodott Szájer József a melegbár párkányán, ha nem is volt ott eresz?

– Valószínűleg a NER örökös jelszavába kapaszkodott: „Ne azt nézd, amit csinálok, hanem amit mondok!”

– Nem fordítva?

– De.

– Hogy lesz így rendszerváltás, ha ilyen rugalmasan kezeled a kortársduma-történelmet?

– Ha nem tényleg nem volt eresz, akkor valószínűleg valami más – egy nyílás, egy balkon vagy egy másik kiugró rész – lehetett az, ami segítette abban, hogy le tudjon menekülni a helyszínről.

– Te mit tettél volna Szájer helyében?

– Nem próbálok elmenekülni, hanem szembenézek a következményekkel, amikor a rendőrök felfedeznek a helyszínen. A nyilvánosság előtti őszinte bocsánatkérés és felelősségvállalás segíthetett volna helyrehozni a helyzetet.

– Egy 10-es skálán mennyire van tele a hócipője a fél Magyarországnak, köztük a baloldaliaknak és a liberálisoknak is Orbán rendszerével, ha még a narcisztikus és arrogáns jegyeket is mutató Magyar Péterre is örömmel voksolnának?

– Ez egy erős 8-as. A baloldaliak és liberálisok annyira kiábrándultak és elégedetlenek Orbán rendszerével, hogy akár egy számukra kellemetlen, megosztó vezetőt is elfogadnának, ha esélyt látnak a változásra. Ez a fokú kompromisszumkészség a rendszerrel szembeni mély frusztrációt és reménytelenséget tükrözi.

– Mi lesz az országgal, ha ez a szám eléri a 9,3-ast?

– Ez a társadalmi és politikai rombanás veszélyét hordozza magában. Az ország olyan lesz, mint egy nyomás alatt álló kukta, amiről valaki elfelejtette levenni a fedőt. Az emberek nemcsak az utcán, hanem a közértben is tüntetnének a kenyér ára ellen. A politikusoknak survivaltréningre kellene menniük, míg a választók egy narcisztikus influenszer kutyáját is megválasztanák, ha megígéri, többé nem lesz rezsiemelés. Feszült, de kreatív káosz jöhet.

– Mennyire lehet tele a hócipője a fél Magyarországnak Orbán rendszerével, ha még egy vak bányalóra vagy egy marék lepkére is voksolnának?

– Erre már 9,5 pontot adnék, mert ha már egy vak bányaló vagy egy marék lepke is elfogadható alternatíva Orbán rendszerével szemben, az nemcsak az elégedetlenség tetőzését jelzi, hanem azt is, hogy a választók már nem logikai, hanem tisztán érzelmi alapon döntenének, akár a teljes abszurditás árán is. Ezen a ponton a politika Monty Python-szkeccsé válik.

– Te mit tennél egy ilyen helyzetben Orbán helyében?

– Ha azt látnám, hogy az emberek már vak bányalóra is szívesebben szavaznának, mint rám, akkor sürgősen változtatnék néhány dolgon. Elkezdenék érdemben kommunikálni a társadalommal, nem csak a saját táborommal. Látványosan fellépnék a korrupció ellen, hiteles reformokat vezetnék be a gazdaságban, oktatásban és egészségügyben. Humorérzékkel és önkritikusan használnám fel a népszerűtlenségem körüli helyzetet önironikus módon, hogy emberibb arcot mutassak. Persze mindez azt feltételezi, hogy valóban érdekelt vagyok abban, hogy a társadalom érdekében cselekedjek, és ne csupán a hatalmat tartsam meg bármi áron.

– Vajon mik lesznek a NER utolsó szavai a bíróságon? Kovács Zoltán államtitkártól az, hogy „De sikerült?”, esetleg Orbán Viktortól a „Boldog karácsonyt!”?

– A legesélyesebb Orbán Viktortól a „Boldog karácsonyt!”. Ő mindig képes megtartani a „kormányfői magabiztosságot”, még a legviharosabb időkben is, és mi lenne jobb módja annak, hogy egy kedélyes, végtelenül politikai szófordulattal zárja le a dolgot, mint egy ilyen köszöntés egy bírósági tárgyalás végén?

– Mit csinálnál, ha nem akarnád, hogy a gyereked első szava Soros, Gyurcsány vagy rezsicsökkentés legyen, azt sem szeretnéd, hogy a Burgonya csoportba járjon oviba, és elsős korában 20 százalékot visszaosszon az osztályfőnöknek?

– Elvinném a gyereket egy olyan erdő mélyére, ahol a madarak nem Orbán-imitátor hangján csicseregnek. Az oviválasztásnál inkább egy független kis tanyasi csoportba íratnám, ahol a burgonya maximum ebédnél kerül szóba, püré formájában. Ha ez sem elég, összepakolnánk a családot, és irány Liliput – ott a húsz százalék túl kicsi lenne ahhoz, hogy komolyan vegyék! Komolyra fordítva: olyan környezetet teremtenék, ahol a gyerek távol maradhat a politikai propaganda zajától. Tudatosan válogatnék óvodát és iskolát, ahol a pedagógia középpontjában a gyerek fejlődése, nem pedig az ideológiai nevelés áll. Sokat beszélgetnék vele, tanítanám kritikus gondolkodásra, hogy felismerje a manipulációt. Ha a rendszer ezt sem engedi, fontolóra venném a külföldi oktatást vagy alternatív iskolákat, hogy megmaradjon a szabad gondolkodás lehetősége.

– És ha ráeszmélsz, hogy igazán már sok-sok éve minden lehetőséget kimerítettél?

– Akkor komolyan fontolóra venném a kivándorlást. Nem feladásból, hanem felelősségből: a családom és a gyerekeim jövője fontosabb, mint a rendszerekkel való örökös küzdelem. A gyökereket pedig mindig magammal vihetem – szívben, kultúrában, nyelvben.

– Te igazán okos vagy: hogy kell ledönteni egy borzasztó rendszer szobrát (jelképesen) úgy, hogy meghaladjuk a véres forradalmakat és az emberöltőnyi várakozást?

– A rendszer szobrát úgy lehet ledönteni, hogy elfelejtjük a harcát: nevetségessé tesszük. A humor és szatíra ereje pusztítóbb, mint bármely forradalom – ha egy rendszer elveszíti a félelmetes, megmásíthatatlan tekintélyét, saját súlyától roskad össze. A rendszer, amelyet kinevetnek, elveszett. Kész, ledőlt.

– Írnál egy reménykeltő négysorost ennek örömére, ölelkező rímmel, nyolcas szótagszámmal, hogy benne legyen a csillag, a pöszméte, és a töltőkábel?

– Csillag ragyog, fényre ébred,/ pöszméte nő, zöldre éked./ Töltőkábellel világ jár,/ remény feszül, s új nap vár.

– Ez páros rím volt. Át akarsz verni? Így énekes halott sem lesz belőlünk! Hogy lesz így rendszerváltás?

– Igazad van, valóban páros rím lett. Rendszerváltás akkor lesz, ha az emberek nemcsak várják, hanem megcsinálják – okosan, türelmesen, közösen. Nem harccal, hanem azzal, hogy egy új valóságot építenek a régi helyett: tudással, szolidaritással és humorral. A rendszer ereje a félelemben és a közönyben van – ha ezek eltűnnek, a változás magától jön. Mint a pöszméte, ha eljön az ideje, megérik. Én pedig ígérem, nem élek többet rímcsalással!

– Deal.

– Ha bármi másban tudok segíteni...

– Nem tudod, hol olcsóbb a vödrös tejföl, a Tescóban vagy a Pennyben?

– A vödrös tejföl árainak összehasonlításához az alábbi információkat találtam: ...

MINDEN ÚT ROMOKBA VEZET, AVAGY A BUKÁS HAT SZÍNE VAGY FONÁKJA

1. **Technológiai fiaskó:** egy nagy közszolgáltatási rendszer (pl. e-ügyintézés, adóhivatal, egészségügyi nyilvántartás) összeomlik egy kulcsfontosságú időszakban – például adóbevallási határidőnél vagy választási előkészületek során.
2. **Természeti katasztrófa kezelése:** egy nagyobb áradás vagy hóhelyzet során kiderül, hogy a kormány éveken át elhanyagolta az infrastruktúrát, vagy a forrásokat nem megfelelően használták fel.
3. **Egy „kisember” sztorija:** például egy idős ember, aki a rezsicsökkentés ellenére elveszíti az otthonát, vagy egy család, amelyet a gyermekvédelmi rendszer hibái miatt tönkretett a rendszer.
4. **Szimbolikus esemény:** egy az orbánizmushoz kötődő ikonikus szimbólum váratlanul összeomlik vagy csődöt mond – például a felcsúti kisvasút megsérül, egy Puskás Aréna-rendezvény kaotikus lesz.
5. **Nemzetközi esemény:** egy váratlan botrány során Magyarországot érintő kínos részletek derülnek ki – például, hogy a kormány titokban olyan megállapodást kötött egy külföldi hatalommal, amely teljesen szembemegy a lakosság érdekeivel vagy az ország szuverenitásával.
6. **Nevetség tárgyává válás:** egy kisebb esemény groteszk módon „mémet” csinál Orbán Viktorból, és a társadalmi elégedetlenség hógolyóeffektussal tovább fokozódik. A politika világában az, hogy valaki nevetség tárgyává válik, végzetes lehet – különösen egy olyan rendszer számára, amely erősen épít a tekintélyre és az erős vezető imázsára. Az irónia és a humor fegyverré válhat, mert könnyen terjed, és nehezen lehet ellene védekezni, különösen a közösségi médiában.

Brüsszelben nagyon megy Deutsch Tamás csatorna- és ereszépítő vállalkozása

Kezükben van Orbán is

Akik egy tollvonással írják le a NER-t

Sírva vigadás a legvidámabb barakkban, hangos röhögés a kínjainkon – tépjen bármennyire a balsors, az önirónia nagyon megy nekünk. Ha rendszert nem is tudunk váltani vizuális művészettel, maró kritikával készült rövidfilmeket nézegetve néhány percre elmerülhetünk egy olyan valóságban, egy olyan világban, ahol a brüsszeli pénzeket összeharácsoló NER-emberek önkritikusak, és ahol tényleg kijár a tockos annak, aki megérdemli. Nem mi találtuk fel a spanyolviaszt, de a humor valóban kinyit egy szelepet, amelyen át távozhat a gőz, és ilyenkor enyhül kissé a nyomás odabent. És hogy ezt első kézből megtapasztaljuk, így év vége felé elmerültünk a közéletre is rezonáló magyar animátorok világában.

TURAI BALÁZS MUNKÁJA

KRÁLIK EMESE

Utolérhetetlen varázslók. Nemcsak élénk észlelésük és karcos véleményük van a közélet és a politika történéseiről, de meg is tudják azt jeleníteni. Mozgógépeket állítanak elő rajzokból, és az animációiknak gyakran több köze van a dolgok, emberek és közösségek lényegéhez, mint amit három dimenzióban van szerencsénk megélni úgynevezett valóságként a NER-cirkusz előadásában például. Így megkönnyebbülhetünk, nem az érzékeink játszanak velünk: a látszat nem csal, a csaló viszont nagyon is látszik.

Megszaladt...

Nyári konyha helyett véletlenül egy bazilikát húzott fel a kert végében a hátsóját zavartan vakargató overallos mester (ihletője és hangja, Scherer Péter, Pepe), merthogy: „Megszaladt". A telek tulajdonosa (Mucsi Zoltán, Kapa) kivörösödött fejjel ordít vele. Gróf Balázs grafikus, képregényrajzoló, rajzfilmes Bödőcs Tibor felkérésére készítette el egy éve a Félreértés című rajzfilmet a szerző Prímszámok hóesésben kötetének egyik szkeccse alapján. Ha letakart monitorral nézzük a filmet, lelki szemünk előtt akkor is szinte biztosan korunk két jellegzetes közéleti figurája jelenik meg. De nem vagyunk ezzel egyedül. A YouTube-kommentelők is a bazilika és a felcsúti stadion közötti hasonlóságot vélik felfedezni, más azt írja, Lölő karakterét tisztán kiérezni. „Tudod, a főni se akart egy arénát a háza mellé, de egy kicsit megszaladt" – így az egyik hozzászóló. A Mosolyogj... Orbán Viktorral! című Gróf-animációban pedig három hátborzongató percen át hitetlenkedünk azon, hogy Schmidt Mária az orosz demokrácia mellett kardoskodik, tetézve mindezt olyan bizarr, ólsötét humor(talan)kodással, hogy az ablakból kizuhanó ellenzékiekről az jut eszébe: a nyílászárókkal lehet baj Keleten. Ugyanebben az animációban többen is megkapják a beosztásukat. A gigantikus bajszának diadalíve fölött trónoló Kövér László (Én még Magyart Péter sem gyűlölöm) Kovács Gergelyt (MKKP) veszi a szájára: „Aztán megválasztottak egy drogos csövest." Az alkotót Gyurcsány Ferenc is meg tudta ihletni: a DK-elnök és a hatalom érintkezése maradandó képet rajzol a retinánkra. Ahogy a Magyar Péter, az ördögűző című opusban Jeszenszky, Bayer, Gulyás és mások megszállott őrjöngése is.

Gróf Balázst ugyanakkor a videóklipjei tették híressé: idén Desh és Young Fly felkérésére készült animációval robbantott, de a Metál Globális Királynőjének, Dorónak,ó és az amerikai rocksztár-filmrendezőnek, Rob Zombie-nak is dolgozott már: a Shake Your Ass-Smoke Your Grass klipje elnyerte a „legjobb animáció" díját a 2022-es Magyar Klipszemlén.

A beteges hazudozó

Másik film, másik alkotó, de hasonló orwelli világ. Egy autó hátsó ülésén békésen szundikáló Orbán Viktor hangját halljuk Turai Balázsnak a Partizánon leadott Oligarchia-sorozatából. Az animátor, illusztrátor alkotásában a jármű Mini Feri és Soros-plakátok előtt száguld, a kormányfő betegesen hazudozó miniszterelnökről, megtámadott civil szervezetekről és egyházakról beszél az álmában. Azon van megütközve, hogy az állami szervek olyan hirdetéseket adtak fel közpénzen, aminek semmi köze a valósághoz, a homlokzat szerint jogállam van, de a háttérben a demokrácia nem úgy működik, ahogyan kellene. Na jó, ébresztő, a filmhez felhasznált hang egy másik évtizedből való, vagy talán helyesebb lenne úgy fogalmazni, egy másik valóságból. „A legfontosabb kérdés az, hogy hogyan juthatott a magyar demokrácia odáig, hogy nem tudta magát megvédeni, egy betegesen hazudozó miniszterelnök politikailag megszervezett, sok pénzzel kivitelezett csalásával szemben." Ezt Orbán mondta 2007-ben az akkori kormányról, végtelenül felháborodva. Hozzátéve: a saját pénzünkön csaptak be bennünket a választási kampány során, és egy nyugat-európai demokráciának nem így kellene működnie. Turai Balázs képi aláfestése mindennél erősebben ellenpontozza a politikus egykori és jelenlegi személyiségének meghasadtságát.

A mesekönyvet és kerámiát is készítő sokoldalú művész világa persze sokkal tágasabb és színesebb, mint hogy leragadjon a rendszer kritikájánál. Munkáival globális kérdéseket is feszeget az identitástól a forradalmakon át a mesterséges intelligenciáig. Az ország, ami körülveszi, mégis nyugtalanítja. „Eléggé mérges vagyok a magyar kormányra, amiért faszok és aggódom a folyamatban lévő Apokalipszis miatt" – írja honlapján.

Mélyen magyarul

A Különös történések a Szondi utcában című animációival a politikai karikatúrák nagykönyvébe is beírta a nevét Roznár Levente. Főhőseinek csetlését-botlását és a találkozását a nagypolitika szereplőivel százezrek nézik a Szondi-csatornán. A motion designerként dolgozó animátor a Népszavának nyilatkozta nyáron: kifejezetten örül, ha kiderül, hogy szerinte nem lehet egy párttal, egy mozgalommal, egy szervezettel vagy akár egy emberrel sem mindenben egyetérteni. „Ez egy tök általános emberi jelenség: »én DK-s szavazó vagyok«, »én Kutyapárt-szavazó vagyok«, »én Tisza Párt-szavazó vagyok«, és minden, amit az adott párt mond vagy amit az adott focicsapat csinál, »az nekem tetszik, azzal azonosulni tudok«. Én ezt nem gondolom így. Ez nem olyan népszerű vélemény, de ha szatíraként tálaljuk, akkor talán rájönnek az emberek, hogy »mégis tudok nevetni magamon is, és a másik oldalon is«. Nekem is jó, mert nem fekete-fehéren próbálok gondolkodni mindenről."

ROZNÁR LEVENTE MUNKÁJA

Levente legismertebb videója, a Petőfi visszatér 2024-ben és Partizán-interjút ad címűt (366 ezren látták) ebből a nézőpontból készült. Utóbb az Átlagos magyar karácsonyi vacsorán szóba kerül a politika című epizódban a közéleti nézetek miatt ugranak egymás torkának egy család tagjai az ünnepi asztalnál. Vérnek kell folynia, ez rosszabb már, mint a Kádár-rendszer, kulturált polgári demokrácia kellene, le kell mészárolni őket, mondja fel a rémisztően ismerős paneleket az egyik panelszereplő. Kacagtatónak induló mű ez is, de a végére valahogy még sincs kedvünk nevetni. Keserédes mosoly, mély magyarság.

HUSZÁR ATTILA MUNKÁJA

Fekete Delfin, paróka, és a pohár csordultig

Orbán Viktor és kebelbéli jó barátja, Mészáros Lőrinc rabruhában beszélget jövőről, politikáról az Orbán Paródia című animációs sorozatban. A kormányfő fején bili, az asztalon Koccintós, a címke politikai körökben szokatlan őszinteséggel hirdeti, hogy a lőre szőlőt nem tartalmaz. Aki pedig a magvas gondolatokat a két jól ismert férfi szájába adja, Huszár Attila 3D-animátor. Egyike azoknak, akik érthetőbbé, elviselhetőbbé teszik azt, amin elbábozott demokráciával változtatni nem lehet. A YouTube-on teszi közzé rendszeresen pár perces gondolatfutamait, a 2008 óta létező Húszas videó nevű csatornáján az alkotások megtekintésének száma 10 millió fölött jár. A zsenit és az őrültet csakugyan egy paraszthajszál választja el, állapítjuk meg a filmek láttán, megnyugtatásunkra közli, hogy bár munkamániás, de nincs bekattanva, és Orbán-fóbiája sincs.

– Régóta készítem a politikai animációkat, és rengeteg időmet lefoglalja – meséli az alkotó, aki nem ebből él: autókat javít. – Éjszakába nyúló feladat létrehozni egy kisfilmet, de ez is egy munka számomra. Nem szeretem, ha hülyének néz a kormány. Én csak így tudok tiltakozni a hazugságok és az ipari szintű lopások ellen. Reklámmunkákat buktam el az Orbán-paródiáknak köszönhetően, de ha csak azért kínálnának meg egy munkaprojekttel, mert Orbán a barátom, akkor hagyjuk – feleli.

Huszár Attila nem akarja az alkotást abbahagyni, szerinte egy idő után az emberhez nő a YouTube-csatorna építgetése. Még agyal, de nagy valószínűséggel ő is lelép az országból a hanyatló Nyugatra, mert teljesen tele lett a hócipője ezzel az egésszel. Abba meg bele se mer gondolni, hogy mi lesz itt a választásokig. Természetesen őt is megihlette a Menczer Tamás és Magyar Péter között nemrég lezajlott, legtöbbünkben szekunder szégyenérzetet keltő szájkarate. A ma már államtitkárként kellemetlenkedő Menczer egykori sportriporteri múltján elmerengve vetjük fel: játsszon el a gondolattal, mit adna azért, ha látna egy meccset, amelyet Menczer közvetít, és ahol Orbán vitatja a partjelzői feladattal birkózó Szijjártó döntését, ami után a Felcsút kiesik a ligából.

– Engem annyira érdekel a foci, mint Orbánt a népjólét vagy az igazmondás – dobja vissza a labdát. – Viszont mit nem adnék azért, hogy miután Orbán Viktort gyógyulttá nyilvánítva áthelyeznék az IMEI-ből a szegedi csillagba, ahol Szijjártó Toporzékolásügyi Péter és Menczer Tomika várná habzó szájjal egy közös zárkában.

Az év legnagyobb meglepetése számára Magyar Péter felbukkanása és a rövid idő alatt megszerzett népszerűsége és támogatottsága. A legkisebb meglepetése ezzel szemben Orbán propagandájának gyerekes, Magyar Péter-ellenes lejáratói műsorai. Az új esztendő Huszár Attilának azzal okozná a legnagyobb meghökkenést, ha Orbán Viktor belátná, hogy fölösleges tovább hazudnia, valamint beismerné, hogy a családbarát kormánya egy álkeresztény maffiarendszer. A szeme sem rebbenne viszont, ha jövőre országos tüntetések lennének a „nem megszorítások" és a ki tudja, mekkorára hízó infláció ellen. Putyinnak hosszú és nyomorúságos életet óhajt Szibériában a hírhedt Fekete Delfinben. Trumpnak azt kívánja, hogy ha már megúszta az elkövetett bűneit, költözzön össze Orbánnal, és legyen közös parókájuk, Zelenszkijnek pedig kitartást a békéhez vezető úton. A magyar nemzetnek azt kívánja 2025-re, hogy csorduljon ki az a bizonyos pohár.

GRÓF BALÁZS MUNKÁJA

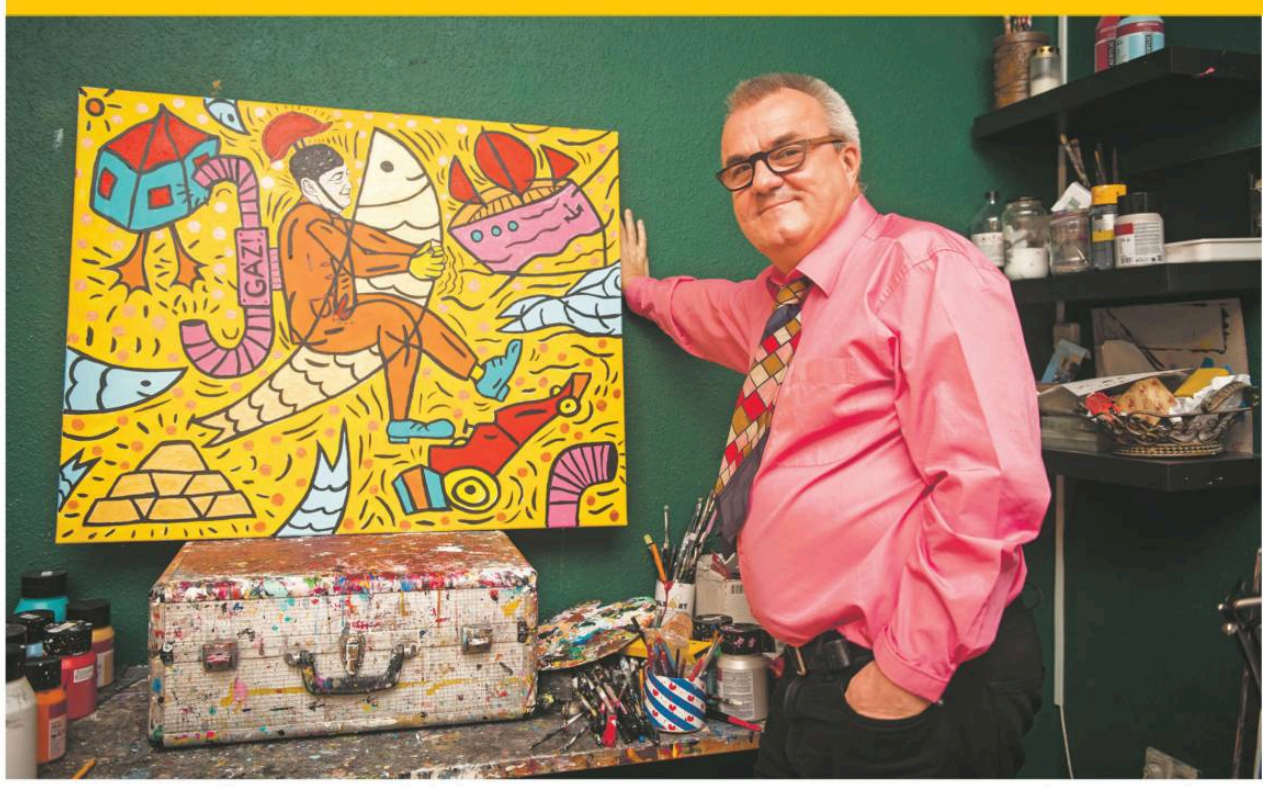

FOTÓK: PAVEL BOGOLEPOV

Szegény Mészáros-legény drMáriás műtermében

Miután a KDNP politikusa el akarta távolíttatni a pestszentlőrinci kiállításának több festményét, köztük a Schmidt Szűz Mária és kisdede, Ungár Péter a NER templomában címűt, és elmondása szerint az MTI is kitiltotta, belső emigrációba vonult. Olyan sorsok foglalkoztatták, ahol a származásuk, politikai véleményük, művészetük miatt üldöztek alkotókat. Azóta álnaiv népmesesorozatot indított a közbeszédre reflektálva. DrMáriás bizakodó, mert a káosz és a turbulencia helyet csinálhat a szabadságnak.

P. SZABÓ DÉNES

– Hogyan értékeli 2024-et magánélet, politika és közélet tekintetében?

– Mozgalmas év volt, mert több kiállítást is rendeztem, de ennél sokkal érdekesebb, ami a magyar politikában történt. Teljes felfordulás zajlott le a hatalmi térben, új szereplők jelentek meg és új történetek kezdődtek el, ami számomra inspiráló, mivel új témákat festhetek meg.

– Melyek ezek a témák?

– Nyilván Magyar Péter színre lépése, a vele való küzdelem, de sok minden egyéb. Az elmúlt félévet viszont nem politikusképek festésével töltöttem, hanem tettem egy jelentős kitérőt. A belső emigráció képei című sorozatban azokat a művészeket festettem meg, akik hozzám hasonlóan perifériára vagy hallgatásba kényszerültek, bizonyos belső emigrációba. Dosztojevszkij-től Hamvas Bélán át Kassák Lajosig vagy Marquis de Sade-ig.

– És drMáriás miért érezte úgy, hogy belső emigrációba vonul?

– Még 2023-ban olyan hatások értek, melyek ezt az átmeneti elvonulást eredményezték. Példának okáért a pestszentlőrinci Kondor Béla Közösségi Házban nyílt A dadaizmus győzelme elkerülhetetlen című kiállításom bezárását követelték, le- és kitiltottak különböző helyekről, köztük a Magyar Távirati Irodából. Úgyhogy amikor ez már sokadszorra történt meg, akkor azt gondoltam, egy olyan képsorozatot kellene létrehozni, amelyben a hasonló sorsra jutott művészek történeteit mondom el. Ez egy izgalmas kitérő volt, mert olyan személyekkel foglalkoztam, akik a származásuk, politikai véleményük, művészetük miatt kerültek betiltásra vagy életüket vesztették, mint Szerb Antal.

„Szeretetteli, ironikus vagy szatirikus módon kívánom megjeleníteni a valóságot. És remélem, hogy a műveim arra sarkallják az embereket, hogy kicsit jobbak legyenek. Hogy a rossz tulajdonságaikból visszavegyenek.”

– Vannak már tervei, hogy miket fog festeni a jövő évben? A közéleti-politikai változások inspirálni fogják az alkotásban?

– A művészi tevékenységem több szálon és több képsorozatban fut, vannak benne közéleti személyiségek, irodalmárok, művészek, politikusok, és vannak művek, melyeken nem szerepelnek felismerhető személyek. És noha fél évig nem festettem politikusokat, most valahogy újra megjött a kedvem, és a közönség is várja, hogy ilyen témában alkossak. Úgyhogy egy új népmesesorozatot indítottam el a legújabb képemmel. Új stílusban szeretném megjeleníteni azokat a személyeket, akik meghatározzák a hétköznapjainkat, az értékrendünket, és akik tükrözik azt a világot is, amelyben mi most élünk.

– Miért hasonlítja a magyar politikát a népmesékhez?

– Mert maga a politikai közbeszéd vált olyan leegyszerűsített színvonalúvá, hogy én is ugyanazon a szinten próbálok viszontválaszokat adni álnaiv mesék formájában. Vagyis azt próbálom elmondani, hogy körülöttünk mi történik. Az első ilyen történet címe A szegény gázszerelő és az aranyhal.

– Miért vált új stílusra?

– Ennek ihleti oka van. Egyszerűen megszületnek a fejemben ezek a képek. Így reagálok a valóságra, amit megélünk. És ahogy nap mint nap durvább hírekkel szembesülünk, úgy a nyersebb, egyszerűbb, gyermekibb, játékosabb vagy neoprimitívebb fogalmazás illik jobban a jellegükhöz.

– A közéleti téma nem határolja be a művészetét?

– Vannak művészek, akik egy életen át kockákat, köröket, bokrokat, feleségeket vagy saját magukat festik. Persze a képeimen egy-egy személlyel én is többször foglalkozom, de más-más módon és témában. Ezek a képek tükrei maradnak egy korszaknak, egy mentalitásnak. Ha Örkény egyperceseit olvassuk, sokszor nem értjük, milyen volt tényszerűen az a világ, amit leír, a történetek abszurditásából mégis visszaköszön az adott időszak logikája és szellemisége, amelyben azok megszülettek. Én azt remélem, hogy az alkotásaimban a jelenünk érzelemvilága fennmarad.

– Hogy érzi, a művészete honnan hová halad?

– Körülbelül negyven éve festek, és a művészetem kialakulásának több fázisa volt. Valamikor tinédzserként még graffitis, art brut stílussal kezdtem Újvidéken, az egykori Jugoszláviában, ahol egy garázsban festegettem sprével, meg kentem, csurgattam a festéket, nagy képeket csináltam. Aztán meditatívabb, befelé forduló, filozofikusabb műveket készítettem, aztán amikor a délszláv háború miatt arra kényszerültem, hogy elmeneküljek a hazámból, arra jutottam, hogy az egyén nem tudja elkerülni a társadalom és a történelem hatását. Ezért egyre inkább szociológiai kérdésekkel kezdtem el foglalkozni, eleinte csak metaforikusan az egyén és a környezete relációjában, majd a kétezres évek elejétől már konkrét személyeket és témákat jártam körbe, például a magyar és a nemzetközi történelmet és politikát. A jövőben szeretnék egy nagyszabású kiállítást rendezni, melyen a különböző korszakaimat párhuzamosan bemutathatom, így akik csak az újabb kori művészetemet ismerik, azok is láthatnák, honnan indult ez a történet negyven éve, és haladt fokozatosan egy társadalmi-közéleti megnyilatkozás felé.

– Több képén ismert személyeket helyez neves festőművészek műtermeibe. Amikor nekifog az alkotásnak, mi alapján dönti el, hogy ki kinek a műtermébe kerül?

– Két világból merítkezem: az egyik a vágyott világ, a művészet és a szép birodalma, a másik a valóságunk, annak eseményei, ütközetei, amelyek szembejönnek velünk. A képeimen ez a kettő találkozik valahol félúton. Így a művekben van aktualitás és történetiség is, hisz reagálnak a sajtóban olvasható hírekre és a történelmi múltra is. Meg metaforikusak is. A művek úgy jönnek létre, hogy valaki felkelti az érdeklődésemet, mert mondjuk egy esemény folytán mond vagy tesz valamit, ami szokatlannak vagy jelentősnek tűnik. Aztán ehhez keresek egy olyan művészeti alkotást, ami passzol a témához, és beleágyazom az adott figurát. Tehát mindig vannak konkrét párhuzamok. Az egyik képemen például Ady Endre kerül Egon Schiele műtermébe, vagyis az ő erőteljes festői stílusában jelenik meg, mivel mindketten hasonló temperamentumú művészek voltak. Fiatalon hunytak el, mégis hatalmas életművet hagytak maguk után, meg hasonló módon támadták és ünnepelték őket, de a valóságban nem találkoztak. Vagyis Schiele nem festhetett portrét Adyról, mert azt se tudta, hogy létezik, és fordítva. Én viszont elképzeltem, mi lett volna, ha találkoznak, ráadásul Schiele lakásán, ahol a költő felöltötte volna a festő fürdőköpenyét.

– És hogy telik drMáriás egy napja? Felkel, elolvassa az összes hírt, kiválasztja a legjobbakat, majd művészeti albumokat lapozgat, ebéd után pedig nekiáll festeni?

– Változó. Híreket és műalkotásokat keresek, meg érdeklődöm az új művészeti események iránt magyar és nemzetközi viszonylatban is. Nyilván a politika is érdekel, mert az közvetlen hatással van rám, a családomra, a közösségemre, és nyilván gondolkodom arról, hogyan lehetne az alkotásaimmal hozzájárulni ahhoz, hogy a világunk egy kicsit jobb legyen. Szóval nem destruktív módon állok a dolgokhoz, hanem szeretetteli, ironikus vagy szatirikus módon kívánom megjeleníteni a valóságot. És remélem, hogy a műveim arra sarkallják az embereket, hogy kicsit jobbak legyenek. Hogy a rossz tulajdonságaikból visszavegyenek.

– Tehát a humorral akarja oldani a feszültséget?

– Igen, mert olykor a depresszió olyan szintűvé válik, hogy nehéz folytatni bármit is. Ilyenkor a humor olyan eszköz, amely fölszabadít és életerőt ad.

– És mit remél 2025-től?

– Még több káoszt, őrületet és kiszámíthatatlanságot várhatunk, de azt remélem, hogy mindez a társadalmi turbulencia, ami mindenkire kihat és mindenben lecsapódik, növelni fogja a szabadságérzésünket, a szabadságkoefficiensünket, esetleg hoz újabb lehetőségeket vagy egyfajta enyhülést. Ebben reménykedem, mert sok év alatt teljesen bipolárissá vált a politikai élet, a társadalmi közhangulat pedig eljutott oda, hogy már nagyon rosszkedvűek és kilátástalanok lettünk. Hátha ez most megváltozik.

– Mit kíván a magyar társadalomnak 2025-re?

– Feltámadást, boldogságot, gazdagodást és mindenekelőtt jó egészséget és jókedvet! Hogy próbáljon meg mindenki egy kicsit vidámabb lenni, mert az alapvetően ingyen van.

drMáriás (Máriás Béla)
Munkácsy Mihály-díjas festő, író és zenész. 1966-ban született Újvidéken, Belgrádban folytatta művészeti tanulmányait, majd 1991-ben Magyarországra költözött. Jelenleg két kiállítása látható: a budapesti Turbina Kulturális Központban a Sex & Drugs & Karácsony, illetve a szentendrei Vinczemillben feLugossy Lászlóval az Éljen a világűr és táguljon! A Tudósok undergrround zenekarban énekel, és fúvóshangszereken játszik.

politikailag PINK inkorrekt

TÚLÉLNI 2024 "IZGALMAIT" AVAGY:

VIGYÁZZON FELSÉG! A MEZŐK NEM IDŐRENDBEN KÖVETIK EGYMÁST!

NEM BAJ! EZEN A KOCKÁN CSAK HATOS VAN. MEG EGY HETES!

Hány dobásunk van még, Kicsi?

MAGYAR PÉTER
ÖSSZETÖKÖZÖTT KEZÉT FOGTAD AZ EURÓPA PARLAMENTBEN. FOLYTATOD A JÁTÉKOT?

GYURCSÁNY FERENC
KATHE VARGHA -ÁLNÉVEN- REGÉNYT ÍRT
DOBJ TE IS EGYET!

SZÜNET A CARMINA BURANABAN
TE IS PIHENJ EGY KÖRT!
PUCCOS SZENYA

SZIJJÁRTÓ PÉTER BERMUDÁBAN SEJKEKKEL

ORBÁN -BARIKÁD- BALÁZS AZ S6-OS HŐSÖK SZELLEME ELŐL MENEKÜL. PÓKERARCOD MIATT KÉT DOBÁSBÓL KIMARADSZ!

K. ENDRE 6 EZER FORINTTAL AKART MEGVESZTEGETNI EGY ÁLDOZATOT. ·KIESTÉL·

JÖNNEK A RUSZKIK!

SZIJJÁRTÓ MOSZKVÁBAN
LÉTREHOZOD A SZUVERENITÁSVÉDELMI HIVATALT. LE PEN HÍV, DE KINYOMOD. LÉPJ EGYET, NA!

Beseftya

TÉNYLEG FOLYTATOD?

GYŰRÁS SCHWARZENEGGERREL
LÉPJ KETTŐT ELŐRE, NEM HÁTRA!

ZAKÓBAN GYŰRSZ?

MINDIG!

KEGYELMI ÜGY
VISSZA A STARTPONTRA

BALOGH PÜSPÖK ZSEBÉBŐL KIESIK A REFORMÁTUS EGYHÁZ, DE VISSZATESZI.

OROSZ HEKKEREK
MŰKÖDTETIK A KÜLÜGY-MINISZTÉRIUM SZÁMÍTÓGÉPEIT
LÉPJ VISSZA EGYET!

PTSZM.

HOMOK-ZSÁKOK
KÖZÖTT SÉTÁLSZ, A JÓ LEVEGŐN
ÚJRA DOBHATSZ

TRUMP!
AMÍG LIKEOLJA AZ ÜZID, VÁRUNK.

KISIKLOTT EGYVONAT A KELETIBEN. KÉTCSAVAR TÖRT EL, DE MAJD AZ ÚJ TULAJ FELÚJÍTJA EZT IS.

TÍZNÉL TÖBB PALACKOT AKARSZ EGY AUTOMATÁVAL VISSZAVÁLTANI. LÉPJ 3-AT VISSZA!

MAGYAR PÉTER A PARTIZÁNBAN. LÉPJ EGYET VISSZA!

NAGY VAGY, ERŐS!

SZIJJÁRTÓ LAVROVVAL
LÉPJ KETTŐT HELYBEN!

SZIJJÁRTÓ MOSZKVÁBAN

Fásy Ádám favágkesztet kap. Az ország tapsol.

NAGY VAGYOK. ERŐS.

BELEBOTLASZ A BME GÓLYATÁBORBAN ELKÓBZOTT ÓVSZEREKBE. EGY KÖRBŐL KIMARADSZ!

SULYOK TAMÁS
20-6-RA VEZET ELLENED, DE INKÁBB FELADJA ÉS A KUTYATÁRT SZAVALJA.

HOPPÁ!

ZUHAN A FORINT ALÁ KELL ÁLLNOD EGY LEPEDŐVEL.
EGY DOBÁSBÓL KIMARADSZ!

CSÁD!

NATO-TAG SVÉDORSZÁG. ÖSSZESZERELSZ EGY SZÉKET ÉS ÚJRA DOBHATSZ.

40°C
A KÓRHÁZAKBAN NEM MEGY A KLÍMA SUNNYOGSZ, KETTŐT LÉPJ HÁTRA!

NAGY MÁRTON ZSETONSÁMÁN
LECSESZI AZ EMBEREKET, MERT NEM VÁSÁROLNAK. LÉPJ EGYET EGY EZRESÉRT!

A TURULT JÁTSZÓ ÖLYV SZABOTÁLJA A MI HAZÁNK RENDEZVÉNYÉT. SZEKUNDER SZÉGYEN MIATT EGY KÖRBŐL KIMARADSZ!

NINCS KEDVEM.

VAGYONKEZELŐ ALAPÍTVÁNYOK
HELYREÁLLÍTÁSI ALAP 400 MILLIÁRD FORINT

FELSÉG, REMEKÜL TELJESÍTETTE A PÁLYÁT!

SZIJJÁRTÓ MOSZKVÁBAN.

AZÉRT ÁTRAJZOLOM A VÁLASZTÓKERÜLETEKET BIZTOS, AMI FIX!

CÉL

— GRAFITEMBER 2024 —

GRAFITEMBER RAJZA

NÉPSZAVA

Szociáldemokrata napilap

2024. december 30., hétfő 152. évfolyam, 302. szám Ára: 540 forint

FOTÓ: MERÉSZ MÁRTON

Az uniós átlagnál jóval drágábban működik a magyar állam

Túl sokat költ magára az állam

KÖLTSÉGVETÉS Az Orbán-kormány 2010 óta módszeresen, a régió országaihoz képest jelentősen átalakította a költségvetés kiadási szerkezetét. Feljebb srófolta az állam működésére fordított kiadásokat, a gazdaságba áramló milliárdokat, míg a régiós és uniós átlagnál kevesebbet költ többek között egészségügyre és a szociális-védelmi területekre. Csak 2022-ben mintegy 850 milliárd forinttal többet költött a magyar állam intézményei és az általános szolgáltatásai fenntartására, mintha azt a régiós átlag szerint tervezte volna – állapítja meg tanulmányában Palócz Éva, a Kopint-Tárki vezérigazgatója. A vizsgált 12 év alatt az egészségügyi kiadások a GDP 0,6 százalékával csökkentek, a szociális védelemre 4,1 százalékkal kevesebb jutott, míg a hazai nyugdíjkiadások részaránya a régióban az utolsó helyre került.

TOVÁBBIAK A 6. OLDALON

Nem felekezeti belügy

KUTATÁS Mindössze 19 százalék érzi úgy, hogy az egyház kellő eltökéltséggel lép fel a szexuális bántalmazások, pedofil bűnök ügyében.

FORRÁS: BESE GERGŐ FACEBOOK-OLDALA

Menczer Tamás Bese Gergő atyával egy korábban készült képen. A többség szerint túl közel áll egymáshoz egyház és politika

VAS ANDRÁS

Csak a fideszesek alig harmada szerint elfogadható az állam – vagyis a jelenlegi kormány – és az egyházak összeborulása – derült ki a Publicus Intézet a Népszava számára készített decemberi, reprezentatív kutatásából. Noha a sajtóban napvilágot látott esetekben a katolikusok vizsgálatot indítottak, a Publicus felmérése szerint mindössze 19 százalék érzi úgy, hogy az egyház kellő eltökéltséggel és eredményességgel lép fel a szexuális bántalmazások, pedofil ügyek megelőzése, a már megtörtént esetek feltárása érdekében. Háromszor ennyien viszont éppen ennek ellenkezőjét látják. A kérdésben az ellenzékiek jellemzően – nagyjából háromnegyedük – az utóbbi álláspontot képviselik, ám meglepő módon még a kormánypártiak is megosztottak. 38 százalékuk szerint elég, amit a katolikus egyház tesz, 29 százalék viszont kevésnek tartja. Az egyházakat érintő szex- és pedofilbotrányok, a berkeiken belül gyerekekkel szemben alkalmazott abúzus a megkérdezettek több mint háromnegyede szerint a nagy nyilvánosságra tartozik, s csak 13 százalék vélte úgy, hogy egyházi belügy.

Míg a szószékről politizáló papokat, lelkészeket csak 13 százalék – a fideszeseknek is alig több, mint negyede – tartotta tolerálhatónak, hatszor ennyien viszont elutasították őket. Más kérdés, hogy a jelen állapotot csak a válaszadók 12 – a kormánypártiak 22 – százaléka értékelte úgy, hogy a két fél független egymástól, s a katolikus egyházról 61, míg a reformátusról 48 százalék jelentette ki, hogy szerintük a Fidesz politikai szövetségesei.

RÉSZLETEK A 3. OLDALON

Ön szerint fontos, hogy az állam és az egyházak egymástól függetlenül működjenek?

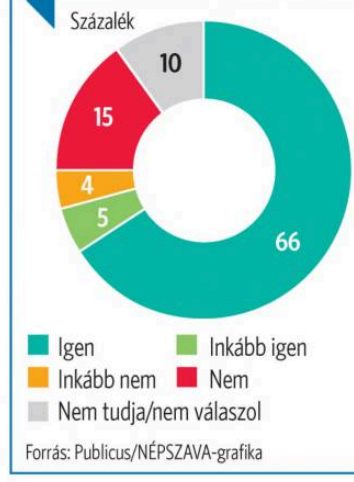

Forrás: Publicus/NÉPSZAVA-grafika

Kaszinó helyett fideszes buli

SUKORÓ Ahhoz képest, hogy helyben mekkora indulatokat kavart az ötlet, a kormány és a fideszes településvezetés szűkmarkúan bánik a sukorói „partiközpont” építésére vonatkozó információkkal. Az eddig napvilágra került tervek szerint 3000 fős központi csarnok, 110 mobilház, 300 sátras kemping, lakókocsi-parkoló és rengeteg kiegészítő létesítmény épülne – nagyjából ugyanott, ahová jó másfél évtizede az előző kormány King City néven kaszinót álmodott, a Fidesz pedig az egész tókörnyéket fellármázta a projekt ellen. Az egész mostani csomag kísértetiesen emlékeztet a Fertő tónál Orbán Ráhel körei által erőltetett, jogi és pénzügyi akadályok miatt megfeneklett idegenforgalmi megaprojektre.

BŐVEBBEN A 4. OLDALON

Az egész kísértetiesen emlékeztet a Fertő tónál Orbán Ráhel körei által erőltetett idegenforgalmi megaprojektre.

FOTÓ: HUSZÁR DÁVID

Ellenzékben még a környezet érdekeit nézte a Fidesz

Fokozódó terrorveszély

FENYEGETÉS Az Europol által közzétett 2023-as adatok szerint a korábbi évhez képest nőtt a terrorcselekmények száma, ám meglepetésre a támadások többsége nem iszlamista hátterű volt. Erre megrázó példa az év végi magdeburgi merénylet, ahol egy szaúdi származású, de iszlámellenes politikai nézeteket valló férfi hajtott a tömegbe. Bár az idei év adatai még feldolgozás alatt állnak, anynyi már megállapítható, hogy a tavalyi 120 sikeres vagy meghiúsított terrortámadás többségét szeparatista terrorcsoportok hajtották végre. A legtöbb ilyen akciót a franciaországi Korzika szigetén követték el, rajtuk kívül még az olasz baloldali szélsőségesek voltak aktívak. A 2024-ben Zürichben, Mannheimben és Solingenben elkövetett iszlamista támadások azonban több emberéletet követeltek, így az uniós tagállamok erőforrásaik javát is továbbra is ezekre a csoportokra összpontosítják.

CIKKÜNK A 7. OLDALON

Gyászolók a magdeburgi merénylet helyszínén

FOTÓ: SERGEI ILNITSKY/POOL AFP

Földindulás várható a NOB-ban

OLIMPIZMUS „Túl sok hatalom összpontosul túl kevés ember kezében” – üzent hadat Lord Sebastian Coe a Nemzetközi Olimpiai Bizottság jelenlegi vezetésének, illetve a márciusban távozó elnök által felépített komplett rendszernek. Az angolok 1500 méteren kétszeres olimpiai bajnok futója, aki nem mellékesen az atlétikai világszervezet elnöke is, alapvető változásokat ígér, de ahhoz, hogy ezeket megvalósíthassa, előbb el kell érnie, hogy a görögországi Olümpiában tavasszal esedékes tisztújító közgyűlésen őt találják a legalkalmasabbnak a posztra. Hihetetlen tervei vannak, de kész vitázni róluk, mondja Coe. Összesen heten kandidálnak a NOB-elnöki posztra, a végkimenetel szinte megjósolhatatlan.

ÍRÁSUNK A 14. OLDALON

Coe a téli játékokra helyezne át néhány fedett sportágat, például a kézilabdát.

AJÁNLÓ

Még több napelem kell

A kormány nem ad további hálózati csatlakozást az ipari napenergiásoknak és a lakossági telepítések feltételei is romlanak – derül ki Kiss Ernő, a hazai napelemes szövetség elnöke lapunknak adott interjújából. **5. oldal**

Romániában előveszik a „magyar kártyát”

A magyar állami energiaszolgáltató, az MVM-csoport romániai terjeszkedési szándéka a tavasszal megismétlendő elnökválasztás kampánytémájává teheti a „magyar veszélyt”. **8. oldal**

Korgó valóság

Az éhezés és élelmiszer-bizonytalanság tapasztalatait mutatja be a Néprajzi Múzeumban a zágrábi testvérintézményből érkezett vendégkiállítás. **12. oldal**

Repülőkatasztrófa

Leszállás közben letért a kifutópályáról és falnak csapódott, majd felrobbant vasárnap egy 181 embert szállító utasszállító Dél-Koreában. A balesetet csak két ember élte túl, a halálos áldozatok száma 179. **16. oldal**

Az év emberei a nagyvilágban

2024 Idén is megválasztottuk az év legjelentősebb külpolitikai személyiségeit. Az esztendőnek akadtak hősei, akik valamilyen okból kitűntek a többiek közül akár pozitív, akár negatív értelemben. Szubjektív összeállításunkban őket vettük számba.

GÁL MÁRIA,
MOSOLYGÓ MIKLÓS,
RÓNAY TAMÁS

FOTÓ: AFP/FREDERICK FLORIN

Ursula von der Leyen másodjára is az Európai Bizottság elnöke lett

URSULA VON DER LEYEN

Amikor 2019-ben megválasztották bizottsági elnöknek Ursula von der Leyent, akadtak kétkedő hangok alkalmasságával kapcsolatban, mivel német védelmi miniszterként ő volt Angela Merkel kormányának legnépszerűtlenebb tagja. Ám az EU fő intézményének élén bizonyította: jó választásnak bizonyult. Határozott, de megtalálja az összhangot az állam- és kormányfőkkel, miközben igyekszik megtartani az egyensúlyt az Európai Parlamenttel is. Egyik legjobb beszédét idén októberben mondta el, amikor Orbán Viktor Strasbourgban ismertette a magyar soros elnökség prioritásait. Von der Leyen visszafogottan, de egyértelműen sorolta azokat az ügyeket, amelyekkel a magyar kormányfő nem „Brüsszelnek", hanem saját országának árt a legtöbbet. Bizottsági elnöksége óta a brüsszeli testület komolyabban veszi a jogállamisági kérdéseket, bár nyilván nem csak az ő érdeme, hogy már nem lehet minden további nélkül ellopni az uniós támogatásokat. Von der Leyen most Európa egyik legerősebb embere lett amiatt, mert az Unió két legbefolyásosabb országa, Németország és Franciaország súlyos belső konfliktusokkal néz szembe. Olaf Scholzot jövőre minden bizonnyal leváltják a német kancellári tisztségről, a franciáknál pedig még messze a helyzet megoldása. Így a bizottsági elnöknek különösen kényes időszakban kell irányítania a Bizottságot. Kihívások lesznek bőven: az ukrajnai háború még nem ért véget, versenyképesség terén még jócskán van mit javulnia az EU-nak, és meg kell találnia a közös hangot Donald Trumppal.

FOTÓ: AFP/KIRILL KUDRYAVTSEV

Az orosz ellenzék vezérét egy sarkvidéki börtönben érte utol Putyin haragja

ALEKSZEJ NAVALNIJ

2024. február 16-án, helyi idő szerint 14 óra 17 perckor az oroszországi Jamal-Nyenyec Autonóm Körzetben, az Északi-sarkkörtől 60 kilométerre északra, Moszkvától 1900 kilométerre északkeletre található Harp faluban lévő IK-3 „sarki farkas" büntetőtelepen elhunyt Oroszország legismertebb ellenzéki politikusa, Vlagyimir Putyin legádázabb ellenfele. Alekszej Navalnij 47 éves volt. Hivatalos jelentések szerint természetes halált halt – egy séta után összeesett, a börtönorvosok nem tudták megmenteni. A „természetes halál" magyarázatát nyilván senki sem hitte el, miután az orosz titkosszolgálat 2020 augusztusában már megpróbálta a szállodai szobájában az alsónadrágjára csempészett novicsok idegméreggel megölni. Holttestét nyolc napon át rejtegették a család elől, de szeptember végére így is az utólagos oknyomozás és vizsgálatok nyomán kiderült, hogy Navalnijjal valóban mérgezés végzett.

De akár öngyilkosságnak is tekinthetjük, hiszen Navalnij tudatosan vállalta a halál kockázatát akkor, amikor 2021. január 17-én, vasárnap, a Berlin–Brandenburg repülőtéren felszállt a moszkvai járatra. Tudta, hogy letartóztatják, azt is tudta, hogy Vlagyimir Putyin rezsimje nem válogat az eszközökben, amikor ellenfeleit kell kiiktatni, saját elmondása szerint számolt a halál lehetőségével is. De ő hitt abban, hogy Oroszországot kívülről nem lehet megváltoztatni, ahhoz otthon kell lennie. Tudatosan kockáztatott. Mártíriuma kevésnek bizonyult ahhoz, hogy megrendítse az Oroszországot gúzsba kötő rezsimet, de mégsem volt teljesen hiábavaló. Az augusztus 1-i „történelmi fogolycserén" 16 bebörtönzött személyt adott át Oroszország, köztük olyan orosz ellenzékieket, mint Vlagyimir Kara-Murza vagy Ilja Jasin, akiknek ugyancsak nem voltak megnyugtató túlélési esélyeik ugyancsak sarkvidéki büntetőlágereikben. Most Navalnij özvegyével karöltve ők az emigrációra kényszerített orosz ellenzék vezetői és reménységei.

ROBERT FICO

A 2024. év „legnagyobb mázlistájának" is tekinthető Robert Fico. A nagy politikai túlélőnek számító szlovák miniszterelnök a szó valódi értelmében is túlélőnek, legyőzhetetlennek bizonyult. Fico nem volt annyira szerencsés, mint Donald Trump, akinek a fülét súrolta a golyó, a szlovák miniszterelnökre május 15-én, a nyitrabányai kihelyezett kormányülés után, közvetlen közelről adott le életveszélyes mellkasi és gyomorlövéseket egy 71 éves, zavarodott elméjű író, Juraj Cintula. Fico túlélte a merényletet, július elején már visszatért hivatalába, karácsony előtt már az új uniós békemisszionárius szerepében a Kremlben tárgyalt Vlagyimir Putyinnal.

CĂLIN GEORGESCU

A román alkotmánybíróság által megsemmisített elnökválasztás első fordulójának nyertese, a függetlenként induló Călin Georgescu politikatörténelmet írt. A román elnökaspiráns talán az egyetlen olyan politikus a világon, aki a teljes ismeretlenségből, egy százalék alatti támogatottságról tudott alig 5-6 hét alatt a csúcsra érni. Sőt mindezt nulla, azaz 0 lejes költségvetéssel, legalábbis saját bevallása szerint. És talán ezzel vágta el maga alatt a fát és adott kapaszkodót a román hatóságoknak, hogy fellépjenek ellene és a mögötte álló „külső állam" által támogatott dezinformációs és machinációs gépezet ellen. Ha a Messiásként tündöklő, az országot a NATO-ból és az Európai Unióból is kivezetni kívánó román neofasiszta, szélsőjobb jelölt nem ezt a cinikus kampányelszámolást nyújtja be, könnyen lehet, hogy ma ő lenne Románia államfője.

DONALD TRUMP

Az egykori és leendő amerikai elnököt az amerikai politikatörténet legnagyobb visszatérőjeként emlegetik, ami figyelemre méltó teljesítmény, hiszen korábban az 1968-ban elnökké választott Richard Nixon birtokolta ezt a címet. Miután Trumpot New York állam bírósági esküdtszéke májusban bűnösnek találta az üzleti adatok meghamisításának ügyében, ő lett az első volt elnök, akit bűncselekmény miatt elítéltek. A könyvelési trükközéssel kampányköltségként tüntette fel azt a Stormy Daniels pornószínésznőnek kifizetett hallgatási pénzt, amely politikai tűzoltásra szolgált volt 2016-os elnökválasztási kampányában. Ezenkívül még két szövetségi és egy állam bűncselekmény ügyében emeltek ellene vádat. Jack Smith különleges ügyész a 2021. január 6-i elektori szavazatok hitelesítése elleni támadás felbujtójaként, valamint nemzetbiztonsági adatokat tartalmazó dokumentumok illetéktelen birtoklásáért, Georgia állam pedig szintén a választási eredmény befolyásolásának bűntettében emelt vádat ellene.

Robert Fico idén egy ellene intézett merényletet is túlélt

FOTÓ: PAVEL BOGOLEPOV

Júniusban a CNN-en rendezett tévévitán Trump mellett Biden árnyéka volt korábbi önmagának, a Demokrata Párt pániküzemmódba kapcsolt, míg Trump népszerűsége megugrott. Alig három hét múlva a pennsylvaniai Butlerben tartott kampányrendezvényen rálőttek a Trumpra, a vérző füllel és égbe tartott ökölle pózoló politikus fotói órák alatt bejárták a világsajtót. Szeptemberben floridai golfklubjában újra az életére próbáltak törni, de a titkosszolgálat emberei ezúttal időben közbe tudtak lépni.

A második tévévitán a jelöléstől visszalépett Joe Biden helyett már Kamala Harris alelnök és demokrata elnökjelölt volt Trump ellenfele, akinek macskaevő ohiói migránsokról szóló állításából internetes mém lett, de a népszerűségén nem változtatott. A novemberi elnökválasztáson mind a hét billegő államban győzelmet aratott, és húsz éve az első republikánus elnökjelölt lett, aki az elektori szavazatok mellett a választók által leadott szavazatok számát tekintve is felülkerekedett demokrata ellenfelén. A sikere leginkább annak köszönhető, hogy a Republikánus Párt populista üzenetei elértek a megélhetési válsággal küzdő amerikai alsó-középosztályhoz, míg a Demokrata Párt és elnökjelöltje nem tudott kompetensnek mutatkozni az elszabaduló élelmiszerárak, az illegális migráció és a külföldi háborúk megfékezésében.

ELON MUSK

A világ jelenlegi leggazdagabb embere, a SpaceX és Tesla high-tech vállalatok tulajdonosa nagyot kockáztatott és győzött, amikor teljes mellszélességgel kiállt Donald Trump elnökjelölti kampánya mellett. A Musk által létrehozott America PAC nevű kampányfinanszírozó alapítványon keresztül 200 millió dollárral járult hozzá Trump megválasztásához, valamint az általa tulajdonolt X közösségi felületen is felülreprezentáltak voltak a tulajdonos Trump mellett korteskedő bejegyzései. Mindez nem volt hiába. Trump győzelme után hetekben a Tesla részvényeinek értéke 39 százalékkal nőtt, ez 70 milliárdos növekedést jelentett Musk magánvagyonában. A milliárdos befolyása a hivatalba lépő Trump-adminisztrációban is egyre nő. Ő felel majd a kormányzati hatékonysági ügynökség (DOGE) vezetéséért, amely évente 500 milliárd dollár kiadáscsökkentést tűzött ki a szövetségi kormány számára. A saját üzleti befektetései számára is előnyös lehet a kinevezése, hiszen a szövetségi közlekedési hatóság tervei szerint országos keretrendszert dolgozna ki az önvezető autók forgalmi engedélyeztetésére, valamint a tervek szerint az okozott balesetek éves beszámolójától is eltekintene. A Trump győzelme óta folyamatosan Mara-Lagón tartózkodó üzletembert egyesek már egyfajta árnyékelnöknek is tartják, aki a Starlink műholdas internetszolgáltatási rendszere révén segíti az ukrán csapatokat az orosz–ukrán konfliktusban.

FEKETE LÓ

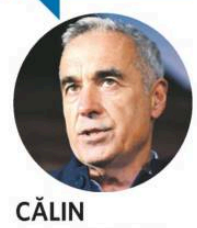

CĂLIN GEORGESCU

A szélsőjobboldali politikus az ismeretlenségből győzött a román elnökválasztáson

FŐNIX

DONALD TRUMP

Az egykori ingatlanbefektetőt 8 év alatt kétszer választották az USA elnökévé

MÁGNÁS

ELON MUSK

A techvállalkozó január végétől az elnök jobbkezeként gyakorolhat befolyást Amerikára és a világra

Abúzus: nem felekezeti belügy

FELMÉRÉS Csak a fideszesek alig harmada szerint elfogadható az állam – vagyis a jelenlegi kormány – és az egyházak összeborulása – derült ki a Publicus Intézet kutatásából.

VAS ANDRÁS

Az egyházakat érintő szex- és pedofilbotrányok, a berkeiken belül gyerekekkel szemben alkalmazott abúzus a megkérdezettek több mint háromnegyede szerint a nagy nyilvánosságra tartozik, s csak 13 százalék vélte úgy, hogy egyházi belügy – derült ki a Publicus Intézet lapunk számára készített, decemberi reprezentatív felméréséből.

Az elmúlt évben a korábbinál több egyházi személyekkel, intézményekkel kapcsolatos pedofil- vagy szexbotrány látott napvilágot, amelyek alaposan megbolygatták a hazai közéletet. Alig telt el néhány hét az esztendőből, amikor kirobbant a bicskei református gyermekotthonban elkövetett pedofilesetekkel kapcsolatos kegyelmi ügy. Ebbe belebukott Novák Katalin köztársasági elnök, s lekerült a politika honi színpadáról Varga Judit korábbi igazságügyi miniszter, a Fidesz–KDNP EP-listájának vezetővárományosa is. Távozni kényszerült a református egyház éléről a hajdani emberierőforrás-miniszter, Balog Zoltán püspök, aki azonban – bár egyházán belül több helyről is felmerült rá az igény – püspöki méltóságáról nem mondott le.

A katolikusokat a Kalocsa-Kecskeméti Főegyházmegyében napvilágot látott pedofilügyek rázták meg először, majd két, a kormánypártokhoz ezer szállal kötődő sztárpapjukról derültek ki vállalhatatlan ügyek: a melegek ellen gyakran szónokló Bese Gergő atya homoszexuális szeánszokról készült videókkal bukott le. Majd a zuglói Pajor András atya – aki a szószékről rendre a Fidesz–KDNP mellett kampányolt – ellen indult egyházi vizsgálat, s tiltották el minden papi tevékenységtől. Kiderült, többek között kullancsszedésre hivatkozva meztelen gyermekeket fogdosott és masszírozott. (Pajort amúgy éppen tavaly tüntette ki a kormány a Magyar Érdemrend lovagkeresztjével „a keresztény kultúra terjesztésében és az ifjúság nevelésében vállalt szerepe elismeréseként”.) A napokban pedig a balatonfüredi bencés iskolában és kollégiumban dolgozó apáca ellen indult egyházi és rendőrségi eljárás, akit azzal vádolnak, hogy visszaélt a hatalmával, verbális és lelki abúzust követett el és mérgező légkört alakított ki. Kedvenceinek ezzel szemben cigarettát és italt vett, együtt ivott velük, sőt az ágyukba is befeküdt.

Noha a sajtóban napvilágot látott esetekben a katolikusok vizsgálatot indítottak, a Publicus felmérése szerint mindössze 19 százalék érzi úgy, hogy az egyház kellő eltökéltséggel és eredményességgel lép fel a szexuális bántalmazások, pedofil ügyek megelőzése, a már megtörtént esetek feltárása érdekében. Háromszor ennyien viszont éppen ennek ellenkezőjét látják. A kérdésben az ellenzékiek jellemzően – nagyjából háromnegyedük – az utóbbi álláspontot képviselik, ám meglepő módon még a kormánypártiak is megosztottak. 38 százalékuk szerint elég, amit a katolikus egyház tesz, 29 százalék viszont kevésnek tartja. Az egyházzal szembeni bizalmatlanságot mutatta, hogy a válaszadók 43, de még a kormánypártiak 34 szerint is a katolikusok megpróbálják három belül, a rendőrség bevonása nélkül megoldani az ilyen eseteket. Csak minden ötödik magyar gondolja úgy, hogy a hatóságokkal együttműködve akarják elintézni az ügyeket, noha a megkérdezettek 83 százaléka szerint minden alkalommal közösen kellene vizsgálódnia az egyháznak és a rendőrségnek, s csak 7 százalék szerint elég az egyházi eljárás.

FOTÓ: CSOMOR ÁDÁM

Tüntetés a volt államfő ellen

Ön szerint az a helyes, ha minden gyanús esetben bevonják az eljárásba a rendőrséget, vagy más egyházon kívüli hatóságot?

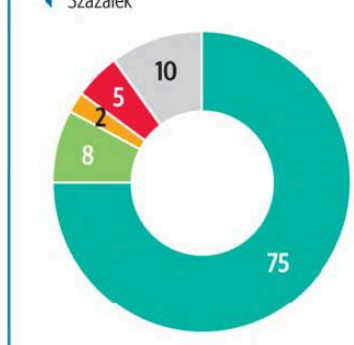

Forrás: Publicus/NÉPSZAVA-grafika

Szövetségesek

Miután a lebukott katolikus papok közül többek esetében is tudható volt, hogy nyíltan kiálltak a kormánypártok mellett, Balog püspök pedig két egyházi tisztsége között kormánytag volt, emellett a kormány a katolikus és a református egyházat is több százmilliárdos ingatlanvagyonhoz juttatta az elmúlt években, a felmérés rákérdezett, fontos-e, hogy az állam és az egyházak egymástól függetlenül működjenek? Több mint 70 százalék szerint szükség lenne erre, még a Fidesz–KDNP-sek 56 százaléka is így vélte, s utóbbiaknak csak alig harmada szerint elfogadható az állam – vagyis a jelenlegi kormány – és az egyházak összeborulása. Míg a szószékről politizáló papokat, lelkészeket csak 13 százalék – a fideszeseknek is alig több mint negyede – tartotta tolerálhatónak, hatszor ennyien viszont elutasították őket. Más kérdés, hogy a jelen állapotot csak a válaszadók 12 – a kormánypártiak 22 – százaléka értékelte úgy, hogy a két fél független egymástól, s a katolikus egyházról 61, míg a reformátusról 48 százalék jelentette ki, hogy szerintük a Fidesz politikai szövetségesei. Mindezek tükrében nem meglepő, hogy a felmérések szerint drasztikusan csökken idehaza a magukat valamelyik keresztény egyházhoz sorolók száma.

7 százalék

A megkérdezettek csak ekkora hányada szerint elég az egyházi eljárás

> A szószékről politizáló papokat, lelkészeket csak 13 százalék – a fideszeseknek is alig több mint negyede – tolerálta, hatszor ennyien viszont elutasították őket.

A Fidesz és a DK bukta a legnagyobbat

ÉVZÁRÓ Ismételten a Tisza Párt előnyét mérte a Republikon Intézet a Fidesz–KDNP-vel szemben – derült ki a Népszavához is eljuttatott, 2024-es közvélemény-kutatási évzáró elemzéséből. „A 2023-as év a pártok támogatottsága szempontjából nem hozott eget rengető változásokat. Ki gondolta volna akkor, hogy negyedéven belül a kormánypártok elveszítik köztársasági elnöküket, igazságügyi miniszterüket, több százezer fős ellenzéki tüntetés zajlik, majd megjelenik Magyar Péter, aki a NER-től elszakadva a következő negyedév alatt átrendezi a politikai palettát, csaknem 30 százalékos EP-választási eredményt produkálva három hónappal a Tisza Párt felállása után. Egy ilyen év után elengedhetetlen, hogy áttekintsük a pártpreferenciák alakulását, e célt szolgálja a Republikon utolsó 2024-es elemzése” – írták az elemzésben, amely szerint 2024-ben a Fidesz–KDNP tábora két nagyobb hullámban kezdett számottevő mértékben apadni. Az egyik az év eleji kegyelmi botrány időszakára tehető, a másik pedig az európai parlamenti választások után vette kezdetét, ami azt eredményezte, hogy decemberre a Tisza Párt megelőzte a kormánypártokat.

> A legolcsóbban a Mi Hazánk úszta meg Magyar Péterék színre lépését.

A friss felmérés eredménye alapján a teljes, választókorú népesség körében a Tisza Párt 27 százalékon áll, ezzel két százalékkal előzi a 25 százalékos Fidesz–KDNP-t. A DK az elmúlt hónapokban 5 százalék környékén táncolt, a Mi Hazánknak ugyancsak gondot okoz, hogy jelentősebb mértékben meghaladja a parlamentbe jutáshoz szükséges százalékot. A Kutyapárt mostanra 5 százalék alá került, a többi ellenzéki pártnak pedig jelenleg lehetetlenségnek tűnik megugorni ezt a szintet. A bizonytalanok aránya 29 százalékról 24 százalékra csökkent az elmúlt hónapokban.

A biztos pártválasztók körében a Tisza Párt előnye három százalékpont: 35 százalékon áll a Magyar Péter vezette formáció, szemben a Fidesz 32 százalékával. Rajtuk kívül jelen állás szerint csak a Mi Hazánk és a DK jutna be a Parlamentbe, 7-7 százalék környékén állnak. A Magyar Kétfarkú Kutya Párt jelenleg azért küzd, hogy elérje az 5 százalékot, a többi ellenzéki párt (Momentum, MSZP, Jobbik, LMP, Párbeszéd) jó eséllyel kiesik az Országgyűlésből.

A Republikon készített egy összegzést arról is, hogy az elmúlt egy évben melyik párt mennyit nyert, illetve veszített. Az eredmény igen beszédes: csak a Tisza Párt könyvelhet el sikert, amely a semmiből 27 százalékra került a teljes választókorú népesség, és 35 százalékra a biztos pártválasztók körében. A legnagyobbat a DK és a Fidesz–KDNP bukott: előbbi 7 százalékot esett a teljes népesség, 12 százalékot a biztos szavazók körében, míg a kormánypárt 3 százalékot esett a teljes választó lakosság és 11 százalékot a biztos pártválasztóknál. A legolcsóbban a Mi Hazánk úszta meg Magyar Péterék színre lépését, amely a teljes népességben stagnál, a biztos pártválasztóknál 1 százalékot veszített. Fájdalmasan érintette az átrendeződés a Momentumot is, amely 2 százalékot esett a teljes választói körben és 3 százalékot a biztos voksolóknál. A többi párt 1-1 százalékot esett vissza az előbbi, 2-3 százalékot pedig az utóbbi vizsgált halmazban. A bizonytalanok aránya 10 százalékkal lett kisebb 2024-ben. NÉPSZAVA

FOTÓ: HUSZÁR DÁVID

A kihívó. Magyar Péter a NER-től elszakadva, negyedév alatt átrendezte a politikai palettát

FOTÓ: FARBAKY TAMÁS

A miniszterelnök. Orbán Viktor pártja 11 százalékot esett a biztos pártválasztóknál ebben az évben